

ПРАВДА И ВНАТРЕШНИ РАБОТИ

A. НАДВОРЕШНИ ГРАНИЦИ	2
B. ЗАШТИТА НА ПОДАТОЦИ.....	63
C. ВИЗНА ПОЛИТИКА	76
D. МИГРАЦИЈА	88
E. ИЛЕГАЛНА ИМИГРАЦИЈА.....	97
F. АЗИЛ	109
G. ПОЛИЦИСКА СОРАБОТКА	125
H. БОРБА ПРОТИВ ТЕРОРИЗМОТ	202
I. ОРГАНИЗИРАН КРИМИНАЛ И ИЗМАМА	212
ЗАШТИТА НА ФИНАНСИСКЕ ИНТЕРЕСИ НА ЕВРОПСКИТЕ ЗАЕДНИЦИ (АСПЕКТ НА „ТРЕТ СТОЛБ“).....	246
ЗАШТИТА НА ЕВРОТО ОД ФАЛСИФИКУВАЊЕ (АСПЕКТИ НА „ТРЕТИОТ СТОЛБ“).	252
J. ДРОГА	256
K. ЦАРИНСКА СОРАБОТКА	272
L. СУДСКА СОРАБОТКА КАЈ ГРАЃАНСКИ И КРИВИЧНИ ПРАШАЊА	289

A. НАДВОРЕШНИ ГРАНИЦИ

1. Ве молиме да дадете информации за законите и другите прописи со кои се регулира областа на управување со границите во вашата земја.

Управувањето со границите во Република Македонија регулирано е со повеќе законски и подзаконски прописи, имајќи ја во предвид надлежноста на различните министерствата инволвирани во оваа област.

Согласно одредбите на Законот за внатрешни работи („Службен весник на Република Македонија“, бр. 19/95, 55/97, 38/02, 33/03 и 19/04), една од надлежностите на Министерството за внатрешни работи е и заштитата на државната граница, контрола на преминување преку државната граница и престој во граничниот појас. Работите на заштита на државната граница, утврдување и решавање на граничните инциденти и други повреди на државната граница и други работи утврдени со закон, ги врши граничната полиција. Со Правилникот за начинот на вршење на работите на Министерството за внатрешни работи („Службен весник на Република Македонија“, бр. 12/98 и 15/03), се пропишува контролата при преминувањето на државната граница и контролата на движењето и престој во граничниот појас и граничните премини. Режимот на преминувањето преку државната граница, движењето и престојот во граничниот појас и мерките потребни заради обезбедување на државната граница се уредува со Законот за преминување на државната граница и за движење во граничниот појас („Службен весник на Република Македонија“ бр. 36/92, 12/93, 11/94 и 19/2004).

Во Република Македонија во тек е процесот на пренесување на надлежноста на обезбедување на државната граница од Министерството за одбрана на Министерството за внатрешни работи, така што работите на заштитата на државната граница, контролата на преминување на државната граница и престојот во граничниот појас на границата кон Република Грција, Република Бугарија и дел од границата кон Србија и Црна Гора, се во надлежност на Министерството за внатрешни работи, односно на Одделот за гранична полиција.

Со Законот за преминување на државната граница и за движење во граничниот појас („Службен весник на Република Македонија“, бр. 36/92, 12/93, 11/94 и 19/04), во согласност со Националната стратегија за интегрирано гранично управување, утврдена е динамиката и роковите за пренесување на надлежноста на обезбедување на државната граница: од 1 мај 2004 година кон Република Грција, од 1 ноември 2004 година кон Република Бугарија, од 1 мај 2005 година кон Србија и Црна Гора и од 1 ноември 2005 година кон Република Албанија.

Обезбедувањето на државната граница и контролата на движењето и престојот на лицата во граничниот појас надвор од населените места и граничните премини заради спречување на неовластено преминување на државната граница и повредата на граничната линија кон дел од границата со Србија и Црна Гора и границата кон Република Албанија, во моментот е во надлежност на Армијата на Република Македонија, а контрола на преминувањето на државната граница и контрола на движењето и престојот во граничниот појас на овој дел од границата врши Министерството за внатрешни работи. Работите од својата надлежност Министерството за одбрана, односно Армијата на Република Македонија ги извршува и врз основа на Законот за одбрана („Службен весник на Република Македонија“, бр. 42/01 и 5/03) и Правилото за гранична служба.

Со Правилникот за начинот на утврдувањето и решавањето на граничните инциденти и други повреди на државната граница („Службен весник на Република Македонија“, бр. 78/92), се пропишува начинот на утврдувањето и решавањето на гранични инциденти и други повреди на државната граница, водењето на евиденција за граничните инциденти и за другите повреди на државната граница.

Со Правилникот за начинот на вршење на контрола на преминувањето на државната граница, движењето и престојот на граничните премини и за водењето евиденција („Службен весник на Република Македонија”, бр. 74/92), се утврдува начинот на вршење на контрола на преминувањето на државната граница, пренесувањето на оружје и муниција преку државната граница, движењето и задржувањето на граничниот премин, евиденцијата за контрола на преминување на државната граница, за издадени дозволи за движење и престој во граничниот појас и за издадени одобренија за населување во граничниот појас, како и обрасците на дозволите за движење и задржување на граничниот премин, за движење и престој надвор од местото на граничниот премин и за движење и престој во граничниот појас.

Со Правилникот за подрачјата и објектите што ги опфаќаат граничните премини („Службен весник на Република Македонија”, бр. 69/92 и 9/97), се уредува прашањето на подрачјата и областите што ги опфаќаат граничните премини.

Со Правилникот за движење, престој, населување и режимот на ловот и риболовот во граничниот појас („Службен весник на Република Македонија”, бр. 78/92), се регулира прашањето на движењето, престојот, населувањето и режимот на ловот и риболовот во граничниот појас, а со Правилникот за ознаките за обележување на граничниот појас на копно („Службен весник на Република Македонија”, бр. 26/95), се пропишува обликот, бојата, димензиите, содржината и местото на поставување на ознаките за обележување на граничниот појас на копно.

Согласно Законот за Царинската управа („Службен весник на Република Македонија”, бр. 46/04), Царинската управа е непосредно надлежна за спроведување на царински надзор и контрола, царинење на стока и преземање истражни и разузнавачки мерки за спречување, откривање и истражување на царински прекршоци и кривични дела.

Во рамките на управувањето со границите, Министерството за земјоделство, шумарство и водостопанство има три основни функции: фитосанитарна контрола, ветеринарна контрола и контрола на шумите и сечата на шумите, што се остваруваат согласно одредбите на Законот за заштита на растенијата („Службен весник на Република Македонија”, бр. 25/98 и 6/00), Законот за семенски материјал, саден материјал и материјал за размножување, признавање, одобрување и заштита на сорта („Службен весник на Република Македонија”, бр. 41/00), Законот за сточарство („Службен весник на Република Македонија”, бр. 61/97), Законот за земјоделска инспекција („Службен весник на Република Македонија”, бр. 38/04), како и Правилникот за здравствена контрола на растенијата во прометот преку државната граница („Службен лист на СФРЈ”, бр. 59/91), Правилникот за задолжителен здравствен преглед на посеви и објекти, семе и посадочен материјал на земјоделски шуми и растенија („Службен лист на СФРЈ”, бр. 52/86) и Наредбата за определување на карантински надзор при увоз на саден материјал на повеќегодишни растенија („Службен весник на Република Македонија”, бр. 81/03).

Во областа на управувањето со границите, Министерството за здравство ги применува одредбите на Законот за безбедност на храната и на производите и материјалите што доаѓаат во контакт со храната („Службен весник на Република Македонија”, бр. 48/02), Законот за заштита на јонизирачко зрачење и радијација („Службен весник на Република Македонија”, бр. 54/02), Законот за заштита на населението од заразни болести („Службен весник на Република Македонија”, бр. 66/04), Законот за прекурзори („Службен весник на Република Македонија”, бр. 37/04), Законот за превоз на опасни материји („Службен лист на СФРЈ”, бр. 27/90) и Законот за промет на отрови („Службен лист на СФРЈ”, бр. 13/91).

Во рамките на системот на управување со границите, се третира и сегментот на планирање на граничните премини, односно прашањето на изработката на урбанистичките проекти за граничните премини согласно одредбите на Законот за просторно и урбанистичко планирање („Службен весник на Република Македонија”, бр. 4/96, 28/97, 18/99, 53/01 и 45/02).

Во тек е подготовка на Закон за надзор на државната граница, со кој ќе се регулираат прашањето на надзорот на државната граница, надлежностите на граничната полиција и меѓуграничната полициска соработка.

2. Ве молиме да дадете преглед на Вашите активности за имплементација на мерките кои ги усвои Владата како последователни активности на Охридската конференција за безбедност и управување со границите, кои беа презентирани на Министерскиот состанок за правда и внатрешни работи на ЕУ- Западен Балкан од 28 ноември 2003.

Во согласност со обврските преземени со заедничката платформа усвоена на Охридската конференција за безбедност и управување со границите, како и со документот за идните активности (Way Forward Document), од страна на надлежните институции на Република Македонија преземени се активности во насока на реализирање на следните мерки:

- Усвојување на Стратегијата за интегрирано гранично управување;
- Измени и усогласување на легислативата од областа на граничното управување;
- Преземање на обезбедувањето на државната граница од страна на Министерството за внатрешни работи;
- Етаблирање на граничната полиција во рамките на Министерството за внатрешни работи;
- Развивање на прекуграничната соработка со соседните држави;
- Изградба на информатички систем;
- Издавање на нови патни и други документи за идентификација со заштитни обележја во согласност со европските стандарди

Стратегија за интегрирано гранично управување

Владата на Република Македонија на 17.03.2003 година формира Меѓуминистерска работна група која управува со проектот “Интегрирано гранично управување”, со задача да го следи целиот процес, од изготвување на Национална Стратегија за интегрирано гранично управување, па се до целосна имплементација на овој концепт, при што како краен рок беше дефиниран крајот на 2005 година. Наведената Меѓуминистерска работна група, координирана од страна на Министерството за внатрешни работи и составена од претставници на Министерството за одбрана, Министерството за образование и наука, Министерството за надворешни работи, Министерството за финансии - Царинска управа, Министерството за земјоделство, шумарство и водостопанство, Министерството за здравство, Министерството за транспорт и врски и Министерството за животна средина и просторно планирање, ја подготви Националната стратегија за интегрирано гранично управување, што Владата на Република Македонија ја усвои на 22.12.2003 година. Со цел реализирање на стратегијата, во завршна фаза е изработката на Национален Акционен план за интегрирано гранично управување. Акциониот план јасно ги дефинира конкретните активности кои треба да се преземат и временскиот распоред за имплементација на истите, индикатори на остварување, одговорни министерства или агенции, неопходните ресурси и потенцијалните ризици и условености.

Измени и усогласување на легислативата од областа на граничното управување

На 24 март 2004 година, од страна на Собранието на Република Македонија усвоени се Закон за изменување и дополнување на Законот за внатрешни работи („Службен весник на Република Македонија“ бр. 19/04) и Законот за изменување на Законот за преминување на државната граница и за движење во граничниот појас („Службен весник на Република Македонија“, бр. 19/04), со што е создадена правна основа за формирање на граничната

полиција и за трансферот на надлежностите за обезбедување на државната граница од страна на Министерството за одбрана на Министерството за внатрешни работи.

Изготвена е работна верзија од новиот Закон за надзор на државната граница со кој прецизно се дефинирани надлежностите и овластувањата во вршењето на надзор на државната граница, дефинирањето на граничната линија, движењето и престојот во граничната зона, преминувањето на државната граница и граничен премин, граничната контрола, работи на граничната полиција во внатрешноста, меѓународната соработка и собирањето на личните податоци и евиденции.

Преземање на обезбедувањето на државната граница од страна на Министерството за внатрешни работи

Со цел создавање предуслови за трансфер на надлежностите во обезбедувањето на државната граница во текот на месец јули 2003 година помеѓу Министерството за внатрешни работи и Министерството за одбрана беше формирана меѓуминистерска работна група со пет работни подгрупи, која имаше за задача да изготви Проект за формирање на гранична полиција. Покрај другото, цел на проектот беше да се даде преглед на постојната состојба во однос на опремата и персоналот кој требаше да премине во Министерството за внатрешни работи како и да се изврши анализа и проценка на потребите на граничната полиција во периодот 2004 и 2005 година. Наведената работна група својата работа ја заврши во текот на месец јануари 2004 година при што изготвениот проект беше прифатен од страна на Министерството за внатрешни работи и Министерството за одбрана.

Во текот на 2004 година се започна и со обуката на персоналот кој од Министерството за одбрана ќе премине во Министерството за внатрешни работи. Досега се реализирани три курса (02.02. - 30.04.2004 и 10.05. - 06.08.2004 и 13.09.2004 до 10.12.2004) во кој вкупно се обучени 803 кандидати. а обуката се изведува во Полициската академија со учество на експерти од ОБСЕ Досега завршените кандидати се распоредени на извршување работни задачи на границата кон Република Грција и Република Бугарија. Во согласност со Националната стратегија за интегрирано гранично управување на 1 мај 2004 година започна процесот на трансфер на надлежноста во обезбедувањето на државната граница. Досега од страна на Министерството за внатрешни работи односно од страна на Одделот за Гранична полиција преземено е обезбедувањето на јужната граница кон Република Грција, источната граница кон Република Бугарија и дел од северната граница кон Србија и Црна Гора.

Етаблирање на граничната полиција во рамките на Министерството за внатрешни работи

Со преземањето на надлежноста во обезбедувањето на државната граница кон Република Грција на 01 мај 2004 година, во рамките на Министерството за внатрешни работи започна и процесот на етаблирање на Одделот за гранична полиција (која формално - правно постои од 27.04.2004 година) како единствена структура во чија надлежност е контролата на преминувањето на државната граница и надзорот и контролата на државната граница. Во организациската структура на Министерството за внатрешни работи, Граничната полиција претставува Оддел во рамките на Бирото за јавна безбедност. Во досегашниот период покрај тоа што започна да функционира Одделот за гранична полиција кој презема активности на централно ниво, започна да функционира и Регионален центар Југ во чија надлежност е обезбедувањето и контролата на јужната граница кон Република Грција и Регионален центар Исток во чија надлежност е обезбедувањето и контролата на источната граница кон Република Бугарија.

Во овој момент во тек е Проект за изградба на објект за седиштето на Одделот за гранична полиција и Проект за набавка на моторни возила за потребите на граничната полиција. Реализирањето на овие проекти е предвидено за 2005 година.

Развивање на прекуграничната соработка со соседните држави

Соработка со граничните служби на соседните држави бележи нагорен тренд:

- Со Република Грција веќе е воспоставена пракса на одржување на редовни работни состаноци помеѓу службите непосредно вклучени во обезбедувањето на државната граница и истовремено воспоставен е линк за размена на информации кои се однесуваат на граничната безбедност;
- Со Република Бугарија определени се офицери за врска за размена на информации на локално, регионално и централно ниво;
- Со Република Албанија во тек е спроведување на проектот за зацврстување на граничната соработка меѓу Македонија и Албанија. Во рамките на наведениот проект покрај веќе воспоставената пракса на одржување на состаноци на локално, регионално и централно ниво во тек е реализирањето на обука на припадниците на граничните служби на двете држави за запознавање со законските прописи на соседната држава;
- Со Привремената управа на Обединетите Нации на Косово (Србија и Црна Гора) определени се офицери за врска за размена на информации кои се однесуваат на граничната безбедност.

Изградба на информатички систем

Во насока на подигање на степенот на оперативната моќ на граничната полиција, во тек се активности за понатамошна надградба на постоечкиот информатички систем. При тоа, во тек се следните два проекта:

- Проект за градење и зајакнување на телекомуникациската структура. Со наведениот проект се предвидува телекомуникациско поврзување на граничните премини со седиштето на Министерството за внатрешни работи и овозможување трансфер на податоци од граничните премини до централната база на податоци и обратно;
- Проект за изработка на информатички систем за интегрирано гранично управување (софтвер за гранично работење). Со проектот се предвидува изработка на соодветен софтвер кој ќе овозможи централизирано собирање, обработка и дистрибуција на податоците кои се однесуваат на граничното работење.

Издавање на нови патни и други документи за идентификација со заштитни обележја во согласност со европските стандарди

Во однос на издавање на нови патни и други документи за идентификација, во тек е постапка за јавна набавка. До сега завршена е првата квалификациона фаза при што се очекува во текот на 2005 година да биде потпишан договор и да се отпочне со издавањето на новите исправи. Новите исправи во целост ќе бидат во согласност со европските стандарди, и ќе содржат биометриски податоци, ласерско гравирање на фотографија и податоци за носителот на документот, како и високо квалитетни заштитни знаци со кои значително ќе се намали можноста за нивно фалсификување.

3. Дали во вашата земја постои сеопфатна стратегија за управување со границите? Доколку постои, опишете ги главните компоненти на вашата стратегија за управување со границите и фазата на имплементација во која се наоѓа.

Согласно заклучокот од седницата на Владата одржана на 17.03.2003 година, се формираше Меѓуминистерска работна група за координација на Проектот „Интегрирано гранично управување“. Работната група беше формирана со цел да го следи целиот процес, од подготовката на Националната стратегија за интегрирано гранично управување, се до целосната имплементација на овој концепт, предвидена до крајот на 2005 година.

Координатор на работната група е Министерството за внатрешни работи, а неа ја сочинуваат и претставници на Министерството за одбрана, Министерството за образование и наука, Министерството за надворешни работи, Министерството за финансии- Царинската управа, Министерството за земјоделство, шумарство и водостопанство, Министерството за здравство, Министерството за транспорт и врски и Министерството за животна средина и просторно планирање.

Како резултат од работата на работната група, Владата на Република Македонија на 22.12.2003 година ја усвои Националната стратегија за интегрирано гранично управување.

Националната стратегија е изготвена во согласност со специфичните услови, општествено политичкото уредување и правниот систем на Република Македонија, имајќи ги при тоа во предвид компаративните искуства од другите земји кои во најблиското минато ја извршиле оваа трансформација, корпусот на меѓународни инструменти и легислативата на земјите членки и кандидати за членство во Европската унија, како и препораките содржани во Шенгенскиот каталог на најдобри практики.

Целите кои треба да се постигнат со Националната стратегија се:

- Воспоставување отворени, но контролирани и безбедни граници во согласност со европските стандарди и иницијативи, преку олеснето и забрзано преминување на границите за легитимни цели и истовремено идентификување, откривање, превенција, спречување и справување со нелегалните и непријателските движења, а особено справување со прекуграничните активности што го поддржуваат организираниот криминал и ја загрозуваат регионалната безбедност (трговија со оружје, луѓе и дроги);
- Повлекување на Армијата на Република Македонија од одговорностите за гранично управување до 31 декември 2005 година;
- Создавање на нова Гранична полициска служба, во рамките на Министерството за внатрешни работи, како основна служба за гранично управување во државата, која ќе ја преземе одговорноста за надзор на државната граница до 31 декември 2005 година;
- Создавање на Национален координативен центар за гранично управување, со кој ќе раководи Граничната полициска служба во соработка со сите останати национални служби за гранично управување со цел да се постигне соработка, координација, заедничка поддршка и размена на информации помеѓу истите;
- Зајакнување на прекуграничната соработка преку склучување на меѓународни договори за прекугранична соработка со соседните и други европски држави и истовремена размена на офицери за врска со граничните служби на соседните земји.

Главни компоненти на наведената стратегија се:

- Опис на државната граница на Република Македонија - историја, соседни држави, постоечки гранични премини за патен, железнички и воздушен сообраќај, географско простирање на границата со топографија и граничната економија, односно главните економски активности на населението кое живее во пограничните региони;
- Стратешки предизвици односно можни видови на загрозувања - конвенционален воен напад, можност за навлегување на непријателски групи и поединци, внатрешен конфликт и криминал;
- Правни работи - Интегрирано гранично управување. Изработка на законски и подзаконски прописи во согласност со препораките од Шенгенскиот каталог на најдобри практики со утврдена методологија за создавање на законска рамка со целосно почитување на човековите права и слободи. Основна е изработката на Закон за надзор и контрола на државна граница, како и регулирањето на соработката помеѓу министерствата и институциите вклучени во граничното управување;
- Формирање на Национална гранична полициска служба во рамките на Министерството за внатрешни работи. Дефинирање на потребата, оперативниот концепт и

надлежностите, воспоставување на Национален координативен центар за гранично управување заради координирање на активностите на различните служби вклучени во граничното управување, отворање на регионални центри, водење на криминални истраги, селекција, регрутирање и обука на персоналот на граничната полиција, размена на офицери за врска со соседните држави;

- Методологија во процесот на примопредавање Гранична бригада - Гранична полиција со утврдена динамика и распоред без притоа да се доведе во прашање ефикасноста на граничното управување и безбедноста на државата;
- Воспоставување на Национален систем за граничен мониторинг со цел навремено и прецизно пренесување на информации како и инсталирање на Затворен систем за видео надзор кој ќе овозможи на оперативните раководители да добиваат информации во живо што ќе им помага во процесот на донесување одлуки;
- Категоризација на граничните премини (прва, втора и трета категорија) во согласност со нивното стратешко значење, со цел концентрирање на ресурсите на одредени гранични премини;
- Надлежности и постапки на граничните премини со создавање и примена на Стандардни оперативни процедури засновани на определените надлежности на Граничната полиција и Царинската управа;
- Вршење претрес на комерцијалните и други возила кои остваруваат влез - излез на граничните премини со профилирање на разузнавањето и проактивната истрага;
- Зајакнување на активностите со цел навремено откривање, попречување и елиминирање на обиди за илегална миграција, шверц и трговија со луѓе, недозволена трговија со дрога, нелегално поседување и транспорт на радиоактивни материи и други штетни и опасни материи, како и мерки со цел попречување на ширење на заразни болести;
- Определување процедури на Зелената граница помеѓу Царинската управа и Граничната полиција;
- Развој на граничните области со повеќеагенциски пристап и стратегија за развој на границите,
- Езерска контрола со користење на копнена радарска контрола, со цел попречување на нелегалните езерски гранични преминувања;
- Развивање на регионална соработка и координација на локално, регионално и централно (национално) ниво како и соработка преку Заедничките гранични комисии;
- Развивање на систем за управување со граничните податоци;
- Пасошки и визен режим, изработка на нови македонски патни исправи со многу поголем квалитет од постојните односно со поголем број заштитни елементи. Обука на конзуларниот персонал вклучен во издавањето на визи со цел откривање на фалсификувани и изменети патни исправи како и воведување база на податоци за издадени визи;
- Разузнавање, анализа и делење на информации со цел зајакнување на националната способност за попречување на организираниот прекуграничен криминал преку развој на Национален модел за разузнавање, Формирање на Национален граничен разузнавачки комитет и подобри, интегрирани и поврзани аналитички способности за гранично управување, спроведување на законите и разузнавање;
- Анализа на ризиците - Оптимизирање на управувањето со ресурсите и операциите;
- Заштита на податоците, како и управување со базите на податоци;
- Воена поддршка на цивилните власти. Граничната полиција и Министерството за одбрана ќе работат на заедничко изготвување на јасни административни и оперативни процедури за меѓусебна поддршка во случај на закана на територијалниот интегритет;
- Односи со јавноста и информации со вклучување на принципите на транспарентност и одговорност.

Во однос на фазата на имплементација на Стратегијата за интегрирано гранично управување, од моментот на нејзиното усвојување на 22.12.2003 година до денес, реализирани се следните активности:

- Меѓуминистерската работна група со учество на експерт од држава членка на Европската унија изготви работна верзија од Акционен план за интегрирано гранично управување кој јасно ги дефинира конкретните активности кои треба да се преземат и временскиот распоред за имплементација на истите индикатори на остварување, одговорни министерства или агенции, неопходните ресурси и потенцијалните ризици и условености;
- Извршени се измени на законската регулатива со што е создадена правна основа за формирање на граничната полиција. Изработени се работни верзии од Закон за надзор на државна граница;
- Формирана е граничната полиција како посебна организациона единица во рамките на Министерството за внатрешни работи во чија надлежност се работите на заштитата на државната граница, контролата на преминување преку државната граница, утврдување и решавање на гранични инциденти и други повреди на државната граница и други работи утврдени со закон;
- Извршен е трансфер на надлежноста во обезбедувањето на државната граница при што до сега од страна на Министерството за внатрешни работи односно од страна на Граничната полиција преземено е обезбедувањето на јужната граница кон Република Грција и источната граница кон Република Бугарија како и дел од границата кон Србија и Црна Гора на потегот од тромеѓето со Република Бугарија до реонот кој го покрива граничната полициска станица „Пелинце“;
- Реализирани се три курса за основна полициска обука, која ја завршија вкупно 821 кандидати кои од Министерството за одбрана преминаа во Министерството за внатрешни работи. Обуката се изведува во Полициската академија со учество на експерти од ОБСЕ и истата содржи изучување на законските и подзаконските прописи со кои се регулира работата на полицијата со посебен нагласок на прописите од областа на граничното работење. Досега завршените кандидати распоредени се да извршуваат работи и работни задачи во организационите единици на Одделот за Гранична полиција;
- Во тек се активности околу реализирање на два проекти за градење и зајакнување на телекомуникациската структура со кој ќе се овозможи трансфер на податоци од граничните премини до седиштето на Министерството и обратно како и централизирано собирање, обработка и дистрибуција на податоците кои се однесуваат на граничното работење;
- Во тек е постпката по јавна набавка околу избор на фирма со која Министерството за внатрешни работи ќе склучи договор за изработка на нови патни и други исправи за идентитет. Новите исправи ќе бидат во согласност со европските стандарди односно истите во себе ќе содржат биометриски податоци, ласерско гравирање на фотографија и податоци за носителот на документот како и високо квалитетни заштитни знаци со кои значително ќе се намали можноста за нивно фалсификување;
- Зајакната е прекуграничната соработка со соседните држави при што со граничната служба на Република Грција воспоставена е пракса на одржување на состаноци на локално, регионално и национално ниво како и размена на информации кои се однесуваат на граничната безбедност. Со граничните служби на Република Бугарија и УНМИК определени се офицери за врска, за размена на информации од областа на граничната безбедност.

4. Дали е направена национална проценка на ситуацијата на надворешните граници за целата држава и дали таа е ажурирана? Какви се резултатите?

Од осамостојувањето на Република Македонија, проценка на ситуацијата на надворешните граници правена е од страна на Министерството за одбрана односно од Првата гранична

бригада како орган надлежен за обезбедувањето на државната граница на Република Македонија. Проценката произлегува од постојаното следење, изучување и познавање на состојбата во граничното и задграничното подрачје и истата начелно опфаќа:

а) Во топографско - географска смисла:

- Проценка на општите карактеристики на географскиот состав на земјиштето во граничниот појас и во граничното подрачје;
- Состојба на патната мрежа (вклучувајќи ги и патеките) во граничното подрачје, истакнувајќи ги делниците кои би можеле да бидат опасни за безбедноста на луѓето при вршењето на обезбедувањето (лавини, одрони, големи стрмнини итн);
- Земјишни објекти погодни за организација на набљудувањето на задграничното подрачје, а особено во зафатот на тактичко оперативните правци;
- Најпогодните правци на употреба на силите од караулите и граничните водови во сите услови на обезбедување на границата.

б) Во тактичко - оперативна смисла:

- Распоредот и силите на единиците кои ја обезбедуваат границата на соседната земја;
- Заклучоци за тоа на кој дел од границата и во кое годишно време треба посебно да му се обрне внимание во обезбедувањето на државната граница;

в) Во безбедносна смисла:

- Безбедносна проценка на населението во граничното и задграничното подрачје;
- Проценка на техничките и стопанските објекти во граничните подрачја кои можат да бидат предмет на интересирање.

Ажурирањето на проценката на ситуацијата се врши најмалку еднаш годишно, при што доколку се укаже потреба односно настанат одредни промени кои се од значење за правилната проценка, истата се врши и почесто.

По преземањето на надлежноста за обезбедување на целата државна граница, од страна на Министерството за внатрешни работи односно од Одделот за гранична полиција, ќе се изврши повторна проценка на ситуацијата на државната граница со цел утврдување на постојната состојба и дефинирање на идните чекори и приоритети во насока на поефикасно обезбедување на државната граница и развивање на концептот на интегрирано гранично управување.

5. Дали оваа проценка предизвикала потреба за прилагодување на распределбата на средствата на национално ниво?

Воведувањето на системот на интегрирано гранично управување, како и проценката за состојбата на надворешните граници предизвика реалокација на средства на национално ниво.

Во однос на трансферот на надлежноста за обезбедување на државната граница до сега за 2004 година, од буџетот на Министерството за одбрана се издвоени вкупно 113.445,000 денари. Останатите потреби се финансирани од буџетот на Министерството за внатрешни работи.

Во 2004 година, Министерството за внатрешни работи за отпочнување на функционирањето на Граничната полиција потроши вкупно 95.681,765 денари.

Согласно претходно наведеното, формирањето на Граничната полиција за Министерствата за Одбрана и за Министерството за внатрешни работи во 2004 година, заедно чинеше 209.126,765 денари, не земајќи ја при тоа предвид вредноста на капиталните добра.

Капиталните добра (градежни објекти, технички средства за надзор на границата, вооружување и друга опрема) со одлука на Владата на Република Македонија Министерството за одбрана ги отстапи на Министерството за внатрешни работи. За прераспределба на овие средства од страна на Владата на Република Македонија до сега донесени се:

- Одлука за пренесување на право на користење на дел од недвижен имот (Бр. 23-3922/1 од 10 септември 2003 година);
- Одлука за пренесување на право на користење на недвижен имот (Дов. бр. 57/1 од 04 октомври 2004 година);
- Одлука за пренесување на право на користење и располагање на материјално технички средства и опрема (Дов. бр. 56/1 од 04 октомври 2004 година).

Со наведените одлуки точно се дефинирани видот, типот и бројот на предадените средства и локацијата на објектите кои се преземаат од страна на Министерството за внатрешни работи.

Во ребалансот на Буџетот за 2004 година, средствата за плати и надоместоци за преземениот персонал, во износ од 100.000,000 денари, се префрлени од буџетот на Министерството за одбрана во буџет на Министерството за внатрешни работи.

Во текот на 2005 година од буџетот на Министерството за внатрешни работи за Граничната полиција предвидени се вкупно финансиски средства во износ од 670.362,000 денари. Средствата се распределени на следниов начин:

1. Плати, наемнини и надоместоци за вработените	247.206,000
Основи плати и надоместоци	163.975,000
Придонеси за социјално осигурување од работодавачите	82.253,000
Останати придонеси од плати	978,000
2. Стоки и услуги	82.775,000
Патни и други расходи	3.400,000
Комунални услуги, греење, комуникација и транспорт	28.025,000
Ситен инвентар, алат и други материјали за поправки	41.850,000
Поправки и тековно одржување	7.700,000
3. Капитални расходи	6.100,000
Градежни објекти	3.000,000
Купување на мебел, опрема, возила и машини	3.100,000

6. Опишете ја соработката и координацијата на обврските меѓу владините органи одговорни за управување со границите (гранична контрола и надзор).

Организацијата, надлежностите и работата на органите на државната управа е уредено со Законот за организација и работа на органите на државната управа („Службен весник на Република Македонија“, бр. 58/00 и 44/02). Согласно одредбите од наведениот закон, органите на државната управа како дел од извршната власт, се основаат во областите и подрачјата кои се од значење за вршење на функциите на државата и за ефикасно остварување на правата и должностите на граѓаните и правните лица.

Согласно Законот за преминување на државната граница и за движење во граничниот појас („Службен весник на Република Македонија“, бр. 36/92, 12/93, 11/94 и 19/04), заради усогласено вршење на одделни работи од заеднички интерес за повеќе надлежни државни органи и претпријатија во областа на контролата на преминувањето на државната граница и контролата на движењето и престојот во граничниот појас, министерот за внатрешни работи со надлежните државни органи и претпријатија може да формира заеднички комисии и други работни тела.

Согласно член 11-а од Законот за изменување и дополнување на Законот за внатрешни работи („Службен весник на Република Македонија“, бр. 19/04), граничната полиција ги врши работите на заштитата на државната граница, утврдување и решавање на гранични инциденти и други повреди на државната граница и други работи утврдени со закон..

По целосното пренесување на надлежноста на обезбедување на државната граница од Министерството за одбрана на Министерството за внатрешни работи (поопширно разработено во Поглавје бр. 24, Дел А - Надворешни граници, прашање бр. 1), овој орган на државната управа ќе биде исклучиво надлежен да ја обезбедува државната граница.

Во извршувањето на своите надлежности, Министерството за внатрешни работи соработува и со другите министерства кои имаат надлежности во управувањето на државната граница.

Со Министерството за надворешни работи соработката се остварува преку редовна размена на информации од областа на визниот режим, согласно Законот за движење и престој на странците („Службен весник на Република Македонија“, бр. 36/92; 66/92; 26/93 и 45/02), Правилникот за начинот на издавање на патни исправи и визи на странци и за обрасците на тие исправи и визи („Службен весник на Република Македонија“, бр. 75/93) и Упатството за начинот на издавање на патни исправи и визи за странци од дипломатско конзуларните претставништва на Република Македонија во странство и начинот на водење на евиденција за издавање патни исправи и визи на странци („Службен весник на Република Македонија“, бр. 10/98). Со овие акти се утврдени надлежностите на Министерството за надворешни работи и Министерството за внатрешни работи во областа на визниот режим, меѓусебните обврски и протокот на информации.

Со Министерството за финансии - Царинска управа, соработка се остварува на повеќе нивоа. На ниво на раководители на смена, соработката се остварува секојдневно, преку размена на информации и податоци и договарање за преземање на одредени активности. Во услови на зголемена фреквенција на патници и превозни средства постои меѓусебна координација на активностите што треба да се преземат. Соработката на ниво на командир на граничен премин и управник на царинска испостава се остварува преку повремени средби, со цел размена на мислења и разрешување на инциденти настани и појави, а на централно ниво овие средби се одржуваат по потреба. Со цел регулирање на соработката, на 18.11.2004 година, потпишан е Меморандум за соработка за спречување и борба против организиран и други видови криминал во Република Македонија, меѓу Министерството за внатрешни работи и Министерството за финансии. Врз основа на овој меморандум, а со цел преземање на непосредни заеднички активности, Царинската управа и Бирото за јавна безбедност, потпишаа Протокол за спроведување на овој Меморандум, со кој се регулираат начинот и областа на соработката, како и заедничкото дејствување на Министерството за финансии - Царинска управа и Министерството за внатрешни работи - Биро за јавна безбедност, со цел справување со криминалните појави на целата територија на Република Македонија.

Со Министерството за земјоделство, шумарство и водостопанство, соработката и координацијата се остварува во спроведувањето на ветеринарната и фитосанитарната инспекција. Координацијата и соработката се остварува на централно ниво и на Граничните премини (локално ниво) преку секојдневни контакти, периодични состаноци, информирање, давање стручна помош и слично. Министерството за земјоделство, шумарство и водостопанство редовно го информира Министерството за внатрешни работи за забрана на увоз на одредени видови стоки во Република Македонија.

Со Министерството за здравство, односно Државниот санитарен и здравствен инспекторат соработката се остварува преку секојдневното извршување на работите и задачите со цел зајакната контрола од страна на сите субјекти што се занимаваат со транспорт на храна, производи и материјали што доаѓаат во контакт со храната, заштита од јонизирачко зрачење и радијација, заштита од заразни болести, превоз на прекурсори, опасни материи и отрови.

Со Министерството за одбрана соработката се остварува преку одржување на редовни состаноци на локално ниво на кои се врши размена на информации за состојбата на државната граница, безбедносно интересни настани, појави и сознанија. Согласно законската регулатива и пропишаните надлежности, се предлага и договара преземање на заеднички активности и благовремено се врши информирање за одреден настан кој се случил на државната граница каде согласно надлежностите потребно е преземање на понатамошни активности од страна на Граничната полиција или други организациони облици на Министерството за внатрешни работи.

7. Дали за одредени активности се користи специјално обучен професионален персонал?

Во Република Македонија во тек е процесот на пренесување на надлежноста на обезбедување на државната граница од Министерството за одбрана на Министерството за внатрешни работи (поопширно објаснето во прашање број 1 од Дел А - Надворешни граници, поглавје 24). Контролата на преминување на државната граница и престој во граничниот појас надвор од населените места и граничните премини заради спречување на неовластено преминување на државната граница и повреди на граничната линија каде пренесувањето на надлежноста се уште не е извршено (север и запад) е во надлежност на Армијата на Република Македонија, која оваа активност ја извршува преку соодветно обучени припадници на Граничната бригада.

Граничната бригада располага со посебен персонал од следните категории:

- Офицерски и подофицерски персонал за раководење од најниско до највисоко ниво;
- Војници граничари (водичи на патроли, водичи на службени кучиња, возачи на теренски моторни возила, ракувачи на оптичко електронски системи) за наменски должности;
- Професионални ракувачи на радарски системи;
- Професионални врски и други.

Офицерскиот персонал од понизок ранг раководи со обезбедувањето директно на теренот и е непосредно одговорен. Поради специфичностите во одредени ситуации и реони како водичи на патроли се одредуваат офицери во чији придружби (членови на патрола) се војници и професионални војници. Граничната бригада располага со современ радарски систем АСКАРАТ и оптички електронски средства за набљудување и извидување. За ракување со нив обучени се професионални лица. Офицерскиот персонал од повисок ранг е стациониран во команди на батаљони и бригади кои раководат преку непосредните извршители во обезбедувањето на државната граница, а во одредени ситуации и директно. Командите на бригадите и батаљоните се состојат од штабови (секции) по специјалности за одредени проблематики (персонална секција, секција за безбедност и разузнавање оперативна секција, секција за логистичка поддршка, секција за односи со јавноста, секција за врски и секција за финансиска проблематика). Офицерскиот персонал е со соодветно образование и е специјално обучен за одредени дејности во секциите. Задолжително е следење на сите хиерархиски скалила во кариерата т.е. не се можни поголеми унапредувања, во смисла на преминување на две, три нивоа. Пред приемот на должност и во текот на работата овој персонал постојано се обучува низ одредени курсеви и семинари.

Персоналот од граничната бригада е обучуван од НАТО инструктори и секој нејзин припадник поседува одредена воено евиденциска специјалност.

Контролата на јужната и источната граница ја врши Одделот за гранична полиција на Министерството за внатрешни работи. Во овој Оддел, за еден работник да биде распореден на одредено работно место потребно е да ги исполнува условите пропишани за извршување на работите и работните задачи содржани во Правилникот за систематизација на работните места.

Овластени службени лица кои работат на аеродромите и извршуваат задачи од областа на противдиверзионата заштита, оспособени се за вршење на противдиверзионата заштита преку

обуки, семинари и работилници организирани и спроведени од Министерството за внатрешни работи.

На граничните премини, контролата на преминувањето на државната граница ја извршуваат професионално обучени овластени службени лица за откривање на фалсификувани патни документи. За таа цел во организација на Мисијата ПРОКСИМА на сите гранични премини реализирани се повеќе курсеви за откривање на фалсификати и трговија со луѓе.

На граничните премини и граничните полициски станици се користат службени кучиња за откривање на дрога и експлозив и кучиња за заштита. Во граничните полициски станици повеќе се користат кучиња за заштита така што во секоја станица има по најмалку две заштитни кучиња со исто толку обучени водичи на кучиња. На граничните премини се користат кучиња за откривање на дроги и експлозив. Овластените службени лица-водичи на службени кучиња имаат завршено курс за водич на службено куче. Водачите на заштитни кучиња еднаш годишно вршат редресура на кучињата во посебен центар за обука, а водачите на службените кучиња за откривање на дроги и експлозив истата ја вршат еднаш во два месеци. Воедно, континуирано се врши тренинг на кучињата.

На граничните полициските станици и на граничните премини се спроведува посебна програма за воведување во работа на новопримените полицајци како и полицајците кои се распоредени од други организациони единици.

Контролата на границата на езерските води ја извршуваат овластени службени лица кои се соодветно обучени за извршување на оваа должност. На Охридското Езеро, Преспанското Езеро и Дојранското Езеро има 28 овластени службени лица кои управуваат со 6 патролни чамци. Овие службени лица имаат положено испит во Езерската Капетанија во Охрид, за што им е издадено Уверение за оспособеност за управување со чамец.

Исто така, пред да се започне со употреба на ново средство за работа (теренско моторно возило, мотоцикли, пловни објекти, оптичко-електронски системи итн.) неопходно е овластеното службено лице да заврши основна или дополнителна обука со цел негово оспособување за работа со средството. За секоја гранична полициска станица оспособени се по 4 возачи на теренски моторни возила и по 5 возачи на мотоцикли.

Неопходно е да се напомене дека паралелно со спроведување на разновидните обуки, секојдневно се следи спроведувањето и почитувањето на прописите, методологијата на работа и етиката на постапување, заради правилно насочување на сите видови активности поврзани со државната граница.

Согласно позитивните законски прописи, процесирањето на легалните стоки и откривањето на нелегалните стоки преку државната граница се извршува од страна на специјално обучени припадници на Царинската управа.

Согласно плановите и програмите на Одделението за обуки и Стратешкиот план на Царинската управа на Република Македонија 2004 - 2008, а заради поуспешно изведување на своите задачи за одредени царински службеници се планираат и изведуваат специјализирани обуки за одредени области .

Царинските службеници кои се распоредени на аеродромите се обучени за користење на ренген апарати и се оспособени за извршување на задачите на заштитен преглед на патници и рачен багаж.

Царинската управа има обучени царински инспектори водичи на кучиња во состав на Одделението за мобилни тимови. Инспекторите ја имаат поминато обуката во 2000 - та година во еден во обучните центри во Германија, а во тек е обука во Турција

Исто така, царинските инспектори од мобилните тимови како и царински службеници од пофреквентните гранични премини во текот на 2004 година се снабдени со Вапор Трејсери -

електронски апарати кои преку анализа на честичките детектира присуство на честитки на дрога за кои уреди е спроведена соодветна обука.

Изградбата на системот за заштита од недозволен внес на нуклеарни и радиоактивни материјали во Република Македонија започна уште во текот на 2000 година, кога и беше донесена одлуката за воспоставување на еден ваков систем во државата. Од најразлични извори беа обезбедени средства за набавка на стационарни детектори за радиоактивност за поставување на граничните премини и за набавка на рачни детектори за лоцирање на радиоактивниот извор.

Со помош на Мегународната Агенција за Атомска Енергија од Виена, реализиран е проект за надградба на постоечката опрема на еден граничен премин со неутронски детектор, поставување на видео камера за регистрирање на алармот и поврзување на двата сигнала и нивно презентирање на видеодисплеј. Царинската управа во соработка со оваа организација во 2002 година во Охрид организираше и регионален семинар на тема „Недозволена трговија на нуклеарни и радиоактивни материјали“.

Во изминатиот период спроведена е обука на сите царински работници кои работат на граничните премини со цел добивање на основно познавање за радиоактивноста и првично реагирање во случај на аларм. Спроведена е и едномесечна обука - тренинг за тренери на тројца царински работници во Руската Царинска Академија во Санкт Петербург.

Во моментот, Царинската управа поседува 22 стационарни детектори за радиоактивност поставени на 11 гранични премини. Со тоа се покриени сите гранични премини каде што има увоз на стока, освен железничките премини. Исто така има и 23 рачни детектори со чија што помош може да се лоцира радиоактивниот извор и да се одреди неговата доза на зрачење и доколку е потребно да се побара соодветна помош од Одделението за радиоактивна заштита кое се наоѓа во склоп на Министерството за здравство. На два гранични премина се инсталирани детектори за неутронско зрачење.

Во иднина се предвидува надградба и на останатите детектори со канал за неутронско зрачење и поврзување на сите детектори со контролен центар во Царинската управа во Скопје како и спроведување на соодветни обуки.

Во текот на 2003 и 2004 се спроведени семинари за обука за борба против распространување на оружје за масовно уништување .

Исто така се спроведени обуки за зачувување на озонската обвивка како и за ракување на инструменти за контрола на ладилни флуиди.

Во рамките на Министерството за земјоделство, шумарство и водостопанство (како еден од авторитетите надлежни во управувањето со границите), ветеринарно- санитарниот преглед и контрола на граничните премини при увоз, извоз и транзит на пратки од животинско потекло го извршуваат ветеринарните инспектори на граничен премин. Ветеринарен инспектор на граничен премин може да биде доктор по ветеринарна медицина со положен стручен испит и најмалку две години искуство во областа. Овие работници имаат статус на државен службеник и согласно одредбите од Законот за државни службеници („Службен весник на Република Македонија“, бр. 59/00, 112/00, 34/01, 103/01, 43/02, 98/02, 17/03, 40/03 85/03 и 17/04) и Законот за ветеринарно здравство („Службен весник на Република Македонија“ бр. 28/98), се врши континуирано стручно усовршување и едукација.

Покрај наведеното, во службите на Министерството за здравство, како на пример, Државниот санитарен и здравствен инспекторат, Дирекцијата за храна и Бирото за лекови, постои посебен инспекциски дел кој добива постојана специјализирана едукација. Активностите на тие служби се координирани од одговорни лица од Царинската управа.

8. Ве молиме да ги опишете Вашите планови за трансфер на одговорноста за контрола на границите од Министерството за одбрана на Министерството за внатрешни работи, вклучувајќи го и релевантниот временски распоред и распределбата на буџетот.

Трансферот на одговорноста на надлежностите за контрола на границите од Министерството за одбрана на Министерството за внатрешни работи е планиран и се реализира како тесно координиран процес помеѓу овие субјекти, во време траење од 2 години, во текот на 2004 и 2005 година.

Пред започнувањето на процесот, во периодот од 2000 до 2003 година, се реализирани подготвителни активности, при што се изработени неопходните планови и подготвени нормативните акти врз основа на кои се реализира процесот на примопредавањето на надлежностите помеѓу граничната бригада на Армијата на Република Македонија и Одделот за гранична полиција на Министерство за внатрешни работи.

Во подготовките на процесот и изработката на нормативните акти (поопширно разработено во Поглавје 24, дел А - Надворешни граници, прашање број 1) интензивно се вклучувани експерти од Европската унија, при што дел од активностите се финансирани од КАРДС програмата на ЕУ.

Плановите и нормативните акти за формирање на Граничната полиција на Република Македонија се во најголема можна мерка усогласувани со препораките на ЕУ изнесени во Шенгенскиот каталог на најдобри практики и со преземените обврски на Република Македонија

Во фаза на подготовка се низа закони, подзаконски акти и други документи со кои ќе се дорегулира функционирањето на системот на Интегрираното гранично управување, меѓу кои најзначајни се новиот Закон за надзор на државната граница, Закон за полиција и Национален акционен план за интегрирано гранично управување.

Согласно планираниот временски распоред за примопредавање на државните граници од Министерството за одбрана на Министерството за внатрешни работи државните граници кон Република Грција и Република Бугарија се веќе предадени во надлежност на Министерството за внатрешни работи, и тоа: кон Република Грција во 1.05.2004 година, а кон Република Бугарија во 1.11.2004 година.

Според планираното, преземањето на контролата на оваа граница кон Државната заедница Србија и Црна Гора се реализира во 2 фази: првата фаза во делот кон Србија е завршена во декември 2004 година, а делот кон Косово преостанува во втората фаза. Во тек се координирани подготовки помеѓу надлежните институции на Министерството за одбрана и Министерство за внатрешни работи за започнување на примопредавањето на одговорноста за обезбедувањето на северната граница која според член 19 од Законот за изменување на Законот за преминување на државната граница и за движење во граничниот појас („Службен весник на Република Македонија“, бр. 19/04), треба да се изврши најдоцна до 01.05.2005 година.

Трансферот на одговорноста за контрола на државната граница кон Република Албанија треба да се изврши најдоцна до 01.11.2005 година, со што ќе се заокружи целиот процес на трансферот на одговорноста од Министерството за одбрана на Министерство за внатрешни работи.

По завршувањето на овој процес Министерството за одбрана преку наменските сили на Армијата на Република Македонија на Граничната полиција ќе и обезбедува поддршка според декларираниите активности во Стратегискиот одбрамбен преглед.

Трансферот на одговорноста за контрола на границите е комплексен процес кој ги опфаќа следните основни елементи:

1. Трансфер на персоналот од Министерството за одбрана во Министерството за внатрешни работи

Селекција на персоналот се врши во тесна координација помеѓу надлежните служби на Министерството за одбрана и Министерството за внатрешни работи.

Пред почетокот на процесот на селекција во Министерството за одбрана е спроведена анкета за заинтересираност на персоналот за доброволно преминување во состав на Гранична полиција. Целокупниот натамошен процес на селекција е базиран на податоците од анкетата.

Преземање на персоналот од Министерството за одбрана во Министерство за внатрешни работи се врши со поединечна спогодба помеѓу трите страни (Министерството за одбрана, Министерството за внатрешни работи и лицето кое се презема).

Пред чинот на преземањето секој кандидат (превземен од Министерството за одбрана) поминува низ основна полициска обука во траење од три месеци во Полициската Академија и низ задолжителни проверки.

2. Трансфер на искуства на единиците на Армијата на Република Македонија во линиското и на Министерството за внатрешни работи во длабинското обезбедување на границата на Граничната полиција

Стегнатите искуства на единиците на Армијата на Република Македонија во обезбедувањето на границите се пренесуваат преку персоналот на граничната бригада која во најголем број се презема во состав на Граничната полиција и преку ставање на располагање на проценки, оперативни планови и други документи согласно кои единицата на Армијата на Република Македонија ги извршувала граничните операции.

Искуствата на персоналот на Министерството за внатрешни работи во новиот систем на контрола на границите се пренесува преку вклучувањето на дел од персоналот на Полициските станици кои вршеле длабинско обезбедување на границите во состав на Граничната полиција и со ставање на располагање на соодветна документација.

3. Трансфер на опремата и дел од вооружувањето од Министерството за одбрана на Министерство за внатрешни работи

Целокупното до сега преземено лично вооружување и поголем дел од опремата за надзор на државната граница со кои во моментот е опремена Граничната полиција е преземена од Министерството за одбрана - Армијата на Република Македонија. Системот на радио врски и дел од транспортните средства со кои се служи Граничната полиција се дадени на времено користење од Министерството за одбрана на Министерство за внатрешни работи, до комплетирањето на системот на овој вид на врски на Министерство за внатрешни работи.

Преземање на опремата и вооружувањето се планира во текот на целиот процес на трансферот, со внимателна селекција на истите по критериумите на функционалноста и квалитетот.

4. Трансфер на објектите за сместување на елементите на Граничната полиција

За сместување на организациските целини на Граничната полиција на Министерството за одбрана се ставени на располагање поранешните објекти на граничната бригада на Армијата на Република Македонија. Дел од овие објекти според оперативните проценки на Граничната полиција се веќе преземени и понатаму се планира преземање на нови објекти.

Од вкупно 7 објекти во кои се сместени организациските елементи на Регионален центар Југ, 6 се преземени од Армијата на Република Македонија, а од вкупно 5 објекти кои во моментот ги користат елементите на Регионален центар Исток, од Армијата на Република Македонија преземени се 4.

Покрај преземените објекти и опремата од Министерството за одбрана-Армијата на Република Македонија, во опремувањето на Граничната полиција значителен удел имаа и странските донации и средствата од фондовите на ЕУ. Благодарейќи на ваквата структура на опремувањето, буџетските импликации на формирањето на вака сложена организациска целина се во рамките на подносливото, но поголеми потреби за капиталните вложувања се очекуваат дури по заокружувањето на процесот на трансферот на персоналот, односно формирањето на сите планирани организациски единици на граничната полиција.

За 2004 година, за трансфер на одговорноста за контрола на границите, од буџетот на Министерството за одбрана се издвоени вкупно 113.445,000 денари. Останатите потреби се финансирани од буџетот на Министерството за внатрешни работи и Министерството за финансии.

Министерството за внатрешни работи за отпочнување на функционирањето на Граничната полиција потроши вкупно 95.681,765 денари распределени за следните трошоци:

1. Купување на оружје (830 пиштоли) за граничната полиција и муниција за истите - 15.709,260 денари;
2. Набавка на техничка опрема во износ од 1.031,000 денари;
3. Набавка на униформи за Граничната полиција во вкупна вредност од 78.941,505 денари.

Од горе изнесеното може да се констатира дека за формирањето на Граничната полиција од буџетот на двете министерства (Министерството за одбрана и Министерството за внатрешни работи) во 2004 година вкупно се издвоени средства во износ од 209.126,765 денари, не земајќи ја при тоа предвид вредноста на капиталните добра (градежни објекти, технички средства за надзор на границата, вооружување и друга опрема) што со одлука на Владата на Република Македонија, Министерството за одбрана ги отстапи на Министерството за внатрешни работи.

Во ребалансот на Буџетот за 2004 година, средствата за плати и надоместоци за преземениот персонал, во износ од 100.000,000 денари се префрлени од буџетот на Министерството за одбрана во буџет на Министерството за внатрешни работи.

Од Буџетот за 2005 година, постои посебна ставка за Гранична полиција, во рамките на Буџетот на Министерството за внатрешни работи. Во текот на 2005 година во оваа ставка предвидени се вкупно финансиски средства во износ од 670.362,000 денари. Средствата се распределени на следниов начин:

1. Плати, наемнини и надоместоци за вработените	247.206,000
Основи плати и надоместоци	163.975,000
Придонеси за социјално осигурување од работодавачите	82.253,000
Останати придонеси од плати	978,000
2. Стоки и услуги	82.775,000
Патни и други расходи	3.400,000
Комунални услуги, греење, комуникација и транспорт	28.025,000
Ситен инвентар, алат и други материјали за поправки	41.850,000
Поправки и тековно одржување	7.700,000
3. Капитални расходи	6.100,000
Градежни објекти	3.000,000
Купување на мебел, опрема, возила и машини	3.100,000
ВКУПНО	670.362,000

9. Што е направено за да се обезбеди доволно обука? Колку време трае основната обука за извршување на работите на граничната полиција и која е содржината на тие програми за обука? Дали постојат конкретни модули на обука (и кои се темите?)

Согласно Законот за Полициската Академија („Службен весник на Република Македонија“, бр. 40/03), основната обука за полицаец трае 12 месеци од кои три месеци се предвидени за практична обука на терен, а специјалната обука и обуката за раководење во подрачја на безбедноста (менаџмент во безбедноста) траат зависно од нивните содржини, но не повеќе од 12 месеци.

Имајќи го во предвид фактот што во Република Македонија во тек е процесот на пренесување на надлежноста на обезбедување на државната граница од Министерството за одбрана на Министерството за внатрешни работи, како и договорот помеѓу овие министерства за превземање на определен број на припадници на Армијата на Република Македонија од страна на Министерството за внатрешни работи, за овие лица се спроведува основна дообука, со цел нивно оспособување за извршување на полициските работи во граничната полиција. Времетраењето на курсот за основна полициска обука за припадниците на Армијата на Република Македонија од средно и ниско ниво (професионални војници, подофицери, цивилни лица и помлади офицери) изнесува три месеци, а за повисоко ниво (офицери на раководни должности), два месеци. Наведените курсеви се организираат само за припадниците на Армијата на Република Македонија кои во изминатиот период биле ангажирани за извршување на задачи за обезбедување на државната граница или на други сродни должности во Армијата Република Македонија.

Заклучно со шести август 2004 година, реализирани се два курса за основна полициска обука за персоналот кој беше трансфериран од Армијата на Република Македонија во Министерството за внатрешни работи, за потребите на Граничната полиција. Содржината на програмата за обука се состои од следните модули-теми:

1. Општа полициска подготовка:

- Полициска работа во демократско општество;
- Интегритет и етичко однесување - полициски кодекс;
- Правила за начинот на однесување и меѓусебните односи на работниците со посебни должности и овластување во МВР;
- Полициска работа во мултиетничко општество, свесност за дискриминација;
- Човековите права преку декларацијата на ООН, но и во одредбите во уставот на Република Македонија;
- Свесност за разлики;
- Партнерство меѓу полицијата и заедницата;
- Психологија на личноста;
- Психолошки карактеристики на екстремни ситуации и однесување во такви ситуации;
- Емоции во екстремни ситуации (афекти, стресови);
- Посматрање како психолошка метода;
- Осети, перцепции и аномалии на истите;
- Извори на фрустрации во полициска средина;

2. Правно – криминалистички:

- Уставна рамка;
- Закон за внатрешни работи;
- Правила за вршење на работите во МВР;
- Закон за преминување на Државната граница и движење во граничниот појас;
- Закон за движење и престој на странци;
- Закон за патни исправи;

- Правилник за решавање на гранични инциденти,
- Посебни меѓународни (билатерални) договори на Република Македонија со соседните, но и други држави;
- Закон за кривична постапка;
- Кривичен законик;
- Кривично дело - трговија со луѓе;
- Кривични дела - недозволена трговија со оружје, дрога, акцизни стоки и сл.;
- Кривични дела - кражба, разбојничка кражба, разбојништво;
- Кривични дела против животот и телото, против половата слобода и моралот;
- Криминалистичко-техничка обработка на местото на настанот;
- Материјални докази - корпоративни;
- Индиции;
- Закон за азил и привремена заштита;
- Европско право:
  - историски развој на ЕУ и неговото значење за граничната полиција;
  - институции и органи на ЕУ;
  - правни акти на ЕУ кои се означени за гранична полиција;
  - шенгенски информативен систем;
  - право на азил - бегалци во ЕУ.

3. Полициско постапување:

- Преживување - вештина за опстанок и безбедност;
- Практична примена (постапување) на овластувањата;
- Оперативно-тактички мерки и нивна примена (практични сценарија);
- Истражни дејствија - на увид на местото на настанот, претрес и нивна примена (практични сценарија);
- Полициски бележници, обрасци - формулари - практични вежби за нивно пополнување и изработка;
- Одговор - постапка на полицијата при нарушување на јавниот ред и мир од поединци и групи;
- Одговор - постапување на полицијата при илегален премин на државните граници од поединци и групи;
- Контрола на влез и излез на лица и возила на граничен премин;
- Присилно запирање на лица и возила;
- Апсење - лишување од слободата на малолетни и возрасни;
- Легитимирање - проверка на идентитет - криминалистички опис на лица;
- Спроведување на лица во разни услови;
- Прибирање на информации - криминалистичко разузнавање;
- Тактика и техника на водење на разговори - со жртва, со сторител, со сведоци (со возрасни и малолетни);
- Индициите како основ за сомневање;
- Трагите и предметите како корпоративни.

4. Одбранбени полициски техники:

а) Самоодбрана:

- Борбени ставови и движења во истите;
- Техники на транспорт на лица (спроведување) - од стоечки, седечка и лежечки положби;
- Удари со рака и нога, блокирање - комбинации и на блокади и удари;
- Техника на паѓање;
- Одбрана од невооружен напаѓач (од удари, од држење, од гушење, од туркање, од фрлања и сл.);
- Одбрана од вооружен напаѓач (со нож, со пиштол, со мотка и сл.);
- Одбранбени техники со палка;
- Примена на одбранбени техники во ситуација;
- Начини на врзување на лица (без пружање на отпор и при совладување на отпор);

б) Ракување и употреба со лично и формациско вооружување:

- Обука за ракување и употреба со АП М70/70А кал. 7,62 мм;
- Обука за ракување и употреба со пиштол ЦЗ-99 кал. 9 мм;
- Гаѓање со АП М70/70А кал. 7,62 мм;
- Гаѓање со пиштол ЦЗ-99 кал. 9 мм.

Курсот организиран за персоналот од повисоко ниво, а кој трае два месеци, во програмата за основна полициска обука го содржи и модулот *Раководење во функција на подобрување на полициската работа - менаџмент* со следните содржини:

1. Вовед во управувачки техники - улога на менаџментот;
2. Обликување, доградба и реорганизација на структурата на полицијата;
3. Организација на работата на полицијата - елементи на полицијата;
4. Управување и раководење со организацијата;
  - раководење во полицијата;
  - решавање на проблеми во организацијата;
5. Програмирање и планирање на полициска работа;
6. Користење на одредени средства и методи во оперативното работење - информатор, соработник, оперативна информација, евидентирање, користење и чување.

Покрај наведените содржини, во текот на 2004 година во организација и со поддршка на партнерските организации (ОБСЕ, ЕУ и Женевскиот центар за демократска контрола на вооружените сили) за потребите на персоналот од граничната полиција реализирани се курсеви и семинари за:

- Борба против трговија со луѓе, криумчарење и илегална миграција;
- Меѓународни стандарди за човековите права;
- Постапка и критериуми за определување на статус на бегалец;
- Откривање и идентификација на незаконски дроги;
- Иницијален одговор за оружје за масовно уништување;
- Откривање на фалсификувани патни исправи и визи;
- Човаковите права и слободи и полициската функција во демократското општество;

- Работа со документи, тестови и апарати за наркотички средства и експлозивни направи;
- Семинари за менаџмент обука и други.

Поради специфичностите на граничното работење постои и посебна програма за воведување во служба на новопримените полицајци.

Од голема важност е да се наведе и фактот дека покрај основната, се реализираат и разновидни специјалистички обуки, неопходни за ефикасно извршување на работните задачи.

10. Во однос на теренската работа, колкав е процентот на персоналот кој се здобил со оваа основна обука?

Со оглед на фактот што Граничната полиција во Министерството за внатрешни работи формално - правно функционира од 27.04.2004 година, пополнувањето со персонал е во тек.

До сега сите припадници на Граничната полиција имаат поминато обука за контрола и надзор на државната граница.

Во моментот, во Одделот за Гранична полиција пополнети се вкупно 1534 работни места, од кои 713 или 46% добиле основно полициско образование, кое го стекнале во средното полициско училиште, (поранешниот Центар за образование на кадри од областа на безбедноста) и со дошколовање преку курсеви организирани од страна на Министерството за внатрешни работи, а реализирани во поранешниот Факултет за безбедност и општествена самозаштита (сегашната Полициска Академија).

Со оглед на превземањето на надлежностите во однос на обезбедување на државната граница од страна на Министерството за внатрешни работи од Министерството за одбрана и потребата за стручен кадар кој ќе ја обезбедува државната граница, од Армијата на Република Македонија-Министерство за одбрана во Одделот за гранична полиција - МВР досега се превземени 821 кандидати или 54%. Имајќи го во предвид фактот дека овие 821 кандидати во Армијата на Република Македонија имаат извршувано работи и задачи од областа на обезбедувањето на државната граница (како и искуство од други сродни области) непосредно пред нивното преземени во МВР, во Полициската Академија во Скопје имаат завршено тромесечен курс за основна полициска обука за персоналот од ниско и средно ниво и двомесечен курс за персоналот од повисоко ниво.

До комплетирање на целокупниот предвиден персонал на Граничната и понатаму ќе се продолжи со ваквиот систем на обука.

11. Опишете го нивото на познавање на странски јазици на персоналот кој извршува гранична контрола.

Во програмите за спроведување на основно, вишо и високо образование, вклучено е задолжително изучување на најмалку еден светски јазик. Во контекст на наведеното произлегува дека сите полицајци кои работат на граничните премини (а кои согласно општите услови за вработување во Министерството за внатрешни работи, неопходно е да поседуваат диплома за завршено средно образование) имаат најмалку основно познавање на еден светски јазик.

За Одделот за Гранична полиција при Министерството за внатрешни работи, прашањето на познавање на најмалку еден светски јазик од страна на целиот персонал (особено ставајќи акцент на полицајците кои извршуваат гранична контрола), претставува еден од основните приоритети. Во таа насока, во иднина ќе се прават напори да при обуката на кадри за Гранична полиција, задолжително покрај изучување на останатите стручни области, дел од

специјалистичката обука да претставува и изучувањето на неколку светски јазици, што секако ќе биде голем придонес за нивното натамошно усовршување.

Во овој момент во организација на Британскиот Совет во тек е реализација на два курса за изучување на англискиот јазик од страна на припадниците на Гранична полиција. Со едниот од овие курсеви се врши обука на инструктори за англиски јазик кои по завршувањето на курсот ќе започнат да вршат обука на други припадници на граничната полиција. Во таа насока се планира бројот на курсевите и на припадниците на Гранична полиција опфатени во нив (особено оние кои извршуваат работи и задачи на граничните премини) во иднина да биде се поголем.

12. Опишете го начинот на спроведување на тактичката анализа на ризикот како и на материјалот за таа намена. Во кои работни единици се користи оваа метода?

Анализа на ризикот на тактичко ниво се изработува со креирање на индикатори на ризик кое подразбира прибирање на информации, анализа на информациите (задача на разузнавачите) и дистрибуција на тие податоци до Одделот за гранична полиција но и до крајните корисници. Прибирање на информациите се врши преку сите припадници на граничната полиција, но и со користење на датотеки, ангажирање на одделението за разузнавање и размена на информации со други Министерства и агенции. Добиените информации се дистрибуираат во одделението за разузнавање каде се врши анализа на информациите и се издвојуваат изворите на ризикот. Со анализата се запознаваат повисоките инстанци но и самите учесници во граничното обезбедување (Гранични полициски станици и гранични премини). Заради зголемување на соработката и размената на информации, согласно Националната стратегија за интегрираното гранично управување и Националниот акционен план, во тек е подготовка и усвојување на меморандуми и протоколи за соработка.

Во граничната полиција, тактичката анализа на ризик се спроведува на ниво на регионалните центри на граничната полиција.

13. Опишете ја употребата на анализата на ризикот на ниво на оперативно управување и можните резултати.

Анализата на ризикот на ниво на оперативното управување се врши во Одделот за гранична полиција. Бидејќи се работи за служба која функционира неполна година, за изработка на оперативната анализа на ризик се користат и дел од податоците добиени од граничната бригада. Истата се врши со изготвување на одредени проекти од интерес на граничната служба. Со резултатите од анализата, по методот на субординација, се запознаваат регионалните гранични центри но се користат и за изработка на други анализи. Со истата се дефинираат специјални задгранични информации, називи на специјалните цели и слично. Од анализата истовремено произлегуваат и можните начини на дејствување.

Во оперативното работење, за слични кривични дела или инциденти се изработуваат профили на ризик. Профилите се креираат од неколку аспекти кои можат да се поврзат. Со спецификација на ризикот се дава простор за слободна тактичка употреба, одредување на граничните проверки кои водат до флексибилно движење на патници без потреба од подлабоки проверки. Со оглед дека сето ова бара познавање на видовите на ризик и типичните видови на прекуграничен криминал, познавање на различни експонирани методи на работа но и професионални вештини на граничната проверка, отпочнато е и со разни курсеви за обука на персоналот. Од ваквиот начин на работа произлегуваат и резултатите бидејќи јасно се исцртуваат заканите и дефинираат адекватните методи на дејствување на граничните службеници.

14. Опишете ја организација на органите кои се надлежни за гранична контрола и надзор

а) Правен статус и оперативна структура,

б) Број на персонал кој е вклучен во управувањето со границите; движењето на бројот на вработени од 2000 и планови за во иднина;

в) Усвојување на посебни постапки за граничната контрола;

г) Координација и соработка со другите служби (царина, ветеринарен и фитосанитарен надзор и/или други служби/органи).

А) ПРАВЕН СТАТУС И ОПЕРАТИВНА СТРУКТУРА

Одделот за Гранична полиција е составен дел на Бирото за јавна безбедност, а во негови рамки функционираат следниве организациони единици:

- **Одделение за евроинтеграција, прекугранична соработка и координација на странска помош** кое организира соработка со граничните полициски служби на другите земји и соработка со други надлежни министерства во врска со граничното полициско работење, врши размена на информации, итн;

Одделението за евроинтеграција, прекугранична соработка и координација на странска помош е составено од:

- Отсек за евроинтеграција и прекугранична соработка, и
- Отсек за координација на странска помош и развивање на проекти.

- **Одделение за аналитика** кое врши аналитички и информативни работи од областа на граничното полициско работење, изготвува анализи, осврти, информации и дефинира насоки за соодветно постапување на граничната полиција и сл.

- **Сектор за гранични премини и надзор на државната граница** кој ја следи, координира и унапредува работата на граничните премини и граничните полициски станици, врши надзорно-контролна функција, ја следи состојбата на граничните премини во однос на оделни појави и проблеми поврзани со примената на прописите и контролата на преминувањето на државната граница и информациите кои ќе ги добие од граничните премини и граничните полициски станици ги пренесува до надлежните организациони единици на Министерството за внатрешни работи.

Сектор за гранични премини и надзор на државната граница е составено од:

- Одделение за гранични премини, и
- Одделение за надзор на државната граница.

- **Сектор за операции** во чии рамки се врши координација на работата на регионалните центри и оперативниот координативен центар, собирање, обработка и анализирање податоци и информации поврзани со работата на граничната полиција, доставување на разузнавачки податоци и информации поврзани со работата на граничната полиција, надзор на тековните оперативни активности и нивна анализа, во случај на гранични инциденти и други повреди на државната граница ги координира активностите со граничните полициски служби на соседните земји и сл.

Сектор за операции е составен од:

- Одделение за разузнавање составено од 3 Отсеци:
  - Отсек за разузнавање и соработка со други министерства и агенции;
  - Отсек за безбедност и контра заштита, и
  - Отсек за оперативно техничка поддршка.
- Одделение за оперативно планирање;
- Оперативно - координативен центар.

- Сектор за поддршка на граничното полициско работење кој врши поддршка на граничното полициско работење преку собирање, документирање на информации, дава насоки за спроведување на овие активности, откривање и спречување на илегалната имиграција и трговија со луѓе, организира транзитен центар, врши криминалистички полициски истраги, ги координира своите со активностите на другите надлежни министерства поврзани со граничното управување, врши собирање и обработка на податоци поврзани со прекуграничниот криминал, нивно доставување до надлежни структури, врши работи на тајно следење и набљудување, документирање со примена на фото - технички и други работи во случај на преку граничен криминал и слично.

Сектор за поддршка на граничното полициско работење е составен од:

- Одделение за илегална имиграција;
- Транзитен центар;
- Одделение за криминалистички полициски истраги;
- Одделение за документација;
- Одделение за набљудување и документирање.

- Сектор за административна и логистичка поддршка кој обезбедува административна и логистичка поддршка, контрола на финансиското работење, врши проценка на материјално - техничките потреби на граничната полиција и слично.

Сектор за административна и логистичка поддршка е составен од:

- Одделение за логистичка поддршка;
- Одделение за административна поддршка;
- Одделение за финансиско работење;
- Центар за логистика.

Специфичната состојба на различни делови од границата со соседните земји бара и соодветно прилагоден пристап имајќи го во предвид фактот дека секој дел има различни карактеристики во однос на криминалот, сообраќајот на луѓе, стока и слично. Најголемиот дел од полициското работење ќе се врши во рамките на локалните полициски области, односно региони, кои ќе бидат групирани во Регионални центри. Ќе се воспостават четири региони и четири центри, од кои секој ќе биде одговорен за по еден дел од границата кој кореспондира со една од соседните држави.

- Регионален центар Југ кон Република Грција
- Регионален центар Исток кон Република Бугарија
- Регионален центар Запад кон Република Албанија и
- Регионален центар Север кон Србија и Црна Гора

Секој Регионален центар ќе ги обединува и координира активностите на граничните премини и граничните полициски станици на соодветниот дел од државната граница. Во моментот функционираат два Регионални центри, Регионален центар - Југ од 01.05.2004 година и Регионален центар - Исток од 01.09.2004 година.

Регионален Центар - ЈУГ

- Одделение за операции, гранични премини и надзор на државната граница;
- Одделение за разузнавање;
- Одделение за борба против организиран криминал, илегална имиграција и врска со локалната заедница;
- Одделение за административна и логистичка поддршка;
- Отсек за аналитика;

- Гранична полициска станица - Маркова нога;
- Гранична полициска станица - Солунски пат;
- Гранична полициска станица - Старавина;
- Гранична полициска станица - Ниџе;
- Гранична полициска станица - Богородица;
- Гранична полициска станица - Стар Дојран;
- Граничен премин за патен сообраќај - Меџитлија;
- Граничен премин за патен сообраќај - Богородица;
- Граничен премин за патен сообраќај - Стар Дојран;
- Граничен премин за железнички сообраќај - Гевгелија.

Регионален Центар - ИСТОК

- Одделение за операции, гранични премини и надзор на државната граница;
- Одделение за разузнавање;
- Одделение за борба против организиран криминал, илегална имиграција и врска со локалната заедница;
- Одделение за административна и логистичка поддршка;
- Отсек за аналитика;
- Гранична полициска станица - Берово;
- Гранична полициска станица - Ново Село;
- Гранична полициска станица - Македонска Каменица;
- Гранична полициска станица - Делчево;
- Граничен премин за патен сообраќај - Ново Село;
- Граничен премин за патен сообраќај - Делчево.

Регионален Центар - СЕВЕР

- Одделение за операции, гранични премини и надзор на државната граница;
- Одделение за разузнавање;
- Одделение за борба против организиран криминал, илегална имиграција и врска со локалната заедница;
- Одделение за административна и логистичка поддршка;
- Отсек за аналитика;
- Граничен премин за патен сообраќај - Деве Баир;
- Граничен премин за патен сообраќај - Пелинце;
- Граничен премин за патен сообраќај - Табановце;
- Граничен премин за патен сообраќај - Долно Блаце;
- Граничен премин за патен сообраќај - Јажинце;
- Граничен премин за патен сообраќај - Стрезимир;
- Граничен премин за железнички сообраќај - Табановце;
- Граничен премин за железнички сообраќај - Волково;
- Граничен премин за воздушен сообраќај - Аеродром Скопје.

Регионален Центар - ЗАПАД

- Одделение за операции, гранични премини и надзор на државната граница;

- Одделение за разунавање;
- Одделение за борба против организиран криминал, илегална имиграција и врска со локалната заедница;
- Одделение за административна и логистичка поддршка;
- Отсек за аналитика;
- Граничен премин за патен сообраќај - Блато;
- Граничен премин за патен сообраќај - Ќафасан;
- Граничен премин за патен сообраќај - Свети Наум;
- Граничен премин за патен сообраќај - Стење;
- Граничен премин за воздушен сообраќај - Аеродром Охрид;
- Гранична полициска станица за езерска контрола.

НАЦИОНАЛЕН КООРДИНАТИВЕН ЦЕНТАР ЗА ГРАНИЧНО УПРАВУВАЊЕ

Со цел да се постигне ефикасна координација, заедничка поддршка, олеснување на проток на информации и поголема интеграција во сите аспекти на граничното управување, Граничната полиција како најповикана служба во граничното управување ќе основа Национален координативен центар за гранично управување. Овој центар е централен елемент на Националната стратегија и централна точка на оперативната интеграција, соработка и координација. Преку него 24 часа ќе се надгледува состојбата на целокупната границата и ќе овозможи брза размена на информации помеѓу различните Министерства вклучени во граничното управување. При тоа ќе се координираат заедничките активности, операции и справување со инциденти на овие субјекти на регионално и национално ниво. Иако Граничната полиција е основна агенција за гранично управување, таа ќе нема надлежност над сродните агенции за гранично управување. Таа ќе ја помага соработката и координацијата преку обезбедување на услуги и поддршка на тие агенции, базирано на принципот на административна помош.

Б) БРОЈ НА ПЕРСОНАЛ ВКЛУЧЕН ВО УПРАВУВАЊЕ СО ГРАНИЦИТЕ, ДВИЖЕЊЕ НА БРОЈОТ НА ВРАБОТЕНИТЕ ОД 2000 И ПЛАНОВИ ЗА ВО ИДНИНА

2000 година.....	577
2001 година.....	660
2002 година.....	652
2003 година.....	670
2004 година.....	1276
План за 2005.....	2746

В) УСВОЈУВАЊЕ НА ПОСЕБНИ ПОСТАПКИ ЗА ГРАНИЧНА КОНТРОЛА

Граничната полиција во моментот своите активности и работни задачи на државната граница ги реализира согласно Законската регулатива, Уредби, Правилници, Упатства и други писмено издадени инструкции за работа во вид на Наредби и инструктивни телеграми. На 17.09.2004 година во Одделот за гранична полиција врз основа на изготвен Проект документ (бр.33-416/1 изработен од Одделот за Гранична полиција, а одобрен од Директорот на Бирото за јавна безбедност) формирана е работна група за изработка на стандардни процедури за постапување на припадниците на Граничната полиција. Согласно овој проект, изготвувањето на процедурите треба да биде завршено до крајот на 2005 година.

Г) КООРДИНАЦИЈА И СОРАБОТКА СО ДРУГИТЕ СЛУЖБИ (ЦАРИНА, ВЕТЕРИНАРЕН И ФИТОСАНИТАРЕН НАДЗОР И/ИЛИ ДРУГИ СЛУЖБИ И ОРГАНИ)

Министерство за финансии

Царинска управа

Царинската управа е водечки орган за процесирање на легалните стоки, откривање на нелегални стоки и за истраги поврзани со царински прекршоци и кривични дела од областа царинско работење. Согласно Законот за Царинска управа „Службен весник на Република Македонија“, бр. 46/04), непосредно е надлежна за спроведување на царински надзор и контрола, царинење на стока и преземање истражни и разузнавачки мерки за спречување, откривање и истражување на царински прекршоци и кривични дела.

- Граничната полиција и царинските служби на граничните премини, ги вршат своите редовни активности согласно своите законски надлежности, а во посебни случаи и по посебни сознанија преземаат координирани активности за преглед на лица, возила и багаж.

- На состаноци кои се одржуваат пред почетокот на туристичката сезона, домашни и меѓународни манифестации, спортски активности и други настани и појави кои можат да ја зголемат фреквенцијата на сообраќајот ја разгледуваат состојбата на граничниот премин и заеднички предлагаат и договараат активности за олеснување и побрз проток на патници и возила.

- По претходно дадена иницијатива на една од службите одржуваат состаноци за разрешување на тековни и новопројавени проблеми на граничните премини во надлежност на граничната полиција и Царинската управа.

Царинската управа е водечки орган за откривањето на нелегални стоки и истраги поврзани со царинските прекршоци и кривични дела од областа на царинското работење.

- Имајќи ја во предвид целта за зголемување на протокот на стоки и патници како и спречување на нелегалното внесување на стока во царинското подрачје (на целата територија) на Република Македонија предвидено е изготвување на Меморандум за соработка меѓу Царинската управа и Граничната полиција. Во него ќе се прецизираат процедурите за координација, ќе се усогласат надлежностите за постапување и можноста за пренесување на надлежностите во одредени ситуации на Граничните премини и зелената граница.

- Координацијата помеѓу Царината и Граничната полиција во иднина ќе се реализира во рамките на одговорностите на Националниот координативен центар каде царинската управа ќе има свој претставник.

- Потребата за соработка помеѓу полицијата и царината е особено изразена во справувањето со најтешките облици на организиран криминал. Царината по природа на работите што ги обавува има допирни точки од оваа проблематика. Од тие причини е планирано поврзување на системите за информирање, анализа и разузнавање на полицијата и царината.

- За борба со најтешките облици на криминал, како што е недозволената трговија со дрога и друг вид организиран криминал каде Царината и полицијата во својата работа имаат допирни точки, ќе формираат наменски мешовити тимови кој ќе работат на специфични разузнавачки насочени операции.

- Националниот координативен центар, Граничната полиција и Царинската управа ќе работат на создавање на внатрешни механизми и стандардни оперативни процедури за реакција, кои ќе допринесат за брзо и ефикасно постапување по добиено известување од Националниот Координативен центар.

Министерство за одбрана

Армија на Република Македонија

Согласно Законот за преминување на државната граница и за движење во граничниот појас („Службен весник на РМ“, бр. 36/92, 12/93, 11/94 и 19/04), контролата на преминување на државната граница и контрола на движењето и престојот во граничниот појас врши Министерството за внатрешни работи, додека Граничната бригада на Армијата на Република Македонија преку Граничните баталјони на регионално ниво ја обезбедува државната граница и врши контрола на движењето и престојот на лицата во граничниот појас надвор од населените места и граничните премини. Во согласност со направените измени во овој закон процесот на предавање на надлежностите за обезбедување на државната граница ќе биде целосно реализиран до крајот на 2005 година. Во овој момент контролата на државната граница и престој во граничниот појас на границата кон Република Грција, Република Бугарија и дел од границата кон Државната заедница на Србија и Црна Гора, се во надлежност на Министерството за внатрешни работи, односно Одделот за Гранична полиција, додека обезбедувањето на државната граница и контрола на движењето и престојот на лицата во граничниот појас надвор од населените места кон Државната заедницата на Србија и Црна Гора во делот кон Косово и Република Албанија е во надлежност на Армијата на Република Македонија.

Соработката помеѓу Граничната бригада и Граничната полиција се реализира преку следниве форми:

- Редовни состаноци на локално ниво на кој меѓусебно се запознаваат и информират за состојбата на државната граница, безбедносно интересни настани, појави и сознанија;
- Согласно споменатата законската регулатива и пропишаните надлежности, предлагаат и договараат преземање на потребните активности за обезбедување на државната граница;
- Правовремено информирање за одреден настан кој се случил на државната граница каде согласно надлежностите е потребно преземање на понатамошни активности од страна на Граничната полиција или други служби во Министерството за внатрешни работи;
- Постапување по случени гранични инциденти на зелената граница и учество во Секторската комисија за гранични инциденти на регионално и централно ниво за разгледување утврдување и решавање на граничните инциденти.

Министерство за земјоделство, шумарство и водостопанство

Министерството за земјоделство, шумарство и водостопанство во контролата на преминување на државната граница своите активности ги презема преку Управата за ветеринарство, задолжена за ветеринарно санитарниот надзор и контрола при увоз, извоз и транзит на пратки од животинско потекло и Државниот Инспекторатот за земјоделство и Управата за заштита на растенијата задолжени за надзор и контрола на пратки од растително потекло и средства за заштита на растенијата. Нивните надлежности произлегуваат од законската регулатива која е веќе наведена во прашањето број 1 од оддел А - Надворешни граници, поглавје 24.

Координацијата и соработката со другите служби се одвива на централно ниво и на Граничните премини (локално ниво) преку секојдневен контакт, периодични состаноци, информирање, давање стручна помош и слично. За олеснување на трговијата, прометот и протокот на овој вид стока, Министерството ќе ја измени методологијата на покривање на Граничните премини концентрирајќи повеќе инспектори од прва категорија. Промената во начинот на работа ќе биде имплементиран и во начинот на соработка за што и ќе биде изготвен Меморандум за соработка. Со овие мерки ќе се зголеми ефикасноста на граничната контрола, ќе се забрза протокот на земјоделски производи, а застоите во сообраќајот на комерцијалните возила ќе се намалат.

Министерство за здравство

Министерството за здравство преку Државниот санитарен и здравствен инспекторат и Бирото за лекови во рамките на граничните работи е надлежно за безбедноста на храната, производите и материјалите што доаѓаат во контакт со храната, заштита од јонизирачко зрачење и радијација, заштита од заразни болести, превоз на прекурзори, опасни материи и отрови. За надлежностите на ова Министерство види подетално во 24_A_01. На граничните премини и царинските терминали се врши инспекциски надзор на одреден вид на (прекурзори, опасни материи, отрови итн) но и санитарен и здравствен надзор на патници и превозни средства кои доаѓаат од земји во кои владеат епидемии и заразни болести.

Соработка на централно ниво се реализира преку одржување на меѓуминистерски состаноци на кој се договараат преземање на активности во надлежност на двете министерства. Министерството за здравство редовно го информира Министерството за внатрешни работи за забрана на увоз на одредени видови стока во Република Македонија. На Граничните премини соработката е составен дел од секојдневното извршување на работните задачи преку зајакната контрола на сите субјекти кои се занимаваат со транспорт на овој вид стока. Од тој аспект размената на информации за одредени настани и појави, и давање стручна помош при контролата, претставува битен фактор за правовремено откривање и попречување на инкриминираните активности од овој вид.

Согласно Законот за преминување на државната граница и за движење во граничниот појас („Службен весник на Република Македонија“ бр. 36/92, 66/92, 12/93, 15/93, 31/93, 11/94 и 19/04), а заради усогласено вршење на одделни работи од заеднички интерес за повеќе надлежни државни органи во областа на преминувањето на државната граница, министерот за внатрешни работи со надлежните државни органи може да формира заеднички комисии и други работни тела.

Координацијата и соработката на надлежните министерства, во иднина ќе се реализира преку Националниот систем за граничен мониторинг кој ќе овозможи сигурни и брзи комуникации врз целосно интегриран механизам за оперативен договор и планирање. Националниот координативен центар на принципот на административна помош ќе обезбедува услуги, поддршка и координација на активностите на сродните министерства за гранично управување. За реализација на овие активности во центарот ќе бидат вклучени офицери за врска од сите министерства кои согласно надлежностите вршат одредени работи на државната граница.

15. Дали имате посебни оперативни мобилни единици за надзор на границите и доколку имате, на кои делови од границата?

Во согласност со Правилникот за организација и работа на Министерството за внатрешни работи („Службен весник на Република Македонија“ бр. 12/98 и 15/03) со кој се прецизира организациската поставеност на Одделот за Гранична Полиција при Министерството за внатрешни работи и во тие рамки на граничните полициски станици, активностите кои се однесуваат на надзорот на државната граница се извршуваат од страна на вработените во Граничните полициски станици со организирање на мобилни полициски патроли. Во моментот истите делуваат на досега преземените граници од страна на Министерството за внатрешни работи, во граничните подрачја (околу 10 километри во длабочина од државната граница). По преземањето и на другите делови на границата согласно утврдениот план, такви мобилни патроли ќе дејствуваат во согласност со тактичката проценка на целокупната државна граница.

Во нивна надлежност е спречување на сите обиди на извршување прекуграничен криминал, посебно ставајќи акцент на спречување на нелегално преминување на државната граница, движење и задржување во граничниот појас како и нелегална трговија со луѓе и стоки. Со оглед на наведеното, наведените патроли попречуваат преминување на државната граница од страна на диверзантско –терористички групи, остваруваат контакт со месното население и

воспоставуваат тесна координација со локалната заедница, која се засновува врз градење на доверба, размена на податоци, давање поддршка и помош во насока на превентивно делување.

Во Министерството за Финансии-Царинска Управа постојат мобилни екипи кои делуваат првенствено за сузбивање на криумчарење по посебен план или по укажана потреба за зголемен надзор на поедини легални гранични премини односно прометни собраќајни правци, воздушни пристаништа и царински терминали. Одделението за мобилни тимови е организирано во тимови кои делуваат на целото подрачје на Република Македонија со тоа што постои и еден дежурен тим за брзи интервенции. Во одредени акции се формираат мешовити тимови од Одделенијата за истраги и разузнавање со мобилните екипи, особено кога се во прашање криумчарење на забранети стоки во прв ред наркотични средства како и акцизни стоки. Мобилните царински екипи делуваат кординирано т.е. заедно со полициските екипи при акции од регионално и локално ниво. Со оглед на фактот дека Мобилните екипи немаат дистрибуирани екипи на официјалните гранични премини, истите дејствуваат со цел зајакнување на персоналот на граничните премини при тоа користејќи оперативно-технички средства.

16. Дали постои тело задолжено за централен надзор и давање на упатства за контрола и надзор? Дали тоа тело има соодветни средства за извршување на оваа должност?

Имајќи го во предвид воведувањето на новиот концепт на гранично управување, чија основа е целосно интегриран систем за гранично управување, во Националната Стратегија за интегрирано гранично управување предвидено е формирање на Национален координативен центар за гранично управување, со кој ќе раководи Одделот за Гранична полиција како најповикана служба, а во соработка со сите останати национални служби инволвирани во граничното управување.

Националниот координативен центар за Гранично управување ќе ја надгледува состојбата на сите државни граници и ќе овозможи брза размена на информации помеѓу министерствата вклучени во граничното управување и ќе ги координира заедничките активности, операции и справување со инциденти по потреба на национално ниво.

Неопходно е да се напомене дека во овој момент, па се до формирањето на предвидениот Национален координативен центар за Гранично управување единствено тело задолжено за централен надзор и давање на упатства за контрола и надзор е Одделот за Гранична полиција при Министерството за внатрешни работи.

За извршувањето на сите работи и надлежности од делокругот на граничното управување, Одделот за Гранична полиција не располага со доволно средства и опрема, како што се систем за управување со граничните податоци, систем за надзор со камери со што ќе се овозможи следење на протокот на сообраќајот и активностите на сите гранични премини и аеродромите (постојат само на некои гранични премини), современи системи за радио и телефонски комуникации, систем за дигитално телекомуникациско поврзување на сите гранични премини, како и недостаток на моторни возила и информатичка (компјутерска) опрема.

17. Како се уредени надлежностите на министерствата во однос на управување со границите (административна постевеност)?

Со Законот за организација и работа на органите на државната управа („Службен весник на Република Македонија“, бр. 58/00 и 44/02), се уредува организацијата, надлежностите и работата на органите на државната управа.

Согласно наведениот закон, и други посебни закони органи на државната управа кои имаат надлежности во управувањето на државната граница се:

- Министерство за внатрешни работи: Согласно одредбите на Законот за внатрешни работи („Службен весник на Република Македонија“, 19/95, 55/97, 38/02, 33/03 и 19/04), една од надлежностите на Министерството за внатрешни работи е и заштитата на државната граница, контрола на преминување преку државната граница и престој во граничниот појас. Работите на заштита на државната граница, утврдување и решавање на граничните инциденти и други повреди на државната граница и други работи утврдени со закон, ги врши граничната полиција;
- Министерство за одбрана - Заштита на територијалниот суверенитет и интегритет на државата (види подетално во 24_A_01), како и соработка со Одделот за Гранична полиција особено во делот на собирање разузнавачки податоци за разни облици на прекуграничен криминал;
- Министерство за надворешни работи - Визен режим, определување и обележување на државната граница, одржување на граничните ознаки, склучување на меѓународни договори;
- Министерство за финансии - Царинска управа - Царинската управа е водечки орган за процесирање на легалните стоки, откривање на нелегални стоки и за истраги поврзани со царински прекршоци и кривични дела од областа царинско работење, утврдени со закон. Согласно Законот за Царинска управа („Службен весник на Република Македонија“, бр. 46/04), меѓу останатите надлежности, Царинската управа е одговорна за спроведување на царинска контрола, истражни и разузнавачки мерки со цел спречување, откривање и истражување на царински прекршоци и кривични дела; вршење на контрола на извозот, увозот и транзитот на стока за која се потпишани посебни мерки од интерес на безбедноста и јавниот морал, зачувување на здравјето и животот на луѓето, животните и растенијата, заштита на животната средина, заштита на добра од привремена заштита или културно наследство или природни реткости, заштита на авторските и други сродни права и правата на индустриска сопственост, како и други мерки на трговската политика пропишани со закон;
- Министерство за земјоделство, шумарство и водостопанство - Ветеринарна и фитосанитарна контрола - контрола и преглед на пратки д животинско потекло при прометот преку граничните премини;
- Министерство за здравство - Спречување на ширење на заразни болести, заштита на здравјето на населението.
- Министерството за здравство преку Државниот санитарен и здравствен инспекторат (ДСЗИ) и Бирото за лекови, во рамки на граничниот надзор, врши надзор над примената на законите (Види подетално во 24_A_01). Преку Одделението за граничен надзор при ДСЗИ врши инспекциски надзор на границата и царинските терминали, сите пратки на отрови, увозот и транспортот на гадни и заразни материи, врши санитарен и здравствен надзор на патници во меѓународниот сообраќај, како и превозните средства кои доаѓаат во Република Македонија од земји во кои владеат епидемии и ендемии на карантински заразни болести, како и врши надзор на безбедноста на увозот на храната и предметите за општа употреба. Соработката и координацијата во наведените домени се остварува со Царинската управа, Ветеринарна управа и УЗЗ.
- Министерство за транспорт и врски - Патен, железнички и воздушен сообраќај
- Министерство за животна средина и просторно планирање - Партиципирање во активностите на Националната комисија за здравство, безбедност и животна средина (по нејзино формирање)
- Министерство за образование и наука - Учество во изработка на оперативни правила и процедури за Дирекцијата за радиациона безбедност

Помеѓу наведените органи на државна управа постои соработка и координација на активностите кои се однесуваат на државната граница.

18. На кој начин вашата земја соработува со соседните земји (формални билатерални спогодби како и практични договори за дејностите на царинската служба и граничната полиција)?

Прекуграничната соработка со соседните држави се одвива врз основа на склучени билатерални/меѓународни договори со кои се регулира соодветна област на соработка како и преку формирање на заеднички тела кои имаат обврска да соработуваат во одредена област која е од интерес на државите потписнички на договорот. Покрај соработката предвидена со меѓусебните договори, соработката со соседните држави се одвива и преку одржување на разни редовни и ад-хок состаноци и средби на кои се разговара, се унапредува постојната соработка и се изнаоѓаат решенија за проблемите од најразличен вид кои можат да се појават во односите помеѓу двете држави. Во таа насока состојбата во однос на соработката со соседните држави е следна:

Република Албанија

Спогодба меѓу Македонската Влада и Албанската Влада за одржување, обновување и обележување на граничната линија и граничните ознаки на македонско - албанската државна граница од 04.12.1997 година, ратификувана на 11.02.1998 година („Службен весник на Република Македонија“ бр.9/98)

Во согласност со спогодбата формирана е главната мешовита комисија и две секторски комисии за обновување и обележување на граничната линија и граничните ознаки на македонско - албанската државна граница, првиот состанок го одржа на 04.12.1998 година во Скопје.

Спогодба меѓу Македонската Влада и Албанската Влада за регулирање на малограничниот сообраќај на лица во пограничната зона од 04.12.1997 година, ратификувана на 19.03.1998 година.

Со Спогодбата се формира Постојаната мешовита македонско-албанска комисија, се определуваат нејзините надлежности, задачи, начинот на состанување и работата на комисија.

Спогодба меѓу Македонската Влада и Албанската Влада за спречување и решавање на инцидентите на македонско - албанската државна граница од 04.12.1997 година, ратификувана 11.02.1998 година.

Врз основа на оваа спогодба формирана е Главна мешовита македонско - албанска комисија за гранични инциденти и две секторски мешовити комисии за гранични инциденти, за двата гранични сектора.

Договор за соработка меѓу Министерството за внатрешни работи на Република Македонија и Министерството за јавен ред на Република Албанија од 16.07.2000 година

Врз основа на овој Договор, на 16.07.2000 година, потпишан е и:

- Протокол за определување на насоките, начинот и редот на соработка во областа на пограничната контрола и спречување на илегалната миграција меѓу Министерството за јавен ред на Република Албанија и Министерството за внатрешни работи на Република Македонија од 16.07.2000 година.
- Протокол за соработка во областа на безбедноста помеѓу Министерството за внатрешни работи на Република Македонија и Министерството за јавен ред на Република Албанија и Националната информативна служба на Албанија од 05.06.1992 година.

- Меморандум за разбирање помеѓу Министерството за одбрана на Република Македонија и Министерството за одбрана на Република Албанија за соработка и унапредување на контакти од 05.02.2003 година.
- Од значење е да се спомене Проект документот “Данида” за зацврстување на граничната соработка меѓу Република Албанија и Република Македонија во делот на граничната линија Дебар-Дибер, потпишан во јануари 2004 година помеѓу Министерството за јавен ред на Република Албанија и Министерството за внатрешни работи и Министерството за одбрана на Република Македонија.

Целта на овој Проект документ е зацврстување на безбедноста и воспоставување на реципрочна доверба на граничната линија Дебар - Дибер меѓу Република Македонија и Република Албанија, преку тесна соработка во идентификувањето, превенцијата и борбата против прекуграничниот криминал и нелегалните активности, преку:

- Подобрување на размена на информации и комуникација;
- Обезбедување на образование и обука;
- Подготовка и зацврстување на заеднички акции и заедничка контрола и ;
- Подготовка на законска рамка - Меморандум за разбирање.

Во тек е усогласување на ставовите околу Меморандумот за разбирање помеѓу Министерството за внатрешни работи и Министерството за одбрана на Република Македонија и Министерството за јавен ред на Република Албанија, за унапредување и зајакнување на соработката во областа на граничното обезбедување (чие што потпишување ќе се реализира на почетокот на 2005 година) .

Република Грција

Привремена спогодба од 13.09.1995 година, со која Република Македонија и Република Грција ја потврдија меѓусебната постојна граница како трајна и неповредлива меѓународна граница.

Протокол за гранична соработка од 23.06.1998 година.

Со наведениот протокол, двете страни се согласија, до потпишувањето на билатерален договор, во меѓусебните односи во врска со прашањето на државната граница меѓу двете држави, да се раководат во согласност со одредбите на Спогодбата меѓу Владата на ФНРЈ и Владата на Кралство Грција за чување, одржување и обновување на граничните ознаки (копнени и водени) на југословенско - грчката граница и за предупредување, спречување, начинот на испитување и решавање на граничните инциденти, потпишана на 17.12.1958 година. Врз основа на наведената формирана е мешовита комисија за чување, обнова и обележување на граничните ознаки и решавање на гранични инциденти која одржува редовни состаноци. Покрај претходно наведеното во овој момент со Република Грција веќе е воспоставена пракса на одржување на редовни работни состаноци помеѓу службите непосредно вклучени во обезбедувањето на државната граница и истовремено воспоставен е линк за размена на информации кои се однесуваат на граничната безбедност.

Србија и Црна Гора

Договор меѓу Република Македонија и Сојузна Република Југославија за протегање и опис на државната граница од 23.02.2001 година, ратификуван во март 2001 година.

Врз основа на овој договор формирана е мешовита комисија за демаркација и истовремено започнато е со демаркација на државната граница при што досега од тромеѓето на Република Македонија, Србија и Црна Гора и Република Бугарија до граничниот премин Табановце, поставени се сите главни гранични ознаки и околу 90 % од помошните гранични ознаки. Демаркацијата продолжува и понатаму.

Протокол за отварање на гранични премини за пограничен сообраќај меѓу Република Македонија и Србија и Црна Гора од 29.03.2003 година, како и модалитети за спроведување на истиот.

Меморандум меѓу Владата на Република Македонија и Владата на Република Србија за соработка во борба против тероризмот, организираниот криминал, нелегалната трговија со наркотични дроги, психотропни супстанции и прекурсори, нелегална миграција и други кривични дела, потпишан на 25.07.2003 година.

Договор меѓу Влада на Република Македонија и Влада на Република Црна Гора за соработка во борбата против тероризмот, организираниот криминал, нелегалната трговија со наркотични дроги, психотропни супстанции и прекурсори, нелегална миграција и други кривични дела, потпишан на 10.06.2003 година, ратификуван на 22.07.2003 година.

Во тек е усогласувањето на ставовите по Предлог Спогодбата за основите за соработка во обезбедувањето на државната граница меѓу Република Македонија и Србија и Црна Гора.

УНМИК

Меморандум за разбирање меѓу Република Македонија и УНМИК од 2001 година.

Протокол за соработка со полицијата од 29.08.2002 година.

Врз основа на Протоколот за отварање на гранични премини за прекуграничен сообраќај меѓу Република Македонија и Србија и Црна Гора потпишан е Привремен Протокол за утврдување на привремени гранични премини за пограничен сообраќај меѓу Република Македонија и УНМИК (Танушевци и Стрезимир).

Во однос на погранична соработка со УНМИК како мошне корисна ја цениме воспоставената пракса на одржување на редовни работни состаноци помеѓу претставниците на граничните служби на Република Македонија и УНМИК, со цел размена на информации околу проблемите што се јавуваат околу секојдневното функционирање на граничните премини. Истовремено определени се и офицери за врска за размена на информации кои се однесуваат на граничната безбедност.

Република Бугарија

- Договор за соработка меѓу Министерството за внатрешни работи на Република Македонија и Министерството за внатрешни работи на Република Бугарија од 20.10.1992 година, ратификуван 1993 година.

Врз основа на овој Договор, меѓу Министерството за внатрешни работи на Република Македонија и Министерството за внатрешни работи на Република Бугарија, на 20.10.1992 година потпишан е:

- Протокол за определување на насоките, начинот и редот на соработка во областа на пограничната контрола и спречување на илегалната имиграција.

- Спогодба меѓу Владата на Република Македонија и Владата на Република Бугарија за преземање на лица со незаконски престој од 04.06.2001 година, ратификуван 2002 година.

- Спогодба меѓу Владата на Република Македонија и Владата на Република Бугарија за мерките за спречување и решавање на граничните инциденти на Македонски - Бугарската граница од 15.05.2000 година, ратификувана на 23.01.2002 година.

Со Спогодбата се формира Главната мешовита македонско-бугарска комисија за гранични инциденти, како и две Секторски мешовити комисии за гранични инциденти, кои одржуваат редовни состаноци.

- Спогодба меѓу Владата на Република Македонија и Владата на Република Бугарија за чување, одржување, обновување и обележување на граничната линија и граничните белези на македонско - бугарската државна граница, потпишана на 15.05.2000 година, ратификувана на 23.01.2002 година.

Врз основа на наведената спогодба формирана е Мешовита комисија за чување, одржување, обновување и обележување на македонско-бугарската државна граница.

- Договор меѓу Владата на Република Македонија и Владата на Република Бугарија за соработка во борбата против тероризмот, организираниот криминал, нелегалната трговија со наркотички дроги, психотропни супстанции и прекурзори, нелегална миграција и кривични дела од 26.02.2002 година.

Врз основа на овој Договор потпишан е Протокол меѓу Одделот за полиција - Сектор за гранични премини при Министерството за внатрешни работи на Република Македонија и Националната служба Гранична полиција при Министерството за внатрешни работи на Република Бугарија за соработка во текот на 2003 година.

- Спогодба меѓу Владата на Република Македонија и Владата на Република Бугарија за отварање на два нови меѓународни патни гранични премини меѓу двете земји, ратификувана 1999 година.

Како Министерството за внатрешни работи така и Царинската управа на Република Македонија постојано настојува да ја унапреди меѓународната соработка и да развие пријателски односи со другите царински служби, каде од посебен интерес се јавува развојот на односите со царинските служби на соседните земји.

Соработката со сите соседни земји успешно се реализира, пред се, преку склучување и ратификување на спогодби за царинска соработка на билатерално ниво. Во таа насока, Законот за Царинската Управа ја регулира соработката со царинските управи на други земји на полето на царинското работење, која што се заснова на ратификувани меѓународни договори („Службен весник на Република Македонија“, бр. 46/04).

Во продолжение се наведени спогодбите за царинска соработка, врз основа на кои Владата на Република Македонија остварува соработка со Владите на соседните земји:

Спогодба меѓу Владата на Република Македонија и Сојузната Влада на Сојузна Република Југославија за царинска соработка и взаемна помош (склучена на 4 септември, 1996 година; „Службен весник на Република Македонија“, бр. 8/97);

Спогодба меѓу Македонската Влада и Албанската Влада за взаемна помош и соработка меѓу нивните царински органи (склучена на 15 јануари, 1998 година; „Службен весник на Република Македонија“ бр. 15/98);

Спогодба меѓу Владата на Република Македонија и Владата на Република Бугарија за соработка и взаемна помош во царинските работи (склучена на 14 јуни 1999 година; Службен весник на РМ 44/1999).

Царинската соработка со Република Грција се реализира согласно Протокол 5 од Договорот за стабилизација и асоцијација, потпишан меѓу Република Македонија и Европската заедница на 09.04.2001 година.

Соработката со царинската служба на Времената администрација на Обединетите нации на Косово (УНМИК) се остварува врз основа на потпишаниот Меморандум за разбирање помеѓу Царинската управа на Република Македонија и Царинската служба на Времената администрација на Обединетите нации на Косово на ден 30 јуни 2000 година.

Взаемната царинска соработка опфаќа:

- Соработка на полето на поедноставување на царинските формалности, усвојување на мерки се цел да се поедностават царинските постапки, како и да се забрза протокот на стоките помеѓу договорените страни;
- Размена на информации за спроведување на царинското законодавство, кои ќе овозможат точно утврдување на царинските и други увозни и извозни давачки, како и точно одредување на класификацијата, вредноста и потеклото на стоката од страна на царинските органи;
- Размена на информации и документи во најкраток можен рок кои ќе овозможат спречување на појавата на сите видови царински прекршоци;
- Размена на информации податоци за движење на: стоки кои преставуваат опасност за околината и здравјето: оружје, муниција, експлозивни и отровни материи, експлозиви; предмети со историска, уметничка, културна или археолошка вредност;
- Со цел засилување на активностите во врска со спречување, истражување и борба против недозволена трговија на наркотични средства, психотропни супстанции и нивни синтетички производи, царинските органи меѓусебно си доставуваат информации, во најитен можен рок за лица и транспортни средства за кои постои сознание дека се користени или можат да се користат за недозволена трговија;
- Соработка и превземање на мерки во рамките на своите надлежности со цел да овозможат соодветна примена на контролирана испорака на меѓународно ниво, како и да се разоткријат лицата инволвирани во недозволена трговија и да се преземат законски дејствија против истите;
- Воспоставување на ефикасна координација помеѓу царинските органи, вклучувајќи размена на кадри и експерти од одредени области, давање на стручна, научна и техничка помош.

Согласно потпишаните договори за царинска соработка со соседните земји и времената администрација на Обединетите нации на Косово, се врши размена на Информативни листи за акцизна стока, со што се врши взаемно известување за пратките со акцизни стоки, со директно предавање на стоката и пропратната документација меѓу одговорни царински работници, на кој начин се спречува можноста за криумчарење на ваков вид стоки.

Соработката со соседните земји континуирано се одвива преку постојани средби на сите нивоа, учество на меѓународни состаноци и делување во работни групи, проекти и програми од регионален и поширок карактер.

Во однос на соработката помеѓу Граничната полиција и Царинската управа важно е да се напомене дека Граничната полиција и Царинската управа редовно соработуваат преку размена на информации и одржување на работни состаноци на кои се планираат и договараат активности кои се однесуваат на границата, а кои потоа заеднички се реализираат.

19. Каква е состојбата во врска со меѓународните договори за граници и гранична соработка со соседните земји? Ве молиме да дадете:

а) Краток опис на постојните или планираните договори;

б) Сиже на содржината на договорите;

в) Ниво на коешто се усвоени или ќе се усвојат договорите, како и (очекуваното) време на усвојување.

Раководејќи се од стратешката определба за развој и унапредување на односите со сите свои соседи, Република Македонија од своето осамостојување, превзеде активности околу спогодбено уредување на областа на граничната соработка. И покрај соочувањето со бројни политички проблеми и воените дејствија на територијата на поранешна Југославија, Република Македонија, досега е единствената држава од поранешна СФРЈ, која успеала спогодбено да го реши прашањето на границите со сите свои соседи и воопшто областа на граничната соработка.

РЕПУБЛИКА АЛБАНИЈА

Од моментот на своето осамостојување, Република Македонија и Република Албанија потпишаа поголем број билатерални Договори, Спогодби, Протоколи и Меморандуми, кои опфаќаат повеќе области. Досега меѓусебните контакти беа во знакот на меѓусебното разбирање, пријателството и желбата за добрососедска соработка. Се очекува активностите и соработката меѓу двете страни во областа на пограничната соработка, посебно во областа на одржувањето, обновувањето и обележувањето на граничната линија и граничните ознаки на заедничката граница, да добие во интензитет во текот на наредната година. Граничната соработка помеѓу Република Македонија и Република Албанија се спроведува согласно одредбите на:

Спогодбата меѓу Македонската Влада и Албанската Влада за мерките за спречување и решавање на инцидентите на македонско-албанската државна граница

а) Со оваа Спогодба се уредува меѓусебната соработка, во насока на спречување и решавање на инцидентите на заедничката државна граница.

б) Битните елементи од Спогодбата се содржани во одредбите кои поблиску ги определуваат дејствата кои се сметаат за гранични инциденти, на кој начин и со помош на кои тела и инструменти ќе се врши разгледувањето, утврдувањето и решавањето на инцидентите што можат да се случат на македонско-албанската државна граница. Со Спогодбата се формира Главната мешовита македонско-албанска комисија за граничните инциденти, како и две секторски мешовити комисии за гранични инциденти и во неа се утврдува бројот на членовите во Главната и во Секторските комисии, задачите на комисиите, периодите на одржување на редовни состаноци и начинот на работата на комисиите. Главната мешовита комисија е формирана и досега одржала два редовни состаноци. Се очекува Главната мешовита комисија да продолжи со својата работа во текот на 2005 година. Секторските мешовити комисии одржуваат редовни средби два пати во годината.

в) Спогодбата меѓу Владите на двете држави е потпишана на 4 декември 1997 година. Ратификувана е на 11 февруари 1998 година, а стапи во сила на 27 февруари 1998 година.

СПОГОДБАТА меѓу Македонската Влада и Албанската Влада за одржување, обновување и обележување на граничната линија и граничните ознаки на македонско - албанската граница

а) Со Спогодбата се регулираат сите прашања кои се однесуваат на одржувањето и обновувањето на постојните гранични пирамиди, а со цел избегнување на сите недоразбирања и зајакнување на добрососедските односи меѓу двете земји.

б) Битните елементи на Спогодбата се содржани во одредбите кои прецизно ги определува секторите на македонско-албанската граница, како и страните кои се одговорни за одржување на секој од секторите. Во истата се утврдува и начинот на одржувањето и поправањето на граничните белези, вклучително и крајбрежните, пловните сигнали и светлосните направи, трошоците за нивното одржување и обновување, како и постапката на постојан преглед и контрола околу одржувањето и обновувањето.

За остварување на поставените задачи, со Спогодбата се формира Главна мешовита македонско-албанска комисија за обновување и обележување на граничната линија и Мешовити секторски комисии за двата сектори на заедничката граница, попрецизно ги дефинира улогата, надлежноста и задачите, составот, начинот на работата на комисиите.

Главната мешовита комисија досега одржала еден состанок. Се очекува комисијата да продолжи со својата работа во текот на 2005 година.

в) Спогодбата меѓу Владите на двете држави е потпишана на 4 декември 1997 година. Ратификувана е на 11 февруари 1998 година, а стапи во сила на 27 февруари 1998 година.

СПОГОДБАТА помеѓу Македонската Влада и Албанската Влада за регулирање на малограничниот сообраќај на лица во пограничната зона

а) Со оваа Спогодба се регулира преминувањето на лица преку македонско-албанската државна граница за потребите и интересите на пограничното население. Спогодбата се однесува исклучиво на државјаните на двете договорни страни, со живеалиште во пограничната зона.

б) Битните елементи на Спогодбата се содржани во одредбите со кои се дефинира протегањето на пограничната зона од двете страни на границата, начинот, местата на преминувањето на границата, начинот на движење во пограничната зона, исправи кои се издаваат за преминување на границата, како и органите кои се надлежни за спроведување на оваа Спогодба. Со Спогодбата се формира Постојаната мешовита македонско-албанска комисија, се определуваат нејзините надлежности, задачи, начинот на состанување и работата на комисија.

Досега Постојаната мешовита комисија одржала два редовни состаноци. Комисијата својата работа ќе ја продолжи во текот на 2005 година.

в) Спогодбата меѓу Владите на двете држави е потпишана на 4 декември 1997 година. Ратификувана е на 19 март 1998 година, а стапи во сила на 13 април 1998 година.

СПОГОДБАТА помеѓу Македонската Влада и Албанската Влада за укинување на визите за дипломатски и службени патни исправи и висината на таксите за издавање други видови визи

а) Со оваа Спогодба, двете страни врз основа на принципот на реципроцитет, се договорија околу взаемното укинување на визите за носителите на важечките дипломатски и службени пасоши.

б) Битните елементи на Спогодбата се содржани во одредбите со кои се предвидува дека за државјаните на земјите договорнички, носители на други видови патни исправи, визи ќе се издаваат во дипломатско-конзуларните претставништва во нивните земји или на граничните премини. Спогодбата ги утврдува видот на визите и висината на таксите, согласно тоа дали се издаваат во дипломатско-конзуларните претставништва или на граничните премини и согласно видот на визите.

в) Спогодбата меѓу Владите на двете држави е потпишана на 4 декември 1997 година. Ратификувана на 11 февруари 1998 година, а стапи во сила на 9 март 1998 година.

СПОГОДБАТА помеѓу Македонската Влада и Албанската Влада за меѓународен превоз на патници и стока во патниот сообраќај

а) Спогодбата го уредува превозот на патници и стока со моторни возила меѓу двете земји.

б) Суштинските елементи во Спогодбата се поделени во три дела "Превоз на патници", кој ги опфаќа режимот на дозволи, редовните линии, вонлиниските превози и вонлиниски превози за кои е потребна дозвола, "Превоз на стока" кој ги опфаќа режим на дозволи и "Други одредби" со одредби за каботажата и превозот за трети земји, тежината и димензиите на возилото, таксите и давачките, царинските работи, националното законодавство, повредите на спогодбата, надлежните органи, влегувањето во сила и важноста на Спогодбата.

в) Спогодбата меѓу Владите на двете држави е потпишана на 15 јануари 1998 година. Ратификувана на 19 март 1998 година, а стапи во сила на 3 мај 1998 година.

СПОГОДБАТА меѓу Македонската Влада и Албанската Влада за редовен воздушен сообраќај

а) Со оваа Спогодба, двете страни, согласно Конвенција за меѓународно цивилно воздухопловство, го уредуваат прашањето околу воспоставувањето редовен воздушен сообраќај помеѓу и вон териториите на страните договорнички.

б) Битните елементи на Спогодбата се содржани во делот за дефинициите, делот кои го дефинира доделувањето на сообраќајните права, прашањето околу замената на воздухопловот, делот за определувањето и дозволата за работа, суспензијата и повлекувањето, делот што ја уредува конкуренцијата, признавањето на уверенија и дозволи, ослободувањето од царински и други давачки, одредбите со кои се уредува редот на летање, аеродромските надоместоци, двојното оданочување, делот за директниот транзитен превоз, тарифите, воздухопловната безбедност и сигурност, делот во кои страните се согласуваат околу компјутерскиот систем за резервација, делот околу примената на законите, другите прописи и постапки, продажбата и пренос на вишок на средства, делот за комерцијалните активности, делот во кои се регулира обезбедувањето на статистички податоци, консултации и измени при меѓусебната комуникација и одредбите за решавање на спорите.

Со Спогодбата се утврдува дека одредбите од истата се предмет на одредбите на Конвенцијата, се додека овие одредби се важечки за меѓународниот воздушен сообраќај. Оваа Спогодба, како и измените и дополнувањата на истата се регистрираат кај Советот на Меѓународната организација за цивилно воздухопловство.

в) Спогодбата меѓу Владите на двете држави е потпишана на 4 јуни 1998 година. Ратификувана во Собранието на Република Македонија на 5 февруари 1999 година. Се чека одговор од албанската страна за ратификацијата на оваа Спогодба во Парламентот на Република Албанија.

ДОГОВОРОТ меѓу Владата на Република Македонија и Владата на Република Албанија за преземање на лица и Протокол за спроведување на Договорот

а) Договорот ја уредува соработката на надлежните органи на Договорните страни кои врз реципрочна основа вршат предавање, прифаќање и преземање на лицата со незаконски престој на територијата на другата Договорна страна.

б) Битните елементи на Договорот се содржани во одредбите со кои се регулира постапката на предавање, прифаќање и преземање на зедничката граница на Република Македонија и Република Албанија на државјаните на договорните страни со незаконски престој, државјаните на трета држава и лицата без државјанство и одредбите со кои се уредуваат случаите во кои Договорните страни ќе дозволат државјанин на трета држава да транзитира преку нивната територија.

Другите елементи кои се уредени со Договорот се содржани во одредбите кои се однесуваат на начинот на кој Договорните страни ги подмируваат трошоците од преземањето на сопствените државјани, од пренесувањето на државјанин на трета држава до границите на земјата на крајната дестинација, од транзитирањето преку територијата на државата - преземач и трошоците кои произлегуваат од повторното преземање на лицата, начинот на разменување и користење на личните податоци и надлежните органи за спроведување на Договорот.

в) Договорот меѓу Владите на двете држави е потпишан на 17 јуни 2004 година, а се наоѓа во постапка на ратификација во РМ. Се очекува Договорот да биде ратификуван во Собранието на Република Македонија до крајот на оваа година или во првото тромесечие од 2005 година.

ДОГОВОРОТ меѓу Владата на Република Македонија и Советот на Министри на Република Албанија за соработка во борбата против тероризмот, организираниот криминал, недозволената трговија со наркотични дроги, психотропни супстанции и прекурсори, нелегална миграција и други нелегални активности

а) Овој Договор ја уредува соработката меѓу надлежните органи на Договорните страни при спречување, откривање, сузбивање и кривичното гонење за кривични дела во областа на тероризмот, организираниот криминал, недозволеното производство и трговија со наркотични дроги, психотропни супстанции и прекурсори, трговијата со луѓе, деца и човечки органи, нелегалната миграција и други видови на тешки кривични дела наброени во Договорот.

б) Битните елементи од содржината на Договорот се уредени со одредбите кои се однесуваат на начинот на остварување на соработка меѓу Договорните страни, дејствата на надлежните органи или другите одговорни министерства или органи, начинот и условите на размена и користење на информации, размената на експерти, документи, публикации, кој може да помогнат во спречувањето, откривањето и гонењето на тероризмот, организираниот криминал, недозволеното производство и трговија со наркотични дроги, психотропни супстанции и прекурсори, трговијата со луѓе, деца и човечки органи и други видови кривични дела.

в) Договорот меѓу Владите на двете држави е потпишан на 17 јуни 2004 година, а се ноѓа во постапка на ратификација во Република Македонија. Се очекува Договорот да биде ратификуван во Собранието на Република Македонија до крајот на оваа година или во првото тромесечие од 2005 година.

ПРОТОКОЛОТ за определување на насоките, начинот и редот на соработката во областа на пограничната контрола и спречување на илегалната миграција, меѓу Министерството за внатрешни на Република Македонија и Министерството за јавен ред на Република Албанија

а) Протоколот ја уредува заемната соработка во областа на пограничната контрола и спречувањето на илегалното преминување на границата.

б) Битните елементи се содржани во одредбите со кои страните ги дефинираат областите на соработка, начините на соработка, начините на доставување и заштита на размената на информациите, одредување на случаите и начините на откажување на соработката.

Во насока на решавање на конкретни прашања, со овој Протокол се предвидува формирање работни групи.

в) Протоколот меѓу Министерството за внатрешни работи на Република Македонија и Министерството за јавен ред на Република Албанија, е потпишан на 16 јули 2000 година. Влезе во сила со неговото потпишување. Не подлежи на ратификација.

ПРОТОКОЛОТ меѓу Владата на Република Македонија и Владата на Република Албанија за отворање нови гранични премини

а) Протоколот го уредува прашањето околу отворањето нови гранични премини.

б) Двете страни со овој Протокол се договорија за отворање на три гранични премини, еден во реонот на Охридското езеро, еден во реонот на Преспанското езеро и еден во близина на градот Дебар. Согласно Протоколот, отворени се граничните премини.

в) Протоколот меѓу Владите на двете држави е потпишан на 12 декември 1992 година. Не подлежи на ратификација

Во завршна фаза е подготвувањето на МЕМОРАНДУМ за разбирање помеѓу Министерството за внатрешни работи и Министерството за одбрана на Република Македонија и Министерството за јавен ред на Република Албанија во областа на граничното обезбедување

а) Со Меморандумот се унапредува соработката, партнерството, заемната помош и подршката во областа на граничното обезбедување.

б) Меморандумот ги определува целите на соработката, областите на соработка, формите на соработка, како што се размената на информациите, образованието и обуката на граничниот персонал од двете страни на границата, организирање заеднички акции и контроли, како и соработката со граѓанското општество и локалната заедница во граничната област околу превенцијата и сузбивањето на криминалот.

в) Се очекува Меморандумот да биде потпишан до крајот на 2004 година. Меморандумот ќе биде потпишан помеѓу надлежните министерства од двете држави. Не е дефинирано прашањето околу нивото на потписниците (Министер, Државен секретар, Директор, Потсекретар). Не подлежи на ратификација

РЕПУБЛИКА БУГАРИЈА

Соработката со Република Бугарија се спроведува согласно бројните потпишани билатерални Договори и Спогодби од повеќе области. Се очекува активностите и соработката меѓу двете страни во областа на пограничната соработка, посебно во областа на одржувањето, обновувањето и обележувањето на граничната линија и граничните ознаки на заедничката граница, да добие во интензитет до крајот на оваа и во текот на наредната година. Пограничната соработка помеѓу Република Македонија и Република Бугарија се спроведува согласно одредбите на:

СПОГОДБАТА меѓу Влада на Република Македонија и Владата на Република Бугарија за мерките за спречување и решавање на граничните инциденти на македонско-бугарската државна граница

а) Со оваа Спогодба се уредува меѓусебната соработка, во насока на спречување и решавање на инцидентите на заедничката државна граница.

б) Битните елементи на Спогодбата се содржани во одредбите со кои поблиску се определени дејствата кои се сметаат за гранични инциденти, на кој начин и со помош на кои тела и инструменти ќе се врши разгледувањето, утврдувањето и решавањето на инцидентите што можат да се случат на македонско-бугарската државна граница. Со Спогодбата се формира Главната мешовита македонско-бугарска комисија за гранични инциденти, како и две Секторски мешовити комисии за гранични инциденти, кои одржуваат редовни состаноци еднаш во годината.

в) Спогодбата меѓу Владите на двете држави е потпишана на 15 мај 2000 година. Ратификувана на 23 јануари 2002 година, а стапи во сила на 8 март 2002 година.

СПОГОДБАТА меѓу Владата на Република Македонија и Владата на Република Бугарија за чување, одржување, обновување и обележување на граничната линија и граничните белези на македонско-бугарската државна граница.

а) Спогодбата ги уредува прашањата кои се однесуваат на начинот на чување, одржување, обновување и обележување на граничната линија и граничните белези на македонско-бугарската државна граница.

б) Со Спогодбата (член 1), Република Македонија и Република Бугарија ја прифаќаат државната граница меѓу поранешната СФР Југославија и Република Бугарија, во делот што се

однесува на разграничувањето меѓу Република македонија и Република Бугарија, утврдена и опишана во постојните билатерални и мултилатерални меѓународни договори, обележана со гранични белези. Спогодбата прецизно ги определува секторите на македонско-бугарската граница, која е поделена на два сектора, како и тоа, која страна е одговорна за одржување на кој сектор. Со Спогодбата е утврдено на кој начин и со какви ознаки се обележува границата, начинот одржувањето на граничните белези, трошоците за нивното поправање и обновување, како и постапката на постојан преглед и контрола околу одржувањето и обновувањето.

За остварување на поставените задачи, со Спогодбата, договорните страни формираат Мешовита комисија за чување, одржување, обновување и обележување на македонско-бугарската државна граница. Попрецизно ги дефинира нејзиниот состав, задачите, начинот на комуникација и начинот на работа. За непосредно извршување на работите на лице место, Спогодбата предвидува и формирање на Мешовити работни групи, а за други работи како и за изготвување на гранични документи, Мешовитата комисија може да формира и Мешовити групи на експерти.

Мешовитата македонско-бугарска комисија својот прв состанок ќе го одржи во текот на ноември 2004 година. Работата на Мешовита комисија за чување, одржување, обновување и обележување на македонско-бугарската државна граница и работата на Мешовитите работни групи ќе се интензивира во текот на 2005 година.

в) Спогодбата меѓу Владите на двете држави е потпишана на 15 мај 2000 година. Ратификувана е на 23 јануари 2002 година, а стапи во сила на 8 март 2002 година.

СПОГОДБАТА меѓу Владата на Република Македонија и Владата на Република Бугарија за отворање на два нови меѓународни патни гранични премина меѓу двете земји

а) Со оваа Спогодба, двете страни се договорија за отворање на два нови гранични премина, со цел зацврстување и развивање на заемно корисна и рамноправна долгорочна соработка и подобрување на европската и регионалната транспортна инфраструктура.

б) Битните елементи на оваа Спогодба, содржани се во одредбите со кои двете страни се обврзаа да ја изградат, реконструираат и модернизират на својата територија, пристапната патна врска. Точните места на пресекување на граничната линија и точната местоположба на двете нови гранични премини како и нивните технички параметри, ќе бидат утврдени од Мешовита експертска комисија.

Досега Мешовитата експертска комисија одржала неколку работни средби на кои се дефинирани координатите на пресечните точки помеѓу осовината на патните правци и меѓусебната државна граница и усогласни се техничките елементи на патните правци.

в) Спогодбата меѓу Владите на двете држави е потпишана е на 14 јуни 1999 година. Ратификувана е на 14 јули 1999 година, а стапи во сила на 13 септември 1999 година

СПОГОДБАТА меѓу Владата на Република Македонија и Владата на Република Бугарија за отворање на нов меѓународен патен граничен премин меѓу двете земји

а) Со оваа Спогодба, двете страни се договорија за отворање на нов граничен премин, Делчево - Невестино, со цел зацврстување и развивање на заемно корисна и рамноправна долгорочна соработка и за подобрување на европската и регионалната транспортна инфраструктура.

б) Битните елементи на оваа Спогодба, содржани се во одредбите со кои двете страни се обврзаа да ја изградат, реконструираат и модернизират пристапната патна врска на својата територија. Точните места на пресекување на граничната линија и точната местоположба на новиот граничен премин како и нивните технички параметри, станиците видовите товар и патници, режимот на функционирање и сите останати прашања ќе бидат утврдени од Мешовита експертска комисија. Предвидено е споровите околу толкувањето и примената на

Спогодбата да бидат решавани од Мешовитата комисија, а доколку и Мешовитата комисија не може да предложи заемно прифатливо решение, споровите ќе се решаваат со преговори меѓу двете Влади.

Досега, Мешовитата експертска комисија ја одреди пресечната точка на државната граница меѓу двете земји и патниот правец, утврдена е местоположбата на пресечната точка, координатите на пресекот и локацијата на новиот граничен премин. За својата работа Комисијата изготви и Протокол.

в) Спогодбата меѓу Владите на двете држави е потпишана на 18 октомври 2004 година. Спогодбата е во постапка на ратификација во Парламентите на двете држави.

СПОГОДБАТА меѓу Владата на Република Македонија и Владата на Република Бугарија за меѓународен патен превоз

а) Со оваа Спогодба се регулира патниот сообраќај извршуван од превозници, регистрирани на територијата на една од договорните страни со сообраќајни средства, вклучувајќи го и транзитот низ нејзината како и низ територијата на другата договорна страна.

б) Битните елементи од оваа Спогодба содржани се во делот на Општите одредби каде се дадени дефинициите од областа на патниот сообраќај, потоа делот Превоз на патници, делот за превозот на стока, делот во кои се прецизира оданочувањето и таксите, тежините и димензиите, опремувањето и други специфичности, контролата, обврските на превозникот и санкциите, како и соработката.

в) Спогодбата меѓу Владите на двете држави е потпишана на 22 февруари 1999 година. Ратификувана е на 15 април 1999 година, а стапи во сила на 12 јуни 1999 година.

СПОГОДБАТА меѓу Владата на Република Македонија и Владата на Република Бугарија за редовен воздушен сообраќај

а) Со Спогодбата, согласно Конвенцијата за меѓународно цивилно воздухопловство, се воспоставува редовен воздушен сообраќај помеѓу и вон териториите на страните договорнички.

б) Битните елементи на Спогодбата се содржани во делот за дефинициите, делот за применливоста на Чикашката конвенција, делот кој го дефинира доделувањето на сообраќајните права, прашањето околу определувањето на авиопревозници и одобренија за работа, суспензијата и повлекувањето, делот со кој се регулира капацитетот, одобрувањето на редот на летање, признавањето на уверенија и дозволи, ослободувањето од царински и други давачки, делот во кој се регулира оданочувањето, делот за директниот транзитен превоз, тарифите, воздухопловната безбедност, делот околу примената на законите и другите прописи, преносот на нето приход, делот за застапувањето, продажбата и рекламата, делот во кои се регулира обезбедувањето на статистички податоци, надоместоци за користење на аеродроми и други средства, одредбите за решавање на споровите, како и во одредбите за прилагодување кон мултилатерални конвенции.

Со Спогодбата се утврдува дека одредбите од истата како и измените и дополнувањата на истата се регистрираат кај Советот на Меѓународната организација за цивилно воздухопловство.

в) Спогодбата меѓу Владите на двете држави е потпишана на 22 февруари 1999 година. Ратификувана е на 15 април 1999 година, а стапи во сила на 8 јуни 1999 година.

СПОГОДБАТА меѓу Владата на Република Македонија и Владата на Република Бугарија за поврзување на железничките мрежи на двете држави

а) Со оваа Спогодба двете страни се договорија за доизградба на железничката пруга и поврзување на железничкиот сообраќај помеѓу Република Македонија и Република Бугарија, со цел продолжување на веќе започнатите активности во врска со Коридорот број 8, како и вршење на реконструкција на постојни железнички делови.

б) Битните елементи од Спогодбата се содржани во одредбите кои го утврдуваат начинот на проектирање и изградба на новите делови од железничката пруга и реконструкцијата на постојната, начинот на усогласување и координирање на работата за чија цел се предвидува формирање Управен одбор, а договорена е и динамиката околу изработката на динамичкиот план за извршување на градежните и други работи за изградба на железничката пруга.

в) Спогодбата меѓу Владите на двете држави е потпишана на 12 март 1999 година. Ратификувана е на 20 мај 1999 година, а стапи во сила на 23 јуни 1999 година.

ДОГОВОРОТ меѓу Владата на Република Македонија и Владата на Република Бугарија за преземање на лица со незаконски престој

а) Со Договорот меѓу Владата на Република Македонија и Владата на Република Бугарија за преземање на лица со незаконски престој, договорните страни соработуваат врз реципрочна основа при преземањето на лицата со илегален влез и престој на нивните територии.

б) Битните елементи на Договорот се содржани во неговите одредби со кои се регулира постапката на предавање, прифаќање и преземање на зедничката граница на Република Македонија и Република Бугарија на државјаните на договорните страни и странците, како и одредби со кои договорните страни ќе дозволат државјанин на трета држава да транзитира преку нивната територија.

Други елементи регулирани со Договорот се содржат во неговите одредби кои се однесуваат на подмирување на трошоците, обезбедување на информации заради спроведување на Договорот, надлежните органи за спроведување на Договорот и неговото влијание кон другите мултилатерални меѓународни договори чии членови се Договорните страни.

в) Договорот меѓу Владите на двете држави е потпишан на 4 јуни 2001 година. Ратификуван е на 30 јануари 2002 година, а стапи во сила на 19 јуни 2002 година.

ДОГОВОРОТ меѓу Владата на Република Македонија и Владата на Република Бугарија за соработка во борбата против тероризмот, организираниот криминал, нелегалната трговија со наркотични дроги, психотропни супстанции и прекурсори, нелегална миграција и други кривични дела

а) Договорот, ја уредува соработката меѓу надлежните органи на Договорните страни при спречување, откривање, сузбивање и кривичното гонење за кривични дела во областа на тероризмот, организираниот криминал, недозволеното производство и трговија со наркотични дроги, психотропни супстанции и прекурсори, кривични дела против животот, здравјето, слободата и човековото достоинство, приватната сопственост, посредување во вршење проституција, трговијата со луѓе со цел за сексуална експлоатација, кривичните дела поврзани со меѓународната трговија и економската размена и други видови кривични дела наброени во Договорот.

б) Битните елементи од содржината на Договорот се уредени со одредбите кои се однесуваат на формите на соработка, условите и начинот на доставувањето на информациите, материјалите, податоците и техничката опрема при реализација на Договорот, заштита на пренесените лични податоци, лицата определени за контакт со другата договорна страна, трошоците при реализацијата на договорот и решавањето на спорови.

в) Договорот меѓу Владите на двете држави е потпишан на 26 февруари 2002 година. Ратификуван е на 24 јануари 2003 година, а стапи во сила на 26 февруари 2003 година.

РЕПУБЛИКА ГРЦИЈА

Соработката со Република Грција во областа на граничното управување и пограничната соработка е особено засилена со потпишувањето на Привремената согласност од 13 септември 1995 година, со која двете држави ја потврдија меѓусебната постоечка граница како трајна и неповредлива меѓународна граница, а посебно и со потпишувањето на Протоколот за погранична соработка, потпишан на 23 јуни 1998 година во Атина. Почнувајќи од 2000 година, соработката меѓу двете земји во областа на граничната соработка, ја карактеризираа чести и конструктивни контакти кои даваа конкретни резултати.

ПРИВРЕМЕНА СПОГОДБА

а) Со Привремената согласност, Република Македонија и Република Грција, повикувајќи се на принципите на неповредливост на границите и територијалниот интегритет на државите, содржан во завршниот документ на конференцијата за безбедност и соработка во Европа, потпишан во Хелсинки и имајќи ги во предвид одредбите на повелбата на Обединетите нации, париската повелба за нова Европа, соодветните акти на организацијата за безбедност и соработка во Европа и заедничкиот интерес за одржување на меѓународниот мир и безбедност, особено во регионот, ги потврдија постоечките меѓусебни граници како трајни меѓународни граници.

б) Битните елементи на Привремената согласност се содржани во делот “Пријателски односи и мерки за изградба на доверба” во делот “Човекови и културни права”, делот за меѓународни, мултилатерални и регионални институции, делот во кој се уредени договорните односи, и во делот за економските, комерцијалните, еколошките и правните односи. Во делот “Завршни одредби” дадени се начините и принципите на разрешување на меѓусебните спорови, влегувањето во сила и начинот на престанување на привремената согласност.

ц) Привремената согласност помеѓу Владите на двете држави е потпишана на 13 септември 1995 година. Стапи во сила на 13 октомври 1995 година.

МЕМОРАНДУМ за “Практичните мерки” во врска со Привремената согласност меѓу Република Македонија и Република Грција од 13 септември 1995 година

а) Со овој Меморандум, двете страни, со цел да се стави во сила Привремената согласност, се договорија околу одреден број конкретни, практични мерки.

б) Битните елементи од овој Меморандум се содржани во делот “Канцеларии за врски”, во делот за движењето на луѓето и стоката каде подетално се разработува прашањето на визите, официјалната преписка меѓу двете држави, поштата, банкарските трансакции, трговските документи, се регулираат документите кои се однесуваат на билатералниот патен и железнички сообраќај, документите за транзитните транспорти и прашањето за меѓународните зелени карти за осигурување на возилата. Страните се договорија околу функционирањето на патниот сообраќај и тоа за товарните возила, автобуските кружни транспорти, железничкиот товарен транспорт, прашањето околу ознаките на превозните средства вклучително и на воздухопловите.

в) Меморандумот меѓу Владите на двете држави е потпишан на 13 октомври 1995 година. Не подлежи на ратификација. Стапи во сила на 13 октомври 1995 година.

ПРОТОКОЛ за гранична соработка

а) Врз основа на Привремената согласност, потпишана во Њујорк на 13 септември, двете страни, со овој Протокол ги уредија сите работи поврзани со заедничката граница, како прашањето на чувањето, одржувањето и обновувањето на граничните ознаки на заедничката

граница, така и за предупредување, спречување, начинот на испитување и решавање на граничните инциденти.

б) Битните елементи од Протоколот се содржани во одредбите со кои страните решаваат согласно принципите на реципроците и согласно одредбите од Спогодба меѓу Владата на ФНР Југославија и Владата на Кралството Грција за чување, одржување и обновување на граничните ознаки на југословенско-грчката граница и за предупредување, спречување, начинот на испитување и решавање на граничните инциденти, се до потпишување на билатерална спогодба меѓу двете држави. Со овој Протокол, регулирано е и прашањето околу употребата на јазикот во работните документи на Постојаната мешовита гранична комисија.

Во периодот од 31 октомври до 3 ноември 1995 година, во Солун се одржа Првиот и основачкиот состанок на Постојаниот мешовит граничен комитет меѓу двете страни. Во изминатиов период Постојаниот комитет беше многу активен, беа одржани повеќе средби во пријателска и конструктивна атмосфера кои даваа конкретни резултати. Редовната соработка ќе продолжи и во наредниот период.

в) Протоколот меѓу Владите на двете држави е потпишан на 23 јуни 1998 година. Не подлежи на ратификација. Стапи во сила на 23 јуни 1998 година.

СПОГОДБА меѓу Владата на ФНР Југославија и Владата на Кралството Грција за чување, одржување и обновување на граничните ознаки на југословенско-грчката граница и за предупредување, спречување, начинот на испитување и решавање на граничните инциденти

а) Со оваа Спогодба е регулиран начинот на обележување на границата меѓу двете држави, на копнениот и езерскиот дел на границата, начинот на обновување и одржување на граничните ознаки, како и за превземање на сите потребни мерки за предупредување и спречување на причините кои би можеле да предизвикаат гранични инциденти и нивно решавање.

б) Битните елементи на Спогодбата се содржани во одредбите со кои се дефинирани секторите на заедничката граница и се прецизира што се подразбира под граничен инцидент. Одредбите со кои се предвидува формирање Постојана мешовита гранична комисија и дефинирано е нејзиното седиште, начинот на работа, надлежностите, начинот на донесување на одлуки, начинот на преминување на заедничката граница за членовите во Постојаната комисија во случај на редовно заседавање на комисија, одржување на вонредни состаноци. Одредби од Спогодбата со кои се предвидува формирање и на Секторски мешовити гранични комисии, се дефинира нивната надлежност, начинот на работа, начинот на донесување одлуки и начинот на преминување на границата за нив и за стручниот, техничкиот и помошниот персонал. Во Спогодбата е наведено кои претходни билатерални Спогодби (Аранжмани) и Конвенции престануваат да важат со потпишувањето на ова Спогодба.

в) Спогодбата меѓу Владите на двете држави е потпишана на 17 декември 1958 година. Превземена од поранешната СФРЈ и Кралството Грција, со Протоколот за гранична соработка од 1998 година.

ПРОТОКОЛ за взаемен визен режим и такси

а) Двете страни го потпишаа овој Протокол во рамките на Меморандумот за практичните мерки поврзан со Привремената согласност од Њујорк, потпишан на 13 октомври 1995 година, а во насока на регулирање на визниот режим меѓу двете држави.

б) Битните елементи од Протоколот се содржани во одредбите во кои се определуваат видовите визи издадени на граничните премини и соодветните такси, видовите визи што ќе се издаваат од страна на Канцелариите за врски на двете договорни страни како и од нивните дипломатски и конзуларни мисии во странство и соодветни такси како и прашањето околу издавањето визи во дипломатски и службени пасоши. На крајот е наведено дека аранжманите од Протоколот ќе се прилагодат кон обврските на Република Грција, што потекнува од

нејзиното членство во Европската унија и од Шенгенската конвенција. Обврските ќе бидат пренесени, во право време на Република Македонија.

в) Протоколот меѓу Владите на двете држави е потпишан на 20 октомври 1995 година. Не подлежи на ратификација. Стапи во сила на 20 октомври 1995 година.

ПРОТОКОЛ со кој се изменува Протоколот за заемен визен режим и таксите (потпишан во Атина на 20 октомври 1995 година)

а) Со овој Протокол се менуваат одредбите од Протоколот за взаемен визен режим од 20 октомври 1995 година.

б) Битните елементи од Протоколот се содржани во делот кои ги определува видовите визи кои се издаваат на граничните премини и висината на нивните такси и видовите визи кои се издаваат во Канцелариите за врски на двете држави, како и во нивните дипломатски и конзуларни претставништва во странство како и таксите за нивното издавање.

в) Протоколот меѓу Владите на двете држави е потпишан на 2 февруари 1996 година. Не подлежи на ратификација. Стапи во сила на 2 февруари 1996 година.

СРБИЈА И ЦРНА ГОРА

Соработката меѓу двете држави во областа на граничната соработка посебно е засилена со потпишувањето на Договорот меѓу двете држави за протегање и опис на државната граница, во февруари 2001 година. Границата, која до 1991 година беше граница помеѓу две Републики од поранешна СФРЈ, прерасна државна граница меѓу две земји. Во септември 2001 година, започна обележувањето на државната граница меѓу Република Македонија и Србија и Црна Гора, единствената државна граница на Република Македонија која не беше обележана. Работите околу обележувањето досега се одвиваа континуирано и со добро темпо од двете страни. Работата и активностите околу обележувањето на државната граница во потегот од тромејата помеѓу Република Македонија, Србија и Црна Гора и Република Бугарија до село Лојане (делот од каде започнува границата со СЦГ - Косово), е при крај и се очекува да биде завршена до почетокот на наредната година.

Република Македонија е заинтересирана, активностите околу обележувањето на државната граница помеѓу Република Македонија и Србија и Црна Гора во делот на Косово, да започнат во што е можно покус рок и да бидат завршени пред дефинитивното решавање на статусот на Косово.

ДОГОВОР меѓу Република Македонија и Сојузна Република Југославија за протегање и опис на државната граница.

а) Со овој Договор Република Македонија и Сојузна Република Југославија (сега Србија и Црна Гора), се договорија околу протегањето и обележувањето на заедничката државна граница.

б) Битните елементи на Договорот се дефинирани во одредбите кои го дефинираат поимот државна граница, протегањето на истата, начинот на обележување на државната граница. Составен дел на Договорот се Текстуалниот опис на протегањето на државната граница и Топографска карта во размер 1:25 000, при што во Договорот е дефинирано дека во случај на несогласување меѓу текстуалниот опис и топографската карта меродавен ќе биде текстуалниот опис на државната граница. Со Договорот се формира Мешовита комисија за демаркација и обележување на државната граница помеѓу Република Македонија и СР Југославија, која донесува Правилник за својата работа, Упатство за демаркација и обележување на државната граница и Техничко упатство за изработка на граничната документација.

Мешовитата комисија својот основачки состанок го одржа во март 2002 година. Во својата работа одржува редовни месечни состаноци.

Во Договорот е определен и начинот на решавањето на споровите кои евентуално можат да се појават.

в) Договорот е потпишан од страна на Претседателите на двете држави на 23 февруари 2001 година. Ратификуван е на 1 март 2001 година, а стапи во сила на 16 јуни 2001 година.

ПРОТОКОЛ за отворање на гранични премини за пограничен сообраќај меѓу Република Македонија и Србија и Црна Гора

а) Со овој Протокол, двете страни, тргнувајќи од определбата за регулирање на пограничниот сообраќај на населението од двете погранични зони и спречување на појавата на организиран криминал и нелегално преминување, се согласија за отворање четири гранични премини за пограничен сообраќај.

б) Битните елементи на овој Протокол се содржани во одредбите кои утврдуваат кои четири нови гранични премини ќе бидат отворени, како и одредбите со кои се предвидува дека за отворање на граничните премини во делот на границата на Република Македонија кон Косово, имајќи ја во предвид Резолуцијата 1244 на Советот за безбедност на ООН, страните договорнички ќе воспостават соработка со Привремената администрација на ООН на Косово-УНМИК.

Согласно Протоколот, Владите на Република Македонија и Србија и Црна Гора, на 22 мај 2003 година, го потпишаа Меморандумот за утврдување на практичните детали за воспоставување гранични премини за пограничен сообраќај. Меморандумот се однесува на отворање на два нови гранични премини, во делот на границата од троејката меѓу Република Македонија, Република Србија и Црна Гора и Република Бугарија, до делот на границата на Република Македонија кон Косово.

Прашањата што го регулираат сообраќајот, развојот и унапредувањето на соработката на населението кое живее во пограничните подрачја од двете страни на границата, територијалното подрачје на примената на Протоколот, исправите за преминување на државната граница во пограничниот сообраќај, режимот на преминување на државната граница во вонредни околности, се утврдени во Модалитетите за спроведување на Протоколот за пограничен сообраќај, парафиран на 7 ноември 2003 година.

Со Меморандумот за утврдување на практичните детали за воспоставување гранични премини за пограничен сообраќај, е предвидено дека за двата гранични премини, на државната граница на Република Македонија во делот кон Косово, претставници на Република Македонија и Привремената администрација на УНМИК ќе изработат документ кој ќе ги дефинира практичните детали. Врз основа на ова, Република Македонија и Привремената администрација на УНМИК за Косово подготвија и на 22 мај 2003 година, со размена на писма го потпишаа Времениот протокол за привремените гранични премини.

в) Протоколот меѓу Владите на двете држави е потпишан на 29 март 2003 година. Не подлежи на ратификација. Стапи во сила со денот на потпишување.

СПОГОДБА меѓу Владата на Република Македонија и Сојузната Влада на Сојузна Република Југославија за меѓународен патен превоз на патници и стока

а) Со Спогодбата се уредува прашањето околу регулирањето и подобрувањето на меѓународниот патен превоз на патници и стока меѓу двете земји и превозот во транзит преку своите територии.

б) Битните елементи од Спогодбата се содржани во Уводните одредби, во делот Превоз на патници и Превоз на стока и во Останатите одредби.

в) Спогодбата меѓу Владите на двете држави е потпишана на 4 септември 1996 година. Ратификувана е на 18 декември 1996 година, а стапи во сила на 30 јануари 1997 година.

СПОГОДБА меѓу Владата на Република Македонија и Сојузната Влада на Сојузна Република Југославија за редовен воздушен сообраќај

а) Со Спогодбата, согласно Конвенција за меѓународно цивилно воздухопловство, се уредува прашањето околу воспоставувањето редовен воздушен сообраќај помеѓу двете страни и вон териториите на страните договорнички.

б) Битните елементи на Спогодбата се содржани во делот за дефинициите, делот кои го дефинира доделувањето на правата, прашањето околу определувањето на авиопревозници и издавањето дозволи за вршење на сообраќајот, повлекувањето или престанувањето на дозволата за вршење на сообраќајот, делот околу примената на законите и другите прописи, признавањето на уверенијата и дозволите, одредбите за надоместоците на корисниците, ослободувањето од царински и други увозни давачки, делот за директниот транзитен превоз, одредбите во кои се наведени принципите со кои се уредува вршењето на договорениот сообраќај, делот за редот на летање, тарифите, претставништвото на воздухопловот, воздухопловната безбедност, делот за испитувањето на несреќите, консултациите, делот во кои се регулира обезбедувањето и доставувањето на статистички податоци и уредувањето на постапката околу решавањето на споровите. Со Спогодбата се предвидува дека одредбите од истата како и измените и дополнувањата на истата се регистрираат кај Советот на Меѓународната организација за цивилно воздухопловство.

в) Спогодбата меѓу Владите на двете држави е потпишана на 4 септември 1996 година. Ратификувана е на 18 декември 1996 година, а стапи во сила на 31 јануари 1997 година.

СПОГОДБА меѓу Владата на Република Македонија и Сојузната Влада на Сојузна Република Југославија за регулирање на граничниот железнички сообраќај

а) Со оваа Спогодба двете страни се обврзуваат дека во рамките на своите овластувања, ќе овозможат уредно и ефикасно одвивање на граничниот железнички сообраќај.

б) Битните елементи од Спогодбата се содржани во Општите одредби, во делот кои ги одредува поимите, во делот за граничните премини, во општите одредби за граничната железничка служба и тарифното сечиште, во делот кои ги одредува критериумите за пресметка на трошоците, граничните контроли, одржувањето на безбедноста на сообраќајот и редот на граничните пруги, во делот кој ја дефинира правната помош на службениот персонал, во делот наречен премин на државната граница и задржување на територијата на другата договорна држава, службените пратки, поштенската служба, поштенскиот персонал и нивната одговорност, средствата и уредите за врска, царинската, ветеринарната и фитосанитарната служба и делот за арбитражата.

в) Спогодбата меѓу Владите на двете држави е потпишана на 4 септември 1996 година. Ратификувана е на 18 декември 1996 година, а стапи во сила на 5 август 1997 година.

СПОГОДБА меѓу Владата на Република Македонија и Сојузната Влада на Сојузна Република Југославија за укинување на визи

а) Со оваа Спогодба, двете страни се договорија околу меѓусебното уредување на визната политика.

б) Битните елементи од оваа Спогодба се содржани во одредбите со кои страните се договорија дека државјаните на двете земји, носители на важечки патни исправи, можат без визи да влегуваат на територијата на другата држава договорничка на сите гранични премини отворени за меѓународен сообраќај и во неа да престојуваат до 90 дена. Истото важи и за носителите на дипломатски и службени пасоши, членови на дипломатско-конзуларно претставништво или во претставништво на меѓународна организација, за времето додека трае нивната мисија. Државјаните на една држава страна договорничка кои имаат намера да престојуваат во другата држава страна договорничка заради вработување, вршење одредена професионална дејност, школување, вршење специјализација или научно истражување,

должни се претходно да прибават виза во дипломатско-конзуларно претставништво на таа страна договорничка.

в) Спогодбата меѓу Владите на двете држави е потпишана на 3 јули 1997 година. Ратификувана е на 25 септември 1997 година, а стапи во сила на 10 април 1998 година.

РЕПУБЛИКА СРБИЈА

МЕМОРАНДУМ меѓу Владата на Република Македонија и Владата на Република Србија за соработка во борбата против тероризмот, организираниот криминал, нелегалната трговија со наркотични дроги, психотропни супстанции и прекурсори, нелегална миграција и други кривични дела

а) Меморандумот меѓу Владата на Република Македонија и Владата на Република Србија ја уредува соработката меѓу надлежните органи на Договорните страни при спречување, откривање, сузбивање и кривичното гонење на кривични дела во областа на тероризмот, организираниот криминал, недозволеното производство и трговија со наркотични дроги, психотропни супстанции и прекурсори, кривични дела против животот, здравјето, слободата и човековото достоинство, приватната сопственост, посредување во вршење проституција, трговијата со луѓе со цел сексуална експлоатација и други видови кривични дела наброени во Меморандум.

б) Битните елементи од содржината на Меморандумот се уредени со одредбите кои се однесуваат на Предметот на соработката, компетентните органи, областите на соработката, формите на соработка, условите за реализација на соработката, одбивањето за исполнување на молбата за соработка, условите и начинот на доставување на доверливите информации, заштита на пренесените лични податоци, одредување лица за контакт од двете договорни страни, трошоците при реализацијата на договорот, решавањето на спорните прашања и делот кој го уредува односот на овој Меморандум кон другите меѓународни договори.

в) Меморандумот меѓу Владите е потпишан на 25 јули 2003 година. Не подлежи на ратификација. Стапи во сила на 25 јули 2003 година.

РЕПУБЛИКА ЦРНА ГОРА

ДОГОВОР меѓу Владата на Република Македонија и Владата на Република Црна Гора за соработка во борбата против тероризмот, организираниот криминал, нелегалната трговија со наркотични дроги, психотропни супстанции и прекурсори, нелегална миграција и други кривични дела

а) Договорот ја уредува соработката меѓу надлежните органи на Договорните страни при спречување, откривање, сузбивање и кривичното гонење на кривични дела во областа на тероризмот, организираниот криминал, недозволеното производство и трговија со наркотични дроги, психотропни супстанции и прекурсори, кривични дела против животот, здравјето, слободата и човековото достоинство, приватната сопственост, посредување во вршење проституција, трговијата со луѓе со цел за сексуална експлоатација и други видови на кривични дела наброени во Договорот.

б) Битните елементи од содржината на Договорот се уредени со одредбите кои се однесуваат на Предметот на соработката, компетентните органи, областите на соработката, формите на соработка, условите за реализација на соработката, одбивањето за исполнување на молбата за соработка, условите и начинот на доставување на доверливите информации, заштита на пренесените лични податоци, одредување лица за контакт од двете договорни страни, трошоците при реализацијата на договорот, решавањето на спорните прашања и делот кој го уредува односот на овој Договор кон другите меѓународни договори.

в) Договорот меѓу Владите е потпишан на 10 јуни 2003 година. Ратификуван во Собранието на Република Македонија на 22 јули 2003 година. Се чека одговор од црногорската страна за ратификацијата на оваа Спогодба во Парламентот на Република Црна Гора.

СРБИЈА И ЦРНА ГОРА - КОСОВО (Привремена Администрација на ООН-УНМИК)

Соработката со Привремената администрација на ООН за Косово - УНМИК се одвива во знакот на меѓусебното разбирање и доверба и во насока на олеснување на слободното движење на жителите на Косово, во и низ Република Македонија и задоволување на одредени нивни граѓански права и интереси пред државните органи на Република Македонија. Согласно таквите определби, Владата на Република Македонија донесе неколку одлуки: Одлука за укинување на визите на граѓаните на Косово - СР Југославија, носители на патните исправи УНМИК, донесена во јуни 2002 година; Одлука за признавање на регистарските таблички и сообраќајни дозволи издадени од УНМИК за возила во сопственост на граѓани на Косово - СР Југославија, донесена во јули 2002 година и Одлука од јуни 2004 година, со која се прифаќаат Изводите од матичните книги за жителите од Косово издадени од Привремената администрација на УНМИК и од соодветните матични служби, а врз основа на матичната евиденција за родени, венчани и умрени.

Граничната соработка помеѓу Република Македонија и Привремената администрација на ООН за Косово - УНМИК се спроведува согласно одредбите на:

ВРЕМЕН ПРОТОКОЛ за привремените гранични премини, Танушевци - Дебалде и Стрезимир - Рестелица

а) Со Времениот протокол се дефинираат процедурите околу отворањето на двата привремени гранични премини, со цел унапредување на економските активности на населението во пограничната зона и во близина на двата гранични премини, зајакнување на соработката помеѓу договорните страни во областа на граничната контрола и зајакнување на координацијата на двете страни во насока на поголема безбедност и почитување на правото и редот.

б) Битните елементи на Времениот протокол се содржани во деловите кои ги прецизираат областите покриени од привремените гранични премини, лицата овластени за преминување на границата преку привремените гранични премини, условите за преминување преку овие премини, администрацијата за нормалното функционирање на привремените гранични премини и делот за меѓусебната комуникација.

Времената спогодба има два анекса (А и Б), во кои се наведени населените места од двете страни на границата чии жители ќе можат да го користат едниот и другиот привремен граничен премин.

в) Времениот протокол меѓу Владата на Република Македонија и Привремената администрација на ООН на Косово, е потпишан со размена на писма од 22 мај 2003 година. Не подлежи на ратификација. Стапи во сила на 22 мај 2003 година.

20. На кој начин управувањето со вашите граници е поддржано со разузнавачки податоци?

Во составот на Министерството за внатрешни работи и на Царинската управа на Република Македонија (надлежни субјекти во управувањето со границата) функционираат организациони облици од областа на разузнавањето.

Во Министерството за внатрешни работи активности од наведената област се превземаат на локално, регионално и централно ниво.

Така, во рамки на Одделот за Гранична полиција, а во состав на Секторот за операции, како еден од сегментите на граничното управување постои и функционира Одделение за разузнавање.

Истото врши поддршка на граничното обезбедување со разузнавачки податоци, сознанија и известувања за лица, групи и организации како од земјата така и од странство, за кои постои основано сомневање дека се вклучени или спроведуваат разузнавачка, терористичка и друга противуставна дејност.

Одделението за разузнавање со примена на разновидни разузнавачки оперативнo-технички методи и средства, прибира податоци, сознанија и известувања од надлежност и интерес на Граничната полиција, истите ги обработува и во облик на разузнавачки производ ги дистрибуира до надлежните органи заради правовремено планирање и преземање на соодветни оперативни мерки и активности.

На регионално ниво, во Регионалните центри, организирани се и функционираат Одделенија за разузнавање, со задача да со примена на легални средства и методи прибираат податоци и сознанија и истите ги доставуваат на веќе наведеното Одделение при Одделот за Гранична полиција.

Во однос на начинот на собирање на информациите (согласно хиерархијата), првичните податоци и сознанија се собираат од самите органи за обезбедување на државната граница - лица вработени на премините и граничните полициски станици (на локално ниво).

По приемот на информациите, стручните служби вршат нивна анализа и ангажираат лица за проширување и потврдување на тие сознанија како и доставување на истите до службите надлежни за преземање на соодветни мерки, односно попречување на очекувани гранични инциденти. Бидејќи се работи за широк спектар на информации, по извршените анализи истите се доставуваат и до сродните разузнавачки служби во другите институции во системот заради запознавање или преземање на мерки од нивна надлежност.

Заради потреба од заедничко и координирано делување со останатите сродни служби од државните институции во одредени оперативни активности, а со цел откривање и спречување на противуставни дејствија, покрај размена на разузнавачки податоци и информации помеѓу разузнавачки органи во соодветните државни служби, постои и потреба од размена на истите со разузнавачките служби на соседните држави. Така, вршејќи задачи од својот делокруг на работа дел од информациите се добиваат од разузнавачките офицери на армијата, но и од странските разузнавачки служби (при работни средби).

Секторот за контрола и истраги преку Одделението за разузнавање во Царинската управа на Република Македонија, врши поддршка на граничните премини со разузнавачки податоци за лица, товарни средства, компании и сомнителни стоки, а за кои постои одредено сомневање.

Одделението за разузнавање, во рамките на Секторот за контроли и истраги е задолжено за собирање и дистрибуција на разузнавачки податоци од и до граничните премини. Царинската територија на Република Македонија е поделена на пет региони во кои делуваат и два тима на дистрибуирани локални разузнавачки офицери (регионите Битола и Гевгелија). Информациите поврзани со нелегални активности на граничните премини се проследуваат до Одделението со излезни и влезни разузнавачки формулари (кои се достапни на службите за спроведување на законот и царинските службеници на граничните премини), директно, преку Локалните разузнавачки офицери или Дежурниот оперативен центар. Исто така во Дежурниот оперативен центар постои Отворена царинска линија на која 24 часа можат да се доставуваат информации од граѓаните, а истовремено и да се проследат информации до надлежните служби за извршување на оперативни акции.

Одредени оперативни информации и дејствија се координирани и со останатите служби за спроведување на законот надвор од Царината, а исто така преку Одделението за разузнавање

се врши размена на информации и со разузнавачките служби на некои од соседните држави со кои е воспоставена добра соработка.

21. Како е уредено собирањето на информации, нивната анализа и дистрибуција?

Подрачните организациони единици се должни податоците за сторените кривични дела и други недозволените активности, како и за појавите од оперативно и друго безбедносно значење да ги внесуваат во централниот информациона систем на Министерството, а дел од податоците да ги изработуваат на мануелен начин. Прибирањето и обработувањето на информациите и податоците од страна на граничните полициски станици и граничните премини се врши на локално ниво и истите обработени се доставуваат на регионално и централно ниво. На регионално ниво, понатамошната обработка и анализа на информациите и податоците се врши од страна на стручните служби, кои овие податоци ги доставуваат до надлежните служби на централно ниво, а истовремено ги доставуваат и на локално ниво, со што се врши меѓусебна размена на информации и податоци. Крајно обработените информации и податоци од страна на стручните служби на централно ниво, се дистрибуираат на надлежните служби на централно ниво, како на регионално и локално ниво, со што е овозможен континуиран проток на информации.

Одделот за гранична полиција ги собира и користи информациите во рамките на воспоставениот систем на известување на Министерството за внатрешни работи. (За Информациониот систем на Министерството за внатрешни работи на Република Македонија види прашања 20, 23 и 27 од Поглавје 24, оддел Г, Полициска соработка).

Со интерниот акт „Упатство за задолжително известување за безбедносни појави, настани и случаи од интерес за Републиката“ утврдени се безбедносните појави, случаите и состојбите за кои подрачните организациони единици на Министерството за внатрешни работи, се должни да ги известуваат надлежните служби во Министерството, како и начинот на нивното известување.

Од обработените безбедносни настани во рамките на централниот информациона систем може да се презентираат податоци за период од три, шест, девет месеци и годишни податоци. Врз основа на вака обработените податоци се изработуваат проблемски информации, аналитички согледувања, осврти и други документи кои служат за следење на безбедносната состојба во земјата заради превенција и откривање на кривичните дела и сторители.

Во зависност од итноста на информацијата известувањето се врши преку говорни пораки (телефонски и радио системи) и неговорни пораки (факс, е-маил пораки и преку систем за пренос на заштитени пораки). Формата на известувањето е во вид на телеграма, извештај, службена белешка, информација.

Дистрибуцијата претставува процес на доставување и давање на информации и податоци на крајните корисници, во форма разбирлива за корисникот и во време во кое корисникот треба да подготви и донесе неопходни одлуки.

Дистрибуцијата се реализира преку лични контакти и физичко доставување на пишувани материјали, оптички дискови, дискети, факс пораки, видео ленти, разни извештаи.

Во процесот на дистрибуција се применуваат мерки за заштита на тајноста на информациите и податоците. Процесот на дистрибуција постојано се проценува и приспособува кон современите потреби со цел да се обезбеди што побрзо информирање и добивање повратни информации и барања.

Размена на податоци и информации од аспект на безбедноста на државната граница во смисла на спречување и откривање на недозволените активности како што се шверцот со оружје, дрога, недозволена трговија со луѓе се врши редовно во координација со

Министерството за одбрана и Царинската управа, по што се преземаат и организираат мерки за спречување на истите.

Во Министерството за одбрана информациите и податоците од безбедносно и разузнавачко значење од структурата на граничните единици се дистрибуираат до безбедносниот орган или компонента на Г-2 во АРМ и како производ се доставуваат до Секторот за безбедност и разузнавање каде што се врши анализа и се користат за соодветни проценки заради предлагање на одредени безбедносни мерки. Врз основа на веќе анализирани можни ситуации како насоки од Секторот за безбедност и разузнавање се доставуваат до Г-2, односно граничните единици за преземање на соодветни мерки. По оценка и потреба се разменуваат со другите безбедносни служби во Републиката.

Во Царинската управа во 2003 година е оформен Секторот за контроли и истраги и согласно препораките на Мисијата на Европската комисија САFAO-МАК, од почетокот на 2003 година работи и Одделението за разузнавање. Во ова Одделение се обработуваат информации поврзани со нелегалните активности при транспортот и трговијата со стоки. Информациите се собираат и дистрибуираат на специјални разузнавачки формулари, кои се наменети за службите за спроведување на законот, како и царинските службеници во другите одделенија. Информациите од граѓаните поврзани со шверц и корупција се собираат преку отворената царинска линија, во рамките на Дежурниот оперативен центар. Р Македонија од 1998 година е членка на РИЛО за Источна Европа и преку CEN (Customs Enforcement Network) врши размена на информации и комуникација со останатите царински служби, посебно на службите за спроведување на законот.

Секторот за контрола и истраги учествува и во размената на информации со информацискиот систем со 24-часовен режим BALKAN -INFO по однос на лица, фирми, превозни средства и товари под сомнение за незаконски промет со наркотични супстанции. Овие информации по извршена проценка и анализа се складираат во Разузнавачка база на податоци во рамките на Одделението за разузнавање и согласно од видот на информацијата се дистрибуираат на надлежните служби во Царината и надвор од неа заради понатамошни оперативни активности.

Одделението за разузнавање врши размена на информации со соседни држави, како и со канцеларии за врски од регионален карактер. Анализата на информациите се прави преку анализа на информациите од Разузнавачката база на податоци, ASYCUDA -софтвер за царинска обработка на податоци, одредени интернет WEB страници на релевантни служби и институции. За изработка на одредени стратешки анализи се користи аналитичкиот софтвер ANALYST NOTEBOOK.

22. Опишете ги начините за проценка на ситуацијата и способноста за реагирање на зелената и сината граница. Дали е нивото задоволително во однос на анализата на можните закани? Кои би биле главните подрачја за развој во оваа насока?

За успешно обезбедување на државната граница Одделот за Гранична полиција врши постојана проценка на ситуацијата. Проценката на ситуацијата произлегува од континуираното следење, проучување и познавање на состојбата во граничното подрачје, како и усогласување на сопствените проценки со проценките на некои од авторитетите кои имаат надлежности околу обезбедувањето на државната граница (Министерството за одбрана, Министерството за образование и наука, Министерството за надворешни работи, Министерството за финансии - Царинска управа, Министерството за земјоделство, шумарство и водостопанство, Министерството за здравство, Министерството за транспорт и врски и Министерството за животна средина и просторно планирање). Проценката на ситуацијата која ја врши Граничната полиција начелно опфаќа 3 сегменти и тоа топографско-географска проценка, тактичко - оперативна проценка и безбедносна проценка. Во рамките на топографско - географската проценка се анализираат општите карактеристики на географскиот простор како што се релјефните, хидрографските и вегетационите карактеристики на просторот, демографските карактеристики и населбите, комуникациите и нивната состојба и економските карактеристики

на просторот. Во рамките на тактичко-оперативната проценка се анализираат силите кои ја обезбедуваат границата на соседната држава, како и евентуалните правци погодни за нелегални минувања и начините на нивно оперативно затворање. Во рамките на безбедносната проценка се анализира населението и објектите (стопански, телекомуникациони и др.), кои се интересни и важни, а се наоѓаат во граничното подрачје и можат да претставуваат цел на одредени терористички организации.

Способноста на Граничната полиција да реагира и на зелената и на сината линија врз основа на проценката на ситуацијата е сеуште ограничена бидејќи Граничната полиција сеуште се екипира како со персонал така и со технички средства, моторни и пловни средства кои се неопходни за што поефикасно обезбедување на државната граница. На зелената линија, Граничната полиција обезбедувањето го врши претежно со пешачки патроли и застарена опрема за набљудување, но во иднина по опремувањето со современи технички средства за набљудување и моторни возила во обезбедувањето на државната граница ќе бидат вклучени и мотопатроли, патроли на мотоцикли и патроли на моторни санки. На сината линија, односно обезбедувањето на државната граница на трите природни езера се врши со пловни објекти – опремени глисери. Само на Охридското Езеро има глисери кои се опремени со GPS, со сонди и има еден крајбрежен радар со домет од 4 км.

Главните подрачја за развој во насока на соодветно преземање на мерки и активности според проценката на ситуацијата и анализата на можните закани при обезбедувањето на државната граница би биле:

- Изградба на комуникациска мрежа за полесен пренос на информации;
- Екипирање на Граничната полиција со професионален персонал;
- Опремување на Граничната полиција со софистицирана опрема за обезбедување на државната граница;
- Опремување на Граничната полиција со моторни и пловни средства;
- Обележување на граничната линија на езерата со пловки (сина линија);
- Подобрување на состојбата на инфраструктурата во граничните подрачја.

23. Со каква опрема располага граничната полиција? Дали постојат било какви поголеми недостатоци во инфраструктурата или опремата од аспект на поставеноста за или организацијата на проверките на граничните премини?

На повеќе гранични премини граничната полиција располага со следната опрема (опремата е поопширно разработена во Поглавје бр.24, Дел А - Надворешни граници, прашање број 27) :

- Компјутери;
- Читачи на патни исправи;
- Доку тестови, детектори за откривање на присуство на дрога и експлозиви;
- Детектори за откривање на радиоактивни материи;
- Детектори за откривање на шуплини;
- Терминалски приклучок на централниот информативен систем на МВР.

Граничните премини за воздушен сообраќај покрај со претходно наведената опрема располагаат и со:

- Рачни метал детектори,
- Рентген апарати и метал детектор врати.

Граничните полициски станици кои вршат надзор на државната граница, располагаат со:

- Патнички моторни возила;
- Теренски моторни возила;
- Пловни објекти за надзор на плавата граница;
- Оптиелектронски уреди за дневно и ноќно надгледување и во посебни случаи се користи и хеликоптер кој е во состав на хеликоптерската единица во рамките на Министерството за внатрешни работи. Повеќето од средствата со кои располагаат Граничните полициски станици се застарени и во мал број.

На Граничните полициски станици недостасува: компјутерска опрема, моторни возила, пловни средства, оптиелектронски средства за дневно и ноќно набљудување, термоуреди за откривање и друго.

Во делот на опремата (генерално) недостасуваат: централно компјутерско поврзување со цел брза размена на податоци, CO2 детектори, софистицирани уреди и опрема за обезбедување на државната граница и за откривање на фалсификувани документи и слично.

Постојат и одредени недостатоци во делот на инфраструктурата, поточно дел од објектите на граничните премини сеуште се од монтажен карактер.

24. Ве молиме дадете информации за нелегални гранични премини кои се користат за локален сообраќај (наведете подрачја).

Согласно член 9 од Законот за преминување на државната граница и движење во граничен појас („Службен весник на Република Македонија“, бр. 36/92, 11/94 и 19/04), граничниот премин го определува Владата на Република Македонија, во согласност со меѓународен договор. Во Република Македонија постојат вкупно дваесет гранични премини. Во член 8 од наведениот закон утврдено е дека:

Граничниот премин може да биде отворен за вршење на меѓународен сообраќај, за меѓудржавен сообраќај и за вршење на пограничен сообраќај.

Согласно наведеното, дополнително во 2003 година во Националната стратегија за интегрирано гранично управување направена е класификација на граничните премини, со која истите се определени како гранични премини од прва, втора и трета категорија. Режимот на преминувањето на државната граница на Република Македонија е регулиран со Законот за преминување на државната граница и движење во граничен појас. Во член 7 од овој закон е утврдено дека државната граница може да се преминува само на граничен премин со важечка патна исправа и во време определено за сообраќај како и тоа дека границата може да се преминува надвор од граничниот премин само во случај на виша сила или врз основа на меѓународен договор.

Секое преминување на државната граница надвор од местото определено за преминување се смета за нелегално преминување, односно за прекршок за кој во член 66 став 1, точка 1 од законот е утврдена казна. Такви места, односно подрачја кои се користат како нелегални гранични премини, според досегашното работење и сознанија кои ги имаат службите кои вршат обезбедување и контрола на државната граница се:

1. Кон Република Грција:

- Место викано КАРОТ-во близина на Граничен Камен-51/13
- Планина КАРАБАЛИЈА-во близина на Граничен Камен-44
- Село НИКОЛИЌ во близина на дојранско езеро
- Место викано .ЖЕЛЕЗНИЧКА ПРУГА-во близина на Граничен Камен-150
- Место викано ЦРКВИЦА-од Граничен Камен-119 до Граничен Камен -120
- Место викано КРИВИ КАМЕН-во близина на Граничен Камен-167

2. Кон Република Бугарија:

- Место викано ПЛАНИНСКИ ВРВ-РУЕН- кај Граничен Камен-91
- Место викано БЕЛ КАМЕН -меѓу Граничен Камен-103 и Граничен Камен-104
- Место викано ЛУКОВ РИД-меѓу Граничен Камен-70 и Граничен Камен-71
- Место викано АЦИИЦА-кај Граничен Камен -32 и Граничен Камен -33
- Место викано РИБНИК-кај Граничен Камен-14 и Граничен Камен-15

3. Кон Република Србија и Црна Гора:

- Село ДЛОБОЧИЦА (Србија и Црна Гора)---село ЈАЖИНЦЕ (Република Македонија)
- Село ДОЛНО БЛАЦЕ (Република Македонија)--ГЕНЕРАЛ ЈАНКОВИЧ (Србија и Црна Гора)
- Село ТАНУШЕВЦИ (Република Македонија)--село ДЕБАЛДЕ (Србија и Црна Гора)
- Село ГОШИНЦЕ (Република Македонија)--село СТАНКИЌ (Србија и Црна Гора)
- Село ЛОЈАНЕ (Република Македонија)---село МИРАТОВАЦ (Србија и Црна Гора)
- Место викано МАЉОЦКА КОРИЈА кај село Сопот

4. Кон Република Албанија:

- РЕСТЕЛИЦА (Србија и Црна Гора) - ГОСТИВАР (Република Македонија) (во близина на тромеѓето)
- село КЛОБОЧИШТА (Република Албанија)---село СПАС (Република Македонија)
- КРАСАТА БРДО (Република Албанија)---СТРУГА (Република Македонија)
- ЗАВОЈ (Република Албанија)---СТРУГА (Република Македонија)
- ПОГРАДЕЦ (Република Албанија)---с.ЉУБАНИШТА (Република Македонија)
- ПЕШКОПЕЈА (Република Албанија)---ЉУБАНИШТА (Република Македонија)
- По ОХРИДСКО ЕЗЕРО Пловак 3 и 4

Врз основа на наведените сознанија, за местата кои се користат како неовластени гранични премини, службите кои вршат обезбедување и контрола на државната граница (Министерството за внатрешни работи-Гранична полиција, Армијата на Република Македонија и Царинската управа) превземаат адекватни оперативни тактички мерки за спречување на овие појави.

25. Кои национални бази на податоци и регистри ги имате поставено (пр. за украдени возила, исчезнати лица итн.)?

Во Министерството за внатрешни работи се водат разновидни евиденции за работи кои се од надлежност на Министерството. Водењето на овие евиденции во најголем дел е предвидено со законските и подзаконските прописи кои третираат одредена област. Покрај евиденциите кои се водат врз основа на законски или подзаконски акти, од страна на организационите единици на Одделот за гранична полиција се водат и евиденции чие водење е воспоставено врз основа на инструктивни телеграми или наредби од страна на надлежните структури на Министерството за внатрешни работи. При контрола на преминување на државната граница од страна на организационите единици на Одделот за гранична полиција се користат следните евиденции:

Евиденција за број на лица и возила кои ја преминуваат државната граница;

Евиденција за лица и возила кои ја преминуваат државната граница со посебна евиденција за товарни возила;

Евиденција за слетани и полетани воздухоплови на воздухопловните пристаништа;

Евиденција за остварен влез - излез на возови на граничните премини за железнички сообраќај;

Евиденција за издадени одобренија за пренесување на оружје и муниција преку територијата на Република Македонија и за одобренијата за држење и носење на ловечко оружје на лицата што доаѓаат во Република Македонија заради лов и на членовите на странски стрелачки организации што доаѓаат во Република Македонија на стрелачки натпревари или на подготовки за такви натпревари;

Евиденција за дадените дозволи за движење и задржување на граничен премин и дозволи за движење и престој надвор од местото на граничниот премин;

Евиденција за издадени дозволи за движење и престој во граничниот појас;

Евиденција за издадени визи (издадени на граничните премини);

Евиденција за издадени туристички пропусници;

Евиденција за гранични инциденти и за други повреди на државната граница;

Евиденција за лица, возила и предмети за кои се распишани потерници, распис за трагање или објава;

Евиденција за лица за кои е распишана одредена мерка (контрола, претрес и сл.);

Евиденција за меѓународни потерници за лица, возила и предмети;

Евиденција на странски државјани на кои им е забранет влез во Република Македонија;

Евиденција за одземени и пронајдени предмети;

Евиденција за дневни настани;

Евиденција за недозволен влез - излез на лица и возила;

Евиденција за исклучени возила од сообраќај поради преоптовареност;

Евиденција за употреба на средства за присилба;

Евиденција за приведени, задржани и лишени лица од слобода;

Евиденција за добиени оперативни сознанија;

Деловодник;

Евиденција за граѓани кои пријавиле престој во странство подолго од три месеци;

Евиденција за поднесени преставки од странки;

Евиденција за влез - излез на возила кои превезуваат опасни материи;

Евиденција за влез - излез на возила со кои се превезуваат акцизни стоки;

Евиденција за издадени патни исправи;

Евиденција за пријавени изгубени и исчезнати патни исправи;

Евиденција за лични карти и државјанство на Република Македонија;

Евиденција за регистрирани возила;

Евиденција за издадени возачки дозволи;

Евиденција за остварени контакти со соседни погранични органи;

Евиденција за примени - предадени лица по полициски и комисиски пат;

Евиденција за влез на оштетени возила;

Евиденција за преземени мерки по оперативни акции.

Покрај евиденциите кои се водат од страна на организационите единици на Одделот за гранична полиција, при контролата на преминување на државна граница соодветни евиденции се водат и од страна на Царинската управа на Република Македонија. Царинската управа за својот царински информативен систем (МАКЦИС) ја користи Asysuda апликацијата за царинско работење. Референтните податоци кои се интегрирани во самиот систем се : хармонизиран тарифен систем, подносител, компании, валута и курсна листа, царински складишта и сите референтни листи кои се однесуваат на ЕЦД (Единствен царински документ) и податоци за сите форми на царинска постапка (увоз,извоз,транзит,провоз итн). Во евиденцијата интегрирани се интернационалните стандарди и кодови развиени од ЕУ, Светската царинска организација и Обединетите Нации и истовремено системот дава можности и е конфигуриран според потребите на Македонското законодавство во делот во кој е потребно.

Согласно со Член 48 од Законот за Царинската управа („Службен весник на Република Македонија“, бр. 46/04), во рамките на Секторот за контрола и истраги ги имаме следниве бази на податоци:

- Разузнавачка база на податоци;
- База на податоци за сторени кривични дела и прекршоци;
- База за регистрирање на заплени на високотарифни стоки, дрога ,оружје,според CITES конфенцијата и заплени на парични средства.

26. Опишете ја вашата ИТ опременост и online врските на границите? Дали системите за комуникација се компатибилни со оние кои ги користат соседните земји и/или земјите членки на ЕУ?

На повеќето од граничните премини за патен сообраќај (и на двата гранични премини за воздушен сообраќај) има персонални компјутери со читачи на пасоши меѓусебно поврзани во ЛАН (Локална компјутерска мрежа) и директна врска со централниот компјутерски систем на Министерството за внатрешни работи. Со врската помеѓу граничните премини и централниот компјутерски систем на Министерството за внатрешни работи, со специјална комуникациска опрема, е овозможен 24 часовен пристап до централните компјутерски бази со брзина на пренос до 2 Мбит/сек. Преносот на податоци помеѓу граничните премини и централниот компјутерски систем се извршува преку закупени канали за пренос на податоци на Македонски телекомуникации (телеком оператор). На овие компјутерски мрежи постои можност за користење на текст процесор, а има и специјализирано апликативно решение за внес и контрола на патници и возила кои поминуваат на самиот граничен премин. Апликативното решение е застарено и не ги задоволува потребите на корисниците, внесувањето на податоците за лицата по потерници се врши локално на граничниот премин, а од ист тип е и

меморирањето на податоците за лицата и возилата кои поминуваат на тој граничен премин. Податоците се чуваат на серверот на граничниот премин така што не постои централна база на податоци за сите гранични премини. На железничките и помалку фреквентните гранични премини постојат локални компјутерски мрежи кои немаат овозможена врска со централниот компјутерски систем на Министерството за внатрешни работи. На овие компјутерски мрежи нема читачи на пасоши и евидентирањето на лицата и возилата кои поминуваат на овие гранични премини е рачно. Апликативното решение за внес и контрола на патници е исто како и на граничните премини за патен и воздушен сообраќај. На езерскиот и привремените (малогранични) гранични премини не постои компјутерска опрема како и информатичка инфраструктура. Компјутерската опремата која е инсталирана на граничните премини е во добра состојба и може да овозможи користење на многу посовфистицирани апликативни решенија. Граничните полициски станици на јужната и источната граница имаат локални компјутерски мрежи, меѓусебно неповрзани, не постои ни врска со централниот компјутерски систем на Министерството за внатрешни работи. На овие компјутерски мрежи може да се користи текст процесор, меѓусебна електронска комуникација како и алатки за изработка на табели и други пресметки. Радиосистемот за комуникација што се користи моментално во Граничната полиција не е компатибилен со системите на соседните земји или земјите од ЕУ, додека телефонскиот систем за комуникација е компатибилен и е според стандардите на ЕУ.

Царинската управа на Република Македонија има локални компјутерски мрежи на сите друмски и железнички гранични премини, на двата меѓународни аеродроми и двете меѓународни пошти. На езерскиот и малограничните премини не постои информатичка опрема. Во локалните мрежи поврзани се сервери, работни станици, печатари, скенери на документи и бар код читачи. На граничните премини со компјутерска опрема се обработуваат документи за меѓународен или национален транзит во компјутерскиот систем МАКЦИС базиран на УН/УНЦТАД софтверското решение АСИЦУДА. Апликативното решение е базирно на УН/ЕДИФАКТ стандардот и ИСО стандардите и претставува добра основа за размена на податоци со соседните држави. Локалните компјутерски мрежи на граничните премини се поврзани со централните бази на податоци во Царинската управа (освен граничниот премин Блато кај Дебар) со брзина од 64 Кбит/сек. Преку мрежата за пренос на податоци на Министерството за внатрешни работи и изнајмени линии од Македонски Телекомуникации на локалните работни станици можен е пристап до Интернет мрежата и може да се користат за размена на информации (електронска пошта). Мрежната опрема овозможува и пренос на говор (ВолП) кој сега не е во функција.

27. Каква опрема од прва и втора линија поседуваат на граничните премини?

На повеќето меѓународни гранични премини располагаме со следната примарна опрема:

- Терминални приклучоци на централниот информационален систем на МВР кој ги содржи сите релевантни бази на податоци на национално ниво;
- Опрема за телекомуникација (телефонски центри и телефонски апарати Panasonic);
- Компјутери марка Fujitsu - Siemens со читачи на патни исправи и печатари;
- Доку тестови за контрола на документи со UV лампа и лупа;
- Рачни UV лампи и портабл лупи за контрола на документи;
- Радио комуникациска опрема (рачни и стационирани радио станици - Моторола ГП - 300);
- Портابل пејцери за детекција на радиоактивни материи (на три гранични премини).

На повеќето меѓународни гранични премини располагаме со следната секундарна опрема:

- Детектори за откривање на дрога и експлозиви - Ion tracer
- Детектор за откривање шуплини

- Рачни метал детектори, метал детектор врати и ренген апарати за контрола на багаж - Хајман (на граничните премини за воздушен сообраќај)
- Видео камери со рекордери за контрола на прометот на патници и возила
- Статички детектори за радиоактивно зрачење
- Фиберскоп
- Бустер
- Огледало со телескопска рачка
- Ласерски мерач на далечина
- Детектори за откривање на скриена стока
- Светлечки стоп палки
- Лежалка на тркала и огледало за контрола на возила
- Шипка за земање мостри
- Контрабанд детектор
- Фото апарати
- Сет со крупен и ситен алат

28. Дали имате капацитет да обезбедите компјутерско читање на нови исправи?

Со цел побрз проток на патници и возила, на 16 гранични премини (од вкупно 20) во Република Македонија инсталирани се компјутерски системи и читачи на патни исправи. Наведените читачи марка Rochford - Thompson модел RDE 6701 се способни за читање на патни исправи изработени согласно ICAO стандардите. Во текот на 2002 година во рамките на КАРДС проектот добиени се 50 нови и усофистицирани читачи на патни исправи со скенери марка PD - 150 В кои поради несоодветен Софтвер односно поради некомпатибилност на програмот за пасошка контрола (кој е од постар тип) и читачите (кои се од поново производство) сеуште не се во употреба. Со воведувањето на новиот софтвер за пасошка контрола (за чија изработка веќе се преземаат активности) се очекува сите читачи за пасошка да бидат ставени во функција, со што ќе имаме целосен капацитет за компјутерско читање на патните исправи.

29. Опишете што е направено за откривање на фалсификувани исправи и, посебно, за подобрување на размената на информации за сузбивање на фалсификувањето на патни исправи.

Граничните премини располагаат со податоци за изгубени и исчезнати патни исправи кои од страна на одредени лица можат да бидат фалсификувани и како такви употребени за влез-излез од Република Македонија.

Поголем број од Граничните премини поседуваат специмени од патни исправи кои се користат за компарација со приложената патна исправа и на тој начин откривање на фалсификатот.

Граничните премини се опремени со технички помагала, лупи и документови кој со употреба на разни видови светлина на граничниот персонал му помагаат во откривањето на фалсификатите.

Вештачењето на фалсификуваните патни исправи е во надлежност на Секторот за криминалистичко-технички вештачења во Министерството за внатрешни работи кој остварува соработка со службите во Граничната полиција. Овој сектор располага со усофистицирана опрема и стручен кадар обучен за документирање на фалсификатите. Податоците и сознанијата до кои доаѓа овој Сектор, преставуваат основа за запознавање на Граничниот персонал со новите појавните облици на фалсификување и начинот на нивно откривање.

На ова поле Граничната полиција соработува со Криминалистичката полиција, а особено со Секторот за организиран криминал кој е непосредно задолжен за преземање истражни активности по откриена фалсификувана патна исправа.

Граничните премини располагаат со податоци за изгубени и исчезнати патни исправи кои од страна на одредени лица можат да бидат фалсификувани и како такви употребени за влез-излез од Република Македонија.

Поголем број од Граничните премини поседуваат специмени од патни исправи кои се користат за компарација со приложената патна исправа и на тој начин откривање на фалсификатот.

Граничните премини се опремени со технички помагала, лупи и документови кој со употреба на разни видови светлина на граничниот персонал му помагаат во откривањето на фалсификатите.

Основната полициска обука на припадниците на Граничната полиција се изведува во Полициската академија, каде (меѓудругото) се стекнуваат основните познавања од областа на патните исправи, начините за нивно фалсификување и методологијата на откривање.

Дополнителната обука на граничниот персонал се реализира на национално ниво и во рамките на меѓународната полициска соработка преку организација на работилници и семинари за препознавање и откривање на фалсификувани патни исправи.

Во текот на 2004 година, американски и германски експерти реализираа обука на 50 полициски службеници од Граничната полиција за откривање на фалсификувани патни исправи.

Во соработка со “ЕУПОЛ ПРОКСИМА” со присуство на германски, француски и холандски експерти, беа организирани работилници за откривање фалсификувани патни исправи на кои земаа учество 228 припадници на Граничната полиција.

Исто така во соработка со “ЕУПОЛ ПРОКСИМА”, во тек е реализација на проектот “Далеку напред” кој претставува напредна работилница каде ќе се оспособат македонски експерти за тренинг и обука на останатиот граничен персонал.

Размената на информации за сузбивање на фалсификуваните патни исправи се врши преку Секторот за меѓународна полициска соработка - НЦБ Интерпол Скопје, SECI центарот во Романија во кој постојан преставник има и Министерството за внатрешни работи, офицерите за безбедност во Дипломатско конзуларните преставништва во Република Македонија и преку соработка со Граничните и Криминалистичките полиции на другите земји кои работат на оваа проблематика. На ова поле Министерството за внатрешни работи презема активности за зајакнување и координација на соработката со повеќе земји во регионот и пошироко. Во тој контекст се потпишани бројни договори за соработка во кој е актуализирана и проблематиката со фалсификуваните патни исправи.

За поголема ефикасност во откривањето на фалсификуваните патни исправи потребна е дополнителна софистицирана опрема за скенирање и читање на патните исправи.

V. ЗАШТИТА НА ПОДАТОЦИ

1. Ве молиме доставете информации за законите или други прописи со кои се регулира областа на заштитата на податоци во Вашата земја и Вашето пристапување кон релевантните меѓународни конвенции.

Правото на приватност во однос на обработката на лични податоци, како едно од есенцијалните слободи и права на човекот и граѓанинот во Република Македонија, позитивно-

правно е уредено во член 18 од Уставот на Република Македонија (“Службен весник на Република Македонија”, бр. 52/91, 01/92, 31/98, 91/01, 84/03), со кој се гарантира сигурноста и тајноста на личните податоци и заштитата од повреда на личниот интегритет на граѓаните што произлегува од регистрирањето на информациите за нив преку обработка на податоците.

Законот за заштита на личните податоци во Република Македонија е донесен уште во 1994 година и изменет во 2002 година (“Службен весник на Република Македонија”, бр.12/94 и 4/02). Меѓутоа, во практиката се востанови потребата од донесување на нов закон, кој целосно се усогласува со европското законодавство.

Новиот Закон за заштита на личните податоци (“Службен весник на Република Македонија” бр. 07/05) донесен на 25.01.2005 година, е компатибилен и усогласен со критериумите и стандардите на заштита поставени од Европскиот парламент и Европскиот совет обликувани во Директивата 95/46/ЕС за заштита на поединците во однос на обработката на личните податоци и на слободна циркулација на таквите податоци од 1995 година и Конвенцијата за заштита на лица во однос на автоматската обработка на личните податоци бр. 108 на Советот на Европа од 28.01.1981 година, ратификувана од Република Македонија (“Службен весник на Република Македонија бр. 07/05”)

Содржината на Законот е концепирана во 11 посебни глави.

Во главата 1 “Општи одредби”, се определува предметот и целта на законот, кои се сублимирани на заштита на основните слободи и права на граѓаните, со посебен акцент врз заштитата на правата на приватност во врска со обработката на лични податоци. При нормирањето на одредбите систематизирани во оваа глава, се имаше во предвид уставно-правната гаранција на сигурност и тајност на личните податоци и заштита од повреда на личниот интегритет на граѓаните што произлегува од регистрирањето на информациите за нив преку обработка на податоците, содржана во членот 18 од Уставот на Република Македонија (“Службен весник на Република Македонија”, бр. 52/91, 01/92, 31/98, 91/01, 84/03).

Во оваа глава, утврдено е и значењето на законските изразите употребени во овој пропис. При утврдување на значењето на употребените изрази во законот, доследно и прецизно се следеше терминологијата, односно значењето на одредени изрази употребена во Директивата 95/46/ЕС.

Доследно инкорпорирајќи ја содржината на членот 3 од Директивата 95/46/ЕС на Европскиот парламент и Европскиот совет, во член 4 од законот прецизирани се исклучоците од примената на одредбите од законот, кои се однесуваат на обработка на лични податоци извршена од физички лица исклучиво заради лични активности или активности во домот и врз обработка на личните податоци заради водење на кривична постапка како и заштита на интересите на безбедноста и одбраната на Република Македонија.

Во главата 2 “Обработка на лични податоци”, определени се условите што треба да ги исполнат личните податоци за да се обработат во согласност со овој закон. При дефинирањето на наведената одредба, земена е во предвид содржината на членот 6 од Директивата 95/46/ЕС на Европскиот парламент и Европскиот совет, каде утврдени се начелата во однос на квалитетот на личните податоци. Личните податоци се: обработуваат во согласност со законот; се собираат за конкретни, јасни и со закон утврдени цели и се обработуваат на начин што е во согласност со тие цели; соодветни, релевантни и не преобемни во однос на целите заради кои се собираат и обработуваат; точни, целосни и по потреба ажурирани при што ќе се избришат или корегираат податоците што се неточни или нецелосни, имајќи ги предвид целите заради кои биле собрани или обработени и чувани во форма што овозможува идентификација на субјектот на личните податоци не подолго од што е потребно да се исполнат целите поради кои податоците се собрани за понатамошна обработка. За квалитетот на личните податоци одговорни се Контролорите.

Во оваа глава утврдени се и принципите на законската обработка на лични податоци. При нормирање на законската одредба, како задолжителен и неопходен услов за обработката на

лични податоци утврдена е претходно дадената согласност на субјектот со обработката на личните податоци.

Прецизирани се и исклучоците од наведеното правило. Во таа насока утврдено е дека може да се обработуваат личните податоци и без согласност на субјектот ако тоа е неопходно заради извршување на договор во кој субјектот на лични податоци е договорна страна или на барање на субјектот на лични податоци, пред неговото пристапување кон договорот; ако тоа е неопходно за исполнување на законска обврска на Контролорот; за заштита на животот или физичкиот и морален интегритет на субјектот на лични податоци; за извршување на работи од јавен интерес или на службено овластување на Контролорот или на трето лице на кое му се откриени податоци или исполнување на законски права и должности на Контролорот, трето лице или лица на кои податоците им се откриени, освен ако со тоа се повредуваат слободите и правата на субјектот на лични податоци.

Во главата 3 “Обработка на посебните категории на лични податоци”, имплементирани се одредбите содржани во Директивата 95/46/ЕС што се однесуваат на обработката на посебните категории податоци и националниот идентификациски број. Согласно овие законски одредби, се забранува обработката на посебните категории на лични податоци. По исклучок, предвидена е законска можност за обработка на посебните категории на лични податоци, доколку субјектот на лични податоци изречно се согласил со обработката на овие податоци; заради спроведување на конкретни права и обврски на Контролорот во областа на трудовото право, до степен и со соодветни гаранции утврдени со законите во оваа област; заради заштита на животот или физичкиот и морален интегритет на субјектот на лични податоци или на друго лице, ако тоа е физички или деловно неспособно да даде согласност; ако обработката се спроведува во рамките на работите на установи, здруженија или било кои други непрофитни институции заради политичка, верска, синдикална или друга цел, под услов обработката на податоците да се однесува исклучиво на нивните членови и тие податоци да не бидат откриени на трети лица без согласност на субјектот на личните податоци; ако се обработуваат лични податоци кои субјектот јавно ги објавил; кога тоа е неопходно за стекнување, остварување и заштита на права на субјектот во постапка пред надлежни органи; за цели на медицинска превенција, дијагноза, лекување или упатување со здравствена јавна организација и се врши од страна на лице чија професија е давање здравствена заштита под заклетва на чување на тајност на податоците за кои дознало во вршењето на неговата професија и кога тоа е потребно за извршување на работи од важен јавен интерес утврден со закон или врз основа на одлука на Дирекцијата за заштита на лични податоци.

Со оглед на природата на овие податоци, утврдено е дека обработката на овие податоци потребно е да биде посебно обележана и заштитена, а преносот преку телекомуникациската мрежа може да се врши доколку податоците се посебно заштитени со криптографски методи така што нема да бидат читливи при преносот.

Со закон утврдени се и условите под кои се обработува националниот идентификационен број, односно единствениот матичен број на граѓанинот.

Централно место во Законот за заштита на личните податоци (“Службен весник на Република Македонија” бр. 07/05) има главата 4 “Права на субјектот на лични податоци”.

Во наведената глава, направено е разграничување меѓу информациите што му се презентираат на субјектот на лични податоци во случаи кога податоците се прибираат непосредно од него и информациите што му се презентираат на субјектот на личните податоци кога податоците не се прибираат непосредно од истиот.

Содржински се концепирани правата на субјектот на личните податоци, и тоа: право на увид во збирката податоци; право да поднесе барање за дополнување, измена, бришење или запирање на користењето на личните податоци, ако податоците се нецелосни, неточни или неажурирани и доколку нивната обработка не е во согласност со одредбите на овој закон и

право да бара неговите лични податоци да не бидат користени за цели на рекламен материјал.

Во законот изречно е предвидено дека правата и обврските на субјектот на лични податоци утврдени со одредбите на овој закон, можат да се ограничат на начин и под услови утврдени со закон, во обем кој е неопходен за остварување на целите поради кое е определено ова ограничување и ако е потребно: за заштита на безбедноста и одбраната на државата; заради превенција, гонење, откривање на сторителите на кривични дела; заради повреда на етичките правила на одредена професија; заради заштита на важни економски или финансиски интереси на државата и заради заштита на субјектот на личните податоци или правата и слободите на граѓаните.

Во оваа глава нормирани се одредби со кои се регулираат правата на секое физичко лице, односно право да поднесе барање за утврдување на повреда на право загарантирано со закон и право да бара да се надомести причинетата штета од страна на Контролорот, доколку штетата е настаната со обработка на личните податоци или со друга активност извршена спротивно со одредбите на овој закон, освен ако Контролорот докаже дека штетата не настанала по негова вина.

Содржината на членот 15 од Директивата 95/46/ЕС на Европскиот парламент и Европскиот совет, инкорпорирана е во посебна одредба од законот, со кој се гарантира дека ниедна судска одлука која содржи проценка на однесувањето на некое лице не може да се заснова единствено на автоматизирана обработка на податоци чија намена е оценка на одредени аспекти на личноста на тоа лице. Во истата одредба, утврдено е дека ниедна друга одлука што произведува правно дејство спрема некое лице или значително го засега тоа лице, не може да се заснова единствено на автоматизирана обработка на податоци, чија намена е дефинирање на профилот или оценка на одредени аспекти на личноста на тоа лице. Додека, во ставот 2 од истата одредба, прецизирано е дека друга одлука може да се заснова единствено на автоматизирана обработка на податоци ако истата е донесена во текот на склучување или исполнување на договор, а на лицето му било овозможено да го изнесе својот став или одлуката е донесена во согласност со барањето на тоа лице или согласно посебен закон.

Во главата 5 “Тајност и заштита на обработката на лични податоци“, содржани се одредби со кои се прецизираат должностите на секое лице кое има пристап до збирките лични податоци во име на Контролорот или обработувачот, вклучувајќи го и самиот обработувач, да обезбеди тајност, заштита на лични податоци и да ги обработува податоците согласно овластувањата и инструкциите добиени од Контролорот, доколку со друг закон поинаку не е уредено.

Заради обезбедување на тајност и заштита на обработката на личните податоци, утврдени се техничките и организационите мерки што ги применува Контролорот, а овие мерки мора да одговараат на опремата и трошоците кои се потребни за нивно спроведување. Листата на техничките и организационите мерки што ги применува Контролорот согласно одредбите на овој закон е обемна и комплексна, со цел обезбедување на сеопфатна заштита на личните податоци од сите можни облици на незаконска обработка.

Врз основа на склучен договор, Контролорот може одредени работи од својата надлежност во врска со обработката на лични податоци да ги пренесе на обработувачот, доколку обработувачот гарантира дека ќе ги преземе и почитува соодветните технички и организациски мерки за заштита на обработката на податоците. Обработувачот е должен при обработката на личните податоци да постапува согласно овластувањата и инструкциите добиени од Контролорот и согласно одредбите на овој закон. За преземените технички и организациски мерки, како и за склучените договори, Контролорот е должен да води евиденции.

Во одредбите содржани во главата 6 “Евиденции на збирки лични податоци и централен регистар“, утврдени се содржината и начинот на водење на евиденцијата на секоја збирка лични податоци, обврска за Контролорот да достави известување до Дирекцијата за заштита

на лични податоци пред да изврши операција на целосна или делумна автоматизирана обработка на лични податоци и обврска за Контролорот да достави податоци за секоја ново отворена збирка лични податоци, како и промена на податоците од постојаните збирки лични податоци. Евиденциите од Централниот регистар, што ги води Дирекцијата се достапни до јавност и истите се објавуваат во “Службен весник на Република Македонија”.

Во главата 7. “Пренос на лични податоци во други држави“, прецизирано е дека преносот на лични податоци во други држави може да се изврши само доколку другата држава обезбедува соодветен степен на лични податоци.

Прецизно се наведени околностите што ги цени Дирекцијата за заштита на лични податоци пред да се изврши пренос на личните податоци во друга држава.

Доколку државата во која треба да се пренесат податоци од збирката лични податоци не обезбеди соодветен степен на заштита на лични податоци, Дирекцијата нема да го дозволи преносот на личните податоци.

Во оваа глава исто така прецизирани се случаите во кои по исклучок се врши пренос на личните податоци во друга држава, доколку другата држава во која треба да се пренесат податоците не обезбедува соодветен степен на заштита.

Во главата 8. “Давање на лични податоци на корисници“, се содржани одредби со кои нормативно-правно се уредува материјата што се однесува на давање на користење на лични податоци на корисници, како и размена на личните податоци помеѓу државните органи. Нормативно-правно е утврдено дека Контролорот може да даде лични податоци на користење врз основа на поднесено писмено барање на корисникот, доколку податоците се потребни за извршување на работи во рамки на законски - утврдениот делокруг на надлежности на корисникот. Предвидена е забрана за давање на користење на лични податоци чија обработка, односно користење не може да се врши согласно одредбите на овој закон и доколку целта заради која се бараат личните податоци е во согласност со конкретни, јасни и законски цели заради кои се собираат личните податоци.

Во главата 9 од законот, која се однесува на “Основање и задачи на Дирекцијата за заштита на лични податоци“, содржани се одредби со кои се предвидува формирање на Дирекцијата за заштита на лични податоци, како самостоен и независен државен орган кој врши надзор над законитоста на преземените активности при обработка на лични податоци. За повеќе детали види 24_B_3.

Главата 10 “Казнени одредби“ содржи одредби со кои пропишани се прекршочни санкции заради непочитување и доследно спроведување на одредбите на законот. За направените прекршоците предвидени се парични казни како единствена казна за сторителите (физички и правни лица). Висината на паричните казни е во законските рамки на пропишаните парични казни утврдени со Законот за прекршоци (“Службен весник на Република Македонија”, бр. 15/97).

Во главата 11 “Преодни и завршни одредби“, се утврдува рокот во кој потребно е да биде именуван директорот на Дирекцијата за заштита на лични податоци, како и рокот во кој Дирекцијата треба да ги донесе подзаконските акти предвидени со овој закон. Физичките и правните лица кои вршат обработка на лични податоци потребно е во рок од две години од денот на донесување на подзаконските акти да го усогласат своето работење.

Покрај основниот законски пропис со кој е регулирана материјата на заштитата на лични податоци, одредби со кои се регулира заштитата на лични податоци се содржани во Законот за организација и работа на органите на државната управа (“Службен весник на Република Македонија”, бр. 58/00 и 44/02). Имено, во наведениот закон, предвидено е дека органите на државната управа не даваат податоци кои се однесуваат на националната безбедност, службена и деловна тајна, како и лични податоци за граѓаните согласно со закон со кој се уредува заштитата на лични податоци на граѓаните.

Уставно-правната гаранција за заштита на личните податоци нормативно-правно е разработена и во Кривичниот законик (“Службен весник на Република Македонија“, бр. 37/96, 80/99, 4/2002, 43/2003 и 19/2004). Тргувајќи од потребата за кривично-правна заштита на личните податоци, односно на субјектот на личните податоци, во главата 15 “Кривични дела против слободите и правата на човекот и граѓанинот“, нормирано е кривично дело “Злоупотреба на лични податоци“. Основното законското битие на наведеното кривично дело се состои од предвидена парична казна или казна затвор до една година за сторителот кој спротивно на условите утврдени со закон, без согласност на граѓанинот прибира, обработува или користи негови лични податоци. Истата казна предвидена е и за сторителот кој што ќе навлезе во компјутерски информатички систем на лични податоци со намера користејќи ги за себе или за друг да оствари некаква корист или на друг да му нанесе некаква штета. Кривичното дело “Злоупотреба на лични податоци“ добива квалификуван облик, доколку наведените облици на кривичното дело се извршат од службено лице во вршење на служба, при што е предвидена казна затвор од три месеци до три години. Со оглед на посебната опасност на наведените кривични дела по слободите и правата на човекот и граѓанинот, предвидено е дека обидот е казнив. Сторители на основниот облик на кривичното дело се и правните лица и за истите е предвидена парична казна.

Кривичните санкции утврдени во Кривичниот законик, можат да се изречат на сторител на наведеното кривично дело под услови предвидени во Кривичниот законик и врз основа на законски спроведена кривична постапка согласно Законот за кривична постапка (“Службен весник на Република Македонија“, бр. 15/97, 44/02 и 74/04).

Со Законот за избирачкиот список (“Службен весник на РМ бр. 42/02 и 35/04) утврдени се личните податоци што се содржани во Избирачкиот список. Избирачкиот список ги содржи следниве податоци: единствен матичен број на граѓаните (ЕМБГ), презиме, име на еден од родителите, име, пол, адреса на живеење (општина, населено место, улица, куќен број, влез и стан), датум на запишување и бришење, како и датум и вид на дополнување на податоците. Наведените лични податоци се заштитени согласно со Законот за заштита на лични податоци и не смеат да се употребуваат за ниедна друга цел, освен за остварување на избирачкото право на граѓаните во согласност со Законот за избирачкиот список. Барање за запишување, дополнување или бришење на податоците во изводите на Избирачкиот список што се ставени на јавен увид, во рок утврден со овој закон, може да поднесе секој граѓанин, ако тој или некој друг граѓанин не е запишан во Избирачкиот список; ако е запишано лице кое нема избирачко право или нема живеалиште на подрачјето на општината или лицето кое е починато и ако личното име и адресата на лицето или личното име и адресата на друго лице се неправилно запишани. Изводи од избирачкиот список, со податоци што се однесуваат на (реден број, презиме, име, пол, датум на раѓање и адреса на живеење) им се даваат на регистрираните политички партии и независните кандидати.

Во матичната книги на родените, матичната книга на венчаните и матичната книга на умрените се водат основните лични податоци за граѓаните. Согласно Законот за матична евиденција (“Службен весник на Република Македонија“, бр. 08/95 и 38/02) матичните книги се чуваат, заштитуваат и користат во согласност со закон. Изводот, уверението од матичната книга, како и препис или копија за извршено запишување во матичната книга се издаваат на барање на лицето на кое се однесуваат податоците во тие исправи. Исправите се издаваат и на заинтересирано лице, односно правно лице или орган кога за тоа има правен интерес утврден со закон. Правото на увид во матичните книги или во списите и решенијата врз основа на кои се врши запишување во матичните книги има лицето на кое се однесуваат податоците или друго заинтересирано лице ако за тоа има непосреден правен интерес утврден со закон.

Со Законот за пријавување на живеалиштето и престојувалиштето на граѓаните (“Службен весник на Република Македонија“, бр. 36/92, 12/93 и 43/00) нормирано е дека Министерството за внатрешни работи обезбедува заштита на податоците од неовластен пристап и користење, што се содржани во евиденција за живеалиштето, промената на адресата на станот и престојувалиштето на граѓаните.

Личните податоци за барателите на право на азил, признаени бегалци и лица под хуманитарна заштита, податоци за нивниот престој и права што ги користат во Република Македонија се содржани во Централна збирка на податоци, што се воспоставува, обработува и користи од Министерството за внатрешни работи (Одделението за азил). Наведената збирка на податоци се воспоставува, обработува и користи од стана на ракувачот со збирката согласно со одредбите на Законот за заштита на лични податоци. Согласно Законот за азил и привремена заштита (“Службен весник на Република Македонија“, бр.49/03), податоците од Централната збирка на податоци не можат да се разменуваат со земјата на потеклото на лицето, на кое тие податоци се однесуваат или со земјата на потеклото на членовите на неговото семејство. Заради извршување на одлуката за протерување од територијата на Република Македонија на лице чие барање за признавање право на азил правосилно е одбиено или на кое со правосилна одлука му престанало правото на азил во Република Македонија, Одделението за азил може со надлежните органи на други држави да ги разменува следниве податоци:

- име и презиме, датум и место на раѓање, пол, државјанство, последно живеалиште и адреса на станот, податоци за бројот на членовите на семејството и за исправи издадени од земјата на потекло и
- отпечатоци од прсти и фотографија;

Матичниот број на граѓанинот преставува единствена ознака на идентификационите податоци на граѓанинот. Согласно Законот за матичен број на граѓанинот (“Службен весник на Република Македонија“, бр. 36/92 и 38/02), Министерството за внатрешни работи определува матичен број на граѓанинот и истиот се определува според местото на запишување на новороденото дете во матичната книга на родените што се води на територија на Република Македонија. Министерството за внатрешни работи обезбедува чување, користење и заштита на податоците од неовластен пристап во согласност со закон.

Припадниците на полицијата согласно Кодексот на полициската етика (“Службен весник на Република Македонија“, бр.03/04), се должни да го почитуваат правото на приватност на граѓаните согласно Уставот и законите на Република Македонија. Прибирањето, чувањето и користењето на личните податоци од страна на полицијата се врши согласно закон и ратификуваните меѓународни договори за заштита на лични податоци, ограничено и во обем неопходен за извршување на законски обврски. Полицијата објективно ја информира јавноста во врска со своите активности, согласно принципите на доверливост на податоците (кои се почитуваат во насока на заштита на личниот интегритет на граѓаните, почитување на принципот на презумција на невиност, како и заради причини на водење на кривична постапка и слично). За таа цел се воспоставуваат професионални процедури за контакт со медиумите.

Со Законот за класифицирани информации (“Службен весник на Република Македонија“, бр. 09/04“), се утврдени мерките и активностите за заштита на класифицираните информации. Во рамките на наведените мерки и активности, посебно место заземаат мерките и активностите за безбедност на лицата, односно издавањето на безбедносен сертификат. Исполнетоста на условите за издавање на безбедносен сертификат се утврдува преку безбедносна проверка, што се врши врз основа на претходна писмена согласност од лицето на кое треба да му се издаде безбедносен сертификат. Податоците од пополнетиот безбедносен прашалник се користат за целите на проверката.

Законот за државна статистика (“Службен весник на Република Македонија“, бр.54/97) се регулира заштитата на индивидуалните податоци (за физички или правни лица) прибрани и обработени за статистички цели. Со постојниот закон се утврдени значењата на употребените изрази и нивна заштита. Индивидуалните податоци што се однесуваат на правно или физичко лице, прибрани и обработени за статистички цели, се строго доверливи податоци и како поединечни податоци можат да се користат само за статистички цели. Пристап до наведените податоци може да се обезбеди само за статистички цели и по исклучок за научни цели (без идентификационите податоци за субјектот на податоците). Во наведениот закон посебно е

нагласено дека поединечно индивидуалните податоци не можат да се користат за донесување на какви било одлуки во однос на лицето на кое се однесуваат податоците. При објавувањето на статистичките податоци или нивна подготовка, по барање на корисниците, податоците се објавуваат односно подготвуваат во форма што оневозможува идентификација на субјектот на кој се однесуваат податоците, освен ако субјектот на податоците се согласил со објавувањето односно давањето. Давателите на податоците се информираат за заштитата на податоците. Мерките и техниките за заштитата на индивидуалните податоци прибрани и обработени за статистички цели се утврдени со Правилник за мерките и техниките за заштита на индивидуалните податоци прибрани за статистички цели, донесен од директорот на Државниот завод за статистика. Во наведениот државен орган, заради надгледување над заштитата на податоците, формирана е посебна Комисија за заштита на податоци. Заради усогласување на содржината на наведениот закон со европските регулативи, во текот на 2005 година се планира да се пристапи кон изготвување на изменувања и дополнувања на содржината на Законот за државна статистика.

Законот за државна статистика е усогласен со:

- Регулатива на Европски Совет на Европска Унија бр. 322/97/ЕЦ од 17.02.97: ОЈ: Л052 од 22.02.1997;
- Конвенцијата за заштита на лица во однос на автоматската обработка на личните податоци бр. 108 на Советот на Европа од 28.01.1981 година;
- Директивата за заштита на поединците во однос на обработката на личните податоци и на слободна циркулација на таквите податоци 95/46/ЕС од 1995 година на Европскиот парламент и Европскиот совет и
- Препорака на Советот на Европа бр. Р (97) 18;

Со Законот за единствениот регистар на населението во Социјалистичка Република Македонија (“Службен весник на СРМ”, бр. 46/90), се утврдува воведувањето, водењето и содржината на единствениот автоматизиран регистар на населението во Република Македонија, надлежниот орган за водење на регистарот, заштитата на податоците од регистарот и обработката, објавувањето и користењето на податоците од регистарот. Покрај податоците што се евидентираат и се утврдени со овој закон, во единствениот регистар се евидентираат и податоци утврдени со Законот за единствениот регистар на населението (“Службен весник СФРЈ” бр. 24/98).

Законот за матична евиденција на осигурениците и корисниците на правата од пензиско и инвалидско осигурување (“Службен весник на Република Македонија”, бр. 16/04) предвидена е посебна надлежност на Фондот за пензиско и инвалидско осигурување за чување и заштита на податоците за осигурениците и корисниците на правата од пензиско и инвалидско осигурување. Наведениот фонд, со општ акт ги определува техничките и организационите мерки за обезбедување на податоците од наведената матична евиденција. Заштитата на податоците содржани во матичната евиденција за осигурениците и корисниците на правата од пензиско и инвалидско осигурување, опфаќа преземање на мерки и активности за заштита на податоците од: неовластен пристап, неовластена обработка, спречување на уништување, губење, промена, злоупотреба и неовластен употреба на податоците.

Со Законот за евиденциите во областа на трудот (“Службен весник на Република Македонија”, бр. 16/04), уредено е дека податоците содржани во евиденциите утврдени со овој закон, можат да се користат за статистички цели и за други службени потреби. Законско утврдените податоци можат да ги користат и поединците на кои се однесуваат наведените податоци заради остварување на своите права. Утврдена е законска можност за размена на податоци меѓу институциите и државните органи заради извршување на законско утврдени надлежности на наведените субјекти. Со Правилникот за обработка, користење и заштита на податоците во информациониот систем на Агенцијата за вработување на Република Македонија (“Службен весник на Република Македонија”, бр. 35/03), поблиску се уредува начинот на обработката,

користењето и заштитата на податоците во информациониот систем во Агенцијата за вработување на Република Македонија.

Со Законот за социјална заштита (“Службен весник на Република Македонија“, бр. 50/97, 16/00, 17/03 и 65/04) утврдена е обврска на установата за социјална заштита и на вработените стручни работници за чување на професионална и службена тајна. Со законот се заштитени податоците и фактите за кои е добиено сознание при спроведување на постапката и одлучување за правата на корисниците од социјалната заштита, семејно-правната заштита и надлежноста утврдена со кривично-правните прописи. Наведената обврска се однесува и на сите факти и податоци кои можат да му наштетат на угледот, достоинството и интересите на граѓанинот и неговото семејство.

Во Законот за семејството (“Службен весник на Република Македонија“, бр. 80/92, 09/96 и 38/04) утврдено е дека податоците за заснованите посвојувања се службена тајна.

Во Законот за здравствена заштита (“Службен весник на Република Македонија“ бр. 38/91, 46/93, 55/95 и 10/04), прецизирано е дека при укажувањето на здравствената заштита, здравствените работници се должни да се грижат за корисниците на кои им се укажува здравствена заштита, да го почитуваат нивното достоинство, да се придржуваат на медицинската етика и да ја чуваат професионалната тајна. Должноста за чување на професионалната тајна се однесува покрај на здравствените работници и на другите работници во здравствените и други организации кои користат медицинска документација или на било кој начин во извршувањето на своите задачи ќе дојдат до податоци содржани во неа.

Во Законот за евиденциите во областа на здравството (“Службен весник на СРМ“ бр. 37/79, 18/88 и “Службен весник на Република Македонија“ бр. 15/95 и 17/97 - преземен како републички пропис со членот 5 од Уставниот закон за спроведување на Уставот на Република Македонија), прецизирано е дека податоците што се внесуваат во евиденциите утврдени со овој закон се чуваат како податоци од трајна вредност.

Согласно Законот за заштита на населението од заразни болести (“Службен весник на Република Македонија“, бр. 66/04) пријавувањето на болеста СИДА и ХИВ инфекцијата, како и микробиолошки наод за *Treponema pallidum*, HIV, *Neisseria gonorrhoeae*, kongenitalni инфекции со Rubella virus i *Toxoplasma gondii* i *Chlamydia gondii* е анонимно.

Во Република Македонија во тек е изработка на Закон за заштита на ментално здравје, чии одредби ќе бидат усогласени со одредбите на Предлогот за донесување на Законот за заштита на лични податоци.

Со постојниот Закон за телекомуникации (“Службен весник на Република Македонија“, бр. 33/96, 17/98, 22/98, 28/00, 4/02 и 37/04) имателите, операторите на телекомуникациските мрежи и средства и давателите на јавни телекомуникациски услуги должни се во рамките на техничките можности да обезбедат неповредливост на тајноста на пораките. Заштитата на тајноста на пораките не се однесува на пораките за кои со меѓународен договор што ги склучила, односно пристапила Република Македонија. Отстапување од оваа обврска се предвидува и според прописите на Република Македонија.

Со Законот за електронски комуникации, чија подготовка е во тек, прашањето поврзано со обезбедување на заштитата на податоците ќе биде уредено на начин и постапка утврдена со Директивата 2002/58/ЕЗ што се однесува на обработката на личните податоци и заштитата на приватноста во секторот на електронски комуникации. Наведениот закон ќе содржи посебна глава за заштита на тајноста и доверливоста на комуникациите. Во оваа глава ќе бидат содржани, покрај другото и одредби што ќе ги регулираат заштитните мерки за обезбедување на мрежите и услугите, доверливоста на комуникациите, идентификација на повикувачка или конектирачка линија, податоци за локација кои не преставуваат податоци за сообраќај, автоматско препраќање на повик и друго.

Законот за Народна банка на Република Македонија (“Службен весник на Република Македонија“, бр. 03/02, 51/03, 85/03 и 40/04), предвидува должност за членовите на Советот на Народната банка и вработените во Народната банка да ја чуваат службената и деловната тајна. Наведената обврска ги обврзува претходно утврдените субјекти пет години по престанокот на членството во Советот на Народната банка, односно престанок на работниот однос во Народната банка. Податоците што преставуваат службена и деловна тајна можат да се соопштат само по писмено барање на судот. По исклучок, во случаи утврдени со закон, Народната банка доставува податоци до Министерството за финансии, Фондот за осигурување на депозити и до Дирекција за спречување на перење пари и за наведените субјекти овие податоци преставуваат службена тајна.

Во Законот за банките (“Службен весник на Република Македонија“, бр. 63/00, 103/00, 70/0, 37/02, 51/03, 85/03 и 83/04) утврдени се субјектите што не смеат да ги откријат податоците и информациите кои се со закон, со статутот и другите акти на банката утврдени како деловна тајна на банката. Обврската за чување на деловната тајна, што трае и по престанокот на работниот однос во банката, се однесува на лицата со посебни права и одговорности, вработените во банката и други лица на кои им е овозможен пристап во работењето на банката. Податоците што банката е должна да ги достави на Народната банка и на други органи и институции во согласност со закон, а кои преставуваат деловна тајна на банката се службен тајна. Податоците за штедните влогови и за депозити во банката на физичките и правните лица, како и податоците за работење на физичките лица преку жиро сметки и тековни сметки и работењето на правни лица преку жиро сметки се деловна тајна на банката. Наведените податоци можат да се соопштат во следниве случаи:

- Ако коминтентот даде писмена согласност за откривање на податоците;
- По писмено барање или налог на надлежен суд;
- По писмено барање на Народната банка за потребите на супервизија, или на друг орган овластен со закон и
- Ако податоците се соопштуваат на Дирекцијата за спречување на перење пари, во согласност со закон;

Согласно Законот за хартии од вредност (“Службен весник на Република Македонија“, бр. 63/00, 103/00, 34/01, 04/02, 37/02, 31/03, 85/03 и 96/04), за утврдување и порамнување на обврските врз основа на трансакции со хартии од вредност и водење на регистар на хартии од вредност во Република Македонија, се основа Центролниот депозитар за хартии од вредност.

Централниот депозитар за хартии од вредност, како централна информациона база, содржи електронски податоци за издадените хартии од вредност, во која се запишани правата од хартиите од вредност, сите иматели на тие права и правата од хартиите од вредност што можат да ги имаат трети лица. Правото на добивање на податоци за сопственоста го има сопственикот на нематеријалните хартии од вредност, издавачот на хартиите од вредност и со закон овластени органи и институции, ако тие податоци им се потребни во постапка што ја водат во рамки на своите овластување или за потребите на нивното редовно работење во согласност со закон. Раководството и вработените во Централниот депозитар за хартии од вредност, како и овластените ревизори должни се да ја чуваат доверливоста на податоците со кои се запознале во вршењето на секојдневните работи, освен доколку не се обврзани да дадат такви информации согласно со наведениот или некој друг закон. Со Правилата за работа на Централниот депозитар за хартии од вредност, е воспоставена обврска за чување на тајност на податоците до пет години по престанокот на работниот однос на раководството и вработените во Централниот депозитар за хартии од вредност. Законот за хартии од вредност содржи посебни одредби што го регулираат работењето со долгорочни хартии од вредност во однос на доверливи податоци што се доставуваат до Комисијата за хартии од вредност, го дефинираат поимот внатрешна информација, и ги наведува субјектите кои подлежат на обврската за чување на внатрешни информации и нивните обврски за чување на истите информации.

Согласно Законот за супервизија на осигурување (“Службен весник на Република Македонија“, бр. 27/02 и 98/02), друштвата за осигурување се должни сите податоци за осигурениците и/или други корисници на осигурување со кои се стекнале во текот на вршењето на работи на осигурување, да ги третираат како доверливи податоци. Членовите на органите на друштвата за осигурување, нивните акционери, вработените и другите лица, кои при работењето имаат пристап до доверливите податоци, истите не смеат да ги пренесуваат на трети лица, сами или пак да дозволат трети лица да ги употребат. Обврската за чување на доверливи податоци не се применува во следниве случаи:

- Ако податоците се потребни за утврдување на факти во кривична постапка или друга судска постапка и ако од надлежниот суд е добиено писмено барање за доставување на податоци;
- Во случаи предвидени со Законот за спречување перење на пари;
- Ако податоците се потребни за одредување на правните односи помеѓу друштвото за осигурување и негов осигуреник и/или друг корисник на осигурувањето при спроведување на законски постапки;
- Ако податоците се потребни заради извршување на присилни постапки над недвижен имот на осигуреник или друг корисник на осигурањето и ако од надлежниот суд е добиено писмено барање за доставување на податоци;
- Ако податоците се прибрани од страна на Министерството за финансии или друг надлежен орган за супервизија, а заради спроведување на супервизија во рамки на утврдените одговорности;
- Ако податоците се побарани од страна на даночен орган а во врска со водење на постапки во негова надлежност;
- Во случаи предвидени со закон кој го уредува задолжителното осигурување.

Согласно наведениот закон, Министерството за финансии или друг надлежен орган за супервизија, даночните органи и судовите, податоците од базите за осигуреници, настанати штети и оценување на осигурително покритие и степен на штета ги користат само за предвидените намени. Друштвата за осигурување и Националното биро за осигурување имаат обврска да прибираат, обработуваат, користат и доставуваат лични податоци кои се потребни при склучување на договорите за осигурување, во согласност со Законот за заштитата на личните податоци и со посебните прописи кои се однесуваат на базата на податоци од областа на осигурањето. Друштвата за осигурување и Националното биро за осигурување имаат право да ги воспостават и одржуваат следниве бази на податоци:

- База на податоци за осигурениците;
- База на податоци за настанати штети;
- База на податоци за оценување на осигурително покритие и степен на оштета;

За базите на податоци за осигуреници, се прибираат следниве лични податоци:

- Име и презиме, датум и место на раѓање, постојана или привремена адреса на живеење на осигуреникот;
- Назив на друштвото за осигурување, број на полисата, времетраење на осигурувањето, осигурен случај и осигурително покритие;

За базата на податоци за настанати штети, се прибираат следниве лични податоци:

- Име и презиме, датум и место на раѓање, постојана или привремена адреса на живеење и националност на лицата инволвирани во настанатата штета, како и истите податоци за сведоците;
- Кривични дела и прекршоци во врска со настанатата штета;

- Вид на штетен настан;
- Место, време и тек на настанување на штетата;
- Опис на штетата од штетниот настан;

За базата на податоци оценување на осигурително покритие и степен на штета, се прибираат следниве лични податоци:

- Име и презиме, датум и место на раѓање, постојана или привремена адреса на живеење на осигуреникот на кој се однесува осигурително покритие, како и истите податоци за подносителот на барањето за надомест на штета;
- Краткотрајни повреди и здравствена состојба, вид на физичка повреда, времетраење на третманот и последиците како за осигуреното лице така и за подносителот на барањето за надомест на штета;
- Приходи кои ги остварува осигуреното лице и подносителот на барањето за надомест на штета;
- Пензионирање (старосно или инвалидско), преквалификација и степен на инвалидитет на осигуреното лице и подносителот на барањето за надомест на штета;
- Трошоци за медицински третман, медицински препарати и ортопедски помагала за осигуреното лице и подносителот на барањето за надомест на штета;

Податоците од базата на податоци на осигуреници се чуваат за период од десет години по истекот на договорот за осигурување или во случај на настанување на штета десет години по затворање на случајот. Податоците од базата на податоци за настанати штети и оценување на осигурително покритие и степен на оштета ќе се чуваат десет години по затворање на случајот на настанување на штета.

Согласно Законот за финасиска полиција (“Службен весник на Република Македонија“, бр. 55/02) предвидена е обврска за чување на државната, службената и деловната тајна од страна на финансискиот полицаец, која ја дознал во вршењето на работите од својата надлежност. Предвидена е прекршочна санкција за лицето што не ја чува државната, службената или деловната тајна за која дознал во вршењето на својата надлежност.

2. Што е сторено за обезбедување на ефикасна заштита на податоци на полето на полициска соработка?

Заштитата на податоци на полето на полициската соработка досега се остваруваше согласно Законот за заштита на лични податоци (“Службен весник на Република Македонија“, бр. 12/94 и 04/02) и посебните прописи кои го определуваат начинот на користење на посебните збирки податоци

Со новиот Закон за заштита на лични податоци (“Службен весник на Република Македонија“, бр. 07/05) донесен на 25.01.2005 година прецизно се наведени околностите што ги цени Дирекцијата за заштита на лични податоци пред да се изврши пренос на личните податоци во друга држава. Доколку државата во која треба да се пренесат податоци од збирката лични податоци не обезбеди соодветен степен на заштита на лични податоци, Дирекцијата нема да го дозволи преносот на личните податоци. Во законот прецизирани се и случаите во кои по исклучок се врши пренос на личните податоци во друга држава, доколку другата држава во која треба да се пренесат податоците не обезбедува соодветен степен на заштита.

Врз основа на Законот за класифицирани информации, Владата на Република Македонија ги донесе следните подзаконски акти: Уредба за физичка безбедност на класифицирани информации, Уредба за административна безбедност и класифицирани информации, Уредба за безбедност на лица корисници на класифицирани информации и Одлука за определување на бројот на регистри и контролни точки во министерствата, другите органи на државната управа и други државни органи (“Службен весник на Република Македонија“, бр. 82/04).

Од технички аспект, во Секторот за меѓународна полициска соработка, телекомуникационата мрежа е заштитена со користење на хардверски “Firewall” (VPN) кои користат најсовршен алгоритам за енкрипција на податоците. Вакви уреди се поставени на излезот на мрежата кон Интернет, како и на конекцијата со мрежата на Министерството за внатрешни работи. Покрај ова се користи антивирус софтвер кој редовно се ажурира со цел да се заштити системот од новите форми на вируси.

3. Дали постои некое независно тело за надзор на заштита на податоците?

Законот за заштита на лични податоци (“Службен весник на Република Македонија”, бр. 12/94 и 04/02) согласно Директивата 95/46/ЕС на Европскиот Парламент и Европскиот Совет за заштита на поединците во однос на обработката на личните податоци и на слободна циркулација на таквите податоци од 1995, предвидува формирање на Дирекција за заштита на лични податоци.

Во овој закон, нормирана е посебна глава “Основање и задачи на Дирекцијата за заштита на лични податоци”. Со одредбите во оваа глава се предвидува основање на Дирекцијата како самостоен и независен државен орган со својство на правно лице, заради вршење надзор над законитоста на преземените активности при обработување на личните податоци и нивната заштита. Со Дирекцијата раководи директор, кој го именува и разрешува Собранието на Република Македонија, на предлог на Владата на Република Македонија, за период од пет години, со право повторно да биде избран, но не повеќе од два пати. За својата работа и за работата на Дирекцијата, директорот и заменикот на директорот на Дирекцијата одговараат пред Собранието на Република Македонија.

За директор може да биде избрано лице кое ги исполнува следните услови: да е државјанин на Република Македонија, да е истакнат правник и да не му е изречена мерка на безбедност забрана за вршење професија, дејност или должност. На директорот функцијата може да му престане со негово разрешување или во случај на смрт. Директорот се разрешува ако тоа сам го побара, ако биде осуден за кривично дело на безусловна казна затвор од најмалку шест месеци и заради нестручно, пристрасно и несовесно вршење на функцијата.

Функцијата директор е неспоива со вршење други јавни функции или професии. Директорот е независен и самостоен во извршувањето на функцијата. Директорот доставува до Собранието на Република Македонија годишен извештај за работата на Дирекцијата, а по потреба и по барање на Собранието на Република Македонија, доставува и дополнителни извештаи. Годишниот извештај за работата на Дирекцијата се објавува во “Службен весник на Република Македонија”.

Со законот се нормира и должност за директорот и вработените во Дирекцијата да ги чуваат како службена тајна податоците до кои дошле во својата работа, како за време на мандатот, односно вработувањето во Дирекцијата, така и по неговото завршување.

Дирекцијата ги има следните надлежности: ја цени законитоста на обработката на лични податоци; ги објавува принципите на обработката на лични податоци и се грижи за нивно почитување од страна на Контролорите; истражува и има пристап до збирките на личните податоци оформени од Контролорот, по вид на субјекти и цели; ги контролира операциите за обработка лични податоци што ги применуваат Контролорите; собира податоци неопходни за правилно извршување на неговите работи; води Централен регистар на збирки лични податоци; води евиденција за извршен пренос на лични податоци во други држави; прима извештаи или претставки во врска со обработката на лични податоци од страна на Контролорот; издава забрана на понатамошна обработка на лични податоци на Контролорот; дава мислење на подзаконските акти на Контролорите и врши други работи утврдени со закон. Освен наведените надлежности, а врз основа на известување доставено од Контролорот пред да пристапи кон извршување на операции на обработка на лични податоци, Дирекцијата дава мислење дали одредени операции на обработка на лични податоци претставуваат посебен ризик за слободите и правата на субјектот на лични податоци. Во случај на сомневање за

постоење на посебен ризик за слободите и правата на субјектот на личните податоци, Контролорот е должен да побара мислење од Дирекцијата.

Со цел редовно и ефикасно извршување на работите од надлежност на Дирекцијата, директорот и вработените во Дирекцијата се овластени: да влезат во било кои простории каде што се обработува регистриран систем на збирка на лични податоци, и по презентација на соодветно индивидуално овластување и документ за службена идентификација да извршат увид во збирките лични податоци; да бараат писмено или усно објаснување и да повикуваат и испитуваат лица во врска со збирката лични податоци која се испитува; да бараат презентација на документацијата и било кои други податоци во врска со субјектот на контрола, да ја испитаат опремата со која се врши обработката на лични податоци и опремата каде се чуваат збирките лични податоци и да наредат да биде подготвена експертска анализа и мислење во врска со работата на Контролорот.

Доколку при контролата се утврдени повреди на одредбите на овој закон при обработката на лични податоци, Контролорот се задолжува во рок од 30 дена од денот кога се утврдени повредите, да ја усогласи својата работа со одредбите на овој закон, а особено да ги отстрани причините кои довеле до тоа, да ја комплетира, ажурира, исправи, открие или чува тајноста на личните податоци; да усвои дополнителни мерки на заштита на збирките лични податоци; да го запре преносот на лични податоци на други држави; да ги обезбеди податоците или нивниот пренос до други субјекти или да ги избрише личните податоци. Против одлуката на директорот може да се поведе управен спор.

Со тоа новиот Закон за заштита на лични податоци, во целост се имплементира базичниот принцип на Директивата 95/46/ЕС на Европскиот Парламент и Европскиот совет, што се однесува на надзорот над законитоста на обработката на личните податоци од страна на независен орган.

Основа за имплементација на новиот Закон за заштита на лични податоци (“Службен весник на Република Македонија”, бр. 12/94 и 04/02) е основање на наведениот независен орган во рок од шест месеци од влегување во сила на законот.

С. ВИЗНА ПОЛИТИКА

1. Ве молиме за информација за законите или други прописи кои ја регулираат визната политика.

Визната политика на Република Македонија се спроведува преку повеќе закони и подзаконски акти и тоа:

- Закон за движење и престој на странци (“Службен весник на Република Македонија”, бр. 36/92; 66/92; 26/93 и 45/02). Со овој закон се уредуваат условите и постапките за влез и престој на странците во Република Македонија.
- Закон за административни такси (“Службен весник на Република Македонија”, бр. 17/93, 20/96, 07/98, 13/01, 24/03, 19/04 и 61/04). Со овој Закон се регулира висината и начинот на наплатата на административните такси во Република Македонија, вклучително и наплатата на истите во ДКП на Република Македонија.
- Закон за преминување на државната граница и движење во граничниот појас (“Службен весник на Република Македонија”, бр. 36/92, 12/93, 11/94 и 19/04). Со овој Закон, меѓу другото, се уредува начинот и постапката на вршење на контрола врз лица и предмети при влез во Република Македонија.

- Правилник за начинот на издавање на патни и други исправи и визи на странци и за обрасците на тие исправи и визи (“Службен весник на Република Македонија”, бр. 75/93). Со овој Правилник се пропишува постапката за издавање патни исправи и визи и постапката за одобрување на престој во Република Македонија.
- Упатство за начинот на издавање на патните исправи и визи за странци од страна на Дипломатско-конзуларните претставништва на Република Македонија во странство и за начинот на водење на евиденција за издавање патни исправи и визи на странци (“Службен весник на Република Македонија”, бр. 10/98) Со ова упатство се уредува начинот и постапката за издавање на патни исправи и визи за странци и формата и содржината на потрбните обрасци, како и начинот и постапката за водење на евиденцијата во ДКП на Република Македонија, како што е утврдено во Законот за движење и престој на странци.

Владата на Република Македонија визната политика ја регулира и со донесување одлуки за воспоставување или укинување на визниот режим, како и по пат на склучување билатерални спогодби за регулирање на визниот режим со други земји.

Со цел усогласување на законската и институционалната рамка во оваа сфера со регулативата на ЕУ во подготовка е Закон за странци.

2. Кои трети земји се моментално под визен режим, а кои не се?

а) Земји за чии граѓани е потребна виза за влез во Република Македонија:

• АВГАНИСТАН	• ИРАК	• МОНГОЛИЈА
• АВСТРАЛИЈА	• ИРАН	• МОЛДОВА
• АЛБАНИЈА	• ИНДИЈА	• МОЗАМБИК
• АЗЕРБЕЈЏАН	• ИНДОНЕЗИЈА	• НИКАРАГВА
• АЛЖИР	• ЈАМАЈКА	• НИГЕР
• АНГОЛА	• ЈЕМЕН	• НИГЕРИЈА
• АНДОРА	• ЈОРДАН	• НЕПАЛ
• АРГЕНТИНА	• ЈУЖНОАФРИКАНСКА	• ПАПУА, НОВА ГВИНЕЈА
• БАНГЛАДЕШ	РЕПУБЛИКА	• ОБЕДИНЕТИТЕ
• БАХАМИ	• КАМЕРУН	АРАПСКИ ЕМИРАТИ
• БЕЛОРУСИЈА	• КАЗАХСТАН	• БРЕГОТ НА
• БЕНИН	• КАНАДА	СЛОНОВАТА КОСКА
• БРАЗИЛ	• КЕНИЈА	• ОМАН
• БОЛИВИЈА	• КИПАР	• ПАКИСТАН
• БУРУНДИ	• КОНГО	• ПАНАМА
• БУРКИНА ФАСО	• КОНГО ДР	• ПАРАГВАЈ
• ВЕНЕЦУЕЛА	• КОЛУМБИЈА	• ПЕРУ
• ВИЕТНАМ	• РЕПУБЛИКА КОРЕЈА	• ПОЛСКА
• ГАНА	• ДНР КОРЕЈА	• РУСИЈА
• ГАБОН	• КИРГИСТАН	• РОМАНИЈА
• ГРЕНАДА	• КУВАЈТ	• РУАНДА
• ГВАЈАНА	• КИНА	• САУДИСКА АРАБИЈА
• ГВАТЕМАЛА	• КОСТАРИКА	• СЕЈШЕЛСКИТЕ
• ГВИНЕЈА	• КАМБОЏА	ОСТРОВИ
• ГВИНЕЈА БИСАО	• КАТАР	• СИРИЈА
• ГРУЗИЈА	• ЛАТВИЈА	• СИНГАПУР
• ДОМИНИКАНСКА	• ЛАОС	• СЛОВАЧКА
РЕПУБЛИКА	• ЛИБАН	• СЕНЕГАЛ
• ЕГИПЕТ	• ЛИБИЈА	• СИЕРА ЛЕОНЕ
• ЕКВАДОР	• ЛИТВАНИЈА	• СУДАН
• ЕРМЕНИЈА	• ЛИБЕРИЈА	• СОМАЛИЈА
• ЕКВАТОРИЈАЛНА	• ЛЕСОТО	• ТАЈВАН
ГВИНЕЈА	• МАЛИ	• ТУНИС
• ЕСТОНИЈА	• МАРОКО	• ТАЈЛАНД
• ЕЛ САЛВАДОР	• МАДАГАСКАР	• ТАНЗАНИЈА
• ЕТИОПИЈА	• МАУРИЦИУС	• ТОГО
• ЗАМБИЈА	• МАУРИТАНИЈА	• ТРИНИДАД И ТОБАГО
• ЗИМБАБВЕ	• МЕКСИКО	• ТУРКМЕНИСТАН

• ТАЦИКИСТАН	• УРУГВАЈ	• ЧАД
• ЦЕНТРАЛНОАФРИКАНСКА РЕПУБЛИКА	• УКРАИНА	• ЧИЛЕ
• УНГАРИЈА	• ФИЛИПИНИ	• ЧЕШКА
• УЗБЕКИСТАН	• ХОНДУРАС	• ШРИ ЛАНКА
• УГАНДА	• ХАИТИ	
	• ХОНГ КОНГ	

б) Земји за чии граѓани нема потреба од виза за влез во Република Македонија:

• АВСТРИЈА	• ИСЛАНД	• СОЕДИНЕТИТЕ АМЕРИКАНСКИ ДРЖАВИ
• БАРБАДОС	• ИЗРАЕЛ	• САН МАРИНО
• БЕЛГИЈА	• ЈАПОНИЈА	• ТУРЦИЈА
• БОЦВАНА	• КУБА	• ФИНСКА
• БУГАРИЈА	• ЛИХТЕНШТАЈН	• ФРАНЦИЈА
• БОСНА И ХЕРЦЕГОВИНА	• ЛУКСЕМБУРГ	• ХОЛАНДИЈА
• ВЕЛИКА БРИТАНИЈА	• МАЛЕЗИЈА	• ХРВАТСКА
• ВАТИКАН	• МАЛТА	• ШВАЈЦАРИЈА
• ГРЦИЈА	• МОНАКО	• ШВЕДСКА
• ГЕРМАНИЈА	• НОРВЕШКА	• ШПАНИЈА
• ДАНСКА	• НОВ ЗЕЛАНД	
• ИТАЛИЈА	• ПОРТУГАЛИЈА	
• ИРСКА	• СРБИЈА И ЦРНА ГОРА	
	• СЛОВЕНИЈА	

в) Земји за коишто на граѓаните на Република Македонија им е потребна влезна виза:

• АВГАНИСТАН	• ЕГИПЕТ	• ЛИБАН
• АВСТРИЈА	• ЕСТОНИЈА	• ЛИБИЈА
• АЛБАНИЈА	• ЕЛ САЛВАДОР	• ЛИХТЕНШТАЈН
• АЛЖИР	• КОНГО	• ЛИТВАНИЈА
• АНГОЛА	• ДР КОНГО	• ЛИБЕРИЈА
• АРГЕНТИНА	• ЗАМБИЈА	• ЛЕСОТО
• АВСТРАЛИЈА	• ЗИМБАБВЕ	• ЛУКСЕМБУРГ
• АНДОРА	• ИРАК	• МАЛИ
• АЗЕРБЕЈЏАН	• ИРАН	• МАРОКО
• БАХАМИ	• ИТАЛИЈА	• МАДАГАСКАР
• БЕЛОРУСИЈА	• ИРСКА	• МАЛТА
• БЕЛГИЈА	• ИСЛАНД	• МАУРИЦИУС
• БЕНИН	• ИЗРАЕЛ	• МАУРИТАНИЈА
• БРАЗИЛ	• ИНДИЈА	• МЕКСИКО
• БОЛИВИЈА	• ИНДОНЕЗИЈА	• МОНГОЛИЈА
• БУРУНДИ	• ЈАМАЈКА	• МОНАКО
• БУРКИНА ФАСО	• ЈЕМЕН	• МОЛДОВА
• ВЕЛИКА БРИТАНИЈА	• ЈЕМЕН АРАПСКА РЕПУБЛИКА	• МОЗАМБИК
• ВАТИКАН	• ЈОРДАН	• НИКАРАГВА
• ВЕНЕЦУЕЛА	• ЈУЖНОАФРИКАНСКА РЕПУБЛИКА	• НИГЕР
• ВИЕТНАМ	• КАМЕРУН	• НИГЕРИЈА
• ГАНА	• КАЗАХСТАН	• НОРВЕШКА
• ГАБОН	• КАНАДА	• НЕПАЛ
• ГРЦИЈА	• КЕНИЈА	• НОВ ЗЕЛАНД
• ГРЕНАДА	• КИПАР	• ПАПУА, НОВА ГВИНЕЈА
• ГВАЈАНА	• КОЛУМБИЈА	• ОБЕДИНЕТИТЕ АРАПСКИ ЕМИРАТИ
• ГВАТЕМАЛА	• КОНГО	• БРЕГОТ НА СЛОНОВАТА КОСКА
• ГВИНЕЈА	• РЕПУБЛИКА КОРЕЈА	• ОМАН
• ГВИНЕЈА БИСАО	• ДНР КОРЕЈА	• ПАКИСТАН
• ГРУЗИЈА	• КИРГИСТАН	• ПАНАМА
• ГЕРМАНИЈА	• КУВАЈТ	• ПАРАГВАЈ
• ДАНСКА	• КИНА	• ПЕРУ
• ДОМИНИКАНСКА РЕПУБЛИКА	• КОСТАРИКА	• ПОЛСКА
• ЕВАДОР	• КАМБОЏА	• ПОРТУГАЛИЈА
• ЕТИОПИЈА	• КАТАР	• РУСИЈА
• ЕРМЕНИЈА	• ЛАТВИЈА	• РОМАНИЈА
• ЕКВАТОРИЈАЛНА ГВИНЕЈА	• ЛАОС	• РУАНДА

• САУДИСКА АРАБИЈА	• ТАЈВАН	• ФИНСКА
• СЕЈШЕЛСКИТЕ	• ТАЈЛАНД	• ФРАНЦИЈА
ОСТРОВИ	• ТАНЗАНИЈА	• ФИЛИПИНИ
• СИРИЈА	• ТОГО	• ХОЛАНДИЈА
• СЛОВЕНИЈА	• ТРИНИДАД И ТОБАГО	• ХОНДУРАС
• СЛОВАЧКА	• ТУРКМЕНИСТАН	• ХАИТИ
• СЕНЕГАЛ	• ТАЏИКИСТАН	• ЧАД
• СИЕРА ЛЕОНЕ	• ЦЕНТРАЛНОАФРИКАН	• ЧИЛЕ
• СУДАН	СКА РЕПУБЛИКА	• ЧЕШКА
• СОЕДИНЕТИТЕ	• УНГАРИЈА	• ШВАЈЦАРИЈА
АМЕРИКАНСКИ	• УЗБЕКИСТАН	• ШВЕДСКА
ДРЖАВИ	• УГАНДА	• ШПАНИЈА
• САН МАРИНО	• УРУГВАЈ	
• СОМАЛИЈА	• УКРАИНА	

г) Земји за кои што на граѓаните на Република Македонија не им е потребна влезна виза:

• БАНГЛАДЕШ	• ЈАПОНИЈА	• ТУНИС
• БАРБАДОС	• СРБИЈА И ЦРНА ГОРА	• ХРВАТСКА
• БОЦВАНА	• КУБА	• ХОНГ КОНГ
• БУГАРИЈА	• МАЛЕЗИЈА	• ШРИ ЛАНКА
• БОСНА И	• СИНГАПУР	
ХЕРЦЕГОВИНА	• ТУРЦИЈА	

д) Земји на кои што само на носителите на дипломатски патни исправи не им е потребна влезна виза двострано:

• АВСТРИЈА	• КАЗАХСТАН	• ТУРКМЕНИСТАН
• АЛБАНИЈА	• КИРГИСТАН	• ТАЏИКИСТАН
• АЗЕРБЕЈЏАН	• КИНА	• УНГАРИЈА
• БЕЛОРУСИЈА	• МОНГОЛИЈА	• УКРАИНА
• ГРЦИЈА	• НОРВЕШКА	• ФРАНЦИЈА
• ГРУЗИЈА	• РУСИЈА	• ШВАЈЦАРИЈА
• ГЕРМАНИЈА	• РОМАНИЈА	• ШВЕДСКА
• ЕРМЕНИЈА	• СЛОВАЧКА	• ШПАНИЈА
• ИРАН	• СЛОВЕНИЈА	
• ИТАЛИЈА	• ТАЈВАН	

ѓ) Земји на кои што на носителите на дипломатски и службени патни исправи не им е потребна влезна виза двострано:

• АЛБАНИЈА	• ШВЕДСКА
• АЗЕРБЕЈЏАН	• ШПАНИЈА
• БЕЛОРУСИЈА	
• ГРЦИЈА	
• ГРУЗИЈА	
• ЕРМЕНИЈА	
• ИРАН	
• ИТАЛИЈА	
• КАЗАХСТАН	
• КИРГИСТАН	
• КИНА	
• МОНГОЛИЈА	
• НОРВЕШКА	
• РУСИЈА	
• РОМАНИЈА	
• СЛОВАЧКА	
• СЛОВЕНИЈА	
• ТАЈВАН	
• ТУРКМЕНИСТАН	
• ТАЏИКИСТАН	
• УНГАРИЈА	
• УКРАИНА	
• ШВАЈЦАРИЈА	

На граѓаните на државите што не се наоѓаат на листата на визниот режим на Република Македонија согласно "Законот за движење и престој на странци" ("Службен весник на Република Македонија" бр. 36/92; 66/92; 26/93 и 45/02) потребна им е виза за влез и престој во Република Македонија.

3. Дали постојат одредби за сезонски безвизен режим?

Во Република Македонија "Законот за движење и престој на странци" ("Службен весник на Република Македонија" бр. 36/92; 66/92; 26/93 и 45/02), не содржи одредба за сезонско ослободување од визи.

4. Кој вид на визи за краткорочен и долгорочен престој издаваат дипломатските претставништва во странство?

Според "Закон за движење и престој на странци" ("Службен весник на Република Македонија" бр. 36/92; 66/92; 26/93 и 45/2002), Дипломатско-конзуларните претставништва на Република Македонија ги издаваат следните видови визи:

1. влезна
2. влезно-излезна
3. транзитна

Влезните и влезно-излезните визи се издаваат за едно, повеќе или неограничен број патувања, а транзитната виза за едно патување во траење од 5 (пет) дена, сметајќи од денот на влегување во Република Македонија.

1. Влезните визи можат да се издадат:

- на странци и нивните семејства кои во Република Македонија доаѓаат поради постојано населување и кои се брачни или блиски сродници на државјани на Република Македонија кои имаат престојувалиште на територијата на Република Македонија или на странски државјани кои се постојано населени во Република Македонија.
- Дипломатско-конзуларните претставништва на Република Македонија можат да издадат влезни визи со важност до 3 (три) месеци.

2. Влезно - излезните визи може да се издадат:

- На персоналот на дипломатско конзуларните претставништва на странски држави во Република Македонија кои имаат дипломатски статус, на членовите на нивните потесни семејства како и на друг странец кој доаѓа во службена мисија за неговата влада или меѓународна организација им се издава дипломатска виза.
- Дипломатската виза се издава како еднократна виза со рок на важење и право на престој до извршувањето на дипломатската функција.
- На странец кој ги исполнува условите за добивање дипломатска виза дипломатско конзуларното претставништво ќе му издаде влезно излезна виза за едно патување со важност до 3 месеци.
- На странец кој доаѓа во Република Македонија заради вработување во претставништво на странска држава или меѓународна организација а кој не ги исполнува условите за издавање дипломатска виза, како и на членовите на неговото потесно семејство им се издава службена виза.

- На странец кој ги исполнува условите за добивање службена виза дипломатско конзуларното претставништво ќе му издаде влезно излезна виза за едно патување со важност до 3 месеци.
- На странец кој доаѓа во Република Македонија заради вработување, школување, специјализација, научно истражување или вршење одредена професионална дејност му се издава виза. За издавање на оваа виза потребна е согласност од Министерството за внатрешни работи.
- Се издава влезно излезна виза за едно патување со важност до еден месец.
- На странец кој доаѓа во Република Македонија заради вршење на стопанска дејност предвидена со прописите на Република Македонија а кои се однесуваат на странски вложувања и вршење на надворешно трговски работи, како истранец кој во Република Македонија може да заснива работен однос без одобрение во случаи утврдени со закон, му се издава деловна виза.
- На странец кој во Република Македонија доаѓа како турист му се издава туристичка виза.
- На група странци кои доаѓаат како туристи со заедничка патна исправа им се издава колективна туристичка виза.
- Туристичката виза и колективната туристичка виза се издаваат како еднократни или повеќекратни со рок на важење од шест месеци и даваат право на престој до три месеци.
- На странци кои патуваат во Република Македонија во приватна посета, заради деловна соработка, учество на конференции, семинари, натпревари и сл., им се издава виза за едно патување со рок на важење потребен за остварување на целта на патувањето но не подолг од три месеци.

3. Транзитни визи

- На странец кој поминува преку територијата на Република Македонија му се издава транзитна виза.
- На група странци која поминува преку територијата на Република Македонија со заедничка патна исправа им се издава колективна транзитна виза. Транзитна виза се издава ако поминувањето преку територијата на Република Македонија е неопходно, ако странецот има повратен билет и виза за првата дестинација по транзитирањето преку територијата на Република Македонија.

Во подготовка е Закон за странци со којшто се предвидува усогласување на условите за влез во државата со условите предвидени во членот 5 од Конвенцијата за спроведување на Шенгенскиот договор. Со новиот закон согласно гореспомената Конвенција и регулативите на Советот за униформни визи и униформен формат на визите предвидени се краткорочни и долгорочни визи, односно визи тип А, Б, Ц, Д. Прашањето на визите, видовите на визи, условите и правилата за издавање на визи по усвојувањето на овој закон ќе бидат потполно регулирани на начин компатибилен со Шенгенската регулативата на ЕУ и најдобрата пракса во ЕУ.

5. Кои се критериумите и условите кои се користат како основа за издавање на различни видови на визи?

Согласно Законот за движење и престој на странците (“Службен весник на Република Македонија” бр. 36/92; 66/92; 26/93 и 45/02) предходно споменатите Подзаконски акти (Правилникот и Упатството), странецот кој бара издавање на виза за Република Македонија, должен е да поднесе писмено барање и со барањето да приложи важечка патна исправа и соодветни документи и докази, во зависност од видот на визата што ја бара.

Услови за издавање виз на странец се:

- Важечка патна исправа;
- Оправданост на целта на патувањето;
- Доказ за средства за издржување;
- Лицето да не ја загрозува безбедноста на Република Македонија односно не е безбедносно сомнително;
- Лицето да не претставува опасност по здравјето;

Критериумите за исполнување на условот оправданост на целта на патувањето во зависност од видот на визата се:

1. влезна виза

- лицето постојано се населува во Република Македонија или е брачен другар или близок сродник на државјанин на Република Македонија што има престојувалиште на територија на Република Македонија или на странски државјанин кој е постојано населен во Република Македонија.

2. влезно излезна виза

- дипломатска виза
  - лицето има дипломатски статус во дипломатско конзуларните претставништва, дипломатски мисии или меѓународни организации акредитирани во Република Македонија или е член на потесно семејство на лице со таков статус;
- службена виза
  - лицето работи во претставништво на странска држава или меѓународна организација, а не ги исполнува условите за издавање дипломатска виза или е член на потесно семејство на лице со таков статус;
- деловна виза
  - лицето кое врши стопанска дејност предвидена со прописите на Република Македонија кои се однесуваат на странски вложувања и вршење надворешно трговски работи може во Република Македонија да заснова работен однос без одобрение во случаи утврдени со закон;
  - деловна виза за интеркорпоративни трансфери; За привремени трансфери на странски лица кои даваат услуги преку комерцијално присуство на територијата на РМ, а кои се на водечки менаџерски или извршни функции или кои имаат високи или дефицитарни квалификации, или образование неопходни за функционирањето на трговското друштво во Република Македонија;

- деловна виза за бизнис посетители; Лица од странска држава кои привремено престојуваат во РМ, заради склучување на договори за вршење на услуги во име на трговското друштво во кое се вработени или од кое се овластени, а кое е со седиште надвор од територијата на РМ или заради учество на деловни, состаноци, саеми и слични состаноци;
- виза за вработување, школување, специјализација или научно истражувачка дејност , вршење професионална дејност
- лицето има работна дозвола од надлежен орган и договор за вработување со работодавачот; лицето има статус на студент во образовна институција во Република Македонија; лицето е специјализант или истражувач на соодветна институција во Република Македонија; лицето има соодветен професионален статус (уметник) во земјата чиј државјанин е и доаѓа во Република Македонија за таков професионален ангажман.
- туристичка виза
- лицето има уплатен туристички аранжман или покана за посета од физичко или правно лице од Република Македонија и повратен билет.

3. транзитна виза

- за премин преку територијата на Република Македонија, неопходна е влезна виза и патен билет до првата дестинација;

6. Која е стандардната постапка за проценка на барањата за визи?

За добивање на виза, странците поднесуваат барање до дипломатско конзуларното претставништво на Република Македонија при што пополнуваат соодветен образец. Текстот на образецот е испишан на македонски и на англиски јазик, а може да биде испишан и на јазикот на земјата каде се поднесува барањето.

По приемот на барањето овластениот работник во ДКП на Република Македонија, врз основа на приложените документи и докази и информациите добиени од барателот при поднесувањето на барањето врши проценка на оправданоста на барањето за виза.

Согласно Законот за движење и престој на странци (“Службен весник на Република Македонија” бр. 36/92; 66/92; 26/93 и 45/02) и Упатството за начинот на издавање на патни исправи и визи за странци од дипломатско конзуларните претставништва на Република Македонија во странство и за начинот на водење на евиденција за издавање патни исправи и визи на странци (“Службен весник на Република Македонија” бр. 10/98) овластениот работник секогаш ќе побара согласност од Министерството за внатрешни работи за издавање на виза во случаи кога:

- барањето го поднесува странец од држава за која е претходно утврдено дека е потребна согласност;
- се бара повеќекратна или неограничена влезно излезна виза за период подолг од шест месеци;
- странецот се води во одредени евиденции;
- странецот е носител на странска патна исправа за бегалци или лица без државјанство, патен лист за странци или друга патна исправа што странските држави ги издаваат на странците;

Во случаи кога ваква согласност не е потребна, овластениот работник врши проценка на оправданоста на барањето и доколку се сомнева во оправданоста на барањето, веродостојноста на документите или информациите добиени од барателот може да побара проверка на веродостојноста на документите од институциите што ги издале или да побара да биде направена соодветна оперативна проверка од Министерството за внатрешни работи на Република Македонија. Притоа овластениот работник дава и информација за причините за неговите сомневања. Конечната одлука за (не)издавањето на визата овластениот работник ја донесува по извршената проверка и врз основа на информациите добиени од проверката.

Визите се издаваат со внесување на пропишаниот образец на визата во патната исправа на странецот која мора да биде уредна и важечка. Под уредна се смета исправата да не е оштетена, да ги содржи сите означени листови, податоците да се напишани читливо, да нема траги од бришење на податоците, фотографијата верно да го прикажува носителот на патната исправа, да има место за внесување на виза. Под важечка патна исправа се смета исправата да е издадена од надлежен државен орган, да овозможува право на враќање во земјата која ја издала или право на влез во трета земја, рокот на важење да не е изминат и Република Македонија таквата патна исправа да ја признава како важечка за преминување на државната граница.

7. Дали во државата постојат електронски врски меѓу органите кои издаваат визи и Министерството за надворешни работи?

Во моментот не постојат електронски врски меѓу органите што издаваат визи и Министерството за надворешни работи

Електронско поврзување на Министерството за надворешни работи и ДКП на Република Македонија ќе биде реализирано со проектот за воспоставување Визен центар во Министерството за надворешни работи, за кој се планира да биде оперативен до крајот на 2006 година.

Визниот центар ќе биде составен дел од интегрираниот информативен систем за интегрирано гранично управување предвиден во Националната стратегија за интегрирано гранично управување.

8. Дали постои национален регистар или база на податоци за визи (вклучувајќи одобриени и одбиени барања за издавање на визи)?

Согласно Законот за движење и престој на странци ("Службен весник на Република Македонија" бр. 36/92; 66/92; 26/93 и 45/02) се води задолжителна евиденција за издадени визи.

Дипломатско - конзуларното претставништво на Република Македонија во странство, согласно Упатството за начинот на издавање на патни исправи и визи за странци од дипломатско конзуларните претставништва на Република Македонија и за начинот на водење на евиденција за издавање патни исправи и визи на странци ("Службен весник на Република Македонија", бр. 10/98) евиденцијата на податоците за издадени и продолжени патни листови и за издадени визи на странци ја води во вид на регистри.

Регистарот за издадени визи на странци содржи:

- Реден број;
- Датум на издавање;
- Презиме и име на странецот;
- Државјанство;
- Вид и број на патната исправа и државата која ја издала;
- Вид на визата;

- Сериски број;
- Рок на важност;
- Износ на наплатена такса;
- Забелешка;

Согласно Упатството за начинот на издавање на патни исправи и визи за странци од дипломатско - конзуларните претставништва на Република Македонија и за начинот на водење на евиденција за издавање патни исправи и визи на странци (Службен весник на Република Македонија” бр. 10/98) ДКП на Република Македонија во странство е должно секои 6 (шест) месеци да ги известува Министерството за надворешни работи и Министерството за внатрешни работи на Република Македонија за проблемите и појавите во врска со издавањето на патни исправи и визи на странци.

На крајот од календарската година ДКП на Република Македонија до Министерството за надворешни работи, доставува извештај за работата на дипломатско - конзуларното претставништво во врска со издавањето на патни исправи и визи на странци.

Министерството за внатрешни работи врз основа на Правилникот за начинот на издавање на патни и други исправи и визи на странци и за обрасците на тие исправи и визи (“Службен весник на Република Македонија”, бр. 75/93) води евиденција на издадените визи на граничните премини.

Со воспоставувањето на Визниот центар се предвидува да се воспостави национален регистер односно електронска база на податоци за издадени визи и одбиени барања за визи.

9. Кој е вашиот капацитет за откривање на фалсификувани документи?

Министерството за внатрешни работи и Министерството за надворешни работи на Република Македонија се надлежни за контрола на документите.

Дипломатско - конзуларните претставништва на Република Македонија се опремени со основни апарати за првичен преглед на лични документи. Низ подготовките на конзуларните службеници пред нивното заминување на работа во дипломатско - конзуларните претставништва предвидено е запознавање и ракување со вакви основни апарати при што посебен акцент се става на внимателниот визуелен преглед.

Во откривањето и препознавањето на фалсификуваните исправи и останатите документи полициските работници од Граничната полиција при Министерството за внатрешни работи покрај тоа што вршат визуелна контрола на личните документи и споредување со специмени на патни исправи и визи, од технички помагала граничните премини се опремени со рачни УВ лампи, лампи за зголемување и Доку тестови.

Во овој правец, се спроведува обука од странски експерти на која што учествуваат полициски работници од сите гранични премини во Република Македонија. Полициските работници од граничната полиција со цел оспособување за откривање на фалсификувани патни исправи и визи, се обучуваат и во рамките на секојдневното работење.

Патните исправи, визите, како и други документи, за кои постои сомнение дека се фалсификувани се одземаат од лицето кое ги поседува и се доставуваат до Секторот за криминалистичка техника при Министерството за внатрешни работи на Република Македонија каде се врши криминалистичко - техничка обработка на истите, односно се врши споредување на спорниот документ со оригинален примерок од страна на стручни полициски работници.

Доколку нема оригинален примерок врз основа на кој би се вршело споредувањето, понатамошните активности за потврдување на веродостојноста на документите се врши преку Секторот за меѓународна полициска соработка во Министерството за внатрешни работи на

Република Македонија, во чиј состав е и Националното централно биро - Интерпол Скопје. Преку Интерпол се обезбедуваат оригинални примероци и проверка во база на податоци. Република Македонија, преку Интерпол партиципира во базата на податоци за украдени патни исправи со што граничните премини имаат можност да извршат проверки дали некоја странска патна исправа е украдена во некоја земја-членка на Интерпол и тоа доколку истата партиципира во базата на украдени патни исправи на Интерпол. За повеќе детали види во одговор 24_A_29.

10. Дали сегашните визи овозможуваат подносителот на барањето да работи во вашата земја без дозвола за престој или работна дозвола?

Согласно Законот за движење и престој на странци (“Службен весник на Република Македонија” бр. 36/92, 66/92, 26/93 и 45/02), визата е одобрение за влез и престој за одреден период во Република Македонија. Визата не овозможува странецот да работи без дозвола за престој (освен кај деловната виза) и работна дозвола.

Доколку странецот доаѓа во Република Македонија со намера да работи мора претходно од дипломатско - конзуларното претставништво да добие влезно-излезна виза во форма на налепница на која се означува дека е “за вработување”. По влегувањето странецот прво се снабдува со дозвола за работа од Агенцијата за вработување, а потоа врз основа на таа дозвола од Министерството за внатрешни работи добива одобрение за привремен престој заради вработување за период за кој е издадена дозволата за работа.

Деловната виза издадена на странец, важи како одобрен привремен престој. За повеќе детали види 02_E_1.

11. Дали вашите закони содржат одредби кои пропишуваат некаков вид казна за лицата кои влегуваат на територијата на вашата земја без патна исправа? Доколку нема, дали вашите власти имаат намера да донесат измени и дополнувања во оваа смисла и кога?

Член 4 од Законот за движење и престој на странци (“Службен весник на Република Македонија”, бр. 36/92, 66/92, 26/93 и 45/02) предвидува дека странец може да оствари влез и да престојува на територијата на Р. Македонија ако поседува важечка странска патна исправа или друг документ утврден со меѓународен договор односно патна исправа издадена од Министерството за внатрешни работи или дипломатско - конзуларното претставништво на Република Македонија во странство. Патната исправа содржи виза, освен ако со меѓународен договор или наведениот закон не е поинаку одредено.

На странец кој нема важечка патна исправа, а доаѓа во туристичка или службена посета Министерството за внатрешни работи при вршењето контрола на преминување на државната граница може по исклучок да му издаде туристичка пропусница врз основа на лична карта или друга исправа за утврдување на идентитетот важечка во земјата на странецот.

Законите на Република Македонија содржат одредби кои пропишуваат казна за лицата кои влегуваат без патна исправа.

- Со член 84 “казнени одредби” од Законот за движење и престој на странци (“Службен весник на Република Македонија”, бр. 36/92, 66/92, 26/93 и 45/02) се утврдува дека со парична казна за прекршок ќе се казни странец ако ја премине или се обиде да ја премине државната граница на места надвор од означените гранични премини или без соодветна патна исправа. Освен паричната казна за наведениот прекршок на странецот од страна на Министерството за внатрешни работи може и да му се откаже престојот во Р. Македонија.
- Со член 402 став 1 “недозволено поминување на државната граница” од Кривичниот законик (“Службен весник на Република Македонија”, бр. 37/96, 80/99, 4/2002, 43/2003 и 19/04) се утврдува дека тој што без пропишана дозвола ќе ја премине или ќе се обиде

да ја премине границата на Република Македонија вооружен или со употреба на насилство ќе се казни со парична казна или со затвор до една година.

12. Во кои случаи може да се издаде виза на граничен премин? Колку често се прави тоа?

Согласно член 8 од Законот за движење и престој на странци “Службен весник на Република Македонија”, бр. 36/92, 66/92, 26/93 и 45/02) е утврдено визите да ги издава дипломатско - конзуларното претставништво на Република Македонија во странство и Министерството за внатрешни работи.

Согласно член 29 од Правилникот за начинот на издавање на патни и други исправи и визи за странци и за обрасците на тие исправи (“Службен весник на Република Македонија”, бр. 75/93) Министерството за внатрешни работи (на граничниот премин) издава визи на странци и тоа:

- транзитна виза на странец кој преминува преку територијата на Република Македонија;
- влезно-излезна виза на странец кој доаѓа како турист во Република Македонија - со рок на важење до три месеци за едно патување;
- влезно-излезна виза на странец кој е управува со превозно средство во меѓународен сообраќај и на странец кој доаѓа од други оправдани причини со рок на важење потребен за обавување на работата;

Република Македонија, во Тирана, на 04.12.1997 склучи Спогодба со Република Албанија за укинување на визите за дипломатски и службени патни исправи и висината на таксите за издавање други видови визи (“Службен весник на Република Македонија”, - Меѓународни договори бр. 09/98) според кој визите на државјаните на земјите договорнички се издаваат во нивните дипломатско - конзуларни претставништва и на граничните премини на нивната заедничка граница.

Врз основа на наведените правни регулативи состојбата на издадените визи (влезни, влезно/излезни и транзитни) на сите гранични премини во Република Македонија во 2002, 2003 и 2004 година е следна:

- Во 2002 година издадени се вкупно 97614 визи. Овие визи се издадени на патни документи на: Албанија 52604, Косово (под привремена управа на ООН согласно Резулција 1244, патен документ на УМНИК) 14690, Австралија 7347, Украина 6201, Руска Федерација 4064, Германија (на патни исправи за странци) 2542, Канада 1809, Австрија (на патни исправи за странци) 1467, Словачка 1285, Молдавија 739, Велика Британија (на патни исправи за странци) 460, Кипар 344, Израел 343 и други држави.
- Во 2003 година издадени се вкупно 67764 визи. Овие визи издадени се на патни документи на: Албанија 55705, Австралија 7743, Австрија (на патни исправи за странци) 399, Канада 296, руска Федерација 284, Романија 257, Украина 254, Израел 180, Словачка 159, Индија 155, Полска 151, Кипар 104 и други држави.
- Во првите девет месеци од 2004 година издадеи се вкупно 70927 визи. овие визи се издадени на патните документи на: Албанија 62478, Австралија 5624, Австрија (на патни исправи на странци) 398, Индија 206, Канада 200, Ерменија 129, Чешка 121, Полска и Израел по 100, Словенија (пред укинувањето на визите) 99, Романија 86, Германија (на патни исправи за странци) 82 и други држави.

Освен визи на гранични премини, согласно Законот за движење и престој на странци (“Службен весник на Република Македонија”, бр. 36/92, 66/92, 26/93 и 45/02) во исклучителни случаи, на усно барање на странецот кој нема важечка патна исправа, а доаѓа во туристичка или службена посета, може да му се издаде туристичка пропусница врз основа на лична карта или друга исправа важечка во земјата на странецот заради утврдување на идентитетот (пример: патна исправа со истечена важност до одреден период). Туристичката пропусница се

издава со рок на важност до 30 дена и при излегувањето на странецот од Република Македонија се одзема од страна на овластеното службено лице на граничниот премин.

D. МИГРАЦИЈА

1. Ве молиме да наведете информации за законските или други прописи со кои се регулира миграцијата во Вашата земја.

Како прописи со кои се регулира миграцијата во Република Македонија се јавуваат следните акти:

- Закон за движење и престој на странците (“Службен весник на Република Македонија”, бр. 36/92, 66/92, 26/93 и 45/02), со кој се регулира: влезот на странците, визите, престојот на странците, патните и другите исправи на странците, престојувалиштето и живеалиштето на странците, евиденцијата за странци и прекршоците против странците;
- Правилник за начинот на издавање на патни и други исправи и визи на странци и за обрасците на тие исправи и визи (“Службен весник на Република Македонија”, бр. 75/93) со кои подетално се регулира постапката на она што е утврдено со горенаведениот Закон: издавање на патни и други исправи на странци, издавање на визи, одобрување на престој, содржина на евиденциите и начинот на нивно водење, формата и содржината на сите пропишани обрасци;
- Упатство за начинот на издавање на патните исправи и визи на странци од дипломатско - конзуларните претставништва на Република Македонија во странство и за начинот на водење на евиденцијата за издадените патни исправи и визи на странци (“Службен весник на Република Македонија”, бр. 10/98) со кое детално се регулира постапката и условите за издавање на визите и патните исправи, обрасците на барањата за нивно издавање и евиденцијата за истите;

Покрај горенаведените прописи, миграцијата се регулира и преку билатерални договори.

Република Македонија, има склучено билатерални договори за враќање на лица со незаконски престој (договори за реадмисија) повеќе држави. За повеќе детали види 24_E_06 и 27_Анекс_01.

Од особено значење за прашањата поврзани со миграцијата во Република Македонија е Националниот акционен план (НАП) на Република Македонија за миграција и азил.

Националниот акционен план за миграција и азил претставува стратешки документ кој е донесен на 09.12.2002 година од државниот тим составен од претставници на Република Македонија, Шведска (држава лидер), Данска, Норвешка и Бугарија, во кој учествуваат и Високиот комесаријат за бегалци при Организацијата на обединетите нации (УНХЦР), Меѓународната организација за миграции (ИОМ) и Меѓународниот центар на миграциона политика.

Националниот акционен план содржи осврт на постојната состојба и тоа што треба да се стори во поглед на законодавството, плановите и проектите во областа на азилот, миграцијата, политиката на враќање на странците, граничната контрола, информатичко-телекомуникациските аспекти од областа на миграција и азил, интеграцијата и државјанството и регионалната соработка. За повеќе детали види 24_Анекс_01.

Некои од плановите и проектите веќе се остварени или се во тек на остварување. Законот за азил и привремена заштита (“Службен весник на Република Македонија”, бр. 49/03) и Законот за државјанството на Република Македонија (“Службен весник на Република Македонија”, бр. 67/92 и 08/04) се во сила, формирана е граничната полиција која го презеде обезбедувањето на државната граница од Министерството за одбрана кон соседните држави - Грција и Бугарија, како и обезбедувањето на дел од границата кон Србија и Црна Гора. Комплетирани беа и други активности.

2. Ве молиме опишете ги Вашите процедури за добивање на дозвола за престој, причини за неодобрување, обновување или повлекување на дозволите и жалбените потстапки.

Прашањата за: добивање дозвола за престој; причини за неодобрување; обновување или повлекување на дозволите и жалбените постапки се регулирани со Законот за движење и престој на странците (“Службен весник на Република Македонија”, бр. 36/92, 66/92, 26/93 и 45/02) и Правилникот за начинот на издавање на патни и други исправи и визи за странци и за обрасците на тие исправи и визи (“Службен весник на Република Македонија”, бр.75/93).

Странецот може во Република Македонија да престојува без одобрение за привремен престој до три месеци врз основа на важечка патна исправа, односно до времето на важењето на визата доколку со билатерален договор за безвизен престој не е поинаку определено.

На странецот потребно му е одобрение за привремен престој ако престојува подолго од три месеци, односно ако планира да престојува подолго од важењето на визата или ако доаѓа во Република Македонија заради школување, специјализација, лекување, вршење на определена професионална дејност, склучување на брак со државјанин на Република Македонија, уживање права врз основа на работен однос, поседување недвижен имот на територијата на Република Македонија или постоење на други оправдани причини.

Барањето странецот го поднесува во форма на образец (кој е на македонски, англиски и француски јазик) до подрачната единица на Министерството за внатрешни работи во местото на престојување. Кон барањето се приложуваат докази за причината заради која го поднесува барањето како и доказ за обезбедени средства за издржување.

Како доказ за оправданоста на барањето се приложува:

- За специјализација, обука или пракса, потврда од правното лице или органот каде му е одобрено да специјализира, да се образува или да врши практика;
- За школување, потврда дека има својство на ученик односно редовен студент од соодветното училиште односно факултет;
- За вршење професионална дејност, одобрение или дозвола за вршење на одредена професионална дејност издадена од надлежното Министерство или друг надлежен орган;
- За вработување, дозвола за работа од Агенцијата за вработување;
- Други соодветни докази зависно од причините за кои бара престој;

Како доказ дека има обезбедено средства за издржување или издржувањето му е обезбедено на друг начин странецот приложува потврда за состојбата на неговата банковна сметка, потврда од правното лице или од органот за износот на платата или стипендијата или друга исправа од која несомнено се докажува дека поседува доволно средства за издржување.

Одобрението за привремен престој се издава со втиснување на штембил во патната исправа на странецот. Рокот на важањето на одобрението за привремен престој е до една година односно до важењето на патната исправа на странецот ако тој рок е покус од една година.

Одобрението за привремен престој може да се продолжува најдолго до една година на барање на странецот поднесено пред истекот на тековниот престој. Причините за продолжување на престојот се исти како и за неговото прво односно претходно одобрување.

Привремениот престој како и неговото продолжување нема да се одобри на странец:

- Ако не постојат причини заради кои се одобрува (кои се опишани погоре);
- Кој нема средства за издржување;
- Кој влегол во Република Македонија спротивно на одредбите за влегување утврдени со Законот за движење и престој на странци;
- Кој е протеран (согласно спроведена судска постапка) или му е откажан престојот во Република Македонија, додека траат тие мерки;
- Кој се води во евиденцијата на надлежните органи како меѓународен престапник или за кого постои основано сомнение дека во Република Македонија доаѓа со намера да врши терористички или други кривични дела;
- Кој во барањето за виза или при влегувањето во Република Македонија дал неточни податоци за себе или за целта на патувањето и престојот или се послужил со лажни исправи;
- Кој не поседува документи врз основа на кои може да се утврди неговиот идентитет;
- Кој доаѓа од подрачје каде владеат заразни болести, а нема доказ за вакцинација;

Против решението за одбивање на барањето за издавање на одобрение за привремен престој странецот има право на жалба во рок од 15 дена до Комисијата за решавање во управна постапка во втор степен од областа на внатрешните работи, судството, државната управа, локалната самоуправа и работите од верски карактер при Владата на Република Македонија.

На странец кој престојува во Република Македонија врз основа на одобрение за привремен престој (како и врз основа на издадена виза или безвизен престој со важечка патна исправа), престојот може да му се откаже:

- Кога тоа го бараат причините за заштита на безбедноста и одбраната на Република Македонија;
- Ако одбива да ги извршува одлуките на државните органи;
- Ако изврши повеќе пати повторени или потешки повреди на со Уставот и законите утврдениот поредок, редот и мирот или безбедноста на државната граница на Република Македонија;
- Ако изврши повреда на одредбите на Законот за движење и престој на странци;
- Кој во барањето за издавање виза или при влегувањето на територијата на Република Македонија дал неточни податоци за себе или целта на престојот или се послужи со лажни исправи;
- Ако од страна на странски суд или суд на Република Македонија осуден е за кривично дело на казна затвор во траење од најмалку три месеци;
- Ако остане без средства за издржување, а издржувањето за време на престојот во Република Македонија не му е обезбедено на друг начин;
- Кога се работи за заштита на здравјето на граѓаните;

При донесувањето на решението за откажување на престојот се земаат во предвид должината на престојот на странецот во Република Македонија, неговите лични, економски и други врски во Република Македонија и последиците кои ќе произлезат од изречената мерка за него и неговото семејство.

Престојот се откажува за рок кој не може да биде покус од 6 месеци ниту подолг од 5 години, во кој период странецот нема право да влегува и престојува во Република Македонија.

Во решението се утврдува и рокот во кој странецот е должен да ја напушти територијата на Република Македонија, при што се зема предвид времето што му е потребно на странецот да замине од државата.

Против решението за откажување на престојот странецот има право на жалба во рок од 15 дена до горенаведената второстепена Комисија при Владата на Република Македонија.

Жалбата против решението на странецот кој престојува во Република Македонија врз основа на одобрение за привремен престој покусо од три години не го одлага извршувањето на решението.

Одобрението за привремен престој престанува:

- Кога ќе истече важноста на одобрението, а странецот не поднесе барање за продолжување;
- Кога е протеран (согласно спроведена судска постапка) или му е откажан престојот;
- Кога ќе стекне државјанство во Република Македонија.

3. Дали имате имиграциски правила за повторно соединување на семејствата? Доколку имате, Ве молиме да ги наведете.

Во член 20 став 1 од Законот за движење и престој на странци (“Службен весник на Република Македонија”, бр. 36/92, 66/92, 26/93 и 45/02) предвидено е дека странец кој ќе оствари влез во Република Македонија со важечка патна исправа може да престојува до три месеци односно до времето на важењето на визата.

Странец кој во Република Македонија доаѓа заради школување, специјализација, лекување, вршење на определена професионална дејност, вработување, склучување брак со државјанин на Република Македонија, врз основа на поседување недвижен имот на територијата на Република Македонија или постоење на други оправдани причини за подолг престој како што е стипулирано во член 20 став 1 од Законот за движење и престој на странци (“Службен весник на Република Македонија”, бр. 36/92, 66/92, 26/93 и 45/02) може пред истекот на време за кое му е дозволен престој врз основа на патната исправа (три месеци или до важењето на визата) да поднесе барање за одобрување на привремен престој.

На странец кој најмалку 3 години легално непрекинато престојува во Република Македонија (со одобрение за привремен престој) може да му се издаде одобрение за постојан престој.

Странците на кои согласно горенаведените одредби им е одобрен привремен или постојан престој, имаат право на семејно поврзување што е регулирано со член 24 од Законот за движење и престој на странци (“Службен весник на Република Македонија”, бр. 36/92, 66/92, 26/93 и 45/02). Одобрение за привремен или постојан престој може да му се издаде и на детето до наполнети 18 години живот или на брачниот другар на странецот кој има одобрение за постојан или привремен престој во Република Македонија. По исклучок на странецот со одобрен престој може да му се дозволи семејно поврзување и со поблиски роднини (родители) на кои им е потребна грижа, доколку нема други блиски роднини кои би се грижеле за нив во државата чиј што државјани се.

Согласно член 22 од гореспоменатиот Закон предвидено е дека привремениот престој воопшто (и во случаите заради семејно спојување) може да се одобри во рок од 1 година. Привремениот престој на членовите на семејството на странецот, може да се продолжува од истите причини како и при првото одобрување, најдолго за времето за кое е одобрен и престојот на странецот.

Членовите на семејството на странецот и неговите поблиски роднини, барањето за одобрување привремен престој по основ на семејно спојување, го поднесуваат во подрачните единици при Министерството за внатрешни работи на Република Македонија, во местото на нивното престојување.

4. Дали имате имиграциски правила за добивање на статус на лице со право на долгорочен престој? Доколку имате, Ве молиме да ги наведете.

Странец стекнува право на долгорочен престој со добивање на одобрение за постојан престој во Република Македонија. Одобрувањето на постојан престој е регулирано со Законот за движење и престој на странците ("Службен весник на Република Македонија", бр. 36/92, 66/92, 26/93 и 45/02) и со Правилникот за начинот на издавање на патни и други исправи и визи на странци и за обрасците на тие исправи и визи ("Службен весник на Република Македонија", бр. 75/93).

Барањето за одобрување на постојан престој странецот го поднесува на посебен образец (испишан на македонски, англиски и француски јазик). Барањето за децата го поднесува еден од родителите или старателот. Исправите што се приложуваат кон барањето издадени од надлежните органи на Република Македонија се поднесуваат во заверен препис, а странските исправи во заверен превод. Овластеното службено лице кое ја води постапката може да ги побара на увид и оригиналните исправи.

Барањето се поднесува во подрачната единица на Министерството за внатрешни работи на чие подрачје странецот има престојувалиште. Овластеното службено лице може да бара и усни известувања во поглед на фактите наведени во барањето. Барањето може да се поднесе и во дипломатско - конзуларното претставништво на Република Македонија во странство.

Кон барањето за долгорочен престој се приложува: извод од матичната книга на родените, извод од матичната книга на венчани (за лица во брак), уверение за здравствена состојба, исправа за школската или стручната подготовка, исправа со која се докажува дека има средства за издржување или дека издржувањето во Република Македонија му е обезбедено на друг начин, како и други соодветни исправи издадени од надлежни органи.

Условот да се поднесе барање за одобрение на постојан престој е странецот најмалку три години непрекинато легално да престојувал на територијата на Република Македонија и да ги исполнува условите кои го оправдуваат постојаниот престој. Условите кои го оправдуваат постојаниот престој (по три години привремен престој) се: вршење определена професионална дејност, уживање право врз основа на работен однос, склучување брак со државјанин на Република Македонија, поседување недвижен имот на територијата на Република Македонија и други услови. На странец чиј престој е во интерес на Република Македонија може да му се издаде одобрение за постојан престој и пред истекот на рокот од најмалку три години.

Одобрението за постојан престој може да се издаде и на детето до наполнети 18 години живот или на брачниот другар на странецот кој има одобрение за постојан престој во Република Македонија.

Одобрението за постојан престој се издава во форма на решение од страна на надлежната организациона единица во Министерството за внатрешни работи. Решението се запишува и во патната исправа на странецот.

Против решението со кое се одбива барањето за одобрување на постојан престој странецот може да поднесе жалба во рок од 15 дена од приемот на истото до Комисијата за решавање во управна постапка во втор степен од областа на внатрешните работи, судството, државната управа, локалната самоуправа и работите од верски карактер при Владата на Република Македонија.

Одобрението за постојан престој престанува:

- Кога странецот ќе се исели или ќе престојува во странство непрекинато подолго од една година, а за тоа не го известил Министерството за внатрешни работи (со донесување на решение);
- Кога ќе стекне државјанство на Република Македонија;
- Кога му е изречена мерка на безбедност протерување во кривична или прекршочна постапка или му е откажан престојот во Република Македонија од страна на подрачната единица на Министерството за внатрешни работи каде странецот престојува;

Во Република Македонија издадени се одобренија за постојан престој на вкупно 597 странци. Најмногу странски државјани се од Србија и Црна Гора - 193, Бугарија - 85; Полска - 71; Руската федерација - 50; Романија -21; Босна и Херцеговина -21; Грција -17; Узбекистан -17; Хрватска -16; Чешка-16; Словачка -15; Австралија - 8; Украина - 7; Унгарија - 7; Турција - 6; Германија - 6; Италија - 4; Канада - 3; Ирак - 3; Сирија - 3; по двајца или еден државјанин се од Јордан, Холандија, Словенија, Јапонија, Шведска, Велика Британија, Франција, Белгија, Белорусија и 11 се евидентирани како лица без државјанство.

5. Опишете го вашиот систем на прифаќање на странците за вработување, студирање и истражување.

Вработувањето на државјани од трети земји се врши на начин и услови утврдени во Законот за условите за засновање работен однос со странски државјани (“Службен лист на СФРЈ”, бр. 11/78 и 64/89). Вработувањето на странци се врши врз основа на предходно обезбедена дозвола за работа врз основа на која се издава одобрение за привремен престој.

Со член 12 од Законот за движење и престој на странците (“Службен весник на Република Македонија”, бр. 36/92, 66/92, 26/93 и 45/02) е утврдено дека на странец кој доаѓа во Република Македонија заради вработување, школување, научно истражување или за вршење на одредена професионална дејност му се издава виза. Барањето за виза се поднесува до дипломатско - конзуларното претставништво на Република Македонија во странство. Во барањето странецот ги наведува причините за доаѓањето во Република Македонија односно во која фирма-организација би работел, во која образовна установа би се школувал, студирал, какво научно истражување би вршел и слично.

За издавањето на визата секогаш е потребна согласност од Министерството за внатрешни работи (МВР) на Република Македонија. По добиеното известување од дипломатско - конзуларното претставништво, Министерството за внатрешни работи пред да ја даде потребната согласност за издавање на визата прибавува мислење од Министерството во чија надлежност е дејноста за која странецот бара виза.

По добиената согласност дипломатско - конзуларното претставништво му издава влезно-излезна виза на странецот со важност до еден месец. Во образецот на визата (налепница) се запишува целта за која се издава: “за вработување”, “за школување, “за научно истражување” и слично.

Странецот на кого од дипломатско - конзуларното претставништво му е издадена виза со една од наведените причини, е должен по влегувањето во Република Македонија да поднесе барање за добивање привремен престој во подрачната единица на МВР во местото на престојување.

Странецот кој бара одобрение за привремен престој заради вработување кон барањето приложува одобрение за вработување (дозвола за работа) добиено по влегувањето во Република Македонија од страна на Агенцијата за вработување. За повеќе детали види 02_E_01.

За привремениот престој по основ на школување - студирање кон барањето се приложува и потврда дека странецот има својство на ученик-редовен студент на соодветна образовна установа односно факултет во Република Македонија.

Странецот кој бара привремен престој заради научно истражување кон барањето го приложува и одобрението со кое може да врши научно истражување издадено од надлежната институција - организација.

Со барањето за привремен престој по наведените основи, освен наведените докази за целта на доаѓањето странецот е должен да приложи и докази дека има обезбедени средства за издржување односно дека издржувањето му е обезбедено на друг начин (потврда за состојбата за банковната сметка на странецот, потврда за висината на платата или стипендијата, како и друга исправа со која се докажува постоењето на средства потребни за издржување).

Одобрението за привремен престој го издава подрачната единица на МВР со втиснување на пропишаниот штембил во патната исправа на странецот, со рок на важење до една година, односно до истекот на рокот на важењето на странската патна исправа ако тој рок е покус од една година. На барање на странецот кое се поднесува пред истекот на важењето на одобрението привремениот престој може да се продолжи, доколку и понатаму постојат и може да се докажат причините за престојот.

6. Опишете ја вашата политика за интеграција на државјани од трети земји.

Формулирањето на политиката на интеграција на државјани од трети земји се базира на следниве основни претпоставки:

- Почитување на меѓународните стандарди во оваа област;
- Потребата од обезбедување урамнотежен и стабилен економски, демографски и политички развој на Република Македонија;

При тоа, ќе се имаат во предвид и состојбите на пазарот на трудот, како и потребата од обезбедување на социјален развој.

Политиката на интеграција на државјаните на трети земји во Република Македонија се состои од две компоненти:

1. Правно регулирање на статусот на државјаните на трети земји кои престојуваат во РМ, овозможувајќи им да ги уживаат правата и обврските кои произлегуваат од Уставот, законите и другите прописи;
2. Преземање на активни мерки кои ќе ја олеснат нивната понатамошна интеграција во земјата;

Согласно Националниот акционен план за миграција и азил се утврдени рамките кои се однесуваат на политиката на интеграција. Имено, во овој документ е стипулирано дека политиката на интеграција е насочена кон намалување на пречките и овозможување еднакви права и можности на бегалците и имигрантите. За повеќе детали види 24_Анекс_01.

Овие насоки на политиката на интеграција се реализираат преку позитивната легислатива со која се уредува оваа област.

Според член 29 од Уставот на Република Македонија ("Службен весник на Република Македонија", бр. 52/91, 01/92, 31/98, 91/01, 84/03) странците уживаат слободи и права гарантирани со Уставот, под услови утврдени со закон и меѓународни договори. Република Македонија им гарантира го правото на азил на странци и лица без државјанство прогонети заради демократско политичко убедување и дејствување. Екстрадицијата на странец може да

биде извршена само врз основа на ратификуван меѓународен договор и врз начелото на реципроцитет. Странец не може да биде екстрадиран поради политичко кривично дело, при што дејствијата на тероризам не се сметаат за политички кривични дела.

Согласно чл. 31 од Уставот на Република Македонија (“Службен весник на Република Македонија”, бр. 52/91, 01/92, 31/98, 91/01, 84/03) странец може да стекнува во Република Македонија право на сопственост, под услови утврдени со закон. Согласно со член 2 од Законот за сопственост и други стварни права (“Службен Весник на Република Македонија”, бр. 18/01) право на сопственост може да стекнат сите домашни и странски физички и правни лица. Покрај тоа, според член 59 од Уставот на Република Македонија тие имаат право на слободно изнесување на вложениот капитал и добивката.

Според тоа, на странските државјани, согласно Законот за движење и престој на странците (“Службен Весник на Република Македонија”, бр. 36/92, 66/92, 26/93 и 45/02) им е признаено правото на привремен и постојан престој на начин и услови утврдени со овој Закон. Со овој закон детално се регулирани условите, начините и постапката за добивање привремен или постојан престој како и правата и обврските на лицето кое бара престој.

Странските државјани со регулиран престој во РМ имаат право да формираат здруженија на граѓани согласно Законот за здруженијата на граѓани и фондациите (“Службен Весник на Република Македонија”, бр. 31/98). Ова нивно право е разработено во рамките на членовите 66, 67 и 68 на Законот за движење и престој на странците (“Службен Весник на Република Македонија”, бр. 36/92, 66/92, 26/93 и 45/02).

Странските државјани во согласност со законот и прифатените меѓународни конвенции, како и во согласност со склучените договори со други држави, имаат права како останатите граѓани на Република Македонија, до обем и ниво утврдени со меѓудржавните договори врз принципот на реципроцитет.

Согласно Законот за социјална заштита (“Службен Весник на Република Македонија”, бр. 50/97, 16/00, 17/03 и 65/04) странските државјани со постојан престој во државата ги имаат истите права од областа на социјалната заштита како и македонските државјани.

Овие лица исто така можат да се појават на пазарот на трудот под услови пропишани со Законот за условите за засновање на работен однос со странци (“Службен лист на СФРЈ”, бр. 11/78 и 64/89 и “Службен Весник на Република Македонија”, бр. 12/93) ја уредува постапката, начините и условите под кои странците може да се појават на пазарот на трудот и да ги уживаат правата и обврските кои произлегуваат од работниот однос во РМ.

Согласно Законот за азил и привремена заштита (“Службен Весник на Република Македонија”, бр. 49/2003) барателите на азил во државата имаат право на сместување и згрижување во прифатен центар или друго место определено од Министерството за труд и социјална политика, основни здравствени услуги, работа во рамки на прифатниот центар или другото место за сместување определено од Министерството за труд и социјална политика. Лицата со признат статус на бегалец имаат приближно исти права со граѓаните на Република Македонија. Согласно Законот за азил и привремена заштита (“Службен Весник на Република Македонија”, бр. 49/2003) овие лица во првите две години е уживаат право на парична помош и сместување согласно принципите на локално учество преку давање на соодветен стан на користење или парична помош за обезбедување на простории за сместување до обезбедување на средства за своја егзистенција.

Во правец на интеграцијата на државјаните од трети земји во РМ, мерките кои државните органи ги преземаат имаат за цел да ја поддржат нивната интеграција во општеството преку унапредување на нивниот правен статус во земјата и овозможување на еднакви можности. За таа цел Владата на РМ успешно соработува на ова поле со Меѓународната организација за миграција (ИОМ) со која има потпишано Меморандум за разбирање (“Службен Весник на Република Македонија”, бр. 55/2001). Македонските власти работат на зајакнување на соработката и координацијата на активностите на разните државни институции (формирање

на меѓуминистерска работна група; види одговор 24_F_10) нивната соработка со институции од приватниот / невладиниот сектор, како и на стимулирање на соработката со мрежи на организации инволвирани во овој процес.

7. Наведете статистички податоци за имиграцијата во 2002, 2003 и ако имате за 2004 година вклучувајќи и структура според државјанство и според причините за имиграција

Статистиките кои се однесуваат на имиграцијата според државјанство и причини за имиграција се следниве:

РЕГИСТРИРАНИ ИМИГРАНТИ СО КРАТКОТРАЕН И ДОЛГОТРАЕН ПРЕСТОЈ - СПОРЕД ДРЖАВЈАНСТВО		
Држава	2002	2003
Србија и Црна Гора	879	712
Република Македонија	723	567
Албанија	297	206
Бугарија	160	97
Украина	129	44
Босна и Херцеговина	103	62
Турција	87	48
Руска федерација	57	30
Хрватска	46	33
Грција	46	56
Германија	25	25
САД	-	90
Кина	-	20
Лица со неутврдено државјанство	11	59
Други држави	284	190
Вкупно	2.798	2.239
Извор: МВР		

РЕГИСТРИРАНИ ИМИГРАНТИ СО КРАТКОТРАЕН И ДОЛГОТРАЕН ПРЕСТОЈ - СПОРЕД ПРИЧИНИ ЗА ИМИГРАЦИЈА		
Причини	2002	2003
Вработување	311	192
Брак	303	254
Семејни причини	1.366	1.071
Професионална дејност	154	192
Други причини	664	530
Вкупно	2.798	2.239
Извор: МВР		

Изнесените податоци се презентирани согласно препораките за меѓународната миграција и според терминологијата и методологијата на презентација согласно ЕУРОСТАТ каде учествува и Република Македонија со доставување на свои податоци.

Е. ИЛЕГАЛНА ИМИГРАЦИЈА

1. Ве молиме да дадете краток опис на вашите законски прописи кои се однесуваат за сузбивање на илегалната миграција и трговијата со луѓе, а посебно дали ја имате потпишано и ратификувано Конвенцијата од Палермо против организираниот криминал и нејзините два Протокола за криумчарење и трговија со луѓе.

Позитивната легислатива на Република Македонија, која се однесува на трговијата со луѓе и илегалната миграција содржи голем број на мерки кои претставуваат солидна база за ефикасна борба и редукција на овој вид на криминални активности.

Согласно Кривичниот законик на Република Македонија (“Службен весник на Република Македонија”, бр. 37/96, 80/99, 04/00, 43/2003 и 19/04) областа на трговија со луѓе и илегалната миграција е регулирана со членот 418 - “Засновање ропски однос и превоз на лица во ропски однос”, член 191 - “Посредување во вршење проституција” и член 402 - “Недозволено преминување на државната граница”.

Во членот 418 - “Засновање ропски однос и превоз на лица во ропски однос” предвидени се санкции спрема лице кое што повредувајќи ги правилата на меѓународното право, ќе стави друго лице во ропски или нему сличен однос или го држи во таков однос, го купува, продава, врши предавање тоа лице на друго лице или посредува во купувањето, продажбата или предавањето на ова лице или го поттикнува на друг да му ја продаде својата слобода или слободата на лицето кое го издржува или кое се грижи за него. Исто така, санкционирано е превезување на лица кои се наоѓаат во ропски или сличен однос од една земја во друга, а потезок облик е доколку делото е сторено спрема малолетно лице.

Во членот 191 - “Посредување во вршење проституција” предвидени се санкции спрема лицето кое што врбува, поттикнува или наамува лица на проституција или на кој и да е начин учествува во предавање на лице на друг заради вршење на проституција. Исто така предвидени се санкции и спрема тоа лице кое што заради заработувачка му овозможува на друго лице користење на сексуални услуги.

Потезок облик на кривично дело претставува доколку делото е сторено заради заработувачка, преку употреба на сила или со сериозна закана за употреба на сила, одредено лице ќе присили или со измама ќе наведе друго лице на давање сексуални услуги, потоа ако делото е сторено со малолетно лице или дете, а најголема казна со овој член е предвидена спрема лицето кое го организира вршењето на овие дела (истото ќе се казни со затвор од една до десет години).

Илегалната миграција според Кривичниот законик на Република Македонија (“Службен весник на Република Македонија”, бр. 37/96, 80/99, 04/00, 43/2003 и 19/04) се регулираше со член 402 - “Недозволено преминување на државната граница”, каде се предвидени казни спрема лицата кои се занимаваат со недозволено префрлување други лица преку границата на Република Македонија. Казни се предвидени и за лицата кои што од користољубие му овозможуваат на друг недозволено преминување на границата.

Во борбата против трговија со луѓе, Владата на Република Македонија на 14.12.2000 година го потпиша Протоколот за превенција, оневозможување и казнување на трговија со луѓе, посебно со жени и деца, како дополнителен документ на Конвенцијата на Обединетите нации против транснационалниот организиран криминал.

По потпишувањето на Конвенцијата на Обединетите нации против транснационалниот организиран криминал со Протоколот и други конвенции од областа на заштита на човековите права насочени кон спречување и искоренување на трговијата со луѓе, на 25.01.2002 година донесе Закон за изменување и дополнување на Кривичниот законик на Република Македонија

(“Службен весник на Република Македонија”, бр. 04/02) со кој е утврдено кривичното дело - “Трговија со луѓе” (член 418).

Кривичното дело - “Трговија со луѓе”, е во согласност со дефиницијата за трговија во луѓе од Конвенцијата на Обединетите нации против транснационалниот организиран криминал, и истото е дефинирано како рамка за транснационалниот организиран криминал со цел да им помогне и да ги заштити жртвите на трговијата со луѓе, од експлоатација по пат на проституција или други форми на сексуална експлоатација, принудна работа или слугување, ропство или нему сличен однос или од недопуштено пресадување на делови од човековото тело. Дејствието на извршување на ова кривично дело се состои од врбување, превезување, пренесување, купување, продавање, засолнување или прифаќање лица заради експлоатација по пат на проституција, принудна работа или слугување, ропство или нему сличен однос, или пак недопуштено пресадување чоечки органи. Начинот на извршување на ова кривично дело е преку употреба на сила, упатување сериозни закани или други форми на присилба, грабнување, измама, злоупотреба на својата положба или преку искористувањ на состојба на немоќ на друго лице или со давање или примање пари или друга корист поради добивање согласност на лице кое има контрола врз друго лице. Трговијата со деца и малолетни лица претставува потешок облик за што и е предвидена поголема казна.

Во овој член се предвидени и санкции за лицата кои ќе го организираат вршењето на ова дело, како и за лицата кои што ќе одземат или уништат лична карта, пасош или друга туѓа идентификациона исправа, а истотак инкриминирано е и користење или овозможување на друг користење на сексуални услуги од лица за кои знае дека се жртви на трговија со луѓе.

Покрај во членот 418, членот 191 - “Посредување во вршење проституција”, и членот 402 - “Недозволено преминување на државната граница” и понатаму ја покриваат проблематиката од оваа област.

Во 2004 година, со Законот за изменување и дополнување на Кривичниот законик (“Службен весник на Република Македонија”, бр 19/04“) донесен на 19.03.2004 година извршени се измени и дополнувања во членот 418-а - “Трговија со луѓе”, односно направено е проширување во дејството на извршување кое се состои во врбување, превезување, пренесување, купување, продавање, засолнување или прифаќање лица заради експлоатација по пат на проституција или други форми на сексуална експлоатација, порнографија, принудна работа или слугување, ропство, присилни бракови, присилна фертилизација, незаконито посвојување или нему сличен однос или недопуштено пресадување делови од човековото тело. Покрај ова во овој член со измените предвидени се поголеми казни за сторителите на ова кривично дело, предвидена е одговорност кон правно лице и одземање на предмети кои се употребени за извршување на ова дело.

Исто така, со измените во овој закон во областа на трговија со луѓе и илегална миграција воведени се и два нови члена и тоа: “Криумчарење на мигранти” (418-б) и “Организирање на група и поттикнување на извршување на делата трговија со луѓе и криумчарење на мигранти” чл. (418-в).

Во членот 418-б - “Криумчарење на мигранти” предвидени се санкции кон лицата кои што со сила или со сериозна закана ќе нападнат врз животот или телото, или со грабнување, измама, или од користиљубие, со злоупотреба на службената положба или со искористување на немоќта на друг илегално пренесуваат мигранти преку државната граница или поседува лажна патна исправа зарадимреализација на таква цел. Потешок облик е доколку се загрози животот или здравјето на мигрантот и доколку делото е сторено врз малолетно лице. Исто така е предвидено и одземање на предметите и превозните средства употребени за извршување на делото.

Во член 418-в, инкриминирано е делото “Организирање на група и поттикнување на извршување на делата трговија со луѓе и криумчарење на мигранти”. Оваа одредба опфаќа

ослободување од казна на припадник на групата кој ќе ја открие групата пред да стори кривично дело во нејзиниот состав или за неа.

На 28.09.2004 година Собранието на Република Македонија ја ратификуваше Конвенцијата на Обединетите нации против транснационалниот организиран криминал и нејзините два Протокола (“Службен весник на Република Македонија”, бр. 70/04“).

Во националното законодавство на Република Македонија, илегалната миграција е регулирана и со Законот за преминување на државна граница и движење во граничен појас (“Службен весник на Република Македонија”, бр. 36/92, 12/93, 11/94 и 19/04“) и со Законот за движење и престој на странци (“Службен весник на Република Македонија”, бр. 36/92, 66/92, 26/93 и 45/02).

2. Наведете органи и служби вклучени во сузбивање на транзитната миграција, криумчарење и трговија со луѓе. Опишете ги нивните методи на работа како и државните структури за координација.

Во 2001 година со Одлука на Владата на Република Македонија формирана е Национална комисија за борба против трговија со луѓе и илегалната миграција (“Службен весник на Република Македонија”, бр. 18/01) во која партиципираат претставници од Министерството за внатрешни работи, Министерството за надворешни работи, Министерството за правда, Министерството за труд и социјална политика, Министерство за здравство и Министерство за финансии - Царинска управа. Во рамките на оваа комисија формирана е Подгрупа за борба против трговија со деца во јануари 2004 година.

Во 2002 година донесена е Националната програма за борба против трговијата со луѓе и илегална миграција во Република Македонија (“Службен весник на Република Македонија”, бр. 10/02) која предвидува законодавни и превентивни активности, помош и поддршка на жртвите на трговија со луѓе, враќање и реинтеграција на жртвите, меѓународна соработка и координација во извршување на законите, едукација на кадри, координација на активностите и информативно пропагандно влијание врз јавното мислење во борбата против трговијата со луѓе и истовремено ги одредува и носителите на овие активности. Носителите на активностите се определени согласно законски утврдените надлежности во Законот за органите на државната управа. (“Службен весник на Република Македонија”, бр. 58/00 и 44/02).

Согласно Националната програма за борба против трговијата со луѓе и илегална миграција во Република Македонија (“Службен весник на Република Македонија”, бр. 10/02) најголем дел од предвидените активности се во надлежност на Министерството за внатрешни работи на Република Македонија, односно организационите единици на ова Министерство во чиј делокруг на работа е борбата против трговија со луѓе, криумчарење мигранти и илегална миграција. За повеќе детали види 24_Анекс_02.

Заради поефикасно спречување, откривање, документирање и процесирање на кривичните дела од оваа област во Јануари 2005 година е формиран Одделот за организиран криминал – во рамки на кој е активно Одделението за борба против трговија со луѓе и друг насилен криминал.

Овластените службени лица во рамките на нивните работни задачи прибираат оперативни информации по што преземаат соодветни законски мерки против сторителите на кривичните дела, односно поднесуваат кривична пријава до надлежниот Основен јавен обвинител кој понатаму го процесира делото пред надлежните судови.

Министерството за внатрешни работи исто така е надлежно за воспоставување на соодветни бази на податоци за сторителите на овој вид кривични дела и за жртвите на трговија со луѓе, како и податоци за идентификуваните илегални мигранти.

Доколку се утврди дека се работи за жртви на трговија со луѓе истите се сместуваат во Транзитниот центар за странци отворен во март 2001 година.

Во Центарот жртвите добиваат 24-часовно полициско обезбедување, психолошка, медицинска и правна помош. Оваа помош ја добиваат и од страна на домашни невладини организации кои се континуирано присутни во Транзитниот центар. Нивното сместување во Центарот е на доброволна база и не е условено од тоа овие лица да бидат сведоци во некоја постапка која се води пред надлежните судови во Република Македонија или пак да бидат од било каква оперативна корист на органите надлежни за спроведување на законите. Идентификацијата на жртвите ја вршат припадници на Министерството за внатрешни работи, Меѓународната организација за миграции (ИОМ) и невладините организации.

За процесирање на жртвите во Транзитниот центар договорени се стандардни оперативни процедури кои ги регулираат односите на Министерството за внатрешни работи, Меѓународната организација за миграции (ИОМ) и невладини организации, вклучени во работата во Центарот.

Доколу се утврди дека жртвата на трговија со луѓе е малолетно лице, од страна на Министерството за труд и социјална политика - Центарот за социјални работи се назначува старател кој е надлежен за давање поддршка на малолетното лице во сите сегменти.

Во случај на прекршоци предвидени со Законот за движење и престој на странци (“Службен весник на Република Македонија”, бр. 36/92, 66/92, 26/93 и 45/02) и Законот за преминување на државна граница и движење во граничен појас (“Службен весник на Република Македонија”, бр. 36/92, 12/93, 11/94 и 19/04), постапуваат оперативните работници од Секторот за странци и имиграциони прашања и Одделот за гранична полиција - Одделение за илегална миграција.

Согласно Националната програма за борба против трговија со луѓе и илегална миграција, во Република Македонија носители на законодавната активност се Министерството за правда чија активности се состои во подготовка на измени и дополнувања на кривичното законодавство, потоа Министерството за внатрешни работи, Министерството за труд и социјална политика и Министерството за здравство кои се задолжени за измени односно засилување на казнените одредби во областа на пазарната, здравствената и инспекцијата на трудот и за изменување на законската регулатива што се однесува на посебните услови за вработување на странски државјани и на услови на добивање на одобрение за привремен престој по основ на вработување. За повеќе детали види 24_Анекс_02.

За превентивните активности се задолжени:

- Министерството за труд и социјална политика - Одделение за еднаквост на половите, чии активности се состојат во лоцирање и редукција на економските и социјалните фактори што придонесуваат жените и децата да бидат жртви на трговија со луѓе, идентификација на степенот на домашното насилство и неговото економско и социјално влијание врз жените и децата, презентирање на статистички податоци од оваа област и слично;
- Министерството за внатрешни работи кое презема оперативни мерки и активности за разоткривање на каналите за илегално префрлање луѓе, местата на “привремен” престој и дестинациите на лицата кои илегално се префрлуваат, местата каде завршуваат жртвите на трговците со луѓе итн;

Во помошта и поддршката на жртвите од трговијата со луѓе се вклучени: Министерството за внатрешни работи, Министерството за труд и социјална политика, Министерството за здравство и Министерството за правда. На жртвите на трговија со луѓе им се обезбедува сместување, исхрана, социјална и здравствена заштита, како и правна помош во Транзитниот центар. Центарот е во состав на Министерството за внатрешни работи, а како партнер во работењето се јавува Меѓународната организација за миграции (ИОМ).

Носител на процесот на обезбедување на правото на враќање и реинтеграција на жртвите во домицилните земји е Министерството за внатрешни работи кое склучува билатерални и мултилатерални договори за соработка при враќање на жртвите, воспоставува соработка со прифатните центри, невладините организации и сл.

Задолжени за меѓународна соработка и координација во извршување на правните акти се: Министерството за правда, Министерството за внатрешни работи и Министерството за надворешни работи чии активности се состојат во склучување билатерални и мултилатерални договори со државите од и во кои лицата се предмет на трговија со луѓе, унапредување на комуникацијата и соработката помеѓу јавните обвинителства и полициските служби во земјите од Југоисточна Европа и пошироко; вршат размена на податоци со другите држави за криминалните групи и поединци, за ефикасно кривично гонење и затворање на патиштата за трговија со луѓе; соработува со соодветните владини и невладини организации и сл.

Националната комисија за борба против трговија со луѓе и илегална миграција е координативно тело кое има задача да ја следи и анализира состојбата со трговија со луѓе и илегалната миграција и да ги координира активностите на надлежните институции во Република Македонија кои активно работат на решавањето на проблемите во оваа област како и да донесува стратешки определби.

Со цел воспоставување соодветен начин на соработка и конструктивен настап во заедничкото делување на националните власти, меѓународните организации и невладиниот сектор на планот на борбата против трговија со луѓе и илегална миграција во Република Македонија, Националната комисија донесе одлука за формирање на Секретаријат на Националната комисија. Секретаријатот функционира како поддршка на Националната комисија, обезбедувајќи административна и логистичка поддршка во процесот на имплементација на Националната програма за борба против трговија со луѓе и илегалната миграција.

Организацијата и начинот на работа на Секретаријатот се утврдени со Деловникот за работа на Секретаријатот усвоен на осмата седница на Националната комисија. Согласно овој акт, Секретаријатот е надлежен за операционализација на приоритетните активности на Националната комисија за борба против трговија со луѓе и илегалната миграција, координација на проектите преку кои ќе се реализираат активностите на Националната комисија со останатите меѓународни организации, подготовка на материјалите и дневниот ред на седниците на Националната комисија, воспоставување комуникација и размена на искуства со другите држави заради поуспешна борба против трговијата со луѓе и учество во изготвување на материјали и организирање семинари за обука на вработените во Министерството за внатрешни работи, судиите и јавните обвинители за борба против трговија со луѓе и илегална миграција.

Секретаријатот на Националната комисија е составен од претставници на организационите единици во Министерството за внатрешни работи, меѓународни организации и невладини организации.

3. Опишете ја постоечката меѓународната соработка во ова подрачје (регионални форуми, билатерални договори, соработка со ЕУ).

Република Македонија согласно своите определби за спречување на илегалната миграција активно учествува во сите регионални форуми кои ја третираат оваа тема. Во овие рамки, Република Македонија е редовен учесник на министерските конференции за правда и внатрешни работи на земјите од Процесот на соработка за Југоисточна Европа со кој моментално претседава Романија и на кои земаат учество претставници на Европската комисија како и Специјалниот претставник на Пактот за стабилност за Југоисточна Европа. Истовремено Република Македонија е членка и на СЕКИ - Центарот за борба против прекуграничен криминал со седиште во Букурешт кој остварува забележителен успех. Истоветна соработка се остварува и во рамките на Централната Европска Иницијатива.

Во рамките на Пактот за стабилност, Република Македонија, со учеството во работните групи на 3-тата Работна маса, остварува значајна меѓународна соработка во насока на намалување на илегалната миграција. Така, на состанокот на Пактот за стабилност на Југоисточна Европа, одржан во Тирана во декември 2002 година донесена е одлука за основање на Регионалната иницијатива за миграции, азил и бегалци MAPPI. На Министерската Конференција одржана во Херцег-Нови во април 2004 година беше воспоставен Регионалниот форум при што е договорено во 2004 година со истиот да претседава Република Албанија, а понатамошното раководење со овој форум да биде на принципот на ротација на земјите учеснички. Исто така на оваа Конференција се усвои одлуката седиштето на Регионалниот центар на MAPPI иницијативата да биде во Скопје, Република Македонија, при што земјата домаќин ќе има обврска да обезбеди канцелариски простор и покривање на режиските трошоци за функционирање на центарот.

Во Скопје на 18.11.2004 година е отворен Регионалниот MAPPI Центар (Регионална иницијатива за миграција, азил и бегалци). Активностите на овој центар се насочени кон олеснување на развојот на програми за оспособување во полето на азилот и миграциите на регионално ниво, придонесување кон развојот на партнерските односи, соработка и размена на информации помеѓу земјите на Процесот на стабилизација и асоцијација и соседните земји во борбата против илегалната миграција, промовирање на пристапот до високо квалитетна информација од земјите на потекло како и олеснување на развојот на усогласена визна политика и слободна визна зона во Регионот, и поддршка на дијалогот за визна либерализација во Регионот и пошироко.

Во рамките на Процесот за соработка во Југоисточна Европа (SEECP), Република Македонија од 2004 година е членка на консултативната група за борба против организираниот криминал, корупција и трговија со луѓе. Предвидено е соработката да се одвива преку доставување на информации од страна на MBP за состојбите во споменатите области, при што консултативната група ќе прави анализа врз основа на добиените информации.

Во рамки на работната група на Пактот за стабилност за трговија со луѓе (SPTF- Stability Pact taska force for trafficking human beings) е одржан 4-от министерски регионален форум (Софија, 2003 година) на кој присуствуваше и делегација од Министерството за внатрешни работи на Република Македонија. На овој форум беше потпишана изјава за обврзување за заштита на сведоци-жртви на трговија со деца. Делегација од Министерството за внатрешни работи на Република Македонија присуствуваше и на Регионалниот министерски форум (Тирана, 2002 година) на кој беше потпишана изјава за законодавството кое се однесува на статусот на жртвите на трговија со луѓе.

Во рамки на новиот аспект во превенцијата на трговија со луѓе, посветен на децата како најранлива категорија, Република Македонија има формирано подгрупа за борба против трговија со деца како посебен дел во надлежноста на Националната комисија за борба против трговија со луѓе и илегална миграција. На шестиот состанок на работната група на Пактот за стабилност за трговија со луѓе одржана на 23 март 2004 година во Белград, преставниците на земјите од Југоисточна Европа, меѓу кои и Република Македонија ги презентираа нацрт-националните планови за заштита на правата на децата жртви на трговија во Југоисточна Европа.

Во рамките на иницијативата за регионален граѓански полициски тренинг од Пактот за стабилност, Министерството за внатрешни работи на Република Македонија, соработува и со Асоцијацијата на европски полициски колеџи (AEPC - Association of European Police Colleges). Оваа соработка се одвива преку учество на претставници на Министерството за внатрешни работи на Република Македонија на семинарите и курсевите организирани од страна на оваа асоцијација. Во однос на семинарите кои се однесуваат на спречувањето на илегалната миграција, меѓу другите, досега било остварено учество на следните семинари:

- Недозволена трговија со луѓе (19 до 23 ноември 2001, Валбандон, Пула, Република Хрватска);

- Илегална миграција (26 до 30 ноември 2001 година, Валбандон, Пула, Република Хрватска);

Во рамките на остварувањето на соработка во спречувањето на илегалната миграција, во 1999 година Република Македонија склучи Договор за соработка со Меѓународниот центар за развој на миграциона политика (ICMPD). Вакви договори се склучени и со други држави, како на пример: Албанија, Хрватска, Босна и Херцеговина, Бугарија, Турција, Украина и др.

Меѓународниот Центар за развој на миграционата политика и помага на работната единица за борба против трговијата со луѓе во рамките на Пактот за стабилност. Во таа насока треба да се спомене проектот на овој Центар - "Регионален прирачник за едукација на кадри за борба против трговијата со луѓе" кој се имплементира во основните курсеви на регрутите на Полициската академија во Република Македонија. Од големо значење е и одржувањето на семинарот за едукација на единицата за борба против трговијата со луѓе во рамките на Министерството за внатрешни работи на Република Македонија, каде како имплементационен партнер се јавува Меѓународниот центар за развој на миграциона политика (ICMPD)..

Владата на Република Македонија успешно соработува и со Меѓународната организација за Миграција (ИОМ), во насока на практична реализација на целите на Националната програма за борба против трговијата со луѓе и илегалната миграција.

Како резултат на успешната соработка помеѓу МВР и ИОМ е потпишан Меморандум за разбирање (2003) со кој двете договорни страни се согласија да соработуваат во следниве области:

- Борба против трговијата со луѓе;
- Програми за помош при доброволно враќање на државјани од трети земји;
- Техничка помош и соработка во решавањето на прашањата во областа на миграцискиот менаџмент;

Започнувајќи од 1999 година, Република Македонија, преку претставници од Министерството за внатрешни работи на Република Македонија активно учествува на сите конференции и семинари организирани од страна на Будимпештанската иницијатива, формирана во 1991 година. На Третата Конференција на министри во Прага во 1997 беа донесени 55 препораки за правна хармонизација во областа на визната политика, договорите за реадмисија, размената на информации за илегалната миграција, азилот, репатријацијата, како и за финансиската и техничката помош и борба против организираниот криминал. Во насока на успешна реализација на препораките се формираат повеќе работни групи и тоа за репатријација /реадмисија, визна политика, илегална миграција и азил, а за сите овие групи е формирана Работна група за Југоисточна Европа во рамките на која соработката со Република Македонија се остварува преку контакт лице од Министерството за внатрешни работи на Република Македонија задолжено за соработка со оваа Работна група.

Во делот на спречување на илегалната имиграција и трговијата со луѓе, Република Македонија соработува и со ОБСЕ. Во текот на ноември 2003 година е потпишано писмо за разбирање меѓу Министерството за внатрешни работи на Република Македонија и ОБСЕ за имплементација на обуката за свесност за полот и борба против трговијата со луѓе.

Република Македонија има континуирана соработка со голем број европски држави на овој план и како резултат на таа соработка се склучени следните договори;

- Договор за соработка меѓу Министерството за внатрешни работи на Република Македонија и Министерството за внатрешни работи на Република Бугарија (Скопје, 20.10.1992 година);

- Договор меѓу Владата на Република Македонија и Владата на Република Словенија за соработка во борбата против тероризмот, илегалната трговија и организиран криминал (1995 година);
- Договор меѓу Владата на Република Македонија и Владата на Република Хрватска за соработка во борбата против меѓународната незаконска трговија со дрога и психотропни супстанции, меѓународниот тероризам и организиран криминал (Загреб, 12.04.1996 година);
- Договор за соработка меѓу Министерството за внатрешни работи на Република Македонија и Министерството за внатрешни работи на Руската Федерација (Москва, 06.12.1998 година);
- Договор меѓу Владата на Република Македонија и Владата на Република Бугарија за соработка во борбата против тероризмот, организираниот криминал, нелегалната трговија со наркотични дроги, психотропни супстанции и прекурсори, илегалната миграција и други кривични дела (Скопје, 26.02.2002 година);
- Договор меѓу Владата на Република Македонија и Владата на Република Црна Гора за соработка во борбата против тероризмот, организираниот криминал, нелегалната трговија со наркотични дроги, психотропни супстанции и прекурсори, илегалната миграција и други кривични дела (Скопје, 10.06.2003 година);
- Договор меѓу Владата на Република Македонија и Владата на Романија за соработка во борбата против тероризмот, организираниот криминал, нелегалната трговија со наркотички дроги, психотропни супстанции и прекурсори, илегалната миграција и други нелегални активности (Букурешт, 12.11.2003 година);
- Договор меѓу Владата на Република Македонија и Владата на Република Албанија за соработка во борбата меѓу тероризмот, организираниот криминал, нелегалната трговија со наркотични дроги, психотропни супстанции и прекурсори, илегалната миграција и други нелегални активности (Скопје, 14.06.2004 година);
- Договор за соработка во областа на внатрешната безбедност меѓу Владите на Република Македонија и Република Франција, размена на искуства во борбата против организираниот криминал и недозволената трговија со дроги и психотропни супстанции, трговија со луѓе, перење пари, како и тероризмот;
- Спогодба за соработка меѓу Министерството за внатрешни работи на Република Македонија и Министерството за внатрешни работи на Република Украина (20.02.1999 година);
- Во постапка на потпишување се договори со Швајцарија, Унгарија, Норвешка и Белгија;

Протоколи:

- Протокол за определување на насоките, начинот и редот на соработка во областа на пограничната контрола и спречување на илегалната миграција меѓу Министерството за внатрешни работи на Република Македонија и Министерството за јавен ред на Република Албанија (Скопје, 05.06.1992 година);
- Протокол за соработка во областа на безбедноста меѓу Министерството за внатрешни работи на Република Турција и Министерството за внатрешни работи на Република Македонија (Анкара, 19.05.1992 година);
- Протокол за соработка меѓу Министерството за внатрешни работи на Република Македонија и УНМИК (27.11.2002 година);
- Протокол за соработка меѓу Министерството за внатрешни работи на Република Македонија и Државниот комитет на Украина за работи со националностите и миграцијата во сферата на миграцијата (Скопје 28.11.2003 година.)

Имајќи ја во предвид Спогодбата за стабилизација и асоцијација на Република Македонија со Европска унија (Главата VII - Правда и внатрешни работи член 76) е предвидено склучување на договори за реадмисија помеѓу Република Македонија и државите – членки на ЕУ. Во тој

контекст, на Првиот состанок на Комитетот за стабилизација и Асоцијација беше покренато прашањето за потпишување на спогодба за реадмисија меѓу страните.

Воедно, треба да се потенцира дека Република Македонија, има склучено билатерални договори за враќање на лица со незаконски престој (договори за реадмисија) повеќе држави. За повеќе детали види 24_E_06 и 27_Анекс_01.

4. Ве молиме да дадете информации за методите на собирање на податоци за одбиените странци, приведување на оние кои илегално престојуваат на територијата како и на прифатените странци. (При одговарање на ова прашање се препорачува користење на информации кои се доставуваат до ЕУРОСТАТ -за заедничкиот годишен прашалник за миграција)

Основен метод на собирање на податоци за одбиените странци, приведување на оние кои илегално престојуваат на територијата на Република Македонија, како и на прифатените странци се оперативните сознанија со кои располагаат надлежните служби. До нив се доаѓа преку непосредна работа на теренот на граничните полицајци кои го вршат обезбедувањето на државната граница, оперативните инспектори задолжени за илегалната имиграција и странците, како и преку граѓаните, медиумите и другите институции.

Сите податоци за превземени мерки (службени белешки, информации, прекршочни пријави и слично) во врска со странците, се доставуваат до информатичкиот систем на Министерството за внатрешни работи каде се внесуваат и обработуваат. Исто така се води посебна евиденција (оперативен гласник) за превземени мерки кон одредени странци. Евиденцијата содржи податоци за државата, видот на прекршокот, податоци за лицето, причината и превземените мерки спрема странецот - илегалниот имигрант и слично.

Оваа евиденција е достапна до сите надлежни служби кои работат на оваа проблематика.

Собирањето на податоци за одбиените странци, приведувањето на оние странци кои илегално престојуваат на територијата, како и на прифатените странци е во надлежност на Министерството за внатрешни работи, согласно Законот за движење и престој на странците ("Службен весник на Република Македонија", бр. 36/92, 66/92, 29/93 и 45/02) и Законот за преминување на државната граница и движење во граничен појас ("Службен весник на Република Македонија", бр. 36/92, 12/93, 11/94 и 19/04).

По приведувањето на странецот - илегален имигрант, во службените простории на Министерството за внатрешни работи се води разговор кој евентуално може да резултира со поднесување на прекршочна пријава против илегалниот имигрант или пак веднаш се превземаат мерки за негово враќање во матичната земја, согласно горенаведените закони.

Со оглед на тоа што дел од границата кон Србија и Црна Гора и границата кон Албанија се уште се во надлежност на Министерството за одбрана, приведувањето на лицата кои илегално ја преминуваат државната граница (делот од границата кон Србија и Црна Гора и кон Република Албанија), а се откриени во зелениот појас сеуште е во надлежност на Армијата на Република Македонија која веднаш за тоа го известува Министерството за внатрешни работи.

За повеќе детали види одговор 24_A_05.

Методите на собирање на податоците се во согласност со модулот за миграции во Статистичкиот Компендиум 2004 на ЕУРОСТАТ. Истовремено треба да се нагласи дека Законот за азил и привремена заштита ("Службен весник на Република Македонија", бр. 49/2003) е усогласен со Женевската конвенција за статусот на бегалците од 1951 година и Протоколот за статус на бегалците од 1967 година.

5. Наведете статистички податоци за бројот на илегалните мигранти приведени во вашата земја во 2002, 2003 и ако имате за 2004 година. Ве молиме да наведете кое

државјанство е најмногу застапено, кои патишта и методи се користеле како и најновите трендови.

Во текот на 2002 година, регистрирани се вкупно 641 странски државјани кои илегално влегле на територијата на Република Македонија. Во 2003 година се регистрирани вкупно 781 странски државјани кои илегално влегле во Република Македонија, додека во десетте месеци од 2004 година се регистрирани 1122 странски државјани кои илегално ја преминале македонската државна граница.

Најмногубројните евидентирани странски државјани, сторители на илегални преминувања, се државјаните на:

2002 година		2003 година		2004 - 10 месеци		
Ред. број	Држави	Број на лица	Држави	Број на лица	Држави	Број на лица
1.	АЛБАНИЈА	332	АЛБАНИЈА	553	АЛБАНИЈА	999
2.	РОМАНИЈА	62	БУГАРИЈА	41	СЦГ	38
3.	МОЛДАВИЈА	58	РОМАНИЈА	26	БУГАРИЈА	11
4.	БУГАРИЈА	26	СЦГ	27	УКРАИНА	8
5.	СЦГ	31	МОЛДАВИЈА	27	МОЛДАВИЈА	6

Извор: Министерство за внатрешни работи.

Според начините како се вршат илегалните преминувања на територијата на Р Македонија, истите се делат на:

- Неорганизирани – странските државјани без било каква логистика, сами илегално ја минуваат државната граница;
- Делумно организирани - кога странските државјани користат помош од македонски државјани кои за одреден финансиски надомест им ги посочуваат местата каде можат илегално да ја преминат граничната линија, како и правецот за транзитирање низ територијата на Република Македонија;
- Организирани - кога преку воспоставени мрежи за илегален транзит на мигранти, на организиран начин, преку организатори, помагачи и превозници се носат до одредиштата во Република Македонија, каде нелегално се вработуваат, или се префрлуваат нелегално преку државната граница (најчесто за Република Грција или Република Албанија, од каде го продолжуваат патот до западно-европските земји);

Карактеристично за овој вид на организирано префрлање е тоа што целата организација, од поаѓањето до крајната дестинација, се организира во матичните земји на мигрантите, а се спроведува со инволвирање на македонски државјани (помагачи и превозници) за соодветен паричен надоместок.

Инаку, како што е погоре прикажано најмногубројни илегални преминувачи се државјани на Република Албанија, од кои поголемиот дел, се обидуваат да ја преминат илегално македонско - грчката граница со цел нелегално да работат во Република Грција, а дел од нив остануваат во Република Македонија, каде нелегално се вработуваат или вршат недозволен активности.

Стратешката положба на Република Македонија, како средиште на коридорите кои го сочинуваат таканаречениот “Балкански пат”, во изминатите години услови дел од миграционите движења да се одвиваат низ нејзината територија, која во најголем број случаи се користи за транзитирање на поголем број мигранти до земјите на Европската Унија, како нивна крајна дестинација.

На северната граница кон Државната заедница на Србија и Црна Гора (спрема Србија и Црна Гора) регистрирани се повеќе илегални премини на подрачјето на Куманово, како и на делот на границата спрема Косово. Спрема границата со Република Албанија познати илегални премини се регистрирани на подрачјето на Охрид и Струга, додека спрема Република Грција илегални премини постојат на подрачјето на Гевгелија, Стар Дојран, на подрачјето на Битола, како и на троеѓето помеѓу Република Бугарија, Република Грција и Република Македонија, преку планината Беласица. Спрема Република Бугарија, исто така постојат илегални премини преку планината Беласица, како и во близина на Ново село.

За разлика од претходниот неколкугодишен период, кога нелегалните минувања на државната граница беа значително изразени (1999 година - 3736 илегални преминувања, 2000 година - 9771 и 2001 - 9624 илегални преминувања на границата), со стабилизирање на состојбите во регионот, во периодот од 2002 година е регистриран тренд на значително намалување на бројот на илегалните преминувачи.

6. Опишете ја детално вашата политика на враќање странски државјани:

а) Број и дестинација на вратени во 2002, 2003 и ако имате за 2004;

б) Постојните и планираните договори за реадмисија на странци, како и моменталните преговори за реадмисија

Враќањето на странците е регулирано со Законот за движење и престој на странците ("Службен весник на Република Македонија", бр. 36/92, 66/92, 26/93 и 45/02).

Странците се должни да ја напуштат Република Македонија, пред истекот на рокот за безвизен престој, рокот определен со визата и рокот на одобрение за привремен престој (доколку не се продолжува). Пречекорувањето на овој рок претставува прекршок за кој странецот може да биде парично казнет.

Заради останување во државата подолго од пропишаниот период, на странецот може и да му се откаже престојот. Со решението за откажување на престој донесено од подрачната единица на Министерството за внатрешни работи се определува и рокот во кој странецот е должен да ја напушти државата.

Странец кој нема да ја напушти територијата на Република Македонија во определениот рок, како и странец кој подолго престојува во Република Македонија од рокот што е определен (според важноста на визата или три месеци без визен престој) или во рокот утврден во одобрението за привремен престој, Министерството за внатрешни работи ќе го спроведе до државната граница, односно до граничниот премин од каде што странецот влегол во Република Македонија или ќе биде спроведен до државната граница и предаден на претставници на државата чиј државјанин е.

Во случај кога се работи за малолетен странец кој влегол во Република Македонија без важечка патна исправа или без знаење односно дозвола на неговите законски застапници, односно кој е без потребна заштита, обезбедување и средства за издржување, или доколку малолетникот не постапи според прописите на Република Македонија, Министерството за внатрешни работи веднаш го известува дипломатско - конзуларното претставништво на државата чиј државјанин е, а доколку е државјанин на соседната држава се враќа во таа држава.

Трошоците што настануваат од присилното отстранување на странецот ги сноси странецот, а доколку нема средства трошоците се на товар на државата.

Ако правно лице што врши превоз на патници донесе странец на кого не му е дозволено влегување во државата, истото правно лице е должно на сопствен трошок да го изнесе лицето надвор од Република Македонија во рокот што ќе го определи МВР.

Присилното отстранување нема да се изврши на странецот во земјата во која неговиот живот би бил во опасност заради расна, религиозна или национална припадност, политички убедувања или ако постои опасност дека странецот ќе биде изложен на малтретирање или нехумано постапување.

Проблемите во однос на враќањето на странците се во недостаток на сместувачки капацитети. Република Македонија нема прифатилиште за странци каде би биле сместени оние странци кои не ќе можат веднаш да се вратат. МВР може да задржи лице до 24 часа и доколку тој странец не е државјанин на соседна држава мора да му се обезбеди соодветно сместување до неговото враќање.

Програми за процес на доброволно враќање на странци, не се изготвени.

Овие недостатоци се наведени и во Националниот акционен план на Република Македонија за миграција и азил донесен 09.12.2002 година. Во него е истакната потребата од финансиски средства како суштинско прашање за решавање на овие проблеми. За повеќе детали види 24_Анекс_01.

а) Број и дестинација на вратени во 2002, 2003 и првите девет месеци од 2004;

- Во 2002 година вратени се вкупно 1318 странци. Од нив според државјанството состојбата е следна: Албанија 77, Бугарија 148, Србија и Црна Гора 110, Молдавија 98, Романија 82, Турција 28, Нигерија 24, Украина 20, Босна и Херцеговина 9, Германија и Судан 5, Руска Федерација 3, Хрватска, Ирак, Полска и Естонија по 2, Италија, Косово (под привремена управа на ООН согласно Резолуцијата број 1244), САД и Сиера Леоне по 1.
  - Државјаните на соседните држави односно територии: Албанија, Бугарија, Србија и Црна Гора и Косово (под привремена управа на ООН согласно Резолуцијата 1244) вратени се на граничните премини на таа држава односно територија. Државјаните на сите останати држави вратени се на граничните премини преку кои влегле во Република Македонија.
- Во 2003 година вратени се вкупно 1567 странци. Од нив според државјанството состојбата е следна: Албанија 1065, Бугарија 182, Србија и Црна Гора 166, Украина 35, Молдавија 28, Турција 23, Романија 20, Косово (под привремена управа на ООН согласно Резолуција 1244) 11, Германија 9, Хрватска, Австрија и САД по 3, Босна и Херцеговина, Чешка, Франција и Грција по 2, Белгија, Белорусија, Италија, Кина, Руска Федерација, Словенија, Шведска, Шпанија, Египет, Грузија и Англија по 1.
  - Државјаните на соседните држави односно територии: Албанија, Бугарија, Србија и Црна Гора, Грција и Косово (под привремена управа на ООН согласно Резолуцијата 1244) вратени се на граничните премини на таа држава односно територија. Државјаните на сите останати држави вратени се на граничните премини преку кои влегле во Република Македонија.
- Во првите девет месеци од 2004 година вратени се вкупно 1627 странци. Од нив според државјанството состојбата е следна: Албанија 1351, Србија и Црна Гора 140, Бугарија 66, Турција 14, Косово (под привремена управа на ООН согласно Резолуцијата 1244) 13, Индија 6, Германија, Хрватска и Кина по 5, Романија и Молдавија по 4, Босна и Херцеговина 3, Белгија и Украина по 2, Бразил, Белорусија, Италија и Чешка по 1, лица без утврдено државјанство 3.
  - Државјаните на соседните држави односно територии: Албанија, Бугарија, Србија и Црна Гора и Косово под привремена управа на ООН согласно Резолуција 1244 вратени се на граничните премини односно територија. Државјаните на сите останати држави вратени се на граничните премини преку кој влегле во Република Македонија.

б) Постојните и планираните договори за реадмисија на странци, како и моменталните преговори за реадмисија;

Република Македонија има склучено договори за реадмисија со:

- Република Италија (“Службен весник на Република Македонија” - МД бр. 34/97), во сила од 23.10.1997 година;
- Швајцарија (“Службен весник на Република Македонија” - МД бр. 27/98), во сила од 22.07.1998 година;
- Република Словенија (“Службен весник на Република Македонија” - МД бр. 21/98), во сила од 01.02.1999 година;
- Република Франција (“Службен весник на Република Македонија” - МД бр. 13/99), во сила од 17.06.1999 година;
- Република Бугарија (“Службен весник на Република Македонија” - МД бр. 12/02), Потпишан на 19.06.2002. Се чека на одговор од страна на Република Бугарија во однос на ратификацијата;
- Република Словачка (“Службен весник на Република Македонија” - МД бр. 13/99), во сила од 01.11.2002 година;
- Република Хрватска (“Службен весник на Република Македонија” - МД бр. 47/02), во сила од 01.02.2003 година;
- Романија (“Службен весник на Република Македонија” - МД бр. 42/04). Потпишан на 12.11.2003. Сеуште не е во сила.
- Сојузна Република Германија (“Службен весник на Република Македонија” - МД бр. 09/04), во сила од 01.05.2004 година;
- Република Унгарија (“Службен весник на Република Македонија” - МД бр. 42/04). Потпишан на 26.09.2001. Сеуште не е во сила.
- Република Албанија. Потпишан во Скопје на 16.06.2004 година. Сеуште не е ратификуван.

Република Македонија е во постапка на склучување на договори за реадмисија со повеќе земји: со државите на Бенелукс, Данска, Украина, Полска, Чешка, Словачка, Латвија, Норвешка и Турција.

Република Македонија планира да склучи договори за реадмисија со останатите земји членки на ЕУ како и со други држави со кои имаме заеднички интерес за регулирање на тоа прашање.

F. АЗИЛ

1. Ве молиме да дадете информации за законските или други прописи со кои се регулира Вашата политика за азил.

Политиката на азилот е регулирана со Законот за азил и привремена заштита (“Службен весник на Република Македонија”, бр. 49/03) и Правилникот за образецот на барање за признавање право на азил, начинот на земање отпечатоци од прсти и фотографирање на барателите на право на азил, образецот и постапката за издавање и замена на исправи на баратели на право на азил и лица на кои им е признаено право на азил или привремена заштита во Република Македонија и за начинот за водење евиденција (“Службен весник на Република Македонија”, бр.48/04).

Законот за азил и привремена заштита (“Службен весник на Република Македонија”, бр. 49/03) стапи во сила во август 2003 година. Главни карактеристики на Законот се :

- Поделена надлежност помеѓу Министерството за внатрешни работи (постапка за утврдување на право на азил) и Министерството за труд и социјална политика (сместување, исхрана, асистенција и интеграција на признаените бегалци
- Нормална и брза постапка;
- Концепт на очигледно неосновани барања;
- Концепт на безбедна земја на потекло;
- Концепт на трета безбедна земја или прва земја на азил;
- Субсидиарна заштита;
- Три фази на одлучување (Министерство за внатрешни работи - Одделение за азил, Комисија за решавање во управна постапка во втор степен од областа на внатрешните работи, судството, државната управа, локалната самоуправа и работите од верски карактер при Владата на Република Македонија и Врховен Суд на Република Македонија по поднесена тужба против одлуката на Комисијата).

Горенаведениот подзаконски акт стапи во сила на 25 јули 2004 година. Со него се уредуваат сите видови обрасци кои се применуваат во текот на постапката за признавање право на азил, идентификационите документи за барателите на азил, лицата со признаено право на азил заради хуманитарна заштита и признатите бегалци, како и начинот на нивно издавање и замена, пасош за признати бегалци (конвенциски), како и начинот на земање на отпечатоци од прсти и фотографирање на баратели на азил и начинот на водењето на евиденции.

2. Опишете ја постапката за азил во прва и втора инстанца;

а) нормална и забрзана процедура (доколку постои);

б) број на жалби;

с) проценка на просечното траење на постапката;

д) идентификација на инволвираните служби и бројот на вработените задолжени за постапката за азил;

е) методологија за добивање информации за земјата од којашто потекнуваат имигрантите.

Постапката по поднесени барања за признавање право на азил се води согласно Законот за азил и привремена заштита (“Службен весник на Република Македонија”, бр. 49/03). Исто така, се применуваат и одредби од Законот за општа управна постапка (“Службен Лист на СФРЈ” бр.52/56, 10/65, 4/77, 11/78, 9/86 и “Службен весник на Република Македонија”, бр 44/02) и Законот за управни спорови (“Службен Лист на СФРЈ” бр. 04/77 и “Службен весник на Република Македонија”, бр. 44/02).

Законот за азил и привремена заштита (“Службен весник на Република Македонија”, бр. 49/03) предвидува 3 фази на одлучување. Постапката во прв степен ја спроведува Министерството за внатрешни работи - Одделение за азил. Во втор степен, по поднесена жалба одлучува Комисијата за решавање во управна постапка во втор степен од областа на внатрешните работи, судството, државната управа, локалната самоуправа и работите од верски карактер при Владата на Република Македонија. Против одлуката на Комисијата предвидена е можност за судска заштита со право на тужба до Врховниот суд на Република Македонија.

Барањето за признавање право на азил се изјавува на граничен премин или во најблиската полициска станица. Службените лица од полициската станица се должни барателот на азил да го спроведат до Одделението за азил кое е исклучиво надлежно да одлучува по вакви барања. Барањето се поднесува писмено или усно на записник. Законот за азил и привремена заштита дава можност за водење на РЕДОВНА или ИТНА постапка во зависност од основаноста на барањето за признавање право на азил. Во двата случаи постапката во прв степен ја води Одделението за азил при Министерството за внатрешни работи.

а) Нормална и забрзана процедура

Во рамките на редовната постапка, Одделението за азил е должно да се произнесе по барањето за признавање право на азил, односно да донесе одлука во рок од 2 месеци од денот на неговото поднесување. Одлуката ја донесува службено лице од Одделението врз основа на податоците наведени во барањето, информациите за земјата од која потекнува или доаѓа барателот на азил и сознанијата добиени при разговорот (интервјуто) со барателот. По приемот на барањето на подносителот му се издава идентификациона исправа за барател на азил со рок на важност до донесување на конечна одлука по барањето, со што барателот на азил се стекнува со права и обврски предвидени во член 48 и 49 од Законот за азил и привремена заштита.

Права на барателот на азил:

Барателите на азил до донесувањето на конечната одлука во постапката за признавање на право на азил имаат право на:

- Престој;
- Сместување и згрижување во Прифатен центар или друго место за сместување определено до Министерството за труд и социјална политика;
- Основни здравствени услуги;
- Работа само во рамките на Прифатен центар или друго место за сместување определено до Министерството за труд и социјална политика; и
- Контакти со Високиот комесаријат за бегалци, како и невладини хуманитарни организации заради давање на правна помош во постапката за признавање на право на азил;

Министерството за труд и социјална политика се грижи за обезбедување на средства за издржување и здравствена заштита на барателите на право на азил, додека се наоѓаат во Прифатниот центар или друго место за сместување определено од ова Министерство.

Должности на барателите на право на азил:

Барателот на право на азил е должен:

- Да престојува во Прифатниот центар или друго место за сместување определено до Министерството за труд и социјална политика;
- Да соработува со органите за признавање на право на азил, особено да дава лични податоци, да ги предаде идентификационите и други исправи што тој можеби ги поседува, да овозможи негово фотографирање и дактилоскопирање, личен претрес и претрес на багажот и возилото со кое пристигнал во Република Македонија, како и да дава податоци за својот имот и приходи;
- Да се подложи на здравствени прегледи, лекување и пропуштено вакцинирање по барање на надлежните органи од областа на здравството, во случај на опасност по здравјето на луѓето;
- Да ги почитува куќните правила на Прифатниот центар или друго место за сместување определено до Министерството за труд и социјална политика;

Во текот на постапката барателот на азил има право на правна помош и толкувач кој го обезбедува Одделението за азил при Министерството за внатрешни работи. Во случај на негативна одлука, барателот на право на азил има право на жалба во рок од 15 дена по приемот на првостепеното Решение до Комисијата за решавање во управна постапка во втор степен од областа на внатрешните работи, судството, државната управа, локалната самоуправа и работите од верски карактер при Владата на Република Македонија. Оваа

жалба го одлага извршувањето на Решението. Комисијата е должна да се произнесе по поднесената жалба во рок од 2 месеци од денот на поднесувањето на жалбата.

Против решението на Комисијата може да се поведе управен спор пред Врховниот суд на Република Македонија, односно да се поднесе тужба во рок од 30 дена по приемот на второстепеното решение.

Итната постапка се спроведува кога барањето за признавање право на азил е очигледно неосновано, освен ако барањето е поднесено од малолетно лице без придружба или лице со пречки во психичкиот развој. Согласно член 35 од Законот за азил и привремена заштита ("Службен весник на Република Македонија", бр. 49/03) барањето за признавање право на азил се смета дека е очигледно неосновано ако :

- нема основа во тврдењето за страв од прогон, бидејќи барањето не е поднесено поради причините утврдени со Законот за азил и привремена заштита ("Службен весник на Република Македонија", бр. 49/03) туку поради можност за вработување и подобри услови за живот или кога барателот не дава никакви податоци дека би бил изложен на прогон или кога неговите тврдења се невозможни или противречни;
- барањето се заснова на смислена измама или злоупотреба на постапката за признавање право на азил;
- лицето пристигнало од безбедна земја на потекло, освен ако докаже дека земјата на потекло не е безбедна за него;
- лицето пристигнало од трета безбедна земја, каде можело да бара признавање право на азил, освен ако докаже дека третата земја не е безбедна за него;

Барателот на право на азил извршува смислено дело на измама и злоупотреба на постапката за признавање право на азил согласно став 1 алинеја 2 на член 35, во случај ако :

- Без разумно објаснување, смислено дава неистинити изјави во неговото барање за признавање право на азил, усно или во писмена форма, а тие изјави се од суштествена природа и значење за определување на неговиот статус на признаен бегалец;
- Без разумно објаснување го засновал своето барање врз лажен идентитет или врз фалсификувани исправи, за кои тврди дека се автентични;
- Намерно уништува, оштетува или крие патна исправа, друг документ или доказ од значење за постапката со цел да го попречи текот на постапката и да ги доведе во заблуда органите за признавање право на азил во врска со неговиот идентитет;
- Барањето за признавање право на азил е поднесено со цел да се спречи извршувањето на одлуката за протерување од територијата на Република Македонија, а барателот имал доволно можност претходно да бара признавање право на азил;
- Барањето за признавање право на азил на лицето му било одбиено во друга земја, по испитување на суштината на барањето, во постапка што содржела соодветни процедурални гаранции, во согласност со Конвенцијата од член 2 алинеја 1 на овој Закон;
- Има добиено право на азил во друга земја и продолжува да ја ужива заштитата на таа земја;

Во итна постапка, првостепениот орган -Одделението за азил при Министерството за внатрешни работи е должно да донесе Решение во рок од 15 дена од денот на поднесувањето на барањето. Барателот на азил во овој случај има право на жалба до Комисијата за решавање во управна постапка во втор степен од областа на внатрешните работи, судството, државната управа, локалната самоуправа и работите од верски карактер при Владата на Република Македонија, во рок од 3 дена од денот на врачувањето на првостепеното решение, која согласно Законот треба да донесе решение во рок од 15 дена од денот на поднесувањето

на жалбата. Во итната постапка против второстепеното решение на надлежната Комисија не може да се води управен спор.

б) Број на жалби

Одделението за азил се уште води постапки по 1155 барања за признавање право на азил поднесени во текот на 2003 година со кои се опфатени вкупно 2311 лица - 1155 полнолетни. Заклучно со септември 2004 донесени се вкупно 597 првостепени решенија (1229 лица - 597 полнолетни) од кои во 6 случаи (12 лица - 6 полнолетни) е признат статус на бегалец, во 365 случаи (809 лица - 365 полнолетни) е признато право на азил заради хуманитарни причини (супсидиарна заштита), во 113 случаи (209 лица - 113 полнолетни) барањата за признавање право на азил се одбиени и во 113 случаи (199 лица - 113 полнолетни) постапката е запрена, главно поради причините наведени во член 24 од Законот за азил и привремена заштита. Против ваквите решенија на Одделението за азил, заклучно со септември 2004 година поднесени се вкупно 152 жалби од кои 80 против Решенија со кои се одбиваат барањата за признавање право на азил, 70 жалби против Решенија со кои е признато право на азил заради хуманитарни причини и 2 жалби против Решенија со кои е запрена постапката.

До наведениот рок поднесени се вкупно 43 тужби до Врховниот суд на Република Македонија против Решенија на Комисијата надлежна за постапување во втор степен.

в) Проценка на просечното траење на постапката

Согласно досегашното искуство на Одделението за азил, редовната постапката за признавање право на азил, од поднесување на барањето до донесување на пресуда од страна на Врховниот суд (трет степен) во просек трае по 15 месеци.

г) Идентификација на инволвираните служби и бројот на вработените задолжени за постапката за азил

Постапката за признавање право на азил во прв степен ја спроведува Одделението за азил при Министерството за внатрешни работи. Меѓутоа, во почетната фаз на постапката, посебно во делот на идентификацијата на лица на кои им е потребна меѓународна заштита ангажирани се и други служби како: Гранична полиција, полициски станици од редовна надлежност и други служби во Министерството за внатрешни работи. Сите овие служби по спроведената идентификација се должни странецот кој има потреба од меѓународна заштита веднаш да го упатат - спроведат до Одделението за азил кое е единствено надлежно и обучено да ја води постапката за признавање право на азил. Одделението за азил кадровски е екипирано со еден раководител и тројца инспектори задолжени за водење на постапки по поднесени барања за признавање право на азил.

д) Методологија за добивање информации за земјата од која што потекнуваат имигрантите

Согласно досегашната пракса секој од вработените при конкретното постапување по поднесено барање за признавање право на азил, пред закажувањето на интервјут со барателот, се подготвува и прибира информации за земјата од која барателот потекнува или престојувал. При тоа најчесто се користат извештаи изготвени од меѓународни организации (УНХЦР, ИОМ, ОСЦЕ) и невладини организации. Покрај овие извори, податоци се собираат и по пат на интернет.

3. Дали ги применувате следните концепти (доколку да, на кој начин)?

- а) безбедна трета земја**
- б) безбедна земја на потекло**
- с) очигледно неосновани барања**

Законот за азил и привремена заштита (“Службен весник на Република Македонија”, бр. 49/03) ги предвидува концептите на а) Безбедна трета земја; б) Безбедна земја на потекло; ц) очигледно неосновани барања

а) Безбедна трета земја - член 10;

Како безбедна трета земја или прва земја на азил, согласно Законот за азил и привремена заштита се смета државата во која барателот на право на азил се задржал пред доаѓањето во Република Македонија и во која може да се претпостави дека тој може да се врати безбеден од прогон заради својата раса, вера, националност, припадност на одредена социјална група или поради своето политичко уверување или од мачење, нечовечко или понижувачко постапување или казнување.

За безбедна трета земја ќе се смета државата:

- Во која не постои сериозен ризик од прогон поради горенаведените причини или од мачење, нечовечко или понижувачко постапување или казнување;
- Која го почитува и применува принципот на невраќање (The non-refoulement principle);
- Која ќе го прими барателот на право на азил, ќе му обезбеди пристап до постапката за признавање право на азил, која ги нуди основните процедурални гаранции и суштински ќе го испита барањето за признавање право на азил;

б) Безбедна земја на потекло - член 9;

Согласно Законот за азил и привремена заштита (“Службен весник на Република Македонија”, бр. 49/03), за безбедна земја на потекло се смета државата во која нејзините државјани или лица без државјанство (кои таму имаат последно вообичаено место на престој) се безбедни од прогон заради својата раса, вера, националност, припадност на одредена социјална група, политичко уверување, мачење, нечовечко или понижувачко постапување или казнување. Ова се утврдува особено врз основа на почитувањето на човековите права утврдени со меѓународните акти, постоење на демократски институции (демократски процеси, избори, политички плурализам, слобода на мислата и јавното изразување на мислата, достапноста и ефикасноста на правната заштита, како и стабилноста на земјата.

При примената на овие концепти Законот за азил и привремена заштита не предвидува обврска за изготвување на листа на безбедни земји. Така, овие концепти не се применуваат по автоматизам, туку во зависност од информациите за земјите на потекло во моментот на поднесувањето на барањето и водењето на постапката и исполнувањето на условите кои ги предвидува Законот, а кои се горе наведени. Во случаите во кои Одделението за азил се повикува на овие концепти, барателот на азил во текот на постапката може да докаже дека земјата на потекло или првата земја на азил не е безбедна за него.

в) Очигледно неосновани барања;

Законот за азил и привремена заштита го предвидува концептот на очигледно неосновани барања во делот со кој се регулира итната постапка (член 34, 35, 36 и 37). При тоа претходните два концепти се предвидени како дел од причините кои го прават барањето за признавање право на азил очигледно неосновано и даваат основ за водење итна постапка. За повеќе детали види 24_F_02.

4. Опишете ги процедуралните гаранции на барателот на азил

- а) информации, разговор, право на советување и застапување, толкување/превод;**
- б) независност при разгледување на барањето за азил и жалбените постапки;**
- с) мерки за малолетници без придружба;**

Законот за азил и привремена заштита (“Службен весник на Република Македонија”, бр. 49/03) предвидува повеќе процедурални гаранции во текот на постапката за признавање право на азил од моментот на искажувањето на потребата за меѓународна заштита до конечното завршување на постапката: Принцип на невраќање (The Non-Refoulement Principle) - член 7, правна помош - член 14, неказнување во случај на илегален влез - член 17, право на толкувач - член 21, право лично и непосредно да го изнесе барањето (сослушување) - член 28, право на жалба и право на судска заштита - член 37.

а) информации, разговор, право на советување и застапување, толкување/превод;

Информации

Според воспоставената постапка по поединечно поднесено барање за признавање право на азил, а согласно член 14 од Законот за азил и привремена заштита, барателот на азил при првиот контакт со Одделението за азил добива усмени информации и објаснувања за неговите права и обврски во текот на постапката што ќе се води, по можност на неговиот мајчин јазик или на јазикот кој тој го зборува. За неговото присуство во својство на барател на азил, Одделението за азил ја известува и Канцеларијата на УНХЦР во Скопје која согласно горенаведениот член има право на пристап до барателите на азил во сите фази на постапката.

Разговор

Членот 28 од Законот предвидува право барателот на азил да биде сослушан од страна на овластено службено лице на Одделението за азил заради усно и непосредно објаснување на причините поради кои смета дека има потреба од меѓународна заштита. На барање на подносителот на барањето сослушувањето ќе го спроведе овластено службено лице од ист пол. За време на сослушувањето се води Записник кој се потпишува од сите кои учествувале на сослушувањето.

Право на советување и застапување

Согласно член 14 од Законот за азил и привремена заштита (“Службен весник на Република Македонија”, бр. 49/03) барателите на право на азил имаат право на правна помош и објаснување во врска со условите и постапката за признавање право на азил. Тие во сите фази на постапката можат да контактираат со лица кои даваат правна помош, претставници на Високиот комесаријат за бегалци како и невладини хуманитарни организации. Претставниците на Високиот комесаријат за бегалци имаат право на пристап и контакт со барателите на право на азил во сите фази на постапката каде и да се наоѓаат тие.

Толкување/превод

Кога барателот на азил не го разбира јазикот во постапката, согласно член 21 од Законот за азил и привремена заштита (“Службен весник на Република Македонија”, бр. 49/03) Одделението за азил на тоа лице ќе му обезбеди толкувач на јазикот на земјата на потекло или на јазик што тој го разбира. При тоа трошоците за толкувањето ги покрива Министерството за внатрешни работи. Барателите на право на азил имаат право на толкувач од ист пол.

Толкувачот е должен да ги чува како тајна податоците што ги дознал во текот на постапката.

б) Независност при разгледување на барањето за азил и жалбените постапки

Правото на жалба и правото на судска заштита е предвидено во член 32 од Законот за азил и привремена заштита. Барателот на право на азил може да поднесе жалба против решението на Одделението за азил до Комисијата за решавање во управна постапка во втор степен од областа на внатрешните работи, судството, државната управа, локалната самоуправа и работите од верски карактер при Владата на Република Македонија во рок од 15 дена од денот на доставувањето на Решението. Поднесената жалба има суспензивно дејство. По

повод поднесената жалба надлежната Комисија при Владата треба да донесе Решение во рок од 2 месеци од денот на поднесувањето на жалбата. Претходно наведената Комисија при Владата на Република Македонија е составена од Претседател и членови. Согласно Законот за Владата на Република Македонија (“Службен весник на Република Македонија бр. 59/2000 и 12/03) за Претседател и членови на Комисиите не можат да бидат именувани министри и државни службеници кои учествувале во првостепеното одлучување. Комисијата одлучува врз основа на документи-списи (изведени докази) од страна на првостепениот орган без непосредно сослушување на подносителот на жалбата. Против Решението на надлежната Комисија на Владата може да се поведе управен спор пред Врховниот суд на Р. Македонија.

в) мерки за малолетници без придружба

Малолетните лица без придружба Законот за азил и привремена заштита ги третира како ранлива категорија и предвидува посебни процедурални гаранции во член 23 и член 34. Согласно член 23, на оваа категорија на баратели на азил им се определува старател според Законот за семејство (“Службен весник на Република Македонија бр. 80/92, 9/96 и 38/04). Во пракса старателот го определува Министерството за труд и социјална политика по барање на Одделението за азил.

Членот 34 од Законот за азил и привремена заштита предвидува процедурална гаранција во смисла на исклучување на малолетниците без придружба од итната постапка. Имено, итна постапка нема да се спроведува иако се работи за очигледно неосновано барање, доколку барањето е поднесено од малолетно лице без придружба.

5. Каков концепт на заштита применувате?

а) Како ги применувате петте основи во член 1А и клаузулите за изземање од чл. 1F од Конвенцијата од 1951?

б) Дали во вашата разбирање на дефиницијата за бегалци од чл. 1А од Женевската конвенција се вклучени недржавни субјекти на прогонот?

в) Дали постои супсидијарна заштита/заштити?

г) Дали постои систем на временна заштита за справување со масовнот влегување на раселени лица?

Законот за азил и привремена заштита (“Службен весник на Република Македонија”, бр.49/2003) предвидува можност за признавање статус на бегалец согласно Конвенцијата за статусот на бегалците од 1951 и Протоколот од 1967 и признавање право на азил од хуманитарни причини согласно Конвенцијата за заштита на правата на човекот и основните слободи од 1950 година и Конвенцијата против мачење и други облици на сурово, нехумано и понижувачко постапување или казнување од 1984 година.

а) Примена на петте основи во член 1А и клаузулите за изземање од чл. 1 F од Конвенцијата од 1951

Член 2 од Законот за азил и привремена заштита (“Службен весник на Република Македонија”, бр.49/2003) во целост ја презема дефиницијата за бегалец од Конвенцијата за правата на бегалците од 1951 и Протоколот од 1967. Под терминот бегалец, согласно Законот се смета лице кое поради оправдан страв дека ќе биде прогонувано заради својата раса, вера, националност, припадност на одредена социјална група или поради своето политичко уверување се наоѓа надвор од земјата на неговото државјанство и не може или поради таквиот страв не сака да биде под заштита на таа земја, или кое, ако нема државјанство, а се наоѓа надвор од земјата во која порано имало вообичаено место на престој, поради таквите настани, не може или, поради тој страв не сака да се врати во неа.

Согласно дефиницијата во текот на постапката за признавање право на азил, се утврдува дали се исполнети основните предуслови наведени во дефиницијата:

- Да е надвор од државата (чие државјанство има) или државата во која имал вообичаено место на престој;
- Да постои оправдан страв;
- Стравот да е во корелација со прогонот;
- Прогонот да се заснова на припадност на раса, вера, националност, социјална група или поради политичко уверување;
- Државата на неговото државјанство или државата во која имал вообичаено место на престој да не сака или да не е во можност да му пружи ефикасна заштита;

Во текот на постапката врз основа на наводите наведени во барањето за признавање право на азил и информациите за земјата на потекло се утврдува дали овие елементи се исполнети. Овие услови треба да бидат исполнети кумулативно, во случај на недостаток на еден од наведените елементи, барањето за признавање право на азил се одбива.

Во постапката по поднесено барање за признавање право на азил, во делот на утврдување на идентитетот на подносителот на барањето, Одделението за азил по службена должност, преку други служби во Министерството за внатрешни работи (Национално биро на ИНТЕРПОЛ, Управа за безбедност и контраразузнавање) проверува дали се работи за лице на кое можат да се применат исклучувачките одредби од член 6 од Законот за азил и привремена заштита (директно преземени од член 1 Ф од Конвенцијата), односно дали се работи за лице кое :

- Извршило кривично дело против мирот, човечноста или воено злосторство, согласно меѓународните акти со кои се предвидени овие кривични дела;
- Извршило тешко кривично дело (неполитичко) надвор од територијата на Република Македонија пред да биде прифатен во неа како бегалец;
- Кое е виновно за дејствија спротивни на целите и принципите на Организацијата на обединетите нации;

Доколку се утврди дека се работи за лице кое не може да ужива право на азил поради погоре наведените причини, по службена должност се утврдува дали постојат пречки за негово враќање, односно дали постојат елементи за примена на член 7 став 3 од Законот за азил и привремена заштита (принцип на невраќање).

б) Инволвираност на недржавни субјекти на прогонот според дефиницијата за бегалци од член 1 А од Женевската Конвенција.

Во текот на постапката за признавање право на азил, посебно во делот на утврдувањето на постоењето на прогон се утврдуваат и носителите на прогонот. При тоа постои можност за препознавање на невладини агенти на прогон. Во овој случај се утврдува дали:

- Прогонот е сведен на ограничен дел на територијата на државата на потекло;
- Дали постоела можност за директен безбеден пристап до останатиот дел од државата кој се смета за безбеден за барателот на азил (во случај невладините агенти на прогон да контролираат дел од територијата на државата која барателот на азил ја напуштил);
- Дали подносителот на барањето побарал заштита од државните институции кои се надлежни за неговата безбедност;
- Дали овие институции му пружиле заштита, односно дали се во можност да го заштитат;

в) Супсидиарна заштита / заштити

Член 2 став 1 точка 2 од Законот за азил и привремена заштита (“Службен весник на Република Македонија”, бр. 49/03) покрај признавањето статус на бегалец, предвидува и право

на азил поради хуманитарни причини. Правото на азил од хуманитарни причини се признава на лица кои не можат да се вратат во својата матична држава бидејќи таму би биле изложени на мачење, нечовечко или понижувачко постапување или казнување. Причините за признавање право на супсидиарна заштита се утврдуваат по службена должност согласно член 30 од Законот за азил и привремена заштита.

г) Систем на привремена заштита во случај на масовно влегување на раселени лица

Законот за азил и привремена заштита во глава 6 предвидува право на привремена заштита во случаи на масовен прилив на лица кои непосредно доаѓаат од државата во која нивните животи, безбедност или слобода се загрозени со војна, граѓанска војна, окупација, внатрешен конфликт пропратен со насилство или масовно кршење на човековите права. За давање на право на привремена заштита одлучува Владата на Р. Македонија, која периодично ги преиспитува причините и потребата за нејзино продолжување. При тоа привремената заштита не може да трае подолго од 2 години.

Лицата под привремена заштита имаат право во секое време да поднесат барање за признавање право на азил.

6. Дали имате утврдено кои служби се овластени за примена на одредбите за определување на држави кои се одговорни за разгледување на барањата за азил како и за земање и обработка на отисоци од барателите на азил (со оглед на можната идна примена на уредбите од Даблин II и Eurodac)?

Законот за азил и привремена заштита (“Службен весник на Република Македонија”, бр. 49/03) како единствена централно поставена и обучена служба за одлучување по поднесени барања за признавање право на азил го утврдува Одделението за азил при Министерството за внатрешни работи. Ова Одделение со соодветни кадровски проширувања и обука ќе биде надлежно за идна примена на одредбите од Даблин II во врска со утврдување на државите кои би биле одговорни за разгледување на барањето за признавање право на азил.

Во член 8 од Правилникот за образецот на барање за признавање право на азил, начинот на одземање на отпечатоци од прсти и фотографирање на барателите на право на азил, образецот и постапката за издавање и замена на исправи на баратели на право на азил и лица на кои им е признаено право на азил или привремена заштита во Република Македонија и за начинот на водењето на евиденцијата (“Службен весник на Република Македонија”, бр. 48/04) е утврдено дека по барање на Одделението за азил, на барателот на азил му се земаат отпечатоци од прсти и му се врши фотографирање во Одделението за криминалистичка полиција во Министерството за внатрешни работи.

7. Опишете ги вашите системи за регистрација и идентификација (вклучувајќи IT) за баратели на азил.

Законот за азил и привремена заштита (“Службен весник на Република Македонија”, бр. 49/03) во член 67 го утврдува Одделението за азил како единствено надлежно за воспоставување, обработка и користење на Централна збирка на податоци, согласно Законот за заштита на лични податоци (“Службен весник на Република Македонија”, бр. 07/05) , која содржи лични податоци за барателите на азил, признати бегалци и лица под хуманитарна заштита, податоци за нивниот престој и права што ги користат во Република Македонија.

Одделението за азил при постапувањето по поднесени барања за признавање право на азил користи два системи за регистрација : систем за регистрација на баратели на азил и систем за регистрација на признати бегалци и лица под хуманитарна заштита.

За регистрација на баратели на азил, Одделението за азил користи модифициран систем користен од страна на Високиот комесаријат за бегалци - RICS (Registration of Individual Cases). Системот дава можност за внесување на податоци за поднесеното барање, за носителот на

барањето, за лицата кои го придружуваат носителот на барањето и податоци за текот на постапката во сите фази до конечно решение .

Во делот на податоците кои се однесуваат на поднесеното барање, автоматски се определува бројот на барањето, се внесуваат податоци за датумот на пристигање на подносителот на барањето во Република Македонија, датата на неговото поднесување, основот на барањето, адреса на престојување на барателот на азил во Р.Македонија и адреса во матичната држава, податоци за државите преку кои транзитирал пред да дојде во Р.Македонија, податоци за евентуалните роднини во Република Македонија.

Во делот на податоците за подносителот на барањето се внесуваат името, презимето, моминското презиме за лица од женски пол, име на родител, дата на раѓање, место на раѓање, пол, брачна состојба, државјанство, националност, религиозна припадност, образование, занимање во земјата на потекло, потреба од евентуални посебни барања (малолетник без придружба, самохрана мајка и сл.) податоци за лични исправи со кои располага барателот на азил, јазици кои ги зборува и место предвидено за фотографија на барателот на азил.

Во делот на податоците за придржуваните лица се внесуваат податоци за децата на подносителот со нивни идентификациони податоци и сродство (син, ќерка) и можност за внесување на фотографија.

Во делот на податоците за текот на постапката се внесуваат сите настани од поднесувањето на барањето до конечната одлука (поднесување на барање, интервју, првостепено решение, жалба, одлука на второстепениот орган со датум и место за евентуален коментар итн.

Овој систем е интересен и до податоците за барателите на азил внесени во него пристап имаат само службените лица од Одделението за азил. Системот дава можности за добивање извештаи по разни основи (пол и старост, датум на поднесено барање, државјанство, религиозна припадност на барателите на азил и сл.)

По конечно завршување на постапката за признавање право на азил, податоците за признатите бегалци и лицата на кои им е признат азил од хуманитарни причини се внесуваат во посебен систем за автоматска обработка на податоци во делот за странски државјани на престој во Р.Македонија кој се води во Министерството за внатрешни работи. Системот содржи идентификациони податоци за наведената категорија на странци. Системот дава можност за добивање на извештаи за бројот на признати бегалци и лица со хуманитарен статус кои престојуваат на територијата на цела држава.

8. Опишете го вашиот систем кој се однесува на условите за прифаќање на барателите на азил.

Законот за азил и привремена заштита (“Службен весник на Република Македонија”, бр. 49/03) ги утврдува правата на барателите на азил. Согласно овој закон оваа категорија на лица има право на:

- Сместување и згрижување

Согласно член 48 од горенаведениот Закон, барателите на азил имаат право на сместување во Прифатен центар или друго место за сместување определено од страна на Министерството за труд и социјална политика. При определувањето на местото на сместување се води сметка за зачувување на компактноста на семејството. Согласно активностите за реализација на Програмата CARDS - 2002 во тек е постапка за изградба на Прифатен центар за баратели на азил, кој ќе функционира во рамките и под управа на Министерство за труд и социјална политика. Крајниот рок за реализација на овој проект е октомври 2005. Центарот ќе ги задоволува сите европски критериуми и стандарди за сместување на ваква категорија на лица, вклучително и условите за згрижување на баратели на азил со посебни потреби, непридружувани малолетници како и на жртви на

тортура и друг вид на насилство. До реализацијата на овој проект, барателите на азил се прифаќаат и сместуваат во Прифатен центар кој за оваа намена функционира во рамките на Министерството за внатрешни работи. Основен услов за сместување во наведениот центар е потребата од меѓународна заштита на лицето кое се сместува, искажана преку поднесување на барање за признавање право на азил. Покрај сместување во прифатен центар, постои пракса барателите на азил да се сместуваат и во семејства на државјани на Република Македонија.

- Информации

Според воспоставената постапка, по поединечно поднесено барање за признавање право на азил, а согласно член 14 од Законот за азил и привремена заштита, барателот на азил при првиот контакт со Одделението за азил добива усмени информации и објаснувања за неговите права и обврски во текот на постапката што ќе се води, по можност на неговиот мајчин јазик или на јазикот кој тој го зборува. За неговото присуство во својство на барател на азил, Одделението за азил ја известува и Канцеларијата на УНХЦР во Скопје која согласно горенаведениот член има право на пристап до барателите на азил во сите фази на постапката.

- Разговор

Членот 28 од Законот за азил и привремена заштита (“Службен весник на Република Македонија”, бр. 49/03) предвидува право барателот на азил да биде сослушан од страна на овластено службено лице на Одделението за азил заради усно и непосредно објаснување на причините поради кои смета дека има потреба од меѓународна заштита. На барање на подносителот на барањето сослушувањето ќе го спроведе овластено службено лице од ист пол. За време на сослушувањето се води Записник кој се потпишува од сите кои учествувале на сослушувањето.

- Право на советување и застапување

Согласно член 14 од Законот за азил и привремена заштита (“Службен весник на Република Македонија”, бр. 49/03) барателите на право на азил имаат право на правна помош и објаснување во врска со условите и постапката за признавање право на азил. Тие во сите фази на постапката можат да контактираат со лица кои даваат правна помош, со претставници на Високиот комесаријат за бегалци, како со невладини хуманитарни организации. Претставниците на Високиот комесаријат за бегалци имаат право на пристап и контактирање со барателите на право на азил во сите фази на постапката каде и да се наоѓаат тие.

- Толкување / превод

Кога барателот на азил не го разбира јазикот во постапката, согласно член 21 од Законот за азил и привремена заштита (“Службен весник на Република Македонија”, бр. 49/03) Одделението за азил на тоа лице ќе му обезбеди толкувач на јазикот на земјата на потекло или на јазик што тој го разбира. При тоа трошоците за толкувањето ги покрива Министерството за внатрешни работи. Барателите на право на азил имаат право на толкувач од ист пол.

Толкувачот е должен да ги чува како тајна податоците што ги дознал во текот на постапката.

- Документи за идентификација

Согласно член 39 и 40 од Законот за азил и привремена заштита (“Службен весник на Република Македонија”, бр. 49/03) на барателите на азил им се издава идентификациона исправа со важност до донесување на конечна одлука во постапката за азил, односно до истекот на рокот во кој лицето е должно да ја напушти територијата на Република

Македонија по правосилноста на одлуката со која е одбиено неговото барање. Идентификационите документи за баратели на азил ги издава Министерството за внатрешни работи односно Одделението за Азил.

- Престој

Согласно член 48 од Законот за азил и привремена заштита (“Службен весник на Република Македонија”, бр. 49/03) барателот на азил има право на престој и слобода на движење на територијата на Република Македонија.

- Здравствена заштита

Согласно член 48 од Законот за азил и привремена заштита (“Службен весник на Република Македонија”, бр. 49/03) барателот на азил има право на основни здравствени услуги. Министерството за труд и социјална политика се грижи за обезбедување на средства за издржување и здравствена заштита на барателите на право на азил, додека се наоѓаат во прифатниот центар или друго место за сместување определено од ова Министерство. Согласно член 49 од истиот закон барателите на азил имаат должност да се подложат на здравствени прегледи, лекување и пропуштено вакцинирање по барање на органите надлежни за работите од областа на здравството, во случај на опасност по здравјето на луѓето.

- Образование

Законот за азил и привремена заштита (“Службен весник на Република Македонија”, бр. 49/03) децидно не предвидува право и обврска за образование на децата на барателите на азил или малолетните баратели. Сепак согласно воспоставената пракса со барателите на азил од Србија и Црна Гора – Косово. Децата на оваа категорија на лица се вклучени во редовниот образовен систем на државата.

- Вработување

Барателите на азил немаат пристап на пазарот на трудот до завршувањето на постапката, односно до донесување на решение со кое му е признаено право на азил во Република Македонија. Сепак, согласно член 48 од Законот за азил и привремена заштита (“Службен весник на Република Македонија”, бр. 49/03) предвидена е можност за работа само во рамките на Прифатниот центар или друго место за сместување определено од Министерството за труд и социјална политика.

Република Македонија во голем дел ги спроведува европските стандарди и услови кои се однесуваат на прифаќањето на барателите на азил. Со ставање во функција на новиот Прифатен центар кој ќе функционира во рамките на Министерството за труд и социјална политика овој систем целосно ќе биде заокружен согласно европските стандарди.

9. Опишете ја рамката за соработка со УНХЦР и невладините организации

Соработката со УНХЦР и невладините организации се одвива во :

- Делот на правната процедура за испитување на основаноста на поднесеното барање и размена на статистички податоци за број на баратели на азил, лица со признат статус на бегалец и лица со право на азил заради хуманитарни причини;
- Делот на сместувањето и асистенцијата на барателите на азил;

Законот за азил и привремена заштита (“Службен весник на Република Македонија”, бр. 49/03) воспоставува принцип на поделена надлежност. Министерството за внатрешни работи – Одделението за азил е надлежно за правната процедура за утврдување на основаноста на поднесеното барање за признавање право на азил, додека Министерството за труд и

социјална политика е надлежно за сместувањето и асистенцијаат на барателите на азил, како и за интеграцијата на признаените бегалци. Согласно ваквата поделеност на надлежностите, соработката со УНХЦР во рамките на мандатот на УНХЦР се одвива главно со наведените две министерства. При тоа правната рамка на соработката е регулирана со Законот за азил и привремена заштита во:

- Член 13, според кој Одделението за азил е обврзано да соработува со Високиот комесаријат за бегалци при Обединетите нации во сите фази на постапката за признавање право на азил;
- Член 14, им дава право на барателите на право на азил, во сите фази на постапката можат да контактираат со лица кои даваат правна помош, претставници на Високиот комесаријат за бегалци при Обединетите нации, како и со невладини хуманитарни организации;
- Член 48, според кој барателите на право на азил можат да контактираат со Високиот комесаријат за бегалци, како и со невладини хуманитарни организации заради давање на правна помош во постапката за признавање право на азил;

Соработката меѓу Министерството за внатрешни работи - Одделението за азил и канцеларијата на УНХЦР во Скопје е воспоставена од формирањето на Одделението при крајот на 1998 година. Канцеларијата на УНХЦР е активно вклучена во напорите за изградба на систем на азил компатибилен со системот на земјите членки на Европската Унија, на полето на легислативата и процедуралните прашања, како и во делот на размена на информации и статистички податоци. При тоа, во сите работни групи и активности кои се одвиваа и се одвиваат на проблематиката на азилот вклучен е и претставник на Канцеларијата на УНХЦР во Скопје. Така, УНХЦР учествуваше во:

- Активностите за подготовка на новиот Законот за азил и привремена заштита;
- Активностите во државниот тим на Македонија при изготвувањето на Националниот акционен план за азил и имиграција;
- Активностите за реализација на програмата КАРДС – 2002 со свој претставник во Управниот Комитет;

Покрај наведеното, почнувајќи од 2000 година, Одделението за азил има поддршка од страна на УНХЦР во делот кој се однесува на едукацијата и тренингот на вработените, како и во делот на реализација на одредени законски обврски (бесплатна правна помош на барателите на азил, преведувачи и сл.)

Соработката на Министерството за труд и социјална политика со УНХЦР се заснова врз Меморандумот за разбирање кој УНХЦР го има потпишано со Владата на Република Македонија на 08.11.1994 година, при што секоја година ова министерство со помош на УНХЦР реализира различни подпроекти за помош, сместување, исхрана, нудење примарна здравствена услуга, правна заштита и едукација на лицата под хуманитарна заштита кои престојуваа(т) на територијата на Република Македонија.

Ова Министерство имаше извонредна соработка со невладиниот сектор во давањето на основната грижа на лицата под хуманитарна заштита што беше мошне изразено во текот на Босанската и Косовската криза.

10. Опишете ја вашата политика за интегрирање на бегалците.

Согласно Националниот акционен план на Република Македонија за миграција и азил (За повеќе детали види 24_Анекс_01) политиката на интеграција се однесува на прашањата за правата, обврските и можностите на признаените бегалци. Политиката на интеграција е првенствено насочена кон интензивирање на процесот на вклучување на овие лица во социјалниот живот преку изнаоѓање на модалитети за нивно приспособување во рамките на

новото опкружување. Политиката на интеграција не е насочена кон признавање на привилегии на бегалците и имигрантите, туку кон намалување на пречките и овозможување на еднакви права и можности за овие лица. Република Македонија презема чекори во правец на подобрување на системот на интеграција, со цел создавање на соодветни можности за понатамошно интегрирање на бегалците и имигрантите во општеството и создавање на подобри услови за живот.

Заради реализирање на овие цели, во насока на изнаоѓање на трајни решенија за проблемите на бегалците со донесувањето на Законот за азил и привремена заштита (“Службен весник на Република Македонија”, бр. 49/03) предвидени се одредени права кои овие лица може да ги остварат. Во прв план треба да се напомене дека овие лица се социјално необезбедени, па согласно Законот за азил и привремена заштита за лицата со признат статус на бегалец во првите две години е предвидено право на парична помош и сместување. Правото на сместување, согласно со принципите за локално учество, се реализира преку давање соодветен стан на користење или на парична помош потребна за обезбедување на простории за сместување до моментот кога овие лица ќе бидат во можност самостојно да обезбедуваат средства за своја егзистенција, но не повеќе од две години од денот на донесување на решението за признавање на статусот на признат статус на бегалец. Во однос на паричната помош согласно член 53 од Законот за азил и привремена заштита (“Службен весник на Република Македонија”, бр. 49/03) лице со признат статус на бегалец кое нема приход или не може да го оствари од својот имот има право на парична помош во месечен износ, во вид на основна парична помош на носителот на правото и додаток за другите членови на семејството кои немаат егзистенција (соуживатели на помошта) до обезбедување на средства за својата егзистенција, а најдолго две години од денот на доставувањето на решението за признавање на статус на признаен бегалец, Лицата со признаен статус на бегалец, покрај овие права, имаат право и на основни здравствени услуги, се до стекнување на својство на осигурено лице.

Правата и должностите на бегалците се предвидени во член 51 од Законот за азил и привремена заштита (“Службен весник на Република Македонија”, бр. 49/03). Согласно овој член, ако со овој или друг закон поинаку не е определено, признаените бегалци имаат исти права и должности со државјаните на РМ, со следниве исклучоци:

- Немаат избирачко право;
- Не подлежат на воена обврска;
- Не можат да вршат дејност, да засноваат работен однос и да основаат здруженија на граѓани и политички партии во случај кога со закон како услов е предвидено лицето да има државјанство на РМ;

Врз основа на горенаведеното, може да се констатира дека овие лица се изедначуваат со правата на нашите граѓани, односно тие имаат непречен пристап до социјалните, здравствените, образовните и правните установи. Овие лица имаат и право да се појават и на пазарот на трудот под услови пропишани со Законот за азил и привремена заштита при што во принцип постојат и се практикуваат еднакви права во делот на пазарот на трудот. Имено, согласно член 56 од Законот за азил и привремена заштита (“Службен весник на Република Македонија”, бр. 49/03) правото на работа признаените бегалци го остваруваат под истите услови кои со соодветни законски прописи се предвидени за странците со одобрен постојан претстој во Република Македонија, додека во однос на правата од работен однос тие се изедначени со македонските државјани.

Предвидени активности насочени кон интеграција на бегалците се и креирањето на посебни програми за изучување на македонскиот јазик, едукација и професионална обука (изучување на различни видови на занаети) и други мерки. Во насока на реализирање на оваа цел е неопходна соработката со постоечките невладини организации, како и формирање на нови НВО-а од ваков карактер. Истовремено, особено значење во процесот на интеграција на

бегалците имаат и невладините организации, преку организирање информативни кампањи за промовирање на толеранција кон бегалците и против ксенофобија.

11. Опишете го вашиот постоен систем за прибирање на податоци и статистики за движењата кои се однесуваат на азил и бегалци во вашата земја и наведете ги следните податоци (период 2002-2004): број на баратели на азил, број на бегалци и други лица со признат статус на заштита, 10 најзастапени државјанства на барателите на азил за секоја година посебно. (При одговарање на ова прашање се препорачува користење на информации кои се доставуваат до ЕУРОСТАТ-заеднички годишен прашалник за миграција).

Согласно член 67 од Законот за азил и привремена заштита (“Службен весник на Република Македонија”, бр. 49/03) информации и статистички податоци за азил води Одделението за азил при Министерството за внатрешни работи. Имено, ова одделение воспоставува, обработува и користи Централна збирка на податоци, воспоставена согласно Законот за заштита на лични податоци (“Службен весник на Република Македонија бр. 12/94 и 04/02) што е исто така во согласност со новиот Закон за заштита на лични податоци (“Службен весник на Република Македонија бр. 07/05) усвоен на 25 јануари 2005 година. Збирката содржи лични податоци за баратели на право на азил, признаени бегалци и лица под хуманитарна заштита, податоци за нивниот престој и за правата што ги користат во Република Македонија.

Според податоците кои се водат во Одделението за азил, состојбата во врска со барателите на азил и лицата на кои им е признато право на азил за 2002, 2003 и 2004 година е следна:

Година	Број на баратели на азил	Статус бегалец	на Хуманитарна заштита	Одлучување		
				Запрена постапка	Одбиени барања	Во постапка
2002	118	1	/	15	102	/
2003	2311(5)*	12	809(2)	199	209	1082(3)
2004	48	/	/	1	17	30

* Бројките во загради означуваат малолетни лица без придружба.
Извор: Министерство за внатрешни работи / Одделение за азил

Постапките по поднесени барања за признавање право на азил во 2002 година се водеа согласно Законот за движење и престој на странци (“Службен весник на Република Македонија “бр. 36/92, 66/92, 26/93 и 45/02). Постапките по барањата за признавање право на азил поднесени во текот на 2003 година се водеа и се водат согласно Законот за азил и привремена заштита (“Службен весник на Република Македонија”, бр. 49/03) кој стапи во сила на 3 август 2003 година. Со оглед дека Одделението за азил се уште постапува по барањата за признавање право на азил поднесени во текот на 2003 година, од барањата поднесени во текот на 2004 година како приоритетни се работеа само очигледно неоснованите за кои согласно Законот за азил и привремена заштита се води брза постапка.

Во периодот од 2002 до 2004 година, барања за азил во Република Македонија имаат поднесено државјани од три долунаведени држави.

Држави	2002 година	2003 година	2004 година
Србија и Црна Гора	116	2310(5)	47
Турција	1	1	/
Бугарија	1	/	1

* Бројките во загради означуваат малолетни лица без придружба.
Извор: Министерство за внатрешни работи / Одделение за азил

G. ПОЛИЦИСКА СОРАБОТКА

1. Ве молиме да наведете информации за законските и други прописи со кои се регулира полицијата и полициската соработка, како и нивното придружување кон соодветните меѓународни конвенции.

Закони кои се однесуваат на полицијата и извршувањето на нејзините задачи во Република Македонија, како и на полициската соработка:

- Закон за внатрешни работи (“Службен весник на Република Македонија“ бр. 19/95, 55/97, 38/2002, 33/2003 и 19/2004);
- Закон за организација и работа на органите на државната управа (“Службен весник на Република Македонија“ бр.58/00 и 44/02);
- Кривичен законик (“Службен весник на Република Македонија“ бр.37/96, 80/99, 4/02. 43/03 и 19/04);
- Закон за кривичната постапка (“Службен весник на Република Македонија“ бр.15/1997, 44/2002 и 74/2004);
- Закон за прекршоците против јавниот ред и мир (“Службен весник на Република Македонија“ бр.25/72, 29/83, 51/88, 19/90 и 26/93);
- Закон за прекршоците (“Службен весник на Република Македонија“ бр.15/97);
- Закон за безбедност на сообраќајот на патиштата (“Службен весник на Република Македонија“ бр.14/98, 38/02 и 38/04);
- Закон за азил и привремена заштита (“Службен весник на Република Македонија“ бр.49/03);
- Закон за движење и престој на странците (“Службен весник на Република Македонија“ бр.36/92, 26/93 и 45/02);
- Закон за преминување на државната граница и движење во граничниот појас (“Службен весник на Република Македонија“ бр.36/92, 12/93, 11/94 и 19/04);
- Закон за оружје (“Службен весник на Република Македонија“ бр. 7/05)
- Закон за обезбедување на лица и имот (“Службен весник на Република Македонија“ бр.80/1999);
- Закон за патните исправи на државјаните на Република Македонија (“Службен весник на Република Македонија“ бр.67/92, 20/03 и 46/04);
- Закон за општата управна постапка (“Службен весник на Република Македонија“ бр.47/86);
- Закон за управните спорови (“Службен весник на Република Македонија“ бр.4/77 и 44/02);
- Закон за јавните собири (“Службен весник на Република Македонија“ бр.55/95);
- Закон за класифицирани информации (“Службен весник на Република Македонија“9/2004);
- Закон за заштита на лични податоци (“Службен весник на Република Македонија“ бр. 5/07);
- Закон за финансиска полиција (“Службен весник на Република Македонија“ бр.55/2002);
- Законот за спречување на перење пари и други приноси од казниво дело (“Службен весник на Република Македонија“ бр.46/04) и други закони.

За извршување на работите од надлежност на Министерството за внатрешни работи, работниците на Министерството постапуваат и во согласност со следните подзаконски прописи:

- Правилник за вршење на работите на Министерството за внатрешни работи (“Службен весник на Република Македонија“ бр.12/98 и 15/03);
- Правилник за вршење на работите на Дирекцијата за безбедност и контраразузнавање (“Службен весник на Република Македонија“ бр.48/98);
- Правилник за вршење на работите на Секторот за внатрешна контрола и професионални стандарди на МВР;
- Правилник за начинот на чување и заштита на документи, извештаи, податоци и други акти во Министерството за внатрешни работи што се закон, друг пропис или одлука на надлежен орган се означени како државна, воена или службена тајна (“Службен весник на Република Македонија“ бр.48/95 и 34/03);
- Правилник за начинот на вршење контрола на преминувањето на државната граница, движењето и престојот на граничните премини и водењето евиденција (“Службен весник на Република Македонија“ бр.74/92);
- Уредба за употреба на средства на присилба и огнено оружје (“Службен весник на Република Македонија“ бр.22/98, 17/04);
- Кодекс на полициска етика (“Службен весник на Република Македонија“ бр.3/04);
- Правила за начинот на однесување и меѓусебните односи на работниците со посебни должности и овластувања во Министерството за внатрешни работи;
- Упатство за начинот на постапување на овластените службени лица во Министерството за внатрешни работи со привремено одземени и пронајдени предмети (“Службен весник на Република Македонија“ бр.56/1995);
- Одлука за определување на личности и објекти што се заштитуваат (“Службен весник на Република Македонија“ бр.88/02) и други подзаконски прописи.

Поаѓајќи од неопходноста за меѓународна полициска соработка, Законот за внатрешни работи во член 44 децидно нормира дека во вршењето на работите од својата надлежност, Министерството може да соработува и разменува информации со странски полициски и државни органи, организации од други држави и меѓународни организации во областа на внатрешните работи.

Од страна на Република Македонија како членка на Обединетите нации и на Советот на Европа потпишани се и ратификувани следните меѓународни конвенции кои се однесуваат на полицијата и полициската соработка:

Конвенции на Совет на Европа

- Европска Конвенција за заштита од тортура и нечовечки или понижувачки третман или казнување и Протокол број 1 и протокол број 2 кон Конвенцијата (Конвенцијата и Протоколите се потпишани на 14.06.1996 година, ратификувани на 06.06.1997 година и стапени во сила Конвенцијата на 01.10.1997 година а протоколите на 01.03.2003 година);
- Европска Конвенција за меѓусебна правна помош во кривичната материја, со дополнителен протокол
(Конвенцијата и Протоколот се потпишани на 28.07.1999 година, ратификувани на 28.07.1997 година и стапени во сила на 26.10.1999 година);
- Конвенција за компјутерски криминал
(Конвенцијата е потпишана на 23.11.2001 година, ратификувана на 15.09.2004 година);
- Европска Конвенција за екстрадиција со дополнителен протокол број 1 и протокол број 2 кон Конвенцијата

(Конвенцијата и Протоколите се потпишани на 28.07.1999 година, ратификувани на 28.07.1999 година и стапени во сила 26.10.1999 година);

- Европска Конвенција за трансфер на осудени лица со дополнителен протокол кон Конвенцијата

(Конвенцијата и Протоколите се потпишани на 28.07.1999 година, ратификувани на 28.07.1999 година и стапени во сила 26.10.1999 година);

- Казнена конвенција за корупција

(Конвенцијата е потпишана на 28.07.1999 година, ратификувана на 28.07.1999 година и стапена во сила на 01.07.2002 година);

- Дополнителен протокол кон казнената конвенција за корупција (потпишан на 15.05.2003 година);

- Цивилна конвенција за корупцијата

(потпишана на 08.06.2000 година; ратификувана на 29.11.2002 година, а старі во сила 01.11.2003 година);

- Конвенција за перење на пари, откривање, заплена и конфискација на имотна корист прибавена со кривично дело

(Конвенцијата е потпишана на 14.12.1999 година, ратификувана на 19.05.2000 година и стапена во сила на 01.07.2000 година);

- Европска конвенција за спречување на тероризмот

(Конвенцијата е потпишана на 08.11.2001 година, ратификувана на 15.07.2004 година);

- Протокол за изменување на Европската конвенција за спречување на тероризмот (потпишан на 15.05.2003 година);

- Конвенцијата на Советот на Европа за заштита на лица при автоматска обработка на лични податоци број 108, од 28.01.1981 година (Конвенцијата е ратификувана на 24.01.2005).

Конвенции на ОН

- Меѓународен пакт за граѓански и политички права, донесен на 19.12.1966 година (Службен весник МД., - 7/71-73);

- Меѓународна конвенција за сузбивање на терористичките напади со експлозивни материји

(Конвенцијата е потпишана на 16.12.1998 година, ратификувана на 06.05.2004 година);

- Меѓународна конвенција за спречување на финансирање на тероризмот

(Конвенцијата е потпишана на 31.01.2000 година, ратификувана на 06.05.2004 година);

- Конвенција за сузбивање на нелегална заплена на авион

(од 07.01.1998 година преземена по основ на сукцесија);

- Конвенција за казнените дела и одредени други дела сторени во воздухоплов

(од 30.08.1994 година преземена по основ на сукцесија);

- Конвенција за физичка заштита на нуклеарниот материјал

(од 20.09.1996 година преземена по основ на сукцесија);

- Конвенција за сузбивање на незаконски акти против безбедноста на цивилното воздухопловство

(од 04.01.1995 година преземена по основ на сукцесија);

- Протокол за сузбивање на незаконски акти на насилство на аеродроми кои служат за меѓународното цивилно воздухопловство, дополние кон Конвенција за сузбивање на незаконски акти против безбедноста на цивилното воздухопловство

(од 04.01.1995 година преземена по основ на сукцесија);

- Конвенција за маркирање на пластични експлозиви заради нивна детекција

(од 21.09.1998 година преземена по основ на сукцесија);

- Конвенција за спречување и казнување на криминалот против меѓународно заштитени лица, вклучувајќи и дипломати
(потпишана 29.01.1998 година, стапува во сила 17.12.1991 година);
- Конвенцијата за безбедноста на персоналот на ОН и сродниот персонал
(Конвенцијата е потпишана на 06.03.2002 година, во тек е постапка за ратификација);
- Конвенција за спречување на трговијата со личности и експлоатација на други донесена на 21.03.1950 година (Сл.л. -МД - 2/51-39)
(Конвенцијата е преземена по основ на сукцесија);
- Конвенција за правната положба на бегалците, донесена на 28.08.1951 година;
  - Протокол за правната положба на бегалците, донесен на 31.01.1967 година
(Конвенцијата и протоколите се преземени по основ на сукцесија, а Република Македонија ги ратификуваше 1994 година);
- Меѓународна конвенција против земање заложници
(Стапена во сила на 17.11.1991 година, преземена со сукцесија на 12.03.1998 година);
- Конвенција против транснационален организиран криминал
(Конвенцијата и протоколите се потпишани на 12.12.2000 година, ратификувани на 28.09.2004 година);
  - Дополнителен протокол за превенција, спречување и казнување на трговијата со луѓе, посебно жени и деца;
  - Дополнителен протокол против илегално пренесување на мигранти по сувоземен, воден и воздушен пат.

Во октомври 1993 година Република Македонија ги презема по основ на сукцесија следниве конвенции:

- Единствена конвенција за наркотички дроги од 1961 година, дополнета со протокол од 1972 година;
- Конвенција за психотропни сустанции од 1971 година;
- Конвенција против незаконска трговија со наркотички дроги и психотропни супстанции од 1988 година.

Покрај горенаведените конвенции на Советот на Европа и Обединетите нации, Република Македонија во нормирањето на работата на полицијата и полициската соработка се раководи и од општо прифатените меѓународни начела, содржани во следниве документи:

- Декларација за основните принципи за правата на жртвите на криминални активности и злоупотреба на службени овластувања (Резолуција на ОН 40/34-1985 усвоена на 29.11.1985);
- Кодекс за однесување на ОН за припадниците на органите на власта/овластените лица за спроведување на законот (Резолуција на ОН 34/169/1979 усвоена на 17.12.1979 година); и
- Декларација за полицијата на Советот на Европа (Резолуција 690-1979 усвоена на 08.05 1979).

Други специфични договори кои имат влијанија врз работта на полицијата се:

- Спогодба за мултинационалните мировни сили на Југоисточна Европа со дополнителен протокол

(Спогодбата е склучена на 26.09.1998 година а дополнителниот договор е склучен на 12.01.1999 година);

- Договор меѓу Република Македонија и Европската Унија за статусот на силите раководени од Европската Унија во Република Македонија.
(Потпишан на 26.03.2003 година).

ИНТЕРПОЛ

На 62 -то заседание на Генералното собрание на Интерпол, одржано на Аруба, 1993 година Република Македонија е примена во членството на Меѓународната организација на криминалистичката полиција-Интерпол. Република Македонија ги исполнува сите обврски кои произлегуваат од ова членство и ги почитува .

Ратификуваните меѓународни конвенции согласно Уставот на Република Македонија преставуваат дел од внатрешниот правен поредок и не можат да се менуваат со закон.

Кривичниот законик на Република Македонија (“Службен весник на Република Македонија“ бр.37/96, 80/99, 4/2002, 43/03 и 19/04), како еден од законите кој полицијата ги применува во превземањето на мерките и активностите од законски утврдениот делокруг на работа обезбедува имплементирање на голем број меѓународни конвенции.

Законското битие на кривичното дело *примање поткуп* (член 357 од КЗ) и на кривичното дело *давање поткуп* (член 358 од КЗ) со кои се инкриминира корупцијата е дефинирано во согласност со одредбите на Казнената конвенција за корупцијата, Цивилната конвенција против корупцијата, како и со Конвенцијата за заштита на финансиските интереси на Европските заедници и Првиот и Вториот протокол на Конвенцијата.

Одредбите од наведените меѓународни конвенции се инкорпорирани и во Законот за спречување на корупцијата со кој е санкционирано *поткупувањето на избирачите* (член14), *привилегирањето или дискриминирањето по изборите* (член 15), *влијанието при избор, именување или разрешување на раководни места* (член 16), *влијанието за вработување на блиски роднини* (член 29).

Конвенцијата на Обединетите нации против транснационален организиран криминал со Протоколите е имплементирана во Законот за кривична постапка и тоа во членовите 270-а и 270-б со кои е уредена постапката за заштита на сведоците, соработниците на правдата и на жртвите. како и во одредбите од Кривичниот законик кој ја уредуваат постапката за примената на мерката привремено обезбедување на имот и средства кои се во врска со кривичното дело, а кои се однесуваат на привремено замрзнување, заплenuвање, задржување на фондови, банкарски сметки, финансиски трансакции или приноси од кривично дело (член 203 - член 208).

Одговорноста на правните лица прокламирана во член 10 од Конвенцијата за Обединетите нации против транснационалниот организиран криминал е инкорпорирана во членовите 477-а-477-л од Законот за кривична постапка, додека примената на специјалните истражни техники кои преставуваат ефикасно средство за сузбивање на организираниот криминал (член 20 од Конвенцијата) се вградени во членовите 142-б-142-ѓ од Законот за кривична постапка.

Исто така наведената Конвенција е имплементирана и во Кривичниот законик со предвидувањето на кривичното дело *трговија со луѓе* (член 418-а), *криумчарање на мигранти* (член 418-б), *перење пари и друга противправна имотна корист* (член 273), во одредбите кои ја уредуваат конфискацијата на имотот и имотната корист и одземањето на предмети (член 97- член 100), како и во одредбите со кои се определуваат казните за правните лица (член 96-а-96-ѓ).

Екстрадицијата (член 15 од Конвенцијата), трансферот на осудени лица (член 17 од Конвенцијата.), взаемната правна помош (член 18 од Конвенцијата) се уредени во одредбите од Законот за кривична постапка кои ја уредуваат постапката за екстрадиција на обвинети и осудени лица и постапката за трансфер на осудени лица (член 509-525-б), како и во постапката за давање на меѓународна правна помош и извршување на меѓународни договори по кривично-правни предмети (член 502-508).

Конвенцијата за компјутерски криминал е вградена во Кривичниот законик и тоа во: член 149-а *спречување на пристап кон јавен информатички систем*, член 251 *оштетување и неовластено влегување во компјутерскиот систем*, член 251-а *правење и внесување на компјутерски вируси*, член 251-б *компјутерска измама*.

Одредбите од Европската конвенција за казнување на тероризмот се инкорпорирани во член 313 од Кривичниот законик со кој *тероризмот* е предвиден како кривично дело, во член 419 кој како кривично дело го санкционира *меѓународниот тероризам*, во член 394-а *терористичка организација*.

Одредбите од Римскиот статут се инкорпорирани во Кривичниот законик и тоа во член 366-а *поднесување лажни докази*, член 368-а *незаконито влијание врз сведоци*, член 394-а *терористичка организација*, член 403-а *злосторство против човечноста*, член 407-а *одобрување или оправдување на геноцид, злосторства против човечноста или воени злосторства*, член 407-б *злоупотреба на хемиско или биолошко оружје*, член 416-а *организирање на група и поттикнување на извршување на геноцид и воени злосторства*, член 416-б *одговорност на командантите и други претпоставени* и член 416-в *одговорност на потчинетиот за дело извршено по наредба на претпоставениот*.

Одредбите од Европската конвенција за меѓусебна правна помош во кривичната материја со Дополнителниот протокол и Вториот дополнителен протокол кон Европската конвенција за меѓусебна правна помош во кривичната материја се инкорпорирани во членовите 502 до 508 од Законот за кривична постапка ("Службен весник на РМ" бр.15/97, 44/2002 и 74/2004) со кои е уредена постапката за давање на меѓународна правна помош и извршување на меѓународни договори во кривичните предмети.

Член 502 од Законот за кривична постапка содржи експлицитна гранција дека меѓународната кривично-правна помош се врши според одредбите на Законот за кривична постапка, доколку со одредбите на Европската конвенција за меѓусебна правна помош во кривичната материја со протоколите, Конвенцијата на Обединетите нации за транснационален организиран криминал и со другите меѓународни договори ратификувани во согласност со Уставот на Република Македонија поинаку не е определено.

Согласно член 503 од Законот за кривична постапка молбите на домашните судови за правна помош во кривичните предмети се доставуваат до странските органи по дипломатски пат. На ист начин до домашните судови се доставуваат молбите од странските органи за правна помош.

Меѓутоа, во итни случаи, ако постои взаемност, молбите за правна помош можат да се доставуваат преку Министерството за внатрешни работи.

Одредбите од Европската конвенција за екстрадиција заедно со Дополнителниот протокол и Вториот дополнителен протокол, како и Европската конвенција за трансфер на осудени лица со Дополнителниот протокол се инкорпорирани во членовите 509-525 од Законот за кривична постапка со кои е уредена постапката за екстрадиција на обвинети и осудени лица и постапката за трансфер на осудени лица.

Конвенцијата за перење пари, заплена и конфискација на имотната корист прибавена со кривично дело е инкорпорирана со предвидувањето на кривичното дело *перење на пари и друга противправна имотна корист* (член 273 од Кривичниот законик) и во членовите од 203-а до 207 од Законот за кривична постапка.

Со донесувањето на Законот за азил и привремена заштита (“Службен весник на Република Македонија“ бр.49/2003) со кој се уредуваат условите и постапката за добивање и престанок на правото на азил на странец и лице без државјанство кое бара признавање на право на азил во Република Македонија, како и правата и должностите на барателите и лицата на кои им е признаено правото на азил во Република Македонија, остварена е хармонизација на домашното законодавство со Конвенцијата за статусот на бегалците од 1951 година и Протоколот за статусот на бегалците од 1967 година. Имплементирајќи ја содржината на член 3 од Конвенцијата за заштита на правата на човекот и основните слободи од 1950 година и член 3 од Конвенцијата против мачење и други облици на сурово, нехумано и понижувачко постапување или казнување од 1984 година, Законот за азил и привремена заштита го гарантира правото на азил, под услови и постапка утврдени со овој закон.

Во Законот за спречување на перење пари и други приноси од казниво дело (“Службен весник на Република Македонија“ бр.46/04) имплементирани се одредбите од Конвенцијата на ООН против транснационалниот организиран криминал, Директивата на Европската Унија за спречување на користењето на финансискиот систем со цел за перење пари 91/38/ЕЕЗ и Директивата на Европската Унија 2001/97-ЕЕЗ, 40-те Препораки на ФАТФ и 8-те специјални Препораки против финансирањето на тероризам усвоено од ФАРФ.

Содржината на членот 8 од Конвенцијата за заштита на правата на човекот и основните слободи, која е ратификувана од страна на Собранието на Република Македонија на 27.02.1997 година е инкорпорирана во Предлогот за донесување на Законот за следење на комуникации со Предлог закон, кој се наоѓа во постапка пред Собранието на Република Македонија.

Новиот Закон за заштита на лични податоци е усогласен со Директивата на Европскиот парламент и на Советот 95/46/ЕС од 1995 година за заштита на лицата во однос на обработката на личните податоци.

Во Република Македонија изготвен е Предлог за донесување на Закон за странци со кој се настојува во домашната легислатива да се вградат европските стандарди и правила од областа на миграцијата. При дефинирањето на условите под кои странците можат да влегуваат, престојуваат и да ја напуштаат територијата на Република Македонија се води сметка за усогласеноста со европското законодавство, востановените меѓународни стандарди, документи на Советот на Европа како што се: Конвенција за имплементација на Шенгенскиот договор од 14 јуни 1985 година, Општите конзуларни инструкции на Советот за визи за употреба од страна на дипломатските мисии и конзуларни места со Анексите, Одлуката на Советот од 22 декември за дополнување на треттиот подпараграф од делот 5 од Општите конзуларни упатства, Одлуката од 12.12.2003 година за дополнување на Делот 5 точка 1.4. од Општите конзуларни упатства и дел 1 точка 4.1.2. со кој се воведува барањето за поседување на патничко медицинско осигурување како еден од потребните документи за издавање на униформната виза, Одлука на Советот од 29.04.2004 година за дополнување на Општите конзуларни упатства во насока на воведување одредба за гранична контрола на придружуваните малолетници, Резолуцијата на Советот од 26.06.1997 година за непридржувани малолетници кои се државјани на трети земји, Директива на Советот од 17.12.2003 година за дозвола за престој издадена на државјани на трета земја кои се жртви на трговија со луѓе или кои се предмет на акција за олеснување на илегалната миграција кои соработуваат со надлежните власти, Резолуција на Советот од 04.03.1996 година за статусот на државјани на трета земја кои престојуваат на долгорочна основа на територијата на Земјата членка, Резолуцијата на Советот од 30.11.1994 година за прием на државјани од трета земја на територијата на земјите членки заради студирање, Директивата на Советот од 28.05.2001 година за заедничко признавање на одлуките за протерување на државјаните на трети земји, Директива на Советот од 22.09.2003 година за правото на семејно обединување, Директива на Советот од 25.11.2003 за статусот на државјани на трета земја како долгорочни резиденти, Одлуката на Советот од 03.12.1998 година за заеднички стандарди во врска со

пополнување на образецот за дозвола за престој, Прерораките и најдобрата пракса од февруари 2002 година за контрола на надворешните граници, отстранување и реадмисија и многу други.

2. На кој начин се организирани органите за спроведување на законите (надлежни министерства, структура, човечки потенцијал, структура на хоризонтална соработка, буџет)? Кои закони, прописи и административни правила се однесуваат на полицијата и извршувањето на нејзините полициски функции?

Органи надлежни за спроведување на законите се: Министерството за внатрешни работи, Јавното обвинителство и Царинската управа и Финансиската полиција како органи во состав на Министерството за финансии.

Министерство за внатрешни работи

Внатрешните работи на територијата на Република Македонија ги врши Министерството за внатрешни работи како орган на државната управа со кој раководи министер за внатрешни работи. Органи во состав на Министерството за внатрешни работи надлежни за работите на јавната и државната безбедност се: Биро за јавна безбедност и Управа за безбедност и контраразузнавање, со кои раководат директори.

Работите на системот на јавна безбедност ги врши Бирото за јавна безбедност преку работниците на полицијата, граничната полиција и криминалистичката полиција, организирани во Оддел за полиција, Оддел за криминалистичка полиција и Оддел за гранична полиција.

Одделот за полиција ги врши работите на непосредно одржување на јавниот ред и мир, регулирањето и контролата на сообраќајот на патиштата, безбедноста на езерата како и други работи чија природа или услови бараат да ги извршуваат униформирани работници на Министерството. Во рамките на Одделот за полиција постојат посебни организациони единици надлежни за следните прашања: јавен ред и мир, безбедност на патниот сообраќај, надворешно физичко обезбедување на објекти, и слично.

Одделот за криминалистичка полиција ги врши работите на спречување на вршење кривични дела, откривање и фаќање на сторители на кривични дела, криминалистичко-техничките работи и други работи утврдени со Законот за внатрешни работи. Во рамките на Одделот за криминалистичка полиција постојат посебни организациони единици надлежни за следните прашања: општ криминал, меѓународна полициска соработка, дрога, оружје, организиран криминал и криминалистичка техника.

Одделот за гранична полиција ги врши работите на заштита на државната граница, контрола на преминување преку државната граница, утврдување и решавање на граничните инциденти и други повреди на државната граница и други работи утврдени со закон. Во рамките на Одделот за гранична полиција постојат посебни организациони единици надлежни за следните прашања: аналитика, гранични премини и надзор на државната граница, операции, поддршка на граничното полициско работење, евроинтеграции преку гранична соработка и координација на странска помош и слично.

За вршење на одделни задачи, како што се прашањата за аналитика и истражување, обезбедување на лица и внатрешно обезбедување на објекти, странци и имиграциони прашања, одбранбени подготовки и слично, организирани се посебни организациони единици во Бирото за јавна безбедност.

Во Бирото за јавна безбедност, работните задачи и обврски ги извршуваат работници со посебни должности и овластувања (овластени службени лица) и државни службеници без полициски овластувања.

За извршување на работите на системот на државна безбедност, што се однесуваат на заштита од шпионажа, тероризам или други активности насочени кон загрозување или

уривање на демократските институции утврдени со Уставот на Република Македонија со насилни средства, како и заштита од потешки форми на организиран криминал надлежна е Управата за безбедност и контраразузнавање.

Во рамките на Министерството за внатрешни работи постојат и организациони облици што вршат определени стручни работи за Бирото за јавна безбедност и Управата за безбедност и контраразузнавање како што се: Одделение за комуникација со јавноста, Сектор за антитероризам, Сектор за внатрешна контрола и професионални стандарди, Сектор за меѓународна соработка и европска интеграција, Сектор за финансии и други заеднички работи, Сектор за правни и кадровски работи, Сектор за телекомуникации, криптозаштита и информатика, Сектор за управно-надзорни работи и Сектор за реинтеграција.

Во наведените организациони облици, работите ги вршат работници со посебни должности и овластувања (овластени службени лица) и работници со статус на државен службеник.

За извршување на внатрешните работи на територијата на Република Македонија формирани се 12 подрачни организациони облици - Сектори за внатрешни работи, организирани врз основа на големината на подрачјето, бројот на жителите, бројот на кривичните дела и прекршоци и други критериуми. Со нив раководат началници. Во рамките на Секторите за внатрешни работи организирани се вкупно 23 Одделенија за внатрешни работи. За непосредно извршување на полициските и другите внатрешни работи за подрачјето на една или повеќе општини се формирани полициски станици, со кои раководат командири.

Вкупниот број на вработени во Министерството за внатрешни работи изнесува 12.225. Од нив 7.987 се униформирани работници во Полицијата, 1.203 овластени службени лица во Криминалистичка полиција, 508 во Управа за безбедност и контраразузнавање, 750 вработени во Територијалните противпожарни единици како и 1777 работници на останати работни места во Министерството за внатрешни работи.

Министерството за внатрешни работи се финансира, односно е корисник на средства од Буџетот на Република Македонија, како од Централниот буџет - финансиран со изворни приходи утврдени во буџетот, така и од приходи кои ги наплатува Министерството и приходи остварени од дополнителни активности - самофинансирачки активности. Согласно постојните законски прописи финансирањето на Министерството за внатрешни работи се извршува преку три жиро сметки и тоа: буџетска сметка, сметка за средства од остварени приходи и сметка за самофинансирачки активности.

Буџетот на Република Македонија за Министерството за внатрешни работи за 2005 година изнесува вкупно 6.677.599.000 денари (во 2004 година изнесуваше 5.677.838.000 денари). Предвидени се три буџетски програми на Министерството: Администрација (99.035.000), Безбедност (5.775.827.000) и Полициска академија (44.841.000). Во делот за администрација се утврдени средствата за административна поддршка на функциите на Министерството, поддршка во делот на законска норматива и координација на функциите на Министерството. Буџетската програма Безбедност ги одразува основните функции на Министерството. Средствата за Полициска академија се наменети за образование на полициски кадри, континуирана обука на припадниците на Полицијата и научно-истражувачка дејност. Покрај овие програми, за Министерството за внатрешни работи определни се средства од владините програми кои претставуваат приоритети на Владата. Во рамките на овие приоритети, во Програмата Унапредување на одбраната и безбедноста, издвоени се 336.081.000 ден. за Гранична полиција. Во овие рамки опфатени се расходите за безбедност и контрола на границата и престојот во граничните појаси на сите граници во Република Македонија.

Јавно обвинителство

Јавното обвинителство е единствен и самостоен државен орган кој ги гони сторителите на кривични и други со закон утврдени казниви дела.

Во остварувањето на функцијата на гонење на сторителите на кривични дела и на други со закон утврдени казниви дела, јавниот обвинител е надлежен:

- да преземе потребни мерки и правни средства за откривање на кривични и други казниви дела и нивните сторители и за насочување на претходната постапка;
- да ги преземе сите процесни дејствија во рамките на основната функција на јавниот обвинител да поднесува и застапува обвиненија;
- да одлучи дали треба да се преземе или продолжи кривичното гонење за сторителите на кривични дела;
- да изјавува редовни или вонредни правни лекови против судски одлуки;
- се грижи за доследно спроведување на санкциите изречени за казниви дела и за заштита на правата на лицата спрема кои е определена мерката притвор и врши и други дејствија определени со закон.

Функцијата на јавното обвинителство во Република Македонија ја вршат јавни обвинители и тоа: Јавен обвинител на Република Македонија, виши јавни обвинители (вкупно 3) и основни јавни обвинители (вкупно 22).

Јавните обвинители имаат еден или повеќе заменици. Заменикот на јавниот обвинител може да ги презема сите дејствија во постапката пред судот, други органи и други правни лица за кои јавниот обвинител е овластен со закон.

Јавното обвинителство се основа за подрачја на суд од соодветен степен, пред кој надлежно постапува. За подрачја на еден или повеќе првостепени судови може да се основа едно основно јавно обвинителство.

За подрачје на второстепен суд се основа вишо обвинителство.

Јавното обвинителство на Република Македонија се основа за целата територија на Република Македонија со седиште во Скопје.

Во јавните обвинителства со поголем обем на истородни предмети, заради подобра ефикасност и специјализација во работењето на јавното обвинителство, на одделно потесно подрачје од неговата надлежност може да се формираат одделенија како внатрешни организациони единици. Со работата на одделението раководи јавен обвинител или заменик на јавниот обвинител определен според годишниот распоред за работа на Јавното обвинителство на Република Македонија.

Во јавното обвинителство на Република Македонија се основа Одделение за гонење на сторители на кривични дела од областа на организираниот криминал и корупцијата. Ова одделение постапува за кривичните дела за кои гонењето се презема по службена должност извршени од организирана група со најмалку три лица, која дејствува одреден период, со цел да оствари непосредна или посредна финансиска корист или друг вид материјална корист и која ќе изврши едно или повеќе кривични дела за кои со закон е пропишана казна затвор во траење од најмалку четири години.

Средствата за работа на јавните обвинителства се обезбедуваат од Буџетот на Република Македонија преку буџетскиот корисник - Јавно обвинителство на Република Македонија.

Во Буџетот на Република Македонија за Јавното обвинителство за 2005 година предвидени се 195.069.000 денари, структурирани во единствена програма, додека Буџетот за 2004 година изнесуваше 188.361.000 денари. Покрај тоа, во рамките на Владината програма “Владеење на правото” – реформа на судство, издвоени се 10.000.000 денари.

Царинска управа

Општата организациона поставеност на Царинската управа е уредена во Законот за Царинската управа ("Службен весник на Република Македонија" бр. 46/2004), а внатрешната организација со Правилникот за организација и работа во Царинската управа број 02-5451/1 од 09.03.2004 година и со Правилникот за измена и дополна на Правилникот за организација и работа на Царинската управа број 02-5451/1 од 22.09.2004 година донесена од Министерот за финансии.

Царинската управа е орган на државната управа во состав на Министерството за финансии со својство на правно лице и со седиште во Скопје. Своите надлежности ги спроведува на целата територија на Република Македонија.

Царинската управа делокругот на работа го извршува преку:

- Централна управа, која координира и раководи со царинските надлежности на цела територија на Република Македонија; и
- Царинарниците кои се формираат во зависност од обемот и структурата на стоковиот и патничкиот промет со странство;

Централната управа се состои од 6 Сектори, во чиј состав има 18 Одделенија и 17 Служби, како и 3 самостојни Одделенија. Во рамките на едно од овие одделенија постои Дежурен оперативен центар и Служба за соработка со Директорот.

Како регионални единици воспоставени се 5 царинарници со вкупно 5 служби, 39 царински испостави, а во состав на испоставите вкупно 12 отсеци.

Најголем број на царински испостави и царински отсеци се воспоставени на граничните премини во патнички, железнички и воздушен сообраќај, а останатите се внатрешни царински испостави и отсеци за спроведување на увозно и извозно царинење.

Вкупен број на работни места предвиден во Правилникот за систематизација на работни места на Царинската управа е 997, од кои 360 работни места во Централната управа, а 637 работни места во Царинарниците.

Од вкупниот број на предвидени работни места, пополнети се 844.

Како последни преземени реформи во организационата структура на Царинската управа воспоставен е Сектор за професионална одговорност, кој по екипираноста и обуките, секојдневно врши внатрешна контрола врз сите воведени функции во централната управа и регионалните единици, заради контрола на спроведување на Закони, пропишани процедури, надлежност, работни задачи. На овој начин се врши превенција, утврдување и елиминирање на лошо однесување, измама, загуби, злоупотреба и погрешно раководење во организационите облици во царинската служба. Истите се процесуираат согласно Законот за работни односи ("Службен весник на Република Македонија" број 80/93, 14/95, 53/97, 21/98, 25/00, 3/01, 50/01, 25/03 и 40/03), Законот за Царинска управа, Законот за државни службеници ("Службен весник на Република Македонија" број 59/00, 112/00, 34/01, 103/01, 43/02, 98/02, 17/03, 40/03, 85/03 и 17/04) и Колективниот договор за работни односи во Царинската управа број 01-1984/1 од 17.03.2003 година донесен и потпишан од Директорот на Царинската управа и Претседателот на Синдикалната организација на Царинската управа, по што се изрекуваат дисциплински мерки.

Воспоставен е Сектор за управување со човечки ресурси како нова функција со јасно дефинирани цели, улога и одговорност поврзана со работната стратегија, петогодишниот и оперативниот план. Во соработка со Канцеларијата за царинска и фискална соработка - КАФАО МАК (Customs and fiscal assistance office - CAFAO MAK), како и друга надворешна помош, врз основа на новиот Закон за Царинска управа се подготвуваат подзаконски прописи

со кои ќе се воведат нови системи компатабилни со Европската Унија стандардите во делот на вработување, оценување и управување со работната изведба, развој на кариера, обука, престанок на работен однос, пензионирање, плати и систем на награди, како и работни услови.

Исто така воведена е нова функција преку Одделение за внатрешна ревизија хиерархиски поставено под Директорот на Царинската управа, која ќе планира, организира и спроведува ревизии согласно законските прописи, меѓународните стандарди за внатрешна ревизија и воспоставените ревизорски политики на Министерството за финансии, согласно на барањата на Мисијата на Светска Банка за одобрување на ПСАЛ (Програмски аранжман за структурно прилагодување) и ПСМАЛ (Проект за прилагодување на управувањето со јавниот сектор).

Во Буџетот на Република Македонија за Царинската управа за 2005 година предвидени се следните ставки: ПРИХОДИ и РАСХОДИ -плати, наемнини и надоместоци (нето основни плати и наемнини и придонеси од плати и персонален данок), стоки и услуги (патни и дневни расходи, комунални услуги, затоплување, комуникација и транспорт, материјали, тековно одржување, договорни услуги и други оперативни расходи), тековни трансфери и субвенции (трансфери до домаќинства и физички лица), каматни плаќања (камати по надворешен долг), купување на капитални средства (купување на мебел и канцелариска опрема, изградба, реновирање и унапредување) и капитални трансфери (капитални трансфери до владини институции).

Буџетот на Царинската управа за 2005 година изнесува 507.322.000 (Во 2004 година Буџетот изнесуваше 523.262.000).

Финансиска полиција

Како орган во состав на Министерството за финансии со значајни полициски овластувања и делокруг на работа основана е Финансиска полиција. Финансиската полиција е специјализиран орган чија надлежност опфаќа контрола за правилна примена на даночните и царинските прописи, откривање на тешки кривични дела на даночно затајување, перење пари, банкарски и осигурителни измами, криумчарење, тешки форми на корупција, финансирање на тероризмот, контрола на склучени договори од сомнителен карактер, контрола на игри на среќа, сомнителни заеми и кредити или друг вид кривични дела со кои се одбегнува плаќање на значителни износи на царина, акцизи или други јавни давачки пропишани со закон, а се однесуваат на финансискиот аспект на кривичните дела, материјална корист и трагата на парите, добиена со повреда на законските прописи или на меѓународните договори.

Согласно Законот за Финансиска полиција ("Службен весник на Република Македонија" бр.55/02), Финансиската полиција дејствува на целата територија на Република Македонија. Со неа раководи директор, а работите на Финансиската полиција ги вршат 9 финансиски полицајци кои ги назначува и разрешува Министерот за финансии по предлог на Директорот на финансиската полиција.

Во состав на Финансиската полиција има две одделенија: Одделение за прибирање информации и развивање на случај и Одделение за полициски истраги.

Одделението за прибирање информации и истрага прибира информации и податоци за потенцијални извршители на финансиски криминал во соработка со: другите органи во состав на Министерството за финансии и неговите сектори а особено со Управата за јавни приходи, Царинската управа, Министерството за внатрешни работи, Јавното обвинителство, Државната комисија за спречување на корупција и други државни органи и правни лица како и од граѓани, средства за јавно информирање или од непосредни сознанија на финансиските полицајци. Информациите и податоците се евидентираат и анализираат со цел да се утврди дали постојат основи на сомнение дека е сторен финансиски криминал и да се оцени дали е потребно темелно и целосно утврдување и документирање на случајот преку спроведување на полициска измама.

Одделение за полициски истраги спроведува прелиминарна или целосна полициска истрага за случај кога постојат основи на сомнение дека одредено лице или повеќе лица извршиле кривично дело даночно затајување, перење пари, корупција или друго кривично дело од областа на финансискиот криминал, започнување на полициска истрага па се до поднесување на кривична пријава до надлежното јавно обвинителство како и информирање за текот на кривичните постапки.

Средствата за работа на Финансиската полиција, во износ од 7.191.000 денари се обезбедуваат од Буџетот на Република Македонија преку буџетскиот корисник - Министерство за финансии на Република Македонија. Овие средства ќе се искористат за дополнителни вработувања, опрема за финаниската полиција како и обука за финаниските полицајци.

Хоризонтална соработка

Јавните обвинителства за прашања од значење за остварувањето на нивните функции, како и за прашања од заеднички интерес, соработуваат со органите на откривање на кривични и други казниви дела и нивните сторители, како што е Министерството за внатрешни работи, судовите, другите органи и други правни лица. Јавното обвинителство на Република Македонија во рамките на меѓународните договори остварува соработка со јавни обвинителства од другите држави, особено на планот на спречување и гонење на организираниот криминал и други тешки форми на криминал преку размена на податоци, непосредна соработка, едукација, специјализација на кадри и други форми на соработка.

Во таа насока, јавниот обвинител ја насочува работата на овластените службени лица во Министерството за внатрешни работи и во други надлежни државни органи за преземање потребни мерки за пронаоѓање на сторителот на кривичното дело, сторителот или соучесникот да не се скрие или избега, да се откријат и обезбедат трагите од кривичното дело и предметите што можат да послужат како доказ и има право да бара Министерството за внатрешни работи и други надлежни органи или правни лица да ги соберат сите известувања и да преземат други мерки заради откривање на кривични и други казниви дела и нивните сторители. Јавниот обвинител има право да бара од Министерството за внатрешни работи да му бидат ставени на увид документите и другиот доказан материјал до кои тие дошле при откривањето на кривичните и другите казниви дела и нивните сторители.

Министерството за внатрешни работи и други државни органи, правни и други лица се должни да ги преземат потребните мерки и средства и во најкраток можен рок да и ги достават на јавниот обвинител бараните податоци, известувања и списи. Доколку органите и лицата на јавниот обвинител кој постапува не му ги достават бараните податоци, известувања и списи, за нивното недоставување ќе го известат министерот за внатрешни работи или другите одговорни лица во други државни органи и правни лица до кои надлежниот обвинител се обратил и може да предложи преземање на соодветни мерки определени со закон.

Заради остварување на функцијата на гонење на кривични дела од областа на организираниот криминал и корупцијата и за други кривични дела за кои е предвидена минимална казна затвор од четири години или кога тоа го налагаат посебни околности, јавниот обвинител може да бара од надлежните државни органи едно или повеќе овластени службени лица да му бидат ставени на располагање за определен период, како во претходната така и во кривичната постапка што се води по негово барање. Функционерот кој раководи со соодветното министерство во конкретниов случај Министерството за внатрешни работи е должен без одлагање да го прифати барањето на јавниот обвинител и времено да упати овластено службено лице на работа во јавното обвинителство. Овластеното службено лице постапува по наложите и упатствата на јавниот обвинител и пред јавниот обвинител е непосредно одговорно за извршување на работите.

Со одредбите на Законот за кривичната постапка објавен во „Службен весник на Република Македонија“, бр.15/97 и 44/02 и 74/2004 пропишана е обврска на сите државни органи и институции кои вршат јавни овластувања да пријават кривични дела за кои се гони по

службена должност, за кои се известени или ќе дознаат на некој друг начин. Поднесувајќи пријави тие се должни да ги наведат доказите што им се познати и да преземат мерки за да се сочуваат трагите од кривичното дело, предметите врз кои или со помош на кои е сторено кривичното дело и другите докази.

Доколку кривична пријава е поднесена до суд, до Министерството за внатрешни работи, или до ненадлежен јавен обвинител, тие ќе ја примат пријавата и веднаш ќе ја достават до надлежниот јавен обвинител.

Согласно овој Закон, Министерството за внатрешни работи има одредени овластувања и должности во врска со откривањето и гонењето на сторителите на кривични дела. Имено, ако постојат основи на сомневање дека е извршено кривично дело за кое се гони по службена должност, МВР е должно да ги преземе потребните мерки сторителот или соучесникот да не се скрие или не побегне, да се откријат или обезбедат трагите на кривичното дело и предметите што може да послужат како доказ, како и да ги соберат сите известувања што би можеле да бидат од корист за успешното водење на кривичната постапка. Врз основа на собраните сознанија, МВР составува кривична пријава во која ги наведува доказите за кои дознал. МВР го известува јавниот обвинител и кога врз основа на собраните сознанија нема основ за поднесување на кривична пријава.

Ако јавниот обвинител не може да оцени од самата пријава дали се веројатни наводите во пријавата или ако податоците од пријавата не даваат доволно основа да може да се одлучи дали ќе се бара спроведување на истрага или ако до јавниот обвинител само допрел глас дека е извршено кривично дело, а особено ако извршителот е непознат, јавниот обвинител, ако не е во можност тоа да го превземе сам или преку други органи, ќе побара од Министерството за внатрешни работи да соберат потребни известувања и да превземат други мерки заради откривање на кривичното дело и на сторителот.

Јавниот обвинител може да бара потребни податоци и известувања од државни органи, од институции што вршат јавни овластувања и од други правни лица, од органите на единиците на локалната самоуправа и од граѓани, може да бара да му се достават документи, списи, предмети и известувања, може да врши консултации и прибави мислења од стручни лица од соодветната област потребни за да одлучи по кривичната пријава.

Во врска со хоризонталната соработка помеѓу Министерството за внатрешни работи и Царинската управа и Финансиската полиција како органи во состав на Министерството за финансии види го следното прашање.

Закони кои се однесуваат на полицијата и извршувањето на нејзините задачи во Република Македонија се:

- Закон за внатрешни работи (“Службен весник на Република Македонија“ бр. 19/95, 55/97, 38/2002, 33/2003 и 19/2004)
- Закон за организација и работа на органите на државната управа (“Службен весник на Република Македонија“ бр.58/00 и 44/02)
- Кривичен законик (“Службен весник на Република Македонија“ бр.37/96, 80/99, 4/02. 43/03 и 19/04)
- Закон за кривичната постапка (“Службен весник на Република Македонија“ бр.15/1997, 44/2002 и 74/2004)
- Закон за прекршоците (“Службен весник на Република Македонија“ бр.15/97)
- Закон за прекршоците против јавниот ред и мир (“Службен весник на Република Македонија“ бр.25/72, 29/83, 51/88, 19/90 и 26/93)
- Закон за општата управна постапка (“Службен весник на Република Македонија“ бр.47/86)

- Закон за управните спорови (“Службен весник на Република Македонија“ бр.4/77 и 44/02)
- Закон за јавните собири (“Службен весник на Република Македонија“ бр.55/95)
- Закон за обезбедување на лица и имот (“Службен весник на Република Македонија“ бр.80/1999)
- Закон за класифицирани информации (“Службен весник на Република Македонија“ бр. 9/2004)
- Закон за матичен број на граѓанинот (“Службен весник на Република Македонија“ 36/92)
- Закон за матичната евиденција (“Службен весник на Република Македонија“ бр.8/95 и 38/02)
- Закон за пријавување на живеалиштето и престојувалиштето на граѓаните (“Службен весник на Република Македонија“ бр.36/92, 12/93 и 43/00)
- Закон за заштита на лични податоци (“Службен весник на Република Македонија“ бр.12/94 и 4/02)
- Закон за азил и привремена заштита (“Службен весник на Република Македонија“ бр.49/03)
- Закон за државјанството на Република Македонија (“Службен весник на Република Македонија“ бр.67/92, 8/04, 45/04)
- Закон за движење и престој на странците (“Службен весник на Република Македонија“ бр.36/92, 26/93 и 45/02)
- Закон за набавување, поседување и носење на оружје (“Службен весник на Република Македонија“ бр.25/72, 18/76, 15/83, 51/88, 26/93 и 49/03)
- Закон за безбедност на сообраќајот на патиштата (“Службен весник на Република Македонија“ бр.14/98, 38/02 и 38/04)
- Закон за преминување на државната граница и за движење во граничниот појас (“Службен весник на Република Македонија“ бр.36/92, 12/93, 11/94 и 19/04)
- Закон за патните исправи на државјаните на Република Македонија (“Службен весник на Република Македонија“ бр.67/92, 20/03 и 46/04)
- Закон за финансиска полиција (“Службен весник на Република Македонија“ бр.55/2002) и други закони.

Во остварувањето на својата функција, полицијата се раководи и од следниве закони:

- Закон за личното име (“Службен весник на Република Македонија“ бр.8/95)
- Закон за личната карта (“Службен весник на Република Македонија“ бр.8/95, 38/02 и 16/04)
- Закон за матичен број на граѓанинот (“Службен весник на Република Македонија“ 36/92)
- Закон за матичната евиденција (“Службен весник на Република Македонија“ бр.8/95 и 38/02)
- Закон за пријавување на живеалиштето и престојувалиштето на граѓаните (“Службен весник на Република Македонија“ бр.36/92, 12/93 и 43/00)

За извршување на работите од надлежност на Министерството за внатрешни работи, работниците на Министерството постапуваат и во согласност со следните подзаконски прописи:

- Уредба за употреба на средства на присилба и огнено оружје (“Службен весник на Република Македонија“ бр.22/98, 17/04)
- Правилник за вршење на работите на Министерството за внатрешни работи (“Службен весник на Република Македонија“ бр.12/98 и 15/03)
- Кодекс на полициска етика (“Службен весник на Република Македонија“ бр.3/04)

- Правилник за начинот на чување и заштита на документи, извештаи, податоци и други акти во Министерството за внатрешни работи што се закон, друг пропис или одлука на надлежен орган се означени како државна, воена или службена тајна (“Службен весник на Република Македонија“ бр.48/95 и 34/03)
- Правилник за вршење на работите на Дирекцијата за безбедност и контраразузнавање (“Службен весник на Република Македонија“ бр.48/98).
- Правилник за вршење на работите на Секторот за внатрешна контрола и професионални стандарди на МВР
- Правила за начинот на однесување и меѓусебните односи на работниците со посебни должности и овластувања во Министерството за внатрешни работи
- Упатство за начинот на постапување на овластените службени лица во Министерството за внатрешни работи со привремено одземени и пронајдени предмети (“Службен весник на Република Македонија“ бр.56/1995)
- Правилник за начинот на вршење контрола на преминувањето на државната граница, движењето и престојот на граничните премини и водењето евиденција (“Службен весник на Република Македонија“ бр.74/92)
- Одлука за определување на личности и објекти што се заштитуваат (“Службен весник на Република Македонија“ бр.88/02) и други подзаконски прописи.

Покрај наведените прописи, заради квалитетно и успешно извршување на полициските работи, Министерството за внатрешни работи донесува и други подзаконски прописи (правилници, упатства):

- Закон за лично име (“Службен весник на Република Македонија“ број 8/95)ч
- Закон за Лична карта (“Службен весник на Република Македонија“ број 8/95, 38/02 и 16/04);
- Закон за Единствен матичен број (“Службен весник на Република Македонија“ број 36/92);
- Закон за матична евиденција (“Службен весник на Република Македонија“ број 8/95 и 38/02)
- Закон за регистрирање на живеалиштето и престојувалиштето на граѓаните (“Службен весник на Република Македонија“ број 36/92, 12/93 и 43/2000)

3. Дали сите полициски органи во земјата се под иста команда? Дали се преклопуваат одговорностите на поедини полициски служби? Ве молиме опишете ги процедурите за соработка и координација меѓу различните тела?

Со Законот за внатрешни работи („Службен весник на Република Македонија„ бр. 19/95, 55/97, 38/2002, 33/2003 и 19/2004) децидно е утврдено дека внатрешни работи се работите кои се однесуваат на заштита на животот, личната сигурност и имотот на граѓаните; спречување на вршење кривични дела, откривање и фаќање на сторители на кривични дела и нивно предавање на надлежни органи; заштита на слободите и правата на човекот и граѓанинот загарантирани со Уставот; спречување на насилно уривање на демократските институции утврдени со Уставот; одржување на јавниот ред и мир, спречување на разгорување на национална, расна или верска омраза или нетрпеливост, обезбедување на определени личности и објекти, регулирање и контрола на сообраќајот на патиштата и други работи сврзани со безбедноста на сообраќајот и патиштата, престој и движење на странци и други работи утврдени со закон.

За конкретно извршување на своите работи и задачи овластените службени лица на МВР одговараат пред нивниот непосреден раководител и раководителот на организациониот облик кој му припаѓаат, додека раководителите на организационите облици во рамките на друг организационен облик му одговараат на раководителот на соодветниот организационен облик. Сите организациони облици надлежни за извршување на внатрешните работи се

систематизирани во рамки на Одделот за полиција, Одделот за организиран криминал и Одделот за гранична полиција како и повеќе самостојни организациони облици кои вршат работи за потребите на Одделот за полиција, Одделот за гранична полиција и Одделот за организиран криминал. Сите овие облици се дел од Бирото за јавна безбедност, со кој раководи директор. Раководители на Одделот за полиција, Одделот за организиран криминал и Одделот за гранична полиција се потсекретари кои функционално се поврзани со директорот на Бирото за јавна безбедност и непосредно му одговараат на директорот за работите и задачите од својата област. Директорот на Бирото за јавна безбедност на предлог на министерот го именува и разрешува Владата на Република Македонија и тој за својата работа му одговара на министерот и на Владата на Република Македонија.

За извршување на внатрешните работи на територијата на Република Македонија формирани се 12 подрачни организациони облици - Сектори за внатрешни работи. Со нив раководат началници. Во рамките на Секторите за внатрешни работи организирани се вкупно 23 Одделенија за внатрешни работи. За непосредно извршување на полициските и другите внатрешни работи за подрачјето на една или повеќе општини се формирани полициски станици, со кои раководат командири.

Како орган во состав на Министерството за внатрешни работи за извршување на работите сврзани со системот на државната безбедност основана е Управата за безбедност и контраразузнавање. Со Управата раководи директор кој на предлог на министерот го именува и разрешува Владата на Република Македонија и кој за својата работа му одговара на министерот и Владата на Република Македонија.

Во рамките на Министерството за внатрешни работи државниот секретар го обединува работењето и ја унапредува хоризонталната координација на сите организациони облици во министерството и врши работи од надлежност на Министерството за кои министерот ќе го овласти. Државниот секретар го именува Владата на Република Македонија на предлог на министерот. На врвот на хиерархиската поставеност на Министерството се наоѓа министерот за внатрешни работи кој на предлог на претседателот на Владата го именува и разрешува Собранието на Република Македонија. Согласно Уставот на Република Македонија, со орган на државната управа во областа на полицијата раководи цивилно лице кое непосредно пред изборот на таа функција било цивил најмалку три години. Министерот за својата работа е одговорен пред Владата на Република Македонија и пред Собранието на Република Македонија.

Со Правилникот за организација и работа на Министерството за внатрешни работи јасно и прецизно се утврдени надлежностите, овластувањата и одговорностите на сите полициски и други органи во состав на Министерството. Имено, работите од јавната безбедност ги врши Бирото за јавна безбедност, за државната безбедност е задолжена Управата за безбедност и контраразузнавање додека во рамките на овие два органи сите организациони облици имаат свои јасно и децидно утврдени надлежности.

Со оглед на наведеното сите полициски служби во рамките на Министерството за внатрешни работи, имаат свои задачи и одговорности што укажува на фактот дека нема преклопувања на одговорностите на полициските служби.

Министерството за внатрешни работи и другите органи на државната управа како и одделните органи и служби во рамките на министерствата како носители на извршната власт во Република Македонија остваруваат секојдневна соработка. Нивниот делокруг на работа е разграничен со Законот а органите на државната управа, секторските закони и подзаконските акти.

Во Законот за внатрешни работи утврдено е дека граѓаните, претпријатијата и другите правни лица и државните органи му овозможуваат на Министерството за внатрешни работи уредно вршење на работите од негова надлежност. Истовремено, пропишано е дека Министерството за внатрешни работи во рамките на својата надлежност им укажува стручна помош на

граѓаните, претпријатијата и другите правни лица и на државните органи во остварувањето на пропишаните права и обврски, заштита на животот и личната сигурност на граѓаните и имотот.

Министерството за внатрешни работи на граѓаните, претпријатијата и другите правни лица и на државните органи, им дава информации, податоци и известувања за прашања од својот делокруг за кои тие се непосредно заинтересирани.

Соработката односно укажувањето правна помош помеѓу органите на државната управа утврдена е и со Законот за општата управна постапка („Службен весник на Република Македонија“ бр.47/86 и 44/02). Согласно овој закон државните органи кои имаат јавно овластување за решавање во управните работи, должни се едни на други да укажуваат правна помош во управната постапка. Органите за внатрешни работи се должни да му дадат на органот надлежен за спроведување на извршувањето, на негово барање, помош во спроведувањето на извршувањето.

Согласно Законот за организација и работа на органите на државната управа („Службен весник на Република Македонија“, бр.58/00 и 44/02) со кој се уредени организацијата, надлежностите и работата на органите на државната управа, органите на државната управа што вршат инспекциски работи се должни во вршењето на инспекциските работи од заеднички интерес да соработуваат меѓусебно, како и со други органи на државната управа.

Ако меѓу министерствата настане спор во врска со надлежноста или се појават други спорни прашања во вршењето на работите од нивна надлежност, овие министерства се должни да формираат меѓуресорска група за решавање на спорните прашања. Доколку не се постигне согласност министерствата се должни да ја известат Владата на Република Македонија. Владата ќе го разгледа спорното прашање и ќе им даде насоки на министерствата за негово решавање.

На 10.11.2003 година Владата на Република Македонија донесе Конкретни мерки-активности за спречување на организираниот криминал, подржани од Советот на Европска Унија на 28.11.2003 година. Со нив, меѓу другото, се утврдени мерки кои се однесуваат на остварување на успешна меѓуинституционална соработка на Министерството за внатрешни работи и Министерството за финансии. Во таа насока, потпишан е меморандум за соработка за спречување на организираниот криминал во Република Македонија меѓу Министерството за внатрешни работи и Министерството за финансии. Со Меморандумот, потврдувајќи ја заедничката заложба и интерес да дадат свој придонес за унапредување на соработката и координацијата за спречување и борба против организираниот криминал во Република Македонија, а повикувајќи се на Конкретните мерки-активности за спречување на организираниот криминал, утврдено е дека соработката меѓу Министерството за внатрешни работи и Министерството за финансии ќе се остварува со преземање на непосредни активности од страна на организационата единица на Министерството за внатрешни работи надлежна за спречување на организираниот криминал со Дирекцијата за спречување на перење пари, Царинската управа и Финансиската полиција во Министерството за финансии. Соработката ќе се остварува во рамките на нивните законски надлежности со: меѓусебна размена на информации; одредување на заеднички приоритети; координирање на активностите; формирање на заеднички мултидисциплинарни тимови кои ќе дејствуваат во разрешување на одделни специфични случаи; преземање на заеднички акции, разработка на заеднички стандарди, особено во делот на прибирање и обработка на информациите и развивање на компатибилни информатички системи и програми и преземање на заеднички активности со цел обезбедување континуирана едукација на кадри. Меморандумот ќе биде предмет на постојана заедничка анализа, со цел унапредување на соработката. Со посебна одредба од меморандумот, се предлага, соработката утврдена со овој меморандум да се остварува согласно протоколи, што дополнително ќе се склучат помеѓу Министерството за внатрешни работи- Оддел за криминалистичка полиција и Дирекцијата за спречување на перење пари, Царинската управа и Финансиската полиција.

Констатираната потреба за децидно утврдување на прашањата и процедурите за соработка и координација меѓу различните тела, имплицира иницирање на постапки и за изготвување и на други меморандуми за соработка за одделни области потпишани меѓу одделни органи на државната управа.

4. Кои административни и/или судски контролни тела и процедури постојат? Како се организирани а) внатрешните и б) судските контроли и како се спроведуваат?

Контрола од страна на Собранието на Република Македонија

Контрола врз Министерството за внатрешни работи, се спроведува од страна на Собранието на Република Македонија, и Владата на Република Македонија, додека судската контрола ја вршат надлежните судови.

Контролата од страна на Собранието на Република Македонија се остварува преку вршење надзор од страна на Собранието на Република Македонија врз работата на Управата за безбедност и контраразузнавање, која е орган во состав на Министерството за внатрешни работи.

Согласно одредбите од Законот за внатрешни работи (“Службен весник на Република Македонија“ бр.19/95, 55/97, 38/2002, 33/2003 и 19/2004) Собранието на Република Македонија врши надзор над работата на Управата за безбедност и контраразузнавање преку соодветна комисија.

Делокругот на работа и составот на Комисијата за надзор на работата на Управата за безбедност и контраразузнавање е регулиран со Одлука за основање на постојани работни тела на Собранието на Република Македонија (“Службен весник на Република Македонија“ бр.85/2002 и 30/03).

Согласно наведената Одлука Комисијата ги разгледува прашањата што се однесуваат на

- почитување на правата и слободите, утврдени со Уставот и законот од страна на Управата за безбедност и контраразузнавање;
- законитоста во спроведувањето на овластувањата на Управата за безбедност и контраразузнавање од аспект на пречекорување на овластувањата, превземање неовластени постапки, злоупотреба и други негативности во работењето, спротивно на нивните права утврдени со закон;
- методите и средствата што ги користи Управата за безбедност и контраразузнавање од аспект на законитоста и почитувањето на правата на граѓанинот и другите субјекти;
- материјалната, кадровската и техничката опременост на Управата за безбедност и контраразузнавање, како и други прашања што се однесуваат на Управата за безбедност и контраразузнавање.

Комисијата, согласно одредбите од Законот за внатрешни работи, до Собранието на Република Македонија доставува извештај за извршената работа најмалку еднаш годишно.

Пред доставувањето на извештајот до Собранието на Република Македонија Комисијата е должна да го достави извештајот до Владата на Република Македонија заради прибавување на мислење од аспект на заштитата на тајноста на одделни негови делови. Владата на Република Македонија е должна во рок од 30 дена од денот на приемот на извештајот да го достави своето мислење по извештајот.

Со цел да се обезбеди законска гаранција за достапност на Комисијата кон податоците, Законот за внатрешни работи предвидува експлицитна обврска на Директорот на Управата за безбедност и контраразузнавање да овозможи увид и да ги даде сите известувања и податоци од делокруг на работа на Комисијата.

Известувањата и податоците изнесени на седницата на Комисијата се сметаат за државна тајна.

Заклучоците во врска со извештајот на Комисијата, Собранието на Република Македонија ги доставува до Владата на Република Македонија.

Истовремено, контролата на Собранието на Република Македонија врз работа на Министерството за внатрешни работи се остварува и со предвидувањето на правото на пратениците во Собранието на Република Македонија да поставуваат пратенички прашања. За повеќе информации види I_Б_02.

Исто така, најмалку петмина пратеници во Собранието на Република Македонија можат да постават интерпелација за работата на носителот на јавна функција кое го избира Собранието, Владата и секој нејзин член поединечно, како и за прашања од работата на државните органи.

Контрола од страна на Владата на Република Македонија

Согласно одредбите од Законот за организација и работа на органите на државната управа ("Службен весник на Република Македонија" бр.58/2000 и 44/2002), надзорот над работата на министерствата врши и Владата на Република Македонија.

Надзорот над работата на министерствата што се спроведува од страна на Владата на Република Македонија го опфаќа надзорот над законитоста и ефикасноста на нивната работа.

Внатрешна контрола

Внатрешната контрола во Министерството за внатрешни работи се спроведува од страна на Единицата за внатрешна контрола и професионални стандарди, која како посебна организациона единица, непосредно работи на расчистување и документирање на пречекорување на законските овластувања, злоупотреба на службената должност и другите противзаконски дејствија извршени од страна на вработените во Министерството за внатрешни работи.

Истовремено наведената организациона единица, согласно утврдениот делокруг на работа, предлага и соодветни мерки за спречување и разрешување на констатираните појави на злоупотреба на службените овластувања од страна на вработените во Министерството за внатрешни работи.

Согласно одредбите од Правилник за вршење на работите на Секторот за внатрешна контрола и професионални стандарди на Министерството за внатрешни работи Сд.бр.15.1-7716/1 од 29.09.2003 година, Решение за укинување на вид и степен на тајност бр.161/5294/1 од 03.02.2004 година и Правилникот за изменување и дополнување на Правилникот за вршење на работите на Секторот за внатрешна контрола и професионални стандарди на Министерството за внатрешни работи бр.161-38562 од 12.07.2004 година, откривањето и документирањето на незаконското и непрофесионалното постапување на вработените во Министерството се врши врз основа на податоци, информации и сознанија кои самоиницијативно и по барање ги доставуваат или презентираат работниците во Министерството, врз основа на преставки на граѓани, како и по наредба на министерот за внатрешни работи.

По потреба и врз основа на одобрение на министерот, Секторот за внатрешна контрола и професионални стандарди може вработените во Министерството за внатрешни работи да ги подлежи на медицински и други испитувања заради утврдување на присуство на алкохол и наркотични средства во организмот.

Инспекторите во Секторот за внатрешна контрола и професионални стандарди, како и инспекторите на Секторот кои се деташирани во подрачните организациони единици на

Министерството, се должен да постапуваат, да ги проверуваат и утврдуваат наводите истакнати во претставките на граѓаните што се однесуваат на незаконско и непрофесионално однесување на вработените во Министерството.Поднесените претставки се евидентираат во Книга за претставки.

Секторот писмено го известува вработениот дека против него е поднесена претставка и за причините за поднесувањето на претставката. Меѓутоа, по исклучок, Секторот може пред доставувањето на известувањето определен временски период да го набљудува вработениот заради утврдување на основаноста на претставката.

Истрагите за полесните облици на незаконито и непрофесионално постапување треба да завршат најдоцна во рок од 30 дена од поднесувањето на претставката, а за потешките облици на незаконско и непрофесионално постапување најдоцна во рок од 90 дена.По исклучок, а со согласност на раководителот на Секторот и доколку за тоа има оправдани причини истрагата може да трае и подолго, но не подолго од 6 месеци.

Во случаите кога истрагата трае подолго од 30 дена од поднесувањето на претставката, странката ќе се извести во рок од 30 дена од поднесувањето на претставката дека истрагата продолжува заради утврдување на дополнителни факти.

Ако во текот на истрагата се утврди дека постои основ за поведување постапка за отказ поради кршење на работната дисциплина, Секторот ќе предложи истрагата да продолжи пред Комисијата за отказ, согласно Колективниот договор на Министерството за внатрешни работи.

За спроведената истрага и резултатите од истрагата, раководителот на организационата единица, односно инспекторот на Секторот изготвува конечен извештај кој се доставува до раководителот на Секторот. По разгледување и одобрување од страна на раководителот на Секторот, конечниот извештај се доставува до министерот.

Инспекторот на Секторот кој го изготвил конечниот извештај за спроведената истрага писмено ќе ги извести вработениот за кој се водела истрагата, раководителот на организационата единица во која тој работи, подносителот на претставката (ако е познат), како и министерот за резултатот од истрагата.

Истрагите за претставките што се однесуваат на кршење на човековите права од страна на вработен на Министерството, корупција, прекумерна употреба на средства на присилба и огнено оружје и други потешки случаи на незаконско и непрофесионално постапување, ги водат исклучиво инспекторите на Секторот.Во текот на истрагите, инспекторите применуваат пропишани оперативни и оперативно-технички средства и методи.

По завршувањето на истрагата се составува конечен извештај кој меѓу другото содржи и еден од следните заклучоци:резултатите од истрагата го потврдуваат сомневањето дека вработениот против кој е водена истрагата незаконски или непрофесионално постапувал; нема доволно докази за да се потврди или отфрли сомневањето дека вработениот против кој е водена постапката незаконски или непрофесионално постапувал;неосновани се сомневањата или кога резултатите од истрагата ќе покажат дека вработениот незаконски или непрофесионално постапувал, но постојат околности кои го ослободуваат од одговорност.

Секторот за внатрешна контрола и професионални стандарди може да покрене истрага и врз основа на податоци, информации и сознанија што самоиницијативно или по барање ги доставуваат или презентираат вработени во Министерството, а се однесуваат на незаконско и непрофесионално работење на вработен во Министерството.

Исто така секој раководител на организациона единица во Министерството може да побара да се поведе истрага.

Доколку во текот на истрагата се утврди дека незаконското постапување на вработениот во Министерството за внатрешни работи има елементи на кривично дело, Секторот за внатрешна

контрола и професионални стандарди има обврска непосредно да го извести јавниот обвинител и истовремено да го информира и Одделот за криминалистичка полиција.

Покрај наведеното, внатрешната контрола се спроведува и преку поведување и водење на постапка за утврдување на кршење на работната дисциплина, која е правно нормирана со одредбите на Колективниот договор на Министерството за внатрешни работи (Службен весник на Република Македонија бр.8/98, 11/98, 12/00, 3/03 и 3/04)

Во случај кога е утврдено кршење на работната дисциплина или неисполнување на обврските утврдени со закон, Колективниот договор на Министерството за внатрешни работи и договорот за работа, потсекретарите во Министерството, директорот на Дирекцијата и работниците кои се овластени од страна на Министерот, поднесуваат предлог за покренување на постапка за утврдување на одговорност на работникот.

Предлогот, согласно член 143 од Колективниот договор на Министерството за внатрешни работи, му се врачува на работникот и од него се бара писмено изјаснување по наводите содржани во предлогот, а истовремено се доставува и до Синдикатот.

Целокупната постапка ја спроведува Комисијата за отказ, која со решение е формирана од Министерот за внатрешни работи и која е составена од претседател, двајца членови и нивни заменици.

Меѓутоа, во случаите на кршење на работната дисциплина или неисполнување на обврските од член 133 став 1 точки 3, 18, 19 и 20 од Колективниот договор (ако работникот неоправдано изостане од работа три последователни работни дена или пет работни дена со прекин во текот на една година; не се придржува кон распоредот и користењето на работното време; не побара отсуство или навремено не го извести Министерот односно раководителот на организационата единица или друг одговорен работник за отсуство од работа; поради болест или оправдани причини отсуствува од работа, а за тоа во рок од 24 часа не го извести Министерот односно раководителот на организационата единица или друг одговорен работник), како и во случај кога на работникот по поднесената кривична пријава му е одредена мерка притвор, предлогот за покренување постапка за утврдување на одговорност на работникот се доставува непосредно до Министерот заради донесување решение без водење на постапка пред Комисијата за отказ.

До донесување на правосилно решение за престанок на работниот однос со отказ, работникот може да се отстрани од работното место и од Министерството во случаи утврдени со Законот за работните односи (Службен весник на Република Македонија број 80/93, 14/95, 53/97, 21/98, 25/00, 3/01, 50/01, 25/03, и 40/03) и во потешки случаи на кршење на работната дисциплина, ако настане една од следните ситуации:

- непосредно се загрозуваат животот или здравјето на работниците или другите лица или се оштетуваат средства од поголема вредност;
- присуството на работа и понатамошната работа во Министерството штетно ќе се одрази врз работењето на Министерството;
- го осуетува или оневозможува утврдувањето на одговорноста за повреда на работните обврски;
- кога против него е покрената кривична постапка за кривично дело сторено на работа или во врска со работа.

Комисијата за отказ е должна итно да го разгледа предлогот и да закаже расправа на која се повикува работникот против кого е поведена постапката и претставникот на Синдикатот на основната организација во која членува работникот.

По завршување на расправата комисијата ја утврдува одговорноста на работникот и изготвува писмен предлог до Министерот да донесе соодветно решение.

Ако комисијата утврди дека работникот не е одговорен или не се исполнети условите за донесување на решение за престанок на работниот однос со отказ, му предлага на Министерот предлогот да го отфрли, односно да ја запре постапката.

Решение за престанок на работниот однос со отказ донесува Министерот за внатрешни работи.

Во зависност од степенот на одговорноста на работникот, условите под кои е направена повредата на работните обврски, поранешната работа и однесувањето на работникот, тежината на повредата и нејзините последици, Министерот може отказот да го замени со парична казна која не може да биде поголема од 15% од месечната плата на работникот во траење од 1 до 6 месеци.

Против решението на министерот за внатрешни работи работникот има право на приговор до надлежната комисија при Владата на Република Македонија и право во рок определен со закон да поднесе тужба пред надлежниот суд.

За повеќе информации види I_Ф_11.

Судска контрола

Согласно член 142 став 9 од Законот за кривична постапка (“Службен весник на Република Македонија“ бр.15/97, 44/2000 и 74/2004) лицето спрема кое се превземени дејствија од страна на Министерството за внатрешни работи во рок од 30 дена од денот на превземањето на дејствијата може да бара од истражниот судија да ја испита нивната законитост и евентуалната повреда на правата, а надлежниот суд е должен тоа да го утврди со решение.Решението се доставува до лицето што тоа го побарало, Министерството за внатрешни работи и надлежниот јавниот обвинител.Против решението дозволена е жалба во рок од 48 часа до советот на првостепениот суд, кој е составен од тројца судии.Советот е должен да постапи по жалбата во рок од три дена.

Покрај наведеното, согласно член 530 од Законот за кривична постапка, на лицето кое поради грешка или незаконита работа на органот неосновано или незаконито е лишено од слобода му припаѓа право на надомест на штета.

Во Член 530 од Законот за кривична постапка определени се и другите случаи кога на лицето му припаѓа право на надомест на штета, односно ако:

- било во притвор а не дошло до поведување на кривична постапка или постапката е запрена со правосилно решение, или со правосилна пресуда е ослободено од обвинението или обвинението е одбиено;
- издржувало казна лишување од слобода, а по повод повторувањето на кривичната постапка, барањето за заштита на законитоста или барањето за вонредно преиспитување на правосилната пресуда му е изречена казна лишување од слобода во пократко траење од казната што ја издржал, или му е изречена кривична санкција која не се состои во лишување од слобода или е огласено за виновно, а е ослободено од казната;
- во притвор поминало подолго време отколку што трае казната затвор на кое е осудено.

Право на надомест на штета, согласно член 526 од Законот за кривична постапка има и лицето спрема кое била правосилно изречена кривична санкција или кое е огласено за виновно а е ослободено од казната, а подоцна по повод вонреден правен лек новата постапка правосилно е запрена или со правосилна пресуда е ослободено од обвинението или обвинението е одбиено, освен во следните случаи:

- ако до запирање на постапката или пресудата со која обвинението се одбива дошло поради тоа што во новата постапка оштетениот како тужител, односно приватниот

тужител се откажал од гонењето или оштетениот се откажал од предлогот, а до откажувањето дошло врз основа на спогодба со обвинетиот и

- ако со решение во новата постапка обвинителниот акт бил отфрлен поради тоа што судот не бил надлежен, а овластениот тужител го започнал гонењето пред надлежниот суд.

Правото на надомест на штета лицето го остварува преку поднесување на барање до Министерството за правда заради постигање спогодба за постоење на штетата и за видот и висината на надоместокот.

Ако барањето за надомест на штета не биде усвоено или по него Министерството за правда не донесе одлука во рок од три месеци од денот на поднесувањето на барањето оштетениот може кај надлежниот суд да поднесе тужба за надомест на штета. Тужбата се поднесува против Република Македонија.

Судската контрола врз работата на полицијата се спроведува и во граѓанска постапка која е иницирана со тужба поднесена за надомест на штета настаната како последица на незаконитото постапување на полицијата.

Согласно одредбите од Законот за облигациони односи (“Службен весник на Република Македонија” бр.18/2001) штетата преставува намалување на нечиј имот и спречување на негово зголемување (материјална штета), како и нанесување на друга физичка или душевна болка или страв (нематеријална штета).

Материјална штета се надоместува со воспоставување на состојбата што била пред да настане штетата, а доколку тоа не е можно, судот може да определи на оштетениот да му се исплати соодветна сума на пари на име надомест на штета.

За претрпени физички болки, за претрпени душевни болки поради намалување на животната активност, нагруденост, повреда на угледот, честа, слободата или правата на личноста. смрт на блиско лице, како и за страв судот ако најде дека околностите на случајот, а особено јачината на болките и стравот и нивното траење го оправдуваат тоа, ќе досуди справедлив паричен надомест на име нематеријална штета, независно од материјалната штета, како и во нејзино отсуство.

5. Кои овластувања ги има полицијата:

а) Кога станува збор за превенција од можни закани?

б) Кога станува збор за кривична истрага?

а) Овластувања на полицијата при превенција од можни закани

Министерството за внатрешни работи, согласно член 1 од Законот за внатрешни работи (“Службен весник на Република Македонија” бр.19/95, 55/97, 38/2003, 33/2003 и 19/2004) превзема мерки и дејствија во насока на:

- заштитата на животот, личната сигурност и имотот на граѓаните,
- спречување на вршење кривични дела, откривање и фаќање на сторители на кривични дела и нивно предавање на надлежните органи,
- заштита на слободите и правата на човекот и граѓанинот загарантирани со Уставот,
- спречување на насилно уривање на демократските институции утврдени со Уставот на Република Македонија,
- одржување на јавниот ред и мир,
- спречување на разгорување на национална, расна или верска омраза или нетрпеливост,
- обезбедување на определени личности и објекти,

- регулирање и контрола на сообраќајот на патиштата и други работи сврзани со безбедноста на сообраќајот на патиштата,
- заштита на државната граница, контрола на преминување преку државната граница и престој во граничниот појас,
- престој и движење на странци,
- утврдување и решавање на гранични инциденти и други повреди на државната граница,
- поставување, контрола и одржување на ознаките со кои се обележува граничниот појас на копно и вода,
- контрола на условите во врска со производство, промет, набавување, поседување и носење на оружје, делови за оружје и муниција,
- контрола на производство, промет, складирање, превоз и заштита од експлозивни и други опасни материи и складирање и заштита од запаливи течности и гасови,
- контрола на пријавување и одјавување на живеалиштето и престојувалиштето на граѓаните,
- укажување на помош при отстранување на последиците предизвикани од природни непогоди и епидемии кои можат да го загорзат животот и здравјето на граѓаните и имотот,
- истражување и развој во областите од негова надлежност и
- други работи утврдени со закон.

Работите на непосредно одржување на јавниот ред и мир, регулирањето и контролата на сообраќајот на патиштата, безбедноста на езерата, како и други работи од член 1 од Законот за внатрешни работи, чија природа или услови бараат да ги извршуваат униформирани работници на Министерството ги врши полицијата.

Работите на заштитата на државната граница, контрола на преминувањето преку државната граница, утврдување и решавање на граничните инциденти и други повреди на државната граница и други работи утврдени со закон ги врши граничната полиција.

Криминалистичката полиција ги врши работите на спречување на вршење кривични дела, откривање и фаќање на сторители на кривични дела, криминалистичко-техничките работи, контролата на престојот и движењето на странците, инспекцискиот надзор во заштитата од пожари и експлозии, Управата за безбедност и контраразузнавање ги врши работите кои се однесуваат на заштита од шпионажа, тероризам или други активности насочени кон загрозување или уривање на демократските институции утврдени со Уставот на Република Македонија со насилни средства, како и заштита од потешки форми на организиран криминал.

Согласно одредбите од Законот за кривична постапка (“Службен весник на Република Македонија“ бр.15/97, 44/2002 и 74/2004) со Правилникот за вршење на работите на Министерството за внатрешни работи (“Службен весник на Република Македонија“ бр.12/1998, 137/98, 10/99, 91/2001, 1/2002, 15/2003) во извршувањето на работите од надлежност на Министерството за внатрешни работи, овластените службени лица превземаат пропишани дејствија и мерки во случаите предвидени со закон и други приписи и тоа:

- легитимирање на лица заради утврдување на идентитетот,
- предупредување на граѓаните кога основано ќе се оцени дека со своето однесување може да го загорзат или нарушат јавниот ред и мир или да го доведат во опасност животот и имотот на друго лице или кога оправдано може да се очекува дека тој граѓанин ќе предизвика друго лице да стори кривично дело или прекршок,
- повикување на граѓани заради собирање потребни известувања во врска со сторено кривично дело или заради собирање известувања кои би можеле да бидат од корист за успешно водење на кривичната постапка,

- издавање на наредби на граѓани и други правни лица и органи кога е тоа потребно да се заштити животот и личната сигурност на луѓето и имотот; да се спречи извршување на кривично дело кое се гони по службена должност или прекршок, да се обезбедат траги од кривичното дело и предмети што може да послужат како доказ во кривичната или прекршочната постапка; да се одржи или спречи нарушување на јавниот ред и мир, како и за воспоставување на јавниот ред и мир и во други случаи,
- собирање на потребни известувања од граѓани,
- преглед на превозни средства, лица и багаж ,
- ограничување на движење во определен простор и објект (блокада, рација и заседа),
- влегување во туѓ дом или просторија со претходно легитимирање и презентирање на судска одлука односно наредба,
- обезбедување на местото на настанот и вршење на увид,
- обезбедување на увид на место на настани при тешки сообраќајни, железнички и авионски несреќи или елементарни непогоди,
- вршење увид во деловни книги и друга документација на државни органи, институции што вршат јавни овластувања и други правни лица,
- трагање по лица и предмети заради пронаоѓање и фаќање на сторители на кривични дела, пронаоѓање на предмети што се во врска со кривични дела, утврдување на идентитетот на фатени непознати лица, утврдување на идентитетот на пронајден непознат леш и собирање на податоци за лица или предмети.
- по потреба запирање и гонење сомнителен пловен објект, вршат проверка на знамето, преглед на бродските исправи, претрес на пловен објект и негово спроведување до надлежниот орган доколку пловниот објект не се придржува на прописите,
- асистирање по образложено барање на надлежен субјект за спроведување на извршна одлука согласно условите утврдени со закон.

Овластените службени лица може да употребат средства на присилба пропишани со Уредбата за употреба на средства на присилба и огнено оружје (“Службен весник на Република Македонија“ бр.22/98 и 17/04), заради воспоставување на нарушен јавен ред и мир во поголем обем, совладување отпор на лице кое го нарушува јавниот ред и мир или лице кое треба да се приведе, задржи или лиши од слобода, заради одбивање напад од себе, од друго лице или објект што се обезбедува, заради присилно отстранување на лица од определено место, како и лице кое не постапува по наредба на овластеното службено лице.

Кога постојат можности за употреба на повеќе средства за присилба, ќе се употреби средството за присилба кое со оглед на настанатата ситуација нема да предизвика штета или штетата ќе биде минимална.

Овластеното службено лице кое употребило средство на присилба или огнено оружје, поднесува писмен извештај на непосредно повисокиот одговорен работник кој ја оценува основаноста, оправданоста и правилноста на употребата на средствата на присилба, односно огненото оружје.

Извештајот содржи податоци за: времето, местото и начинот на употребата на средството на присилба, односно огненото оружје, лицето спрема кое е употребено, видот, евентуалните последици од употребата, лично име на овластеното службено лице кое го употребило средството на присилба односно огненото оружје.

Во случај кога со употребата на средствата за присилба или огнено оружје е предизвикана тешка телесна повреда или е усмртено лице или кога истите се употребени спрема повеќе лица организационата единица надлежна за вршење внатрешна контрола во Министерството за внатрешни работи ги разгледува околностите под кои е применето средството за присилба, односно огненото оружје и истата изготвува извештај со мислење за основаноста,

оправданоста и правилноста на употребата на средствата за присилба односно огненото оружје.

Извештај за употреба на средства на присилба во услови на нарушен јавен ред и мир во поголем обем се доставува до Владата на Република Македонија.

Меѓутоа, со донесувањето на Законот за финансиска полиција (“Службен весник на Република Македонија“ бр.55/02), Законот за изменување и дополнување на Законот за кривична постапка (“Службен весник на Република Македонија“ бр.74/2004), покрај Министерството за внатрешни работи, превенцијата од можниот криминал, како и спроведувањето на криминалните истраги, во случаи и на начин утведни со закон, ја врши и финасиската полиција

Согласно одредбите од Законот за финансиска полиција, финансиската полиција е орган на државната управа во состав на Министерството за финансии.

Делокругот на работа на Финансиската полиција, утврден во Законот за финансиска полиција, се состои во:

- контрола за правилна примена на даночните и царинските прописи,
- прибирање на информации и податоци во соработка и координација со другите сектори на Министерството за финансии, Министерството за внатрешни работи, Јавното обвинителство и други државни органи и други правни лица, со цел да се откријат прекршителите на законот вклучени во одредени активности поврзани со даночно затајување, перење на пари, криумчарење, недозволена трговија со стока и производи или друг вид кривични дела, кои вклучуваат поголеми и значителни износи на данок, царина или други приходи,
- истраги против едно или повеќе лица за кои постои основано сомневање дека се вмешани во недозволени финасиски активности кои се против економските интереси на земјата во целина или на одредени сектори од стопанството, кои се организираат во земјата или се од меѓународен карактер и се во надлежност на Министерството за финансии,
- истраги во кои се вклучени физички лица или претпријатија кои се занимаваат со активности кои се во спротивност со постојните прописи за перење на пари, даноци или други видови финансиски криминал,
- истраги на финансиски криминал кој не може да се докаже непосредно со постојните докази и вклучува методи на посредно докажување, како на пример: трошоци, процена на вредности или постоење на банковни сметки и слично, кои се користат во случаи кога дел или целокупната финансиска документација на даночниот обвзник не постои, е уништена или поради друга причина недостапна,
- истраги во случаи кога постои сомневање за склучени договори од сомнителен карактер,
- воведување на база на податоци за потенцијално ризични даночни обврзници, односно лица кои веќе биле осудувани за тешки кривични дела или поради друга причина се сметаат за ризични, со цел да се заштитат вработените во службата од физички напад, односно телесна повреда и
- експертска компјутерска анализа на одземени докази во форма на компјутерски податоци, од мобилни телефони или други електронски апарати и медиуми кои содржат информации кои се од интерес за сузбивање на финасискиот криминал.

Финансиската полиција при вршењето на работите од својата надлежност има право да:

- врши увид и истражување на деловни книги и друга евиденција, документи, записници, меморандуми и компјутерски податоци и податоци добиени од други електронски

медиуми кои се однесуваат на податоци и елементи на даночните пријави на лицата кои се под истрага,

- зема изјави од осомничен и од сведоци кои се однесуваат на деловни книги, записници и други документи со цел да се добијат потребните информации и докази,
- обезбедува примероци од ракопис за спроведување и докажување на автентичноста и потеклото на документите,
- врши претресување на деловни простории на осомничениот и други простории, по сопствена оцена или по барање на Јавното обвинителство,
- врши претрес на живеалиштето на лицето (стан, кука, викендица и слично), со судски налог,
- приведува лица кои се под истрага или ја попречуваат или оневозможуваат истрагата или постапката,
- привремено запира и прегледува превозни средства за кои постои основано сомнение дека се користат за транспорт на стока и луѓе, како и прегледува магацини и други објекти за складирање на стоката, независно од тоа кој е сопственик на тие објекти,
- конфискува стока која е ставена во промет или се транспортира, кога не постои доказ за платени давачки и документација за потеклото на истата,
- привремено одзема возило и друго превозно средство со кое стоката се транспортира, доколку вредноста на стоката е поголема од една третина од вредноста на средството со кое таа се транспортира,
- привремено може да одземе пари, хартии од вредност, предмети и други документи од моментот на започнување на истрагата до завршувањето на постапката,
- одзема електронски, механички или други апарати кои можат да содржат податоци, записници, други документи или друг вид информации кои се сметаат за потенцијални докази и
- да поднесе барање до судот да изрече временна мерка за забрана за располагање со имот, опрема и средства на сметка од моментот на започнување на истрагата до завршувањето на постапката.

Работниците на финансиската полиција (финансиски полицајци) поседуваат и огнено оружје кое можат да го носат и употребат при вршењето на службените задачи, и тоа:

- да одбијат од себе непосреден напад со кој се загрозува нивниот имот и
- да спречат бегане на превозно средство.

Пред употребата на огненото оружје, финансиските полицајци се должни на тоа да го предупредат лицето против кое имаат намера да го употребат оружјето.

б) Овластувања на полицијата при кривична истрага

Кога постојат основи за сомневање дека е извршено кривично дело за кое се гони по службена должност, Министерството за внатрешни работи, согласно член 142 од Законот за кривична постапка ("Службен весник на Република Македонија" бр.15/97, 44/2002 и 74/2004), е должно да ги превземе потребните мерки да се пронајде сторителот на кривичното дело, сторителот или соучесникот да не се скрие или не побегне, да се откријат и обезбедат трагите на кривичното дело и предметите што можат да послужат како доказ, како и да ги соберат сите известувања што би можеле да бидат од корист за успешно водење на кривичната постапка.

Заради извршување на наведените задачи, овластените службени лица на Министерството за внатрешни работи може да ги превземаат следните мерки и дејствија:

- да бараат потребни известувања од граѓани,

- да сопрат, да легитимираат и да извршат потребен преглед или претрес на лица, превозни средства и багаж ако постојат основи на сомневање дека кај нив ќе се пронајдат траги на кривичното дело или предмети кои можат да послужат како доказ. Министерството за внатрешни работи може да употреби разумна сила само како крајно средство ако тоа е нужно за да се изврши преглед или претрес на лицето, превозното средство или багажот,
- со наредба да пренасочат, насочат или ограничат движење на лица и превозни средства на определен простор за нужно потребно време,
- да превземат потребни мерки во врска со утврдувањето на идентитетот на лицата и на предметите,
- да спроведат потрага, распишат потерница по лицето и објава по имотот и имотната корист или по предметите по кои се трага,
- во присуство на службено или одговорно лице да извршат преглед на определени објекти и простории на државни органи, институции што вршат јавни овластувања и други правни лица и да остварат увид во определена нивна документација.

За фактите и околностите што се утврдени при превземањето на одделни дејствија, а можат да бидат од интерес за кривичната постапка, како и за предметите што се пронајдени или се одземени постои обврска да се состави записник.

Лицата и патниците на превозното средство што се прегледуваат или претресуваат треба да се известат дека за превземените дејствија ќе се состави записник.

Времето за кое лицето или превозното средство можат да се задржат заради извршување на дејствијата од страна на Министерството за внатрешни работи мора да се сведе на нужно потребно време за извршување на ваквите дејствија.

Заради собирање на потребни известувања, Министерството за внатрешни работи со писмена покана може да повикува граѓани. Во поканата мора да се наведат причините за повикувањето и поука за нивните права.

Повиканото лице може присилно да се доведе само со судска одлука и само тогаш кога очигледно избегнува да се јави на уредно доставена покана во која бил предупреден на можноста од присилно доведување и тогаш кога своето недоаѓање нема да го оправда. Лицето кое се јавило на поканата или било присилно доведено, а одбило да даде известување не може повторно да се повикува од истите причини.

Лицето кое е повикано или присилно доведено мора да се извести на јазик што го разбира за причините на повикувањето, односно приведувањето, за неговите права и од него не може да се бара изјава. Истовремено лицето мора да се подучи дека истото не е лишено од слобода и откако ќе даде или одбие да даде известување може да си оди.

Овластените службени лица на Министерството за внатрешни работи со дозвола на истражниот судија, односно на претседателот на советот, може да собираат известувања од лица кои се наоѓаат во притвор, ако тоа е потребно заради откривање на други кривични дела на истото лице, на неговите соучесници или кривични дела на други сторители. Овие известувања ќе се собираат во времето што ќе го определи истражниот судија и во негово присуство, или во присуство на лице кое ќе го определи истражниот судија, односно претседателот на советот.

Исто така, овластените службени лица на Министерството за внатрешни работи можат да ги упатат до истражниот судија лицата затечени на местото на извршувањето на кривичното дело или да ги задржат до неговото доаѓање, но не подолго од 6 часа, ако тие лица би можеле да дадат податоци важни за кривичната постапка и ако е веројатно дека подоцна не би можело да се изврши нивно сослушување или тоа би било врзано со значително одолжување или со други тешкотии,

Согласно одредбите од Законот за кривична постапка овластените службени лица на Министерството за внатрешни работи можат да фотографираат и да земаат отпечатоци од прсти од лице за кое постојат основи за сомeneвање дека извршило кривично дело, а кога е тоа неопходно заради утврдување на идентитетот или во други случаи од интерес за успешното водење на постапката, со одобрение на судот јавно да ја објават фотографијата на тоа лице,

Исто така, овластените службени лица на Министерството за внатрешни работи можат да земаат отпечатоци од прстите од лицата за кои постои веројатност дека можеле да дојдат во допир со предмети, ако е потребно да се утврди од кого потекнуваат отпечатоците од прстите врз тие предмети.

Покрај наведените мерки и дејствија, кога постои опасност од одлагање, овластените службени лица на Министерството за внатрешни работи можат и пред поведувањето на истрагата привремено да одземаат предмети кои според Кривичниот законик треба да се одземат или што можат да послужат како доказ во судската постапка и да вршат претресување на дом и на лице под услови и на начин утврден со одредбите на Законот за кривична постапка.

Ако истражниот судија не е во можност веднаш да излезе на самото место, овластените службени лица на Министерството за внатрешни работи можат да извршат увид и да определат потребни вешатачења, освен обдукција и ексхумација на леш. Ако истражниот судија стигне на самото место во текот на вршењето на увидот, тој го превзема вршењето на овие дејствија. За се што е превземено ќе биде известен јавниот обвинител.

Кога сторителот на кривичното дело е непознат, јавниот обвинител може да побара Министерството за внатрешни работи да преземе определени истражни дејствија, ако со оглед на околностите на случајот, би било целесообразно и пред поведувањето на истрагата да се превземаат такви дејствија.

За кривични дела за кои со закон е пропишана казна затвор од најмалку четири години, за кривични дела сторени од повеќе извршители, или кога тоа го бараат особено оправдани причини, поради ефикасно обезбедување докази за обвинението, јавниот обвинител може да нареди едно или повеќе овластени лица од соодветното министерство или друг државен орган да му бидат ставени на располагање за определен период во претходната или во кривичната постапка што е поведена по негово барање, но најмалку една година.

Согласно одредбите на Законот за кривична постапка лицето кое е затечено на извршување на кривично дело за кое се гони по службена должност може да го лиши од слобода секој доколку постои опасност од бегство, за што веднаш се известува Министерството за внатрешни работи. Лицето кое е лишено од слобода мора веднаш да му се предаде на истражен судија или на Министерството за внатрешни работи, а доколку не може тоа да се стори, мора веднаш да се извести еден од овие органи.

Овластените службени лица на Министерството за внатрешни работи можат без одлука на суд да лишат од слобода и лице за кое постојат основи на сомнение дека сторило кривично дело за кое се гони по службена должност ако постои опасност од одлагање а постои некоја од причините за притвор (ако лицето се крие, не може да се утврди неговиот идентитет или ако постојат околности што укажуваат на опасност од бегство), но се должни веднаш да го приведат до надлежниот истражен судија. При приведувањето овластеното службено лице на Министерството за внатрешни работи ќе го извести истражниот судија за причините и за времето на лишувањето од слобода, за што изготвува службена белешка. Ако не е изготвена службена белешка, истражниот судија даденото известување ќе го внесе во записник.

По исклучок, овластените службени лица на Министерството за внатрешни работи можат да го задржат лицето за кое постојат основи на сомнение дека сторило кривично дело за кое се гони по службена должност, ако задржувањето е потребно заради утврдување на идентитетот, проверување на алиби или од други причини е потребно да се соберат нужни податоци за

водење на постапка против определено лице, а постојат и причини за притвор (ако лицето се крие, не може да се утврди неговиот идентитет или ако постојат околности што укажуваат на опасност од бегство, или особени околности го оправдуваат стравот дека ќе го повтори кривичното дело, или ќе го доврши обиденото кривично дело или дека ќе стори кривично дело за кое се заканува), а во случај кога причина за притвор е постоењето на основан страв дека ќе ги уништи трагите на кривичното дело или ако особени околности укажуваат дека ќе ја попречува истрагата со влијание врз сведоците, соучесниците или прикривачите, само доколку постои стравување дека тоа лице ќе ги уништи трагите на кривичното дело.

Лицето лишено од слобода мора да веднаш да биде известно на јазик што го разбира за причините за лишувањето од слобода и за било какво кривично обвинение против него, како и за неговите права и од него не може да се бара изјава.

Во наведените случаи, ако лицето кое е лишено од слобода бара помош од бранител, овластеното службено лице на Министерството за внатрешни работи ќе му овозможи да повика бранител, односно ќе му обезбеди бранител и ќе ги одложи извршувањето на сите дејствија до доаѓањето на бранителот, но најдолго за 2 часа од времето кога е известен бранителот.

Овластените службени лица на Министерството за внатрешни работи можат да го задржат лицето најдолго 24 часа сметано од моментот кога лицето е лишено од слобода. По истекот на овој рок, тие се должни задржаното лице да го пуштат на слобода или да го предадат на надлежниот истражен судија.

Лицето се задржува во посебно уредени полициски станици, определени со акт на министерот за внатрешни работи. Задржувањето го одобрува службеникот за прифат. За секое задржано лице, службеникот за прифат води посебен записник во кој се внесуваат податоци за: денот и часот на лишувањето на лицето од слобода; причините за лишување од слобода; причините за задржувањето; времето кога е подучено за неговите права; знаци на видливи повреди, болест, ментална растроеност и слично; кога е контактирано со семејството, бранителот, дипломатско-конзуларното претставништво и слично; податоци кога е со него разговарано; дали е префрлено во друга полициска станица; ослободување или изведување пред суд и други важни податоци. Лицето лишено од слобода ќе се потпише на записот по однос на часот и датумот на лишувањето, часот и датумот на пуштање на слобода и поуката за правото на бранител, како и на записникот во целина. Отсуството на потпис на лицето лишено од слобода службеникот за прифат мора да го образложи. На задржаното лице му се врачува примерок од записникот при негово пуштање на слобода или предавањето на истражниот судија. Доколку лицето согласно одредбите на Законот за кривична постапка не се предава на истражниот судија, а е префрлен во друга полициска станица, копие од записникот се доставува до таа полициска станица.

Ако лицето лишено од слобода е изведено пред истражниот судија, согласно одредбите на Законот за кривична постапка, истражниот судија е должен по службена должност да ја испита законитоста на лишувањето од слобода и е должен тоа да го утврди со решение.

Лицето лишено од слобода кое не е изведено пред истражен судија, може во рок од 30 дена од денот на пуштањето на слобода да бара од истражниот судија на надлежниот суд да ја испита законитоста и тоа да го утврди со посебно решение. Против ова решение дозволена е посебна жалба во рок од 48 часа до советот на првостепениот суд, кој решава во рок од три дена. Жалбата го одлага извршувањето на решението.

Овластените службени лица, согласно одредбите од Законот за кривична постапка, врз основа на судска наредба можат да вршат претрес на дом и лице.

Меѓутоа, Законот за кривична постапка им дозволува на овластените службени лица на Министерството за внатрешни работи и без судска наредба за претрес да влезат во дом и други простории ако таму се наоѓа лице што по наредба на суд треба да се притвори или присилно да се доведе.

Исто така, овластените службени лица можат и без наредба за претрес и без присуство на сведоци да извршат претрес на лице при извршување на наредба за приведување или при лишување од слобода ако постои сомнение дека тоа лице поседува оружје или орудие за напад или ако постои сомнение дека ќе ги отфрли, сокрие или уништи предметите што од него треба да се одземат како доказ во кривичната постапка.

Министерството за внатрешни работи може да примени полиграфско испитување на лицето за кое постојат основи на сомнение дека извршило кривично дело, само со писмена согласност на лицето. На полиграфско испитување не може да се подложи лице под дејство на алкохол, опојни дроги и психотропни супстанции, лице со сериозни срцеви заболувања, лице кое манифестира видливи знаци на душевна болест или заостанат душевен развој, бремена жена или жена непосредно по породувањето.

Министерството за внатрешни работи не може да примени полиграфско испитување на деца на возраст до 14 години. За помлади и постари малолетници полиграфско испитување може да се примени по исклучок, само доколку постојат основи на сомнение дека сториле кривично дело и само врз основа на писмена согласност на родителот, односно старателот.

Овластувањата што ги има Министерството за внатрешни работи, во предистражна постапка и во истрагата, ги имаат и со закон овластените службени лица на Царинската Управа на Република Македонија во случаите кога работат на откривање на кривичните дела и нивните сторители и прибирање докази заради кривично гонење на сторителите на кривичните дела: производство и пуштање во промет на штетни средства за лекување (член 212 од КЗ), производство и пуштање во промет штетни прехранбени и други производи (член 213 од КЗ), неовластено производство и пуштање во промет наркотички дроги, психотропни супстанции и прекурсори (член 215 од КЗ), неовластено прибавување и располагање со нуклеарни материи (член 231 од КЗ), внесување опасни материи во земјата (член 232 од КЗ), изнесување, односно извезување во странство на добра под привремена заштита или културно наследство или природна реткост (член 266 од КЗ), перење пари и други приноси од казниво дело (член 273 од КЗ), криумчарење (член 278 од КЗ), царинска измама (член 278-а од КЗ), прикривање на стоки предмет на криумчарење и царинска измама (член 278-б од КЗ), даночно затајување (член 279 од КЗ), недозволено држење оружје и распрскувачки материи (член 396 од КЗ), трговија со луѓе (член 481-а од КЗ), кривични дела од членовите 59 и 60 на Законот за акцизи и други кривични дела поврзани со увоз, извоз и транзит на стоки преку граничната линија.

Овластувањата што ги има Министерството за внатрешни работи во предистражната постапка и во истрагата, ги има и финансиската полиција во случаите кога работи на откривање на кривични дела и нивни сторители и на прибирање докази заради кривично гонење на сторителите на кривичните дела: даночно затајување (член 279 од КЗ), перење пари и други приноси од казниво дело (член 273 од КЗ), криумчарење (член 278 од КЗ), недозволена трговија (член 277 од КЗ) и други кривични дела кои вклучуваат поголеми и значителни износи на данок, царина и други приходи.

Со стапување во сила на Законот за изменување и дополнување на Законот за кривична постапка ("Службен весник на Република Македонија" бр.74/2004) со наредба на истражниот судија, односно со наредба на јавниот обвинител може да се нареди преземање на посебни истражни мерки:

- следење на комуникации и влез во дом и други простории или во превозни средства заради создавање на услови за следење на комуникации, под услови и постапка утврдени со закон,
- увид и пребарување во компјутерскиот систем, одземање на компјутерски систем или дел од него или базата за складирање на компјутерски податоци,
- тајно набљудување, следење и визуелно-тонско снимање на лица и предмети со технички средства,

- привиден (симулиран) откуп на предмети, како и привидно (симулирано) давање поткуп и привидно (симулирано) примање поткуп,
- контролирана испорака и превоз на лица и предмети,
- користење на лица со прикриен идентитет за следење и собирање на информации или податоци,
- отварање привидна (симулирана) банкарска сметка, на која може да се вложуваат средства што потекнуваат од сторено кривично дело и
- регистрирање на привидни правни лица или користење на постојните правни лица заради собирање на податоци.

Примената на посебните истражни мерки е предвидена само заради обезбедување податоци и докази неопходни за успешно водење на кривичната постапка кои на друг начин не можат да се соберат или нивното собирање би било сврзано со поголеми тешкотии, за кривични дела за кои е предвидена казна затвор од најмалку четири години, за кривични дела за кои е пропишана казна затвор од пет години за кои постои основано сомнение дека се извршени од страна на организирана група, банда или друго злосторничко здружение.

Во случај кога не се располага со сознание за идентитетот на сторителот на кривичното дело, посебните истражни мерки можат да се одредат и спрема предметот на кривичното дело.

Во случаи утврдени со закон, во предистражна постапка, посебните истражни мерки се определуваат со наредба од јавниот обвинител или истражниот судија, а во истрага, само со наредба од истражен судија.

Во предистражна постапка посебните истражни мерки се определуваат со писмено образложена наредба на истражниот судија, а врз основа на писмено образложен предлог на јавниот обвинител. Истражниот судија, во оваа фаза од кривичната постапка, со писмена наредба одлучува за примена на сите посебни истражни мерки, освен за посебната истражна мерка: следење на комуникации и влез во дом и други простории или во превозни средства заради создавање на услови за следење на комуникации. Доколку настане несогласување меѓу јавниот обвинител и истражниот судија во поглед на примена на посебните истражни мерки, за тоа одлучува советот на првостепениот суд составен од тројца судии.

Во предистражната постапка, кога не се располага со сознание за идентитетот на сторителот на кривичното дело, посебните истражни мерки можат да се определат и со писмено образложена наредба донесена од страна на јавниот обвинител, а врз основа на писмено образложен предлог од Министерството за внатрешни работи. Јавниот обвинител во наведениот случај со писмена наредба може да одлучи за примена на посебните истражни мерки, освен за примена на посебните истражни мерки: следење на комуникации и влез во дом и други простории или во превозни средства заради создавање на услови за следење на комуникации и увид и пребарување во компјутерскиот систем, одземање на компјутерски систем или дел од него или базата за складирање на компјутерски податоци.

Наредбата за примена на посебните истражни мерки ја извршува Министерството за внатрешни работи, Царинска Управа на Република Македонија и Финансиската полиција.

Наредбата содржи податоци за лицето против кое се применуваат посебните истражни мерки кога сторителот е познат, основите за сомневање за стореното кривично дело, фактите од кои произлегува примената на посебните истражни мерки, како и начинот, обемот и времетраењето на тие мерки.

Спроведувањето на посебните истражни мерки, освен спроведувањето на посебната истражна мерка: следење на комуникации и влез во дом и други простории или во превозни средства заради создавање на услови за следење на комуникации, може да трае најмногу четири месеца. Меѓутоа, на предлог на јавниот обвинител, кога наредбата ја издава истражниот судија, односно на предлог од Министерството за внатрешни работи, кога наредбата ја издава

јавниот обвинител, од оправдани причини може траењето на посебните истражни мерки да се продолжи најмалку уште за три месеца.

Доколку посебните истражни мерки се преземени без наредба од истражниот судија, односно без наредба од јавниот обвинител или се превземени во спротивност со одредбите од Законот за кривична постапка, доказите до кои се дошло со примената на тие мерки не може да се употребуваат во кривичната постапка.

Меѓутоа, податоците, известувањата, документите и предметите што се прибавени со примена на посебните истражни мерки под услови и на начин утврден со одредбите на Законот за кривична постапка, може да се употребат како доказ во кривичната постапка.

Условите под кои може да се нареди примената на посебната истражна мерка: следење на комуникации и влез во дом и други простории или во превозни средства заради создавање на условиза следење на комуникации, органите кои се надлежни за донесување на наредбата со кој се определува примената на оваа посебна истражна мерка, како и самата постапка за спроведувањето на следењето на комуникации децидно е уредено со посебен закон, Законот за следење на комуникации, чија постапка за донесување е во тек. За повеќе информации види I_X_16.

6. Кои се овластувањата на одделните полициски сили (законски и административни, географска организација, меѓурегионална соработка итн.)?

Постојната структура и надлежност на полициските сили е уредена со Законот за внатрешни работи и подзаконските акти.

Имплементацијата на реформите на полицијата резултира со измени во структурата и надлежност на полициските сили, која се одвива во етапи. Првата промена беше воведувањето на Граничната полиција, овозможена со Законот за измените и дополнувањата на Законот за внатрешни работи (Службен весник на Република Македонија бр. 19/04). Следната промена беше започнувањето со работа на Одделот за организиран криминал.

Според постојната поставеност (која е фактички транзиторна) организацијата е следна:

Работите на системот на јавна безбедност ги врши Бирото за јавна безбедност, во рамките на кое дејствуваат Одделот за гранична полиција, Одделот за полиција, и Одделот за криминалистичка полиција.

Одделот за полиција ги врши работите на непосредно одржување на јавниот ред и мир, регулирањето и контролата на сообраќајот на патиштата, безбедноста на езерата како и други работи чија природа или услови бараат да ги извршуваат униформирани полициски работници. Во рамките на Одделот за полиција формирани се Единица за специјални задачи и Специјална единица за брзо распоредување како одделни полициски сили надлежни за постапување на целата територија на Република Македонија.

Заради заштита на безбедноста на Република Македонија, во услови на сложена безбедносна состојба или нарушување на јавниот ред и мир во поголем обем формирана е Посебна единица на полицијата на Министерството за внатрешни работи. Посебната единица е составена од припадници на полицијата, а со неа раководи командант на бригадата. Посебната единица се формира врз принцип на ангажирање на припадниците на полицијата определени во нејзиниот состав, во место и време кои со посебна наредба се определуваат во случај на активирање на Посебната единица. Наредба за ставање во приправност и нејзино непосредно ангажирање, донесува министерот за внатрешни работи или по негово овластување директорот на Бирото за јавна безбедност.

Одделот за криминалистичка полиција ги врши работите на спречување на вршење кривични дела, откривање и фаќање на сторители на кривични дела, криминалистичко-техничките работи.

Одделот за гранична полиција ги врши работите на заштита на државната граница, контрола на преминување преку државната граница, утврдување и решавање на граничните инциденти и други повреди на државната граница и други работи утврдени со закон.

За вршење на одделни задачи, како што се прашањата за аналитика и истражување, обезбедување на лица и внатрешно обезбедување на објекти, странци и имиграциони прашања, одбранбени подготовки и слично, организирани се посебни организациони единици во Бирото за јавна безбедност. Овие организациони единици, со имплементацијата на реформите ќе функционираат во рамките на новиот Оддел за граѓански работи.

Согласно Акцискиот план за реформа на полицијата, до крајот на 2005 година треба во рамките на Бирото за јавна безбедност да функционираат Гранична полиција, Централни полициски служби и подрачни полициски служби.

Реформата во рамките на идните Централни полициски служби започна со воведувањето на Одделот за организиран криминал.

За извршување на внатрешните работи на територијата на Република Македонија формирани се 12 подрачни организациони облици - Сектори за внатрешни работи, организирани врз основа на големината на подрачјето, бројот на жителите, бројот на кривичните дела и прекршоци и други критериуми. Со нив раководат началници. Во рамките на Секторите за внатрешни работи организирани се вкупно 23 Одделенија за внатрешни работи. За непосредно извршување на полициските и другите внатрешни работи, за подрачјето на една или повеќе општини се формира најмалку една полициска станица. Со полициските станици раководат командири. Со новата организација се предвидува наместо 12 да се формираат 8 подрачни организациони облици.

Што се однесува до меѓусебната соработка, Секторите за внатрешни работи и полициските станици меѓусебно соработуваат и разменуваат информации потребни за извршување на полициските работи, а во поглед на меѓународната односно меѓурегионалната соработка, тие соработуваат со полициските тела на сите држави со кои се граничи Република Македонија и пошироко.

Организационите единици на Министерството за внатрешни работи своите работни задачи ги извршуваат во согласност со Законот за внатрешни работи („Службен весник на Република Македонија„ бр. 19/95, 55/97, 38/02, 33/03 и 19/04), Законот за кривичната постапка („Службен весник на Република Македонија„ бр. 15/97, 44/2002 и 74/04), Законот за преминување на државната граница и за движење во граничниот појас („Службен весник на Република Македонија„ број 36/92, 12/93, 11/94 и 19/04, Правилникот за вршење на работите на МВР („Службен весник на Република Македонија„ број 12/98 и 15/03), Уредбата за употреба на средства на присилба и огнено оружје („Службен весник на Република Македонија„ број 22/98 и 17/04) и други. Законските овластувања на Министерството за внатрешни работи подетално се разработени во одговорот на прашањето број 5 од Одделот „Полициска соработка„ на поглавје 24.

7. Како полицијата е кадровски екипирана и опремена и како се финансира (квантитативен преглед на вработени, згради, опрема, инструменти за комуникација, хардвер и софтвер итн.). Дали се располага со интегриран компјутерски систем за истраги?

Вкупниот број на вработени во Министерството за внатрешни работи изнесува 12.462. Од нив 8.216 се униформирани работници во Полицијата, 1.205 овластени службени лица во Криминалистичка полиција, 508 во Управа за безбедност и контраразузнавање, 750 вработени во Територијалните противпожарни единици како и 1777 работници на останати работни места во Министерството за внатрешни работи.

Министерството за внатрешни работи се финансира, односно е корисник на средства од Буџетот на Република Македонија, како од Централниот буџет - финансиран со изворни приходи утврдени во буџетот, така и од приходи кои ги наплатува Министерството и приходи остварени од дополнителни активности - самофинансирачки активности. Согласно постојните законски прописи финансирањето на Министерството за внатрешни работи се извршува преку три жиро сметки и тоа: буџетска сметка, сметка за средства од остварени приходи и сметка за самофинансирачки активности.

Извршувањето на буџетот на Министерството за внатрешни работи во поголем дел се реализира на централно ниво, преку стручните служби. Имено, пресметките и исплатите на плати и надоместоци за сите вработени, како и обезбедување на униформи и опрема - капитални средства се реализира централно преку Министерството за внатрешни работи, додека набавките на потрошни материјали и услуги се реализираат преку подрачните организациони единици - Сектори за внатрешни работи.

Сите евиденции и изготвувањето на завршни сметки се во надлежност на Министерството за внатрешни работи.

Министерството за внатрешни работи располага со вкупна корисна површина од 136.688 м² и тоа: Седиште на Министерство за внатрешни работи; Сектори за внатрешни работи - 12 локации; Органи за внатрешни работи - 23 локации; Полициски станици - 120 локации, како и 5 локации кои припаѓаат на Единица за специјални задачи, Специјална единица за брзо распоредување; Полициска станица за обезбедување на објекти и лица; Хеликоптерска единица, Центар за дресура и обука.

Седиштето на Министерството за внатрешни работи и седиштата на Секторите и Органите за внатрешни работи како и 68 Полициски станици кои се сместени по Секторите и Органите за внатрешни работи располагаат со вкупна корисна површина од 88.973 м². Останатите 52 Полициски станици, Специјална единица за брзо распоредување, Единица за специјални задачи, Полициска станица за обезбедување објекти и лица, Хеликоптерска единица и Центар за дресура и обука се сместени на посебни локации со вкупна корисна површина од 47.715 м².

Просечната старост на објектите е околу 40 години, што бара континуирано и зајакнато одржување, воведување на современи постројки за греење и климатизирање на просториите и други санации, а воедно бара знатно поголеми издатоци од пресметката во однос на одобрените средства.

Во врска со вооружувањето, објаснување на ОСЛ овластените службени лица располагаат со лично и формациско оружје, при што овластените службени лица во униформа носат пиштоли калибар 9 мм., а овластените службени лица цивили/ пиштоли 7,65мм. МВР располага и со пиштоли кал. 7,62 мм. Во вооружувањето на специјалците и посебните полициски единици постои и друго посовфистицирано оружје-пушки и пиштоли за изведување на специјални задачи со различни калибри.

Во структурата на возила со кои располага министерството, доминираат автомобили од европски производители и од американско производство кои ги задоволуваат стандардите за извршување на полициски работи со светлосни и звучни инструменти. Министерството за внатрешни работи располага и со интервентни возила LAND ROVER DEFENDER и борбени возила БТР и Хермелин. За 2005 година се очекува донација на возила наменети за гранична полиција преку CARDS проекти. Вкупниот број на возила заедно со Товарни моторни возила изнесува 2.500.

Во својот состав Министерството за внатрешни работи располага со три хеликоптери кои се функционални и во добра состојба. Езерска полиција располага со 13 пловила од кои 1 глисер и 12 моторни чамци.

Во областа на телекомуникациите Министерството за внатрешни работи располага со:

- Интегрирана комуникациска мрежа составена од 52 комуникациски јазли. Преку оваа мрежа се остварува целокупниот пренос на говор и податоци;
- Телефонскиот систем се состои од 35 дигитални телефонски центри и 120 мини телефонски центри, на кои се поврзани околу 6.000 телефонски апарати;
- Преносот на податоци се остварува преку единствена WAN мрежа, која поврзува 55 LAN мрежи;
- Радиокомуникацискиот систем е базиран на ВХФ и УХФ фреквентен опсег. Системот е реализиран со репетитори Сторно и Моторола кои ја покрива целата територија на Република Македонија.

Се располага и со рачни, мобилни и стационарни радиостаници од типот Моторола.

Локалната компјутерска мрежа во МВР е поделена на два дела:

1. Локална мрежа во кампусот на Министерството и локална мрежа на Граничните премини која е базирана на Ethernet 10/100/1000 стандардот (IEEE 802.3);
2. Локална мрежа во локалните организациони единици Сектори за внатрешни работи/Одделенија за внатрешни работи која е базирана на Token-ring стандардот.

Сите објекти независно од типот на локалната мрежа се структурно искаблирани, со тоа што Ethernet каблирањето е изведено според строгите стандарди на една од водечките светски компани во областа на мрежите, мрежните пасивни елементи и каблирањето компанијата Nexans.

Во зависност на типот на локалната мрежа се користат и соодветните мрежни активни компоненти:

- за token-ring мрежата се користат соодветни комутатори и концентратори (IBM token-ring hub, CAU, MAU);
- за Ethernet мрежата се користат соодветни комутатори и концентратори (CISCO switch, hub).

Целиот информациски систем на МВР е централизиран на сервери кои се наоѓаат во кампусот на Министерството. Пристапот до централниот сервер (IBM mainframe) се одвива преку стандардни терминали или персонални компјутери на кои е инсталиран програмот IBM Personal Communications , додека комуникацијата се одвива преку Telnet (TCP/IP протокол) или преку IEEE 802.2 (SNA протокол), додека пристапот до другите сервери се одвива преку TCP/IP протокол.

Поголемиот број од активностите на информациониот систем на МВР што подразбира внес, ажурирање и директно пребарување на податоците во централната евиденција се одвива на централниот сервер во Министерството (IBM Mainframe). Дневно на централниот сервер се одвиваат околу 200.000 on-line трансакции, додека во шпикот на работата се случува да се изведуваат од 10-15 трансакции во секунда. При секојдневната работа истовремено се активни од 400-500 терминали од вкупниот број на околу 1000 терминали поврзани мрежата на централниот компјутерски сервер на МВР. Расположивоста на централниот сервер е 24X7X365 и тој е со следниве карактеристики:

- IBM Multiprise 2003/206 with 512 MB RAM working on 17,4 MIPS with 12 parallel channels;
- 6 HDD with 9 GB each (54GB) in mirror (means physically 12 HDD);
- 2 OSA2 adapters with TR/ETH enabled.

Од системски и апликативен софтвер на овој сервер се користат оперативните системи VM/ESA 2.4 и VSE/ESA 2.3.2, трансакцискиот сервер CICS/VSE 2.3, пакетот за развој на апликации Language Environment 1.4 и базите на податоци DB2 (релациска) и DL/I,VSAM (хиерархиски).

Покрај споменатиот централен сервер се користат и други сервери како file,mail,DNS,communication sever и сервер за криминалистичка истрага. Овие сервери се наоѓаат на централна локација во Министерството и ги имаат следниве технички карактеристики.

- Fujitsu Siemens PrimePower 650 with 6GB RAM working on UNIX operating system SUN Solaris v8 - количина 1
- IBM Netfinity 5500 with 512 MB RAM working on Windows 2000 operating system - количина 3
- IBM Netfinity 5000 with 256 MB RAM working on Windows 2000 operating system - количина 2
- IBM Netfinity 3000 with 128 MB RAM working on Windows 2000 operating system - количина 3
- PC Compatible Server with 256 MB RAM working on Windows 2000 operating system - количина 3

Во работата на Граничната полиција за контрола на преминот преку државната граница се користат локални сервери кои се поврзани во локалните мрежи на соодветниот граничен премин. Овие сервери се со следните технички карактеристики:

- PC Compatible Server with 256 MB RAM working on Windows NT operating system - количина 13

Во овој момент во Министерството не постои интегриран компјутерски систем за водење на истраги. Криминалистичките аналитичари и инспекторите кои ја водат истрагата имаат можност од сите подрачни единици на МВР директно да пристапуваат до компјутерските евиденции на МВР во процесот на прибирање на податоци од интерес за истрагата. Единствено во организационата единица за борба против дрога и наркотични средства има апликативно решение за водење на истраги CISNIK (Criminal information system for national and international cooperation - донација од UNDCP). Ова апликативно решение е интегрирано со алатката решение за разузнавачка анализа (intelligence analyse) Analyst Notebook (i2) и овозможува целосно компјутерско водење на истражната постапка. Во моментот овие апликативни решенија за компјутерско водење на истрагата е регионално ограничено и се користат само на централно ниво, во организационата единица за борба против дрогата и наркотични средства во седиштето на МВР.

8. Ве молиме да го опишете системот за обука на полициските службеници. Кои институции и програми за обука постојат (училишта, содржина на обуката, целни групи, мрежи на знаење, посебни вештини)?

Полициската академија е високообразовна државна установа од областа на безбедноста.

На Полициската академија се образуваат кадри за потребите на МВР и други органи, установи и правни лица кои вршат дејност од областа на безбедноста.

Полициската академија врши образование за:

- Стекнување високо образование;
- Стекнување стручен степен – специјалист
- Стекнување научен степен – магистер

- Стекнување научен степен –доктор на науки
- Стручно образование и обука на лица со веќе стекнат степен на образование во други образовни институции:
  - Основно полициско образование и обука
  - Специјално образование и обука
  - Образование и обука за раководење во подрачја на безбедноста (менаџмент во безбедноста).

Дејноста на Полициската академија се остварува на две образовни нивоа: високо образование и континуирано образование.

Високото образовната дејност ПА ја врши како: додипломски и последипломски (стручни и научни) студии.

Додипломските студии се организираат како четиригодишни студии и се остваруваат врз основа на студиски и предметни програми.

Организационата структура на високото образование на ПА ја претставуваат /сочинуваат шесте катедри: катедрата за криминалистички науки, катедрата за полициски науки, катедрата за кривично правни и криминолошки науки, катедрата за безбедносни науки, катедрата за безбедност во приватниот сектор, катедрата за општествено-политички и правни науки

Во четвртата студиска година предвидени се четири насоки: криминалистичко-криминолошка насока, безбедносна насока, насока-безбедност во приватниот сектор и полициско оперативна насока. Во рамките на овие насоки студентите се обучуваат за борба против одредени видови криминал како што се: организираниот криминал, компјутерскиот криминал, тероризмот, сообраќајниот криминалитет, малолетничката делинквенција, еколошкиот криминалитет, економско-финансискиот криминалитет.

На Академијата студентите се обучуваат по следниве академски способности: информатика, странски јазик, македонски јазик и култура и специјално физичко образование.

Како вонредни студенти на Академијата, меѓу другите, можат да се запишат и полициски службеници кои сакаат да се стекнат со високо образование.

Согласно студискиот програм на Полициската академија се образуваат стручни кадри со висока школска спрема во областа на криминалистичките, безбедносните и полициските науки за потребите на МВР и други институции кои ги покриваат овие области.

Покрај додипломските студии ПА ќе организира и последипломски научни студии (магистерски студии) во траење од две години и последипломски стручни студии (специјалистички студии) во траење од една година чии програми ќе бидат дизајнирани за обучување/тренинг во борбата против одредени видови криминал.

На Академијата може да се стекне и научен степен доктор на науки.

На Академијата се остварува и континуирано образование за лица со веќе стекнат степен на образование преку спроведување на основна обука за полицаец, специјална обука и обука за раководење во подрачјето на безбедноста (менаџмент во безбедноста).

а)Основна обука за полицаец

Основната едукација и обука за полицаец се однесува за лица кои се вработуваат во МВР без предходно полициско искуство за работни места со посебни должности и овластувања.

Основната обука за полицаец трае една година, од кои три месеци се предвидени за практична обука на терен.

б) Специјална едукација и обука

Специјалната обука и едукација се однесува за лица кои се вработени во МВР, со предходна завршена основна полициска обука, работно искуство и покажани резултати во работата. Во зависност од видот на работата и сложеноста на работните задачи, со посебни наставни програми се организираат специјални обуки за борба против одреден вид на криминалитет и социо-патолошки појави.

Оваа обука трае зависно од нејзината содржина но не подолго од 12 месеци.

в) Полициски менаџмент обука

Полицискиот менаџмент едукација и обука се однесуваат за лица кои се вработени во МВР и служи за нивно понатамошно оспособување во областа на раководењето и управувањето со полициските структури и односи. Оваа обука трае зависно од нејзината содржина/програма но не подолго од 12 месеци.

На Полициската академија во Скопје се реализираат курсеви за:

Основна обука за полицаец

Содржината на обуката може да се групира во следниве наставни области:

- Полициска работа во демократското општество со правна регулатива
- Полициско постапување со правна регулатива
- Криминалистика со криминологија
- Општообразовни содржини (македонски јазик и правопис, странски јазик, информатика, телекомуникации и прва помош)
- Актуелни теми во функција на подобрување на полициската работа

Како посебни вештини се изучуваат:

- Одбрамбени техники (самоодбрана) со општа физичка подготовка и тестирање на способности
- Ракување со оружје, стрелање и логорување
- Практични вежби и теренска обука
- Странски јазик
- Информатика

Целна група: лица со завршено средно училиште (до 25 години старост) приправници во МВР кои по успешно завршување на обуката би продолжиле да работат во МВР како компетентни полициски службеници.

Основна обука на гранична полиција (во траење од 3 месеци)

Содржината на обуката може да се групира во следниве наставни области:

- Општа полициска подготовка
- Правно-криминалистичка област
- Полициско постапување

Посебни вештини:

- Одбранбени полициски техники
- Информатика

Целна група: лица со завршено средно училиште кои се веќе вработени во АРМ а се обучуваат за полициски службеници за гранична полиција.

Менаџмент обука на гранична полиција (во траење од 3 месеци)

Содржина на обуката: стекнување основни знаења од полициските, правните, криминалистичките, менаџерските и на нив слични области од страна на старешинскиот персонал на регионалните центри на граничната полиција за да се оспособат како компетентен полициски кадар за вршење на полициските и раководните работи во обезбедувањето на државната граница

Посебни вештини:

- Техники на примена полициски овластувања
- Информатика

Целна група: припадници на АРМ – Гранична бригада кои се обучуваат за високи раководни полициски службеници за граничната полиција.

Полициската академија е членка на Европската асоцијација на полициски колеџи.

На регионален план соработува со Полициските академии од регионот , како и пошироко со Полициските академии од Холандија , Турција и Естонија во правец на размена на искуства , размена на наставен кадар и студенти, реализација на проекти и др.

9. Дали постои обука осмислена за борба против посебни видови на криминал?

Во Република Македонија постои обука осмислена за борба против посебни видови на криминал. Во рамките на додипломските четиригодишни студии на Полициската академија, во четвртата студиска година предвидени се четири насоки: криминалистичко-криминолошка насока, безбедносна насока, насока безбедност во приватниот сектор и полициско-оперативна насока. Програмите на овие насоки опфаќат проучување на одредени видови криминал, како што се: организираниот криминал, тероризмот, сообраќајниот криминалитет, малолетничката деликвенција, еколошкиот криминалитет, економско-финанскиот криминалитет.

Покрај додипломските студии, Полициската академија во соработка со МВР ја подготви и програмата за Основна обука за организиран криминал, со која се опфатени сите лица (вкупно 155) кои во рамките на реформата во МВР ќе бидат определени за работа во Оддел за организиран криминал. Се очекува реализацијата на оваа обука да започне во средината на Јануари 2005, откако ќе заврши постапката за избор на вработените. Со оглед на големината на групата, обуката ќе се изведува во 4 циклуси. Во рамки на првиот циклус ќе бидат опфатени раководните лица, за кои во месец април 2005 се подготвува и спроведување на специјалистичка обука за менаџмент.

1. Со програмата подготвена за обуката за организиран криминал се предвидува обработка на повеќе теми како што се:

Организациска структура и надлежностите на Одделот:

- Деталното запознавање со новата организациска шема и надлежностите на Одделот за организиран криминалитет и на пооделните организациони единици е претпоставка за обезбедување на функционалност во делувањето и во спроведувањето на законските надлежности. Ова ќе овозможи и подетално запознавање со координативно-надзорната функција на централно ниво, начинот на пренесувањето на надлежностите на локално ниво, како и запознавање со професионалните стандарди во работата.

Најнови измени во националното законодавство:

- Последните измени во националното кривично-правно законодавство (Кривичниот законик и Законот за Кривична постапка), донесените нови закони – Законот за попречување на комуникации, Законот за Јавното обвинителство, законот за спречување на перење пари и други закони. Во овие рамки посебно ќе се обработат и новите кривични дела, измените во кривично правната процедура и законските можности за заштита на сведоци и примена на специјални истражни мерки (СИМ).

Мултидисциплинарноста

- Заради обезбедување на неопходната мултидисциплинарност во работата, како и заради запознавање на надлежностите на институциите вклучени во борбата против организираниот криминал, перењето пари и корупцијата, за учество во работата ќе бидат поканети и представници од Јавното обвинителство на РМ, кои согласно новиот закон за јавното обвинителство ќе бидат определени да работат во Специјализираниот оддел за борна против организиран криминал и корупција. Во обработката на посебни теми ќе бидат вклучени и представници на другите институции кои имаат одредени надлежности во борбата против организираниот криминал како што се Финансиската полиција, Дирекцијата за спречување на перење пари, Царинската управа на РМ, Државната комисија за спречување на корупцијата и други.

Современи методи на работа

- Со обуката посебно ќе бидат обработени современите методи на работа во сферата на откривањето на делувањето на организираните криминални групи. Покрај примената на СИМ, со обуката посебно ќе биде обработено знаењето на ИТ технологиите и познавањето на базите на податоци; криминалистичкото разузнавање и криминалистичката анализа како и со методите за проактивно делување и водење на финансиски истраги паралелно со криминалните истраги, со цел да се обезбеди ефикасна конфискација на криминалните приноси. Обуката за примена на современите методи во пооделни сегменти се одвива паралелно со обуката за промање на новите законски решенија.

Меѓународни документи и соработка

- Меѓународните документи и меѓународната соработка се од исклучително значење за воспоставување на ефикасен систем за борба против организираниот криминалитет. Во текот на обуката посебно се обработуваат најзначајните меѓународни документи и можностите за меѓународна соработка во истите, обвиненијата и водењето на судските постапки.

10. Дали постои функционална соработка со офицери за врска во трети земји согласно заедничка рамка? Доколку постои таква соработка, каде има вакви офицери за врска?

Полициската соработка со други земји се остварува преку офицерите и каналите на Интерпол, офицерите за врска на СЕКИ (Иницијатива за соработка на Југоисточна Европа) и офицери за врска назначени во Република Македонија од трети земји.

СЕКИ Центар за борба против организираниот криминал

Во СЕКИ Центарот во Букурешт назначени се офицери за врска од Министерство за внатрешни работи и Царинската Управа. Во Секторот за меѓународна полициска соработка во Министерство за внатрешни работи е формирана Национална Канцеларија за СЕКИ за Република Македонија, во која исто така се назначени офицери за врска од Министерство за внатрешни работи и Царинската Управа. Размената на сознанија, информации и податоци помеѓу службите од Република Македонија со трети земји се одвива преку назначените офицери во Република Македонија и во седиштето на СЕКИ Центарот.

Бугарија

Во Република Македонија е назначен офицер за врски од Република Бугарија, со седиште во Амбасадата на Бугарија во Скопје, преку кој се остварува непосредна соработка со бугарските полициски служби.

Скандинавски земји

Соработката со скандинавските земји се остварува преку нордискиот офицер за врска кој се наоѓа во Амбасадата на Норвешка во Софија - Бугарија.

Канада

Соработката со Канада се одвива преку офицерот за врска кој се наоѓа во Амбасадата на Канада во Рим - Италија.

Соединетите Американски Држави

Меѓународниот тренинг програм за криминалистички истраги (ИЦИТАП) има назначено полициски советник во Амбасадата на САД во Скопје.

Полициската соработка со разни служби (ДЕА, ФБИ, Тајната служба на САД) од САД се одвива преку Регионалната Канцеларија за безбедност (РСО) во Амбасадата на САД во Скопје, меѓутоа директна долгогодишна соработка е воспоставена и со Канцеларијата на ДЕА во Атина и Тајната служба на САД во Букурешт. Преку Амбасадата на САД во Скопје се одвива соработка и обука на кадри на Министерството за внатрешни работи во Академијата за спроведување на законот на ФБИ - ИЛЕА во Будимпешта.

Обединети Нации

Во Скопје се наоѓа Национална проект канцеларија (НПО) во рамки на Канцеларијата за дроги и криминал на Обединетите Нации, која претставува служба за техничка подршка и соработка, каде е определен офицер за врски за соработка со Министерството за внатрешни работи.

Меѓународен кривичен суд за воени злосторства на територија на поранешна Југославија

Министерство за внатрешни работи на Република Македонија има назначено офицер за врска кој непосредно соработува со Канцеларијата на Меѓународниот кривичен суд за бивша Југославија со седиште во Скопје, а со затварањето на оваа Канцеларија, од август, 2004 година, соработката се одвива преку Канцеларијата на Меѓународниот суд со седиште во Приштина како и директна комуникација со преставници на Канцеларијата на обвинителот на Меѓународниот кривичен суд за бивша Југославија во Хаг.

11. Опишете ја соработката со соседните земји (и во однос на граничната контрола и надзор)? Кои спогодби за полициска соработка постојат или се планирани ?

Министерството за внатрешни работи на Република Македонија настојува да ја подобри соработката со соседните земји преку склучување договори како и реализирање на активности во контекст на унапредување на истата. Соработката помеѓу Република Македонија и соседните земји се реализира преку склучување на меѓународни договори..

Покрај редовната соработка која се одвива преку НЦБ Интерпол, Република Македонија со соседните земји соработува на следниот начин:

Република Албанија

Со Република Албанија склучени се следните договори:

- Договор помеѓу Владата на Република Македонија и Советот на министри на Република Албанија за соработка во борбата против тероризам, организиран криминал, недозволена трговија со наркотични дроги, психотропни субстанции и прекурсори, илегална миграција и други нелегални активности, склучен во Скопје на 17.06.2004 година
- Спогодба меѓу Македонската Влада и Албанската Влада за одржување, обновување и обележување на граничната линија и граничните ознаки на македонско - албанската државна граница од 04.12.1997 година, ратификувана на 11.02.1998 година. За спроведување на оваа Спогодба формирана е мешовита комисија. Главната мешовита комисија, обновување и обележување на граничната линија и граничните ознаки на македонско - албанската државна граница, првиот состанок го одржа на 04.12.1998 година во Скопје.
- Спогодба меѓу Македонската Влада и Албанската Влада за укинување на визите за дипломатски и службени патни исправи и висината на таксите за издавање на други видови визи од 04.12.1997 година, ратификувана на 11.02.1998 година.
- Спогодба меѓу Македонската Влада и Албанската Влада за регулирање на малограничниот сообраќај на лица во пограничната зона од 04.12.1987 година, ратификувана на 19.03.1998 година.
- Спогодба меѓу Македонската Влада и Албанската Влада за меѓународен превоз на патници и стока во патниот сообраќај од 15.01.1998 година.
- Спогодба меѓу Македонската Влада и Албанската Влада за спречување и решавање на инцидентите на македонско - албанската државна граница од 04.12.1997 година, ратификувана 11.02.1998 година. Врз основа на оваа спогодба формирана е главна мешовита македонско - албанска комисија за гранични инциденти и две секторски мешовити комисии за гранични инциденти, за двата гранични сектора.
- Договор за соработка меѓу Министерството за внатрешни работи на Република Македонија и Министерството за јавен ред на Република Албанија од 16.07.2000 година. Врз основа на овој Договор, на 16.07.2000 година, потпишан е и Протокол за определување на насоките, начинот и редот на соработка во областа на пограничната контрола и спречување на илегалната миграција меѓу Министерството за јавен ред на Република Албанија и Министерството за внатрешни работи на Република Македонија од 16.07.2000 година. Врз основа на оваа спогодба потпишан е и:
- Протокол за соработка во областа на безбедноста помеѓу Министерството за внатрешни работи на Република Македонија и Министерството за јавен ред на Република Албанија и Националната информативна служба на Албанија од 05.06.1992 година.
- Меморандум за разбирање помеѓу Министерството за одбрана на Република Македонија и Министерството за одбрана на Република Албанија за соработка и унапредување на контакти од 05.02.2003 година.

Од значење е да се спомене Проект документот “Данида“ за зацврстување на граничната соработка меѓу Република Македонија и Република Албанија во делот на граничната линија Дибар - Дебар, потпишан во јануари 2004 година помеѓу Министерството за јавен ред на Република Албанија и Министерството за внатрешни работи и Министерството за одбрана.

Целта на овој Проект документ е зацврстување на безбедноста и воспоставување на реципрочна доверба на граничната линија Дебар - Дибра меѓу Македонија и Албанија, преку тесна соработка во идентификувањето, превенцијата и борбата против прекуграничниот криминал и нелегалните активности, преку:

- подобрување на размена на информации и комуникација;
- обезбедување на образование и обука;
- подготовка и зацврстување на заеднички акции и заедничка контрола; и
- подготовка на законска рамка - Меморандум за разбирање.

Во тек е усогласување на ставовите околу Меморандумот за разбирање помеѓу Министерството за внатрешни работи и Министерството за одбрана на Република Македонија и Министерството за јавен ред на Република Албанија, за унапредување и зајакнување на соработката во областа на граничното обезбедување.

Во тек е усогласување на текстот на Спогодба меѓу Владата на Република Македонија и Владата на Република Албанија за преземање на лица со незаконски престој, односно Договор за реадмисија.

Република Грција

Со Република Грција склучени се следните договори:

- Протокол за соработка меѓу Министерството за внатрешни работи на Република Македонија и Министерството за јавен ред на Република Грција, потпишан во Охрид на 8.07.1998 година
- Привремена спогодба од 13.09.1995 година, со која Република Македонија и Република Грција ја потврдија меѓусебната постојна граница како трајна и неповредлива меѓународна граница
- Протокол за гранична соработка од 23.06.1998 година

Со наведениот протокол, двете страни се согласија, до потпишувањето на билатерален договор, во меѓусебните односи во врска со прашањето на државната граница меѓу двете држави, да се раководат во согласност со одредбите на Спогодбата меѓу Владата на ФНРЈ и Владата на Кралство Грција за чување, одржување и обновување на граничните ознаки (копнени и водени) на југословенско - грчката граница и за предупредување, спречување, начинот на испитување и решавање на граничните инциденти, потпишана на 17.12.1958 година.

Република Бугарија

Со Република Бугарија склучени се следните договори:

- Договор за соработка меѓу Министерството за внатрешни работи на Република Македонија и Министерството за внатрешни работи на Република Бугарија од 20.10.1992 година, ратификуван 1993 година.
Врз основа на овој Договор, меѓу Министерството за внатрешни работи на Република Македонија и Министерството за внатрешни работи на Република Бугарија, на 20.10.1992 година потпишан е и;

- Протокол за определување на насоките, начинот и редот на соработка во областа на пограничната контрола и спречување на илегалната имиграција.
- Спогодба меѓу Владата на Република Македонија и Владата на Република Бугарија за преземање на лица со незаконски престој од 04.06.2001 година, ратификуван 2002 година.
- Спогодба меѓу Владата на Република Македонија и Владата на Република Бугарија за мерките за спречување и решавање на граничните инциденти на Македонски - Бугарската граница од 15.05.2000 година, ратификувана на 23.01.2002 година.
- Спогодба меѓу Владата на Република Македонија и Владата на Република Бугарија за чување, одржување, обновување и обележување на граничната линија и граничните белези на Македонско - Бугарската државна граница, потпишана на 15.05.2000 година, ратификувана на 23.01.2002 година.
- Договор меѓу Владата на Република Македонија и Владата на Република Бугарија за соработка во борбата против тероризмот, организираниот криминал, нелегалната трговија со наркотички дроги, психотропни супстанции и прекурзори, нелегална миграција и кривични дела од 26.02.2002 година.
  - Врз основа на овој Договор потпишан е Протокол меѓу Одделот за полиција - Сектор за гранични премини при Министерството за внатрешни работи на Република Македонија и Националната служба „Гранична полиција„ при Министерството за внатрешни работи на Република Бугарија за соработка во текот на 2003 година.
- Спогодба меѓу Владата на Република Македонија и Владата на Република Бугарија за отварање на два нови меѓународни патни гранични премини меѓу двете земји, ратификувана 1999 година.
- Спогодба меѓу Владата на Република Македонија и Владата на Република Бугарија за меѓународен патен превоз, ратификувана 1999 година.

Србија и Црна Гора

Со Србија и Црна Гора склучени се следните договори:

- Договор меѓу Владата на Република Македонија и Владата на Република Црна Гора за соработка во борбата против тероризмот, организираниот криминал, нелегалната трговија со наркотични дроги, психотропни субстанции и прекурзори, нелегална миграција и други кривични дела. Склучен на 10.06.2003 година во Скопје, ратификуван на 22.07.2003 година, се чека да биде ратификуван од црногорската страна.
- Меморандум меѓу Владата на Република Македонија и Владата на Република Србија за соработка во борбата против тероризмот, организираниот криминал, недозволената трговија со наркотични дроги, психотропни субстанции и прекурзори, нелегална миграција и други кривични дела. Склучен на 25.07.2003 година во Охрид (не подлежи на ратификација).
- Договор меѓу Република Македонија и Сојузна Република Југославија за протегање и опис на државната граница од 23.02.2001 година, ратификуван во март 2001 година. Врз основа на овој договор започнато е со демаркација на државната граница при што досега од тромеѓето на Република Македонија, Србија и Црна Гора и Република Бугарија до граничниот премин Табановце, поставени се сите главни гранични ознаки и околу 15 % од помошните гранични ознаки. Демаркацијата треба да заврши до крајот на оваа или почетокот на наредната година во зависност од временските услови.
- Спогодба меѓу Владата на Република Македонија и Сојузната Влада на Сојузна Република Југославија за укинување на визи, од 03.07.1997 година, ратификувана на 25.09.1997 година.
- Спогодба меѓу Владата на Република Македонија и Сојузната Влада на Сојузна Република Југославија за меѓународен патен превоз на патници и стока од 04.09.1996 година, ратификувана на 18.12.1996 година.

- Спогодба меѓу Владата на Република Македонија и Сојузната Влада на Сојузна Република Југославија за регулирање на граничниот железнички сообраќај од 04.09.1996 година, ратификуван на 18.12.1996 година.
- Протокол за отварање на гранични премини за пограничен сообраќај меѓу Република Македонија и Србија и Црна Гора од 29.03.2003 година, како и модалитети за спроведување на истиот.

Во тек е усогласувањето на ставовите по Предлог Спогодбата за основите за соработка во обезбедувањето на државната граница меѓу Република Македонија и Србија и Црна Гора.

УНМИК

Со УНМИК склучени се следните договори:

- Протокол за соработка меѓу МВР на Република Македонија и УНМИК (27.11.2003 година)
- Меморандум за разбирање меѓу Република Македонија и УНМИК од 2001 година
- Протокол за полициска соработка од 29.08.2002 година.

Врз основа на Протоколот за отварање на гранични премини за пограничен сообраќај меѓу Република Македонија и Србија и Црна Гора потпишан е Привремен Протокол за утврдување на привремени гранични премини за пограничен сообраќај меѓу Република Македонија и УНМИК (Танушевци и Стрезимир).

Во однос на погранична соработка со УНМИК цениме дека е мошне корисна воспоставената пракса на одржување на редовни работни состаноци помеѓу претставниците на граничните служби на Република Македонија и УНМИК, со цел размена на информации околу проблемите што се јавуваат околу секојдневното функционирање на граничните премини.

12. Ве молиме опишете ги реформите на полицијата кои се имплементирани во последните години.

Уставот на Република Македонија (17 ноември 1991 година) создаде основа за воспоставување правна држава врз демократски принципи и начела, што подразбира легалитет и легитимитет во постапувањето на сите државни органи, вклучувајќи ја и полицијата.

Во процесот на транзиција карактеристични се промените во областа на етиологијата и феноменологијата на криминалитетот, појава на нови форми и облици на криминал со елементи на насилство, појава на организиран и транснационален криминал (трговија со луѓе, трговија со оружје и дрога, тероризам, перење пари, корупција и сл.). Изминатите години се преземаат интензивни активности со цел развивање на соодветна безбедносна структура, адекватна на потребата од превенција и спречување на наведените облици на криминал.

Преземени се низа чекори за зајакнување на капацитетите за функционирање на Министерството за внатрешни работи согласно целите и основните принципи на работа, унапредување на методологијата на работа, како и соодветно структурирање и димензионирање на полицијата, согласно потребите на целокупниот безбедносен систем во Република Македонија.

Преземање на надлежноста за Гранична полиција

Трансферот на надлежноста за безбедноста на границата од Армијата на полицијата е една од карактеристиките на реформските процеси во полицијата, кој се реализира согласно утврдената Стратегија (види Оддел А на ова поглавје).

Азил и миграција

Прашањата за миграција и азил се од посебен интерес во рамките на Министерството за внатрешни работи, особено што истите согласно Пактот за стабилност по својата суштина претставуваат национални и регионални прашања. Согласно донесениот Национален акционен план за миграција и азил, усогласено е националното законодавство со европските стандарди, зајакната е регионалната соработка во оваа сфера, што целосно кореспондира со целите на процесот на стабилизација и асоцијација на Република Македонија во структурите на Европската унија.

Развој на човечки ресурси

Начинот на образование и обука на полициски кадри за потребите на Министерството за внатрешни работи и другите безбедносни структури во Република Македонија во изминатиот период се остваруваше преку Средното полициско училиште (формирано 1972 година) и Факултетот за безбедност и општествена самозаштита (формиран 1977 година). Во периодот од 1995 година, согласно Законот за основање на Центар за образование на кадри за областа на безбедноста („Службен весник на Република Македонија” бр.27/95 и 98/2002), Центарот за образование на кадри за областа на безбедноста е образовна установа за средно стручно образование на кадри за потребите на Министерството за внатрешни работи. Од учебната 1997/98 година не се врши упис на кандидати во Средното полициско училиште, така што последната генерација го заврши школувањето во учебната 1999/2000 година. Со истиот закон е укинат Факултетот за безбедност и општествена самозаштита, кој престана со вршењето на дејноста на 31.09.2003 година.

Со укинувањето на редовното високо образование од оваа област, поради укинувањето на Факултетот за безбедност, како и престанување со запишување на учесници во Средното полициско училиште, се создаде своевиден вакум што имаше негативни последици во областа на обезбедувањето на континуирано образование на кадри за потребите на Министерството за внатрешни работи и за другите безбедносни структури во Република Македонија. Оттука, се конципираше на нов систем на образование на кадри за областа на безбедноста, во кој преку различни степени на полициска едукација, со јасно прецизирани цели ќе се обезбеди профил на полициска оспособеност согласно европските и светските стандарди.

Со Законот за Полициската академија („Службен весник на Република Македонија” бр.40/2003 се основа Полициска академија - како високообразовна државна, установа од областа на безбедноста, каде се образуваат кадри за потребите на Министерството за внатрешни работи, други државни органи, како и други организации, установи и правни лица кои вршат дејност од областа на безбедноста и воспоставување на модерен и заокружен систем за образование на кадри, како за стекнување на високо образование, стручен степен – специјалист, научен степен - магистер и научен степен – доктор на науки, така и за стекнување на континуирано образование за лица со веќе стекнат степен на образование (основна обука за полицаец, специјална обука и обука за раководење во подрачја на безбедноста - менаџмент во безбедноста), со што ќе се обезбеди профил на полициска оспособеност и култура со висок степен на иницијативност, професионалност и стручност во извршувањето на работните задачи.

Етаблирање на систем на професионални стандарди

Министерството за внатрешни работи континуирано работи на создавање институционални капацитети кои ќе овозможат непосредно разрешување и документирање на пречекорувањата на законските овластувања, злоупотребата на службената положба, како и други противзаконски дејствија преземени од страна на припадници на Министерството.

Во Министерството за внатрешни работи функционира и континуирано се развива овој сегмент преку конкретна организациона форма – Сектор за внатрешна контрола и професионални стандарди, надградувајќи го својот капацитет од организациски, легислативен и едукативен аспект согласно најдобрите светски стандарди и практики во оваа област.

Наведените заложби се детерминирани пред се од потребата за создавање на повисок квалитет во извршувањето на истрагите по основ на жалби и поплаки кои се однесуваат на незаконско и непрофесионално однесување на припадниците на Министерството за внатрешни работи, како и откривање и соодветно документирање на незаконските дејствија и постапки сторени од припадници на Министерството за внатрешни работи. Согласно компаративните искуства и стандарди, во оваа организациона единица е предвидена и компонентата за надзор над реализацијата на финансиски и материјални средства, односно редовно и континуирано следење на располагањето со финансиските средства на Министерството и нивното правилно и законито користење.

Согласно надлежностите на Секторот за внатрешна контрола и професионални стандарди, Министерството за внатрешни работи задолжително ги испитува случаите каде е употребено огнено оружје од страна на неговите припадници, кои резултирале со повреда на одредено лице или во кои настапиле смртни последици. Овие случаи, кои согласно досегашната методологија на работа ги испитуваше посебно тело, односно комисија во рамките на Министерството, според основните постулати на системот на внатрешна контрола и професионални стандарди преминуваат во надлежност на Секторот за внатрешна контрола и професионални стандарди во Министерството за внатрешни работи.

Концепт „Community policing”

Соработката меѓу полицијата и граѓаните претставува суштинска определба на Министерството за внатрешни работи поседните години, која произлегува од стратешката цел на Република Македонија за приближување кон европските стандарди во сите области на нејзиното функционирање, а конкретно во областа на безбедноста. Оваа определба се остварува во рамките на реформскиот процес што на Министерството треба да му овозможи доближување до најдобрите практики на Европската унија, преку конструирање модел на полициска организација насочена кон афирмација на социјалните вредности во функција на граѓанинот, односно модел на ефективно ангажирање и целосно вршење на полициската функција, што ќе придонесе и за подобрување на квалитетот на живеење, заштита на правата и обезбедување мир и сожителство меѓу сите граѓани на Република Македонија

Министерството за внатрешни работи, во рамките на законските надлежности и во соработка со меѓународните организации во Република Македонија, по успешното имплементирање на Главниот план за враќање на полицијата во поранешните кризни подрачја, враќањето на поголемиот дел од внатрешно-раселените лица и по воспоставувањето на полициската функција преку привремените полициски станици и патролирањето на етнички мешаните патроли, во полициските станици и во подрачните организациони единици на Министерството, спроведе обемни и интензивни активности за градење меѓусебна доверба и партнерство меѓу полицијата и населението на локално ниво.

Користејќи ги компаративните искуства на голем број земји каде успешно функционира соработката помеѓу полицијата и локалното население, Министерството за внатрешни работи, во соработка со Одделот за развој на полицијата при ОБСЕ, работи на континуирана имплементација на овој концепт, чија цел е зајакнување на односите помеѓу населението и полицијата преку партнерство, подобрување на комуникацијата и размена на информации.

Наведениот концепт на соработка меѓу полицијата и граѓаните претставува еден од основните постулати на Проектот Стратегија за реформи во полицијата, преку планирање на соодветна имплементација на истиот во рамките на надлежностите на Министерството за внатрешни работи како современ модел на полициска организација, чие воспоставување е предвидено во процесот на реформи во полицијата.

Меѓународна полициска соработка и меѓународна соработка

Во годините по осамостојувањето, а особено од 1992 година, Министерството за внатрешни работи започна интензивни активности за воспоставување на меѓународна соработка и тоа најнапред преку етаблирање на билатерална соработка на полето на безбедноста со

соседните земји и земјите од регионот, преку воспоставување на билатерална и мултилатерална соработка со земјите во Европа и светот.

Согледувајќи ја заканата од феноменот на организираниот криминалитет, Република Македонија презема широк аспект на активности и мерки, за обезбедување соодветен и ефективен пристап на овој проблем, согласно релевантните стандарди и најдобри практики на Европската унија.

Дел од активностите на Министерството за внатрешни работи е создавање институционални капацитети за воспоставување на меѓународна полициска соработка и нивно концентрирање во една организациона единица во рамките на Министерството за внатрешни работи. По стекнување на статус на земја – членка на ИНТЕРПОЛ, Република Македонија презеде активности за воспоставување на организационен облик во структурите на Министерството за внатрешни работи и формира посебно Одделение ИНТЕРПОЛ – Скопје, кое постепено се развива и зајакнува, добивајќи статус на посебен Сектор за НЦБ ИНТЕРПОЛ, односно Сектор за меѓународна полициска соработка – Скопје.

Соочувајќи се со организираниот криминал како една од најсериозните закани за секоја држава, а истовремено согледувајќи го местото и организационата поставеност на службите чија задача е соработка со криминалистичките полиции на странски држави, Министерството за внатрешни работи, во рамките на континуираната подготовка на постојните институционални капацитети во оваа област, во текот на 2003 година формира Сектор за меѓународна полициска соработка, во чиј состав се опфатени релевантните сегменти во меѓународната полициска соработка на Министерството со INTERPOL, SECI, EUROPOL, SIRENE и сл.

Во Министерството за внатрешни работи формирана е посебна организациона единица – Сектор за меѓународна соработка, чија основна надлежност е следење, организација и координација на меѓународната активност и соработка на Министерството за внатрешни работи на меѓудржавно, регионално и меѓународно ниво преку склучување и имплементација на меѓународно-правни инструменти, со посебно Одделение за европска интеграција, како организациона единица надлежна за организирање, координирање и синхронизација на процесот на европска интеграција во областа на внатрешните работи.

13. Кои се актуелните и идните приоритети на полицијата?

Стратешките приоритети на полицијата се поставени со Стратегијата за реформа на полицијата, а конкретните мерки и активности – со донесениот Акциски план. Оттаму произлегуваат непосредните приоритети на полицијата:

- Ефикасно заокружување на новата организациона структура на полицијата – (подразбира заокружување на законската и подзаконската рамка - Закон за полиција, измени и дополнувања на Законот за внатрешни работи).
- Усогласување на законодавството со европските стандарди (Закон за странци, Закон за надзор над државната граница, други акти)
- Изградба на системот на развој на човечки ресурси како комплементарен процес. Во овој контекст е и натамошно подобрување на соодветната и правична застапеност, со истовремено почитување на мерит – системот, зајакнување на професионаланите стандарди и внатрешната контрола
- Развој на соработката со локалните заедници, особено во услови на децентрализација, вклучувајќи и имплементација на Законот за внатрешни работи (Сл. весник бр. 38/02) во поглед на именувањето на началниците на секторите за внатрешни работи.

Натамошните приоритети се поврзани особено со:

- јакнење на превенцијата на криминалот

- унапредување на координацијата на активностите меѓу полицијата и другите органи за спроведување на законот,
- јакнење на меѓуполициската соработка.

14. Опишете го капацитетот на полицијата за откривање на корупција и тежок стопански криминал.

Во Минисерството за внатрешни работи функционира Оддел за организиран криминал, во чиј делокруг на работни задачи е и откривањето на корупција и тежок економски и финансиски криминал. Одделот за организиран криминал, согласно постоечката систематизација на работните места има 135 инспектори и со неговата работа раководи Потсекретар. Исто така во 12 регионални Сектори и 23 Одделенија за внатрешни работи, во составот на криминалистичката полиција дејствуваат отсеци и инспекторати за сузбивање на организираниот криминалитет, на кои покрај останатите задолженија, приоритетна задача и обврска им е откривање на тежок стопански криминал и корупција. Вкупниот број на полициски службеници кои работаат на сузбивањето на организираниот криминал во регионалните единици на МВР изнесува 116 извршители, вклучувајќи и 21 раководители. Сите полициски службеници по оваа проблематика се со факултетско образование, а поголемиот број имаат завршено и разни специјалистички курсеви и семинари организирани од домашни и странски полициски и научни експерти, на кои биле третирани теми и искуства од сите области на организираниот криминалитет.

Активностите за сузбивање на корупцијата и тешкиот економски криминал непосредно се извршуваат во рамките на Секторот за финансиски криминал составен од: Одделение за економски криминал и Одделение за перење пари и корупција, Истиот, континуирано ги следи состојбите, движењето и појавните облици на економскиот и финансискиот криминал и корупција и при тоа ги планира и организира најсоодветните и најефикасни мерки и активности за предупредување и сузбивање на наведените криминални дејанија. Во тие рамки, Секторот соработува со другите организациони единици во Министерството, органите на државната власт, правните субјекти, со полициите на другите држави и меѓународните здруженија; врши надзор над работата на полициските сектори и пружа стручна и друга помош во сузбивањето на економскиот и финансискиот криминал и корупцијата; ја планира и спроведува едукацијата на инспекторите по оваа проблематика, учествува во изработката на нормативните акти, извештаи и други стручни материјали и врши и други работи од доменот на своето работење.

Заради истражување и расчистување на сите сознанија воспоставена е и непосредна соработка со Државната комисија за спречување на корупцијата, и е обезбедена квалитетна координација. Ова посебно се однесува на случаите кога Државната комисија за спречување на корупцијата доставила сознанија за случаи на непочитување на законите и корупција, посебна во државната администрација и останатите институции од јавниот сектор.

Треба да се потенцира дека полициските службеници се оспособени да се справуваат со овој вид на кривични дела од областа на тешкиот економски и финансиски криминал и на коруптивните однесувања, но постои потреба од дополнително зајакнување на капацитетите на Министерството за внатрешни работи заради водење на поквалитетни преткривични постапки за докажување на случаи на корупција. Во тој контекст акцент треба да се стави на техничката надградба, компјутерско допремување, и дополнителни технички и превозни средства.

Со донесението измени на Законот за кривична постапка (“Службен весник на Република Македонија“ бр.74/2004) се обезбедени потребните услови за зголемување на ефикасноста во откривањето на корупцијата и тешките форми на економски криминал, а посебно со воведување на посебни истражни мерки, како средство за обезбедување на потребни докази, како што се:

- следење на комуникации и влез во дом и други простории или во превозни средства заради создавање на услови за следење на комуникации, под услови и постапка утврдена со закон;
- увид и пребарување во компјутерски систем, одземање на компјутерски систем или дел од него или базата за складирање на компјутерски податоци;
- тајно набљудување, следење и визуелно-тонско снимање на лица и предмети со технички средства;
- привиден (симулиран) откуп на предмети на предмети, како и привидно (симулирано) давање поткуп и привидно (симулирано) примање поткуп;
- контролирана испорака и превоз на лица и предмети;
- користење на лица со прикриен идентитет за следење и собирање на информации или податоци;
- отварање привидна (симулирана) банкарска сметка на која може да се вложуваат средства што потекнуваат од сторено кривично дело и
- регистрирање на привидни (симулирани) правни лица и користење на постојни правни лица заради собирање на податоци.

Со имплементацијата на Стратегијата за реформи во полицијата, која постапно се спроведува и во тек е заокружувањето на делот за организиран криминал, како и со наведените измени и законски решенија, се создадени услови за успешно и квалитетно спротивставување на сите облици на организиран криминал.

15. Дали корупцијата претставува проблем во рамките на полициските сили? Доколку тоа е така, кои мерки се преземени за подобрување на ситуацијата? Дали постои кодекс за полициска етика? Како се применува?

а) Министерството за внатрешни работи (МВР) ја остварува сопствената функцијата преку повеќе организациони облици каде неговите вработени имаат непосредни контакти со граѓаните, при што се пројавуваат и одредени облици на корупција.

Во тој контекст, МВР, односно Секторот за внатрешна контрола и професионални стандарди и Одделот за криминалистичка полиција преземаат мерки за откривање и докажување на облиците на корупцијата и по документирањето поднесуваат соодветни поднесоци.

Како резултат на досега преземени мерки и активности, откриени се облици на корупција кај делот на вработените кои преземаат мерки од областа на сообраќајот, преминот на државната граница и управно надзорните работи и против оние работници кај кои е докажано кривичното дело примање на поткуп, поднесени се кривични пријави до надлежниот јавен обвинител.

Во случај кога кај работник во Министерството е утврдено кршење на работната дисциплина или неисполнување на работните обврски од членот 133 од Колективниот договор на МВР (“Службен весник на Република Македонија“ број 8/98, 11/98, 12/00, 2/03 и 3/04), против истиот се поднесува предлог за покренување постапка за утврдување на одговорност пред комисијата за водење постапка за отказ. По спроведената расправа и изведените докази комисијата ја утврдува одговорноста на работникот и изготвува писмен предлог до министерот заради донесување соодветно решение. Доколку комисијата утврди дека работникот не е одговорен или не се исполнети условите за донесување на решение за престанок на работниот однос со отказ, му предлага на министерот да го отфрли предлогот, односно да ја запре постапката. Доколку министерот не се согласува со предлогот, предметот може да го врати на повторно разгледување во случај кога неправилно или нецелосно е утврдена фактичката состојба, или погрешно е применет материјалниот пропис, или може да донесе поинакво решение.

Во зависност од степенот на одговорноста на работникот, условите под кои е направена повредата на работните обврски, поранешната работа и однесување на работникот, тежината

на повредата и нејзините последици, министерот може отказот на работникот да го замени со парична казна која не може да биде поголема од 15% од месечната плата на работникот во траење од 1 до 6 месеци.

Покрај тоа, согласно член 142 став 6 од Законот за кривична постапка (``Службен весник на Република Македонија`` број 15/97), Министерството за внатрешни работи врз основа на собраните докази и сознанија, против работникот кој извршил дејствие што преставува кривично дело, изготвува кривична пријава која што заедно со доказите и списите за преземени мерки и дејствија, ја доставува до надлежниот јавен обвинител.

Во периодот од 01.01 до 31.12.2002 година, поради утврдени случаи на злоупотреби или коруптивно однесување на вработените во Министерството за внатрешни работи, против **53** вработени во Министерството за внатрешни работи биле водени **53** постапки за утврдување на одговорност за кршење на работната дисциплина. Од нив по предлог на комисијата за отказ во **9** случаи биле донесени решенија за отказ, во **41** случаи биле донесени решенија за парични казни, а во **3** случаи поради недостаток на докази, постапката била запрена.

Во периодот од 01.01 до 31.12.2003 година, поради утврдени случаи на злоупотреби или коруптивно однесување на вработените во Министерството за внатрешни работи, против **280** вработени биле водени **274** постапка за утврдување на одговорност за кршење на работната дисциплина. По предлог на комисијата за отказ, во **94** случаи биле донесени решенија за отказ, во **156** случаи биле донесени решенија за парични казни, а во **30** случаи постапката била запрена поради недостаток на докази. Покрај тоа, во овој период до надлежниот Јавен обвинител против **121** вработени во МВР биле поднесени кривични пријави поради постоење на основи на сомнение за сторено кривично дело.

Во периодот од 01.01 до 01.11.2004 година поради утврдени случаи на злоупотреби или коруптивно однесување на вработените во Министерството, против **260** вработени биле водени **245** постапка за утврдување на одговорност за кршење на работната дисциплина. По предлог на комисијата за отказ, во **35** случаи биле донесени решенија за отказ, во **198** случаи биле донесени решенија за парични казни, а во **27** случаи поради недостаток на докази била запрена постапката. Покрај тоа, во овој период против **38** вработени во МВР биле изготвени предлози за поднесување на кривични пријави до надлежниот јавен обвинител, поради постоење на основи на сомнение дека истите сториле кривично дело.

б) Согласно член 74 став 2 од Законот за внатрешни работи (``Службен весник на Република Македонија`` број 19/95, 55/97, 38/02, 33/03 и 19/04), министерот за внатрешни работи донесе Кодекс за полициска етика. Овој Кодекс е објавен во Службен весник на Република Македонија број 3 од 26.01.2004 година.

Во членот 1 став 1 од Кодексот за полициската етика, се определени начинот на однесувањето, организацијата работењето и целите на полицијата, правните основи на полициската функција, односот на полицијата и правосудните органи, квалификациите, процесот на селекција, вработување и обука на полицијата, полициските интервенции, одговорноста и контролата на полицијата, истражувањето и меѓународната соработка на полицијата, со цел почитување на основните принципи и препораки содржани во Европскиот кодекс на полициска етика, усвоен од Комитетот на министрите на Советот на Европа на 19.09.2001 година

Во ставот 2 од истиот член е определено дека ``припадниците на полицијата се должни да се придржуваат кон одредбите на овој Кодекс``, а додека според член 133 став 1 точка 1 од Колективниот договор на МВР, непридржувањето на одредбите на полициската етика преставува основ за покренување постапка за утврдување на одговорност при случаи на кршење на работната дисциплина.

Со оглед на наведеното, во секојдневното работење на Министерството за внатрешни работи задолжително се имплементираат одредбите на Кодексот од сите структури на министерството, соодветно на нивниот делокруг на работа.

16. Што се превзема на полето на превенција од криминалот?

Со Законот за внатрешни работи (“Сл.весник на Република Македонија“ бр. 19/95, 55/97, 38/02, 33/03, и 19/04“) и Правилникот за вршење на работите на Министерството за внатрешни работи (“Сл.весник на Република Македонија“ број 12/98 и 15/03) како подзаконски акт се предвидени активности за превентивна поставеност за спречување на вршење на кривични дела, со остварување на општа превенција.

Согласно Правилникот е предвидено:

- овластените службени лица, заради спречување на вршење на кривични дела и други општествено штетни однесувања, преземаат плански организирани мерки за осознавање на причините кои условуваат криминални и асоцијални однесувања;
- согледување на феноменолошките и манифестационите облици на криминално однесување се врши преку нивно континуирано следење и анализирање со цел за соодветно насочување на превентивната активност;
- општата превентивна дејност се остверува преку:
  - квалитетно материјално документирање во врска со другите општествено штетни однесувања,
  - вклучување или иницирање заради преземање на заеднички превентивни активности со други институции или субјекти кои се надлежни за остварување на воспитно-образовни, социјално-хуманитарни, старателски и други слични цели,
  - соодветна јасна презентација на практични искуства во врска со успешно спроведени активности на превентивно организирање и настапување.
- непосредното превентивно ангажирање овластените службени лица го остваруваат самостојно и истото е насочено кон:
  - прибирање на податоци и информации за одредени состојби, настани и однесувања кои овозможуваат или придонесуваат да дојде до извршување на поделени кривични дела,
  - зајакнато и континуирано физичко покривање на пунктови, места, подрачја и одредени средини каде зачестено се вршат одредени кривични дела или може да се очекува нивно извршување. Задачата се остварува преку позорната служба и преку одредување на мобилни превентивни патроли од Полицијата и Криминалистичката полиција, составени според потребите и слично.
- превентивната активност за спречување на крвните и другите деликти со елементи на насилство се остварува со преземање на превентивни мерки и активности со кои се заштитува физичкиот интегритет, животот на граѓаните и нивната лична сигурност, а воедно се идентификуваат опасностите кои можат да ги загрозат, за која цел во основа активностите опфаќаат:
  - непосредно проучување на етимологијата на насилничкото однесување (кои причини го продуцираат неговото настанување и потекло, состојби кои му претходе: нарушени меѓусебни односи, закани, загрозеност на социјалната сигурност на децата поради семејни проблеми, оддавање на алкохолизам, психопатски манифестации и слично),
  - иницирање и мобилизирање на сите општествени субјекти и институции заради решавање на сите прашања во врска со заштитата на животот и телесниот интегритет и слично.
- превентивните активности за спречување на економскиот криминал се спроведуваат во следните основни насоки:
  - истражување на појавните облици и утврдување на превентивните мерки кои треба да се применат,

- анализа на резултатите од преземенети мерки и сообразување на натамошните мерки со конкретните облици на манифестирање на ваквиот криминал, со иницирање и на другите надлежни субјекти за преземање на непосредни превентивни мерки за негово попречување и слично.
- превентивните активности на Министерството во спречувањето на малолетничката деликвенција, се одвиваат по претходно изготвен план, со конкретни проценки на облиците и степенот на склоноста на делоквентното однесување и личните својства на малолетникот или групата малолетници, врз основа на што се врши:
  - соодветно известување и иницирање на органите на старателство заради преземање на мерки за отстранување на причините за деликвентно однесување како и заемна соработка на овие органи и полицијата,
  - формирање група од претставници на органите на старателство и стручни лица на полицијата, кои би разменуваале податоци и информации околу можностите и начините за превентирање на малолетничката деликвенција и слично.
- превентивното дејствување во областа на сообраќајот се остварува во основа преку:
  - вршење надзор над спроведување на прописите и превентивно преземање мерки за поголема безбедност на сите учесници во сообраќајот,
  - следење на состојбите на сигурноста во сообраќајот на патиштата од аспект на согледување на детерминирачките причини и фактори и сообразување на поставеноста на полицијата и слично.
- превентивните активности за попречување на организираниот криминал опфаќаат преземање на системски и планирани мерки за:
  - осознавање на формите низ кои се извршува и манифестира во средините каде е застапен,
  - дефинирање и препознавање на индикаторите кои поединечно или во спрега ги идентификуваат делата од овој вид и нивните извршители и слично.

Министерство за внатрешни работи во своите активности врши обука на Полицијата согласно препораките на Советот на Европа и другите меѓународни институции со цел изнаоѓање соодветни правни механизми со кои Министерството ќе ги извршува своите овластувања со почитување и заштита на основните човекови права и слободи. Обуката се спроведува во Полициската Академија која согласно законот за полициска академија (“Сл.весник на Република Македонија број 40/03) е високообразовна државна установа од областа на безбедноста која едуцира кадри за потребите на Министерството за внатрешни работи и други државни органи кои вршат дејност од областа на безбедноста.

Во Кодексот на полициска етика чл.18 (“Службен весник на Република Македонија“ број 3/04) полицијата се организира согласно принципите на ПОЛИЦИСКО РАБОТЕЊЕ ВО ЗАЕДНИЦАТА, што овозможува односи на релација полиција-јавност, а со тоа и ефикасна соработка со други органи, единици на локална самоуправа, невладини организации и граѓани.

По потпишување на Охридскиот договор (август 2001 година), во рамките на Министерството за внатрешни работи, за полицискиот кадар се организира обука преку семинари на тема - Човекови права и полицијата и Полициска работа во демократско општество, во која со помош на ОБСЕ и Хелсиншкиот комитет за човекови права, на семинари досега се обучени 4500 припадници на полицијата и криминалистичка полиција, а се предвидува со обука на дополнителни 1500 припадници.

Министерството за внатрешни работи и ОБСЕ од реализираните семинари од областа на Полициско работење во заедницата, досега едуцираа вкупно 2100 полицајци. Формирани се 46 граѓански советодавни групи и посебно се обучени 32 координатори за врска со локалната самоуправа.

Изготвената Национална програма за сузбивање на злоупотребата на дрогата и недозволена трговија со дрога („Службен весник на Република Македонија“ бр. 35/96) ги опфаќа следните активности:

- превенција од дрога , каде се раализираат активности со организирање на предавања во врска со штетноста од користење на дрога,
- превентивна контрола на производството во фармацевтските индустрии и др. со навремено изготвување податоци за производствоти и промет на опојни дроги,

Свои задолженија во рамките на својот делокруг на работа имаат: Министерство за внатрешни работи, Министерството за здравство, Министерство за образование, Министерство за финансии-Царинска служба, средства за јавно информирање, како и дел од невладини организации.

Министерството за внатрешни работи во овој дел врши репресивна превенција , презема активности за намалување на достапноста на дроги, психотропни супстанции, на територија на Република Македонија и пошироко(истото се реализира со меѓународна полициска соработка).

Во рамките на репресивната превенција се преземаат активности за попречување - пресекување на меѓународни канали за илегална трговија со дрога , фаќање на сторители што се занимаваат со овие активности како и докажување на нивната активност со предавање на правосудните органи.

- Упатување на лица фатени при користење на дроги во центри за социјални работи или во соодветни установи.

Во изминатиот период во областа на малолетничка деликвенција преземени се активности од страна на Министерството за внатрешни работи заедно со меѓународни и невладини организации за едукација на кадрите кои работат во оваа област , за начинот на работа со малолетници сторители на кривични дела , деца жртви на сите видови насилства особено сексуална злоупотреба, како и семејно насилство и трговија со деца.

За таа цел реализирани се следниве семинари и работилници :

- Во периодот од 24-26.09.2003 година „Изградба на јавна политика за имплементација на правниот систем за малолетници, со поддршка на УСАИД и ИТЗ,
- Во периодот од 15-16.11.2003 година:Семејно насилство,, со поддршка на ФИОМ,
- Во периодот од 30.05.до 02.06.„Балкански мост за превенција на дрога,,
- Во периодот од 17-19.04. 2003 година „Трговија со луѓе,, со поддршка на Оддел за правда на САД и ИЦИТАП, ОПДАТ, и ОБСЕ.
- Во периодот од 05. до 09.12.2001 година во Дојран со поддршка на УНИЦЕФ е одржан еден семинар за стручно оспособување од областа на малолетничката деликвенција.

Во октомври 2003 година во Министерството за внатрешни работи,во соработка со ОБСЕ и ИОМ се спроведе тренинг во областа на борба против трговија со луѓе на околу 650 работници.

Во рамките на обуката се реализира проектот „РЕФЛЕКС,, чија цел меѓу другото е и оспособување кадри за попречување на илегално транзитирање, криумчарење и трговија со луѓе.

Во февруари 2004 година во рамки на проектот „РЕФЛЕКС„ во Британија се одржа курс, на кој беше презентирани Британскиот модел за анализа на податоци, начинот на работа со прикриен полицаец, нивната евиденција, основ за ангажирање и добивање на информации.

Во текот на 2004 година Агенциите на Одделот за правда во амбасадата на САД, преку меѓународна програма за помош и обука во кривични истраги (ИЦИТАП) и програмата за помош, развој и обука на обвинителствата (ОПДАТ), во соработка со мисијата на ОБСЕ во Македонија, организираа три работилници на тема „Трговија со луѓе“.

Во рамките на проектот Counter trafficking, Technical cooperation/capacity-building поддржан од владата на Кралството Норвешка во текот на месеците јуни и јули 2004 година ИОМ организираше три последователни обуки на тема „Трговија со луѓе и нелегална миграција“.

Во Букурешт -Романија, во текот на месец мај, во организација на СЕКИ Центарот е одржан тренинг курс за специјални истражни техники и сослушување за трговија со луѓе.

Министерството за внатрешни работи со отпочнатите реформи во полицијата предвидува посебни одделенија за превенција во Секторите за внатрешни работи. Во надлежност на одделенијата се предлага да биде:

- соработка со Канцеларијата за односи со јавноста, а особено за консултации насочени кон одделни целни групи(деца, млади, возрасни, и други специфични категории на лица,)
- во областа на спречување на криминалот, и безбедност на сообраќајот,
- спречување на насилството,
- спречување на злоупотреба и зависност од дрога и други наркотични средства,
- соодветно обезбедување на патот до училиштата и други институции,
- обезбедување на пешаците, технички совети во врска со заштита против разбојништво и други кривични дела и прекршоци,
- учество во работа со медиумите,
- соработка со службите и другите институции кои работат во областа на превенцијата,
- како и учество во подготовката на концептите за конкретни проекти, мерки и
- други активности во областа на јавната безбедност и овозможување на нивна имплементација.

17. Кој вид на соработка постои со меѓународните тела за полициска соработка? Како е организиран тој вид на соработка?

Соработката на Министерството за внатрешни работи и меѓународните тела за полициска соработка може да се разгледа преку повеќе аспекти, а пред сè од аспект на основните надлежности на МВР. МВР е надлежно за работите поврзани со заштита на животот, личната сигурност и имотот на граѓаните, заштита на слободите и правата на граѓаните, заштита на уставниот поредок, спречување и откривање на криминалот, одржување на јавниот ред и мир, контрола на сообраќајот, контрола и надзор на државната граница, престој и движење на странци, контрола на оружјето, експлозивни и други опасни материи и др. Исто така согласно одредбите од Глава 7 од Спогодбата за стабилизација и асоцијација меѓу Република Македонија и европските заедници од 9 април 2001 година, која се однесува на делот правда и внатрешни работи, Министерството за внатрешни работи презема обврски од делот на гранична контрола, визи, азил, миграција, односно спречување и контрола на нелегалната миграција, борбата против перењето на пари, спречување и борба против криминалот и другите незаконски активности, вклучувајќи ја соработката на полето на превенција и сузбивање на недозволената трговија и злоупотреба на дрога.

Министерството за внатрешни работи на Република Македонија активно соработува со следниве тела за меѓународна полициска соработка:

НЦБ ИНТЕРПОЛ

На 62-то заседание на Генералното собрание на Интерпол, одржано на Аруба, 1993 година Република Македонија е примена во членството на Меѓународната организација на криминалистичка полиција - Интерпол. Република Македонија ги исполнува сите обврски кои произлегуваат од ова членство и ги почитува меѓународните стандарди. Согласно со тоа е формирано одделение за НЦБ Интерпол во рамки на Секторот за меѓународна полициска соработка при МВР.

Националното Централно Биро на Интерпол – Скопје, со сегашното ниво на организираност, функционалност и техничка опременост, ја претставува Република Македонија како рамноправна членка на меѓународната криминалистичка полициска организација – Интерпол и рамноправен субјект во борбата со меѓународниот криминал од секаков вид. Ова НЦБ, во рамките на регионалниот CARDS проект на Европската Комисија, беше комплетно технички опремено со најсовремена опрема, со помош на која значително се зголеми функционалноста и ефикасноста во извршувањето на работните задачи. Компјутерската мрежа во Интерпол Скопје ги задоволува најсовремените светски стандарди во поглед на заштитата, брзината, капацитетот, функциите и сервисите кои ги нуди. Покрај ова, во рамките на овој проект, беа изведени повеќе обуки за вработените, од технички аспект (за одржување, администрирање и користење на техничката опрема) и од кориснички аспект (користење на сервисите на И-24/7 комуникациониот систем на Интерпол, обуки за работа со разни софтвери, користење на централните АСФ бази на податоци во Генералниот Секретаријат итн.). Со ова се подигна нивото на квалифицираност на вработените за извршување на секојдневните задачи.

Во однос на комуникацијата со централниот информационален систем на Интерпол, НЦБ - Скопје, активно ги користи централните АСФ бази на податоци за лица, украдени возила, украдени/изгубени патни исправи и административни документи, украдени уметнички предмети итн, како и партиципира со внесување на податоци во истите. Пребарувањето и внесувањето на податоци, кои Интерпол Скопје ги извршува секојдневно, се изведуваат во согласност со генерално пропишаните правила и врз основ на позитивните законски прописи во Република Македонија, а воедно и во согласност со Законот за заштита на личните податоци. Покрај користењето на АСФ базите, вработените во Интерпол Скопје активно ги користат сите сервиси на овој систем, меѓу кои и системот за електронска пошта, при што размената на информации помеѓу земјите членки на Интерпол се изведува во една затворена и заштитена средина. Електронската пошта која пристига во НЦБ Скопје е постојано следена од оператор, што придонесува за навремено делување, особено во итните случаи.

Генерално, пристапот до И-24/7 комуникацискиот систем на Интерпол е заштитен, како од техничка страна (со користење на хардверски уреди за заштита, Firewall), така и во поглед на контрола на корисничкиот пристапот до податоците. Имено, Националниот офицер за заштита на И-24/7 системот, кој е вработен во Интерпол Скопје и е назначен на оваа функција од страна на Генералниот Секретаријат на Интерпол, врши дефиниција и контрола на пристапот до системот за секој корисник поединечно, доделувајќи им на корисниците различни права на пристап во согласност со нивната функција и работните задачи кои ги извршуваат.

Во периодот што следи, претстои продолжување на регионалниот CARDS проект, како резултат на успешната имплементација на досегашните фази и извонредната соработка помеѓу членовите на проектниот тим и вработените во ова НЦБ. Со донирање на дополнителни средства, се планира обука на вработените за изучување на вториот официјален јазик на Интерпол; францускиот. Во секојдневната работа се следат препораките кои ги дава Генералниот секретаријат на Интерпол.

Во однос на Интерпол стандардите, ова НЦБ ги задоволува скоро сите стандарди. Интерпол Скопје работи во две смени (8:00 - 22:00 часот), а останатото време во работните денови и за

време на викендите и празниците постои дежурен инспектор кој е во можност, по потреба, веднаш да интервенира. Дежурниот телефон, на кој овој инспектор може да се контактира, е постојано во функција и е објавен на официјалниот интерен интернет сајт на Интерпол (каде може да се најдат и останатите податоци за ова НЦБ, како и за сите други членки на Интерпол).

Во поглед на брзината на постапување по барањата, кои се доставени до Интерпол Скопје од страна на институции за спроведување на законот во РМ или, од друга страна, од другите членки на Интерпол, многу зависи од комуникацијата и соработката со нив и нивната брзина во постапувањето по барањата за проверки кои Интерпол Скопје им ги проследува во текот на решавањето на некој случај.

Имајќи ја во предвид природата на криминалните делувања и нивната регионална поврзаност, Република Македонија преку своето НЦБ има најблиска соработка со соседните земји и земјите од Балканскиот регион, а потоа, и со земјите членки на Интерпол од Зона 2, во која спаѓаат европските земји.

ЕВРОПОЛ

Со Одлука на Советот за правда и внатрешни работи на ЕУ, од 27.03.2000 година, Директоратот на ЕВРОПОЛ беше овластен да започне преговори за склучување на договор за соработка со 23 земји и 3 тела надвор од ЕУ. Оваа одлука на Советот на 13.06.2002 година е дополнета со овластување за започнување на оваа процедура со 5 нови земји, меѓу кои и Република Македонија.

Во рамките на подготовка на формалните преговори на 15 и 16.10.2004 година ЕВРОПОЛ го организираше вториот иницијален семинар за петте земји, каде беа врачени прашалници, потребни на ЕВРОПОЛ заради проценка на исполнување на условите за потпишување на договор. Одговорите на прашалниците, подготвени врз основа на постоечкото законодавство веќе се доставени до ЕВРОПОЛ.

Со ратификацијата на Конвенцијата на Советот на Европа за заштита на лица при автоматска обработка на лични податоци број.108 од 28.01.1981 и донесувањето на новиот Закон за заштита на податоци усогласен со релевантното законодавство на ЕУ се исполнуваат неопходните формални предуслови за потпишување на договор за соработка со ЕВРОПОЛ.

Во 2003 година врз основа на промена на систематизација на работни места во Министерството за внатрешни работи е формиран Сектор за меѓународна полициска соработка, каде е предвидено работно место офицер за врска со ЕВРОПОЛ. Описот на работните задачи ќе биде дефиниран по потпишувањето на договорот со ЕВРОПОЛ.

СЕКИ Регионален Центар (SECI REGIONAL CENTRE) за борба против преку-граничниот криминал

Република Македонија е една од иницијаторите на идејата за формирање на СЕКИ центарот, а договорот за соработка кој е основен правен акт на центарот го ратификува 2000 година. Од 2001 година се номинирани и упатени офицери за врски од царината и полицијата во СЕКИ центарот. Воедно во секторот за меѓународна полициска соработка при МВР има национална фокусна канцеларија со офицер за врска за СЕКИ за постапување по барањата на центарот. Офицерите за врска кои се назначени во центарот учествуваат во размената на информации, подготовката на регионалните операции и спроведување на различни проекти.

МВР на Република Македонија има активно учество во голем број оперативни активности на СЕКИ Центарот и според покажаните резултати е меѓу најуспешните земји во регионот. Покарактеристични случаи иницирани или реализирани од страна на МВР на РМ се: обезбедување на сведоци-жртви на трговија со луѓе за судска постапка во Македонија; организирање на оперативни состаноци меѓу преставници на Република

Македонија и Република Албанија за случај на киднапирање на македонски државјани; утврдување на идентитетот на жртви на убиство извршено во Македонија а е во врска со трговија на жени; доставување на оперативни информации во случаи на киднапирања на македонски државјани и сл.

Република Македонија е регионален координатор на СЕКИ Работната група за финансиски и компјутерски криминал. Во таа насока беше реализирана обврската на нашата држава за формирање на Регионална Канцеларија (Regional Clearing House) за анализа на податоците за финансискиот криминал, каде ќе се состануваат експерти од МВР на Република Македонија, Министерството за финансии, Царинската Управа, Јавно Обвинителство на Република Македонија и др. Во насока на сузбивање на криминалот во регионот МВР на РМ активно учествува и во следните работни групи: Работна група за антитероризам, Работна група за украдени возила, Работна група за спречување на криумчарењето и измами, Работна група за сузбивање на трговијата со луѓе и Работна група за сузбивање на трговијата со дрога. Исто така Република Македонија во рамки на Центарот била иницијатор на првата регионална акција за сузбивање на случаи со недозволена трговија со дрога; иницијатор за подготовка на регионална програма за заштита на сведоци, иницијатор на регионална акција за сузбивање на илегалната миграција и др.

По бројот на иницирани барања и размена на информации од државите кои имаат офицери за врска со центарот Република Македонија е на трето место.

18. Кон кои меѓународни инструменти, кои се однесуваат на полицијата, вашата земја има пристапено и кои од нив ги применува (Совет на Европа, ОН, Конвенција на Интерпол и тн.)?

Република Македонија како членка на Обединетите Нации од 7 април 1993 година и Советот на Европа од 9 ноември 1995 година ги потпиша и ратификуваше следните конвенции:

Конвенции на Совет на Европа

- Европска Конвенција за заштита на правата на човекот и основните слободи; (Конвенцијата е потпишана на 09 ноември 1995 година, ратификувана на 10 април 1997 година и стапена во сила 10 април 1997 година);
  - Протокол кон конвенцијата за заштита на човековите права и слободи (потпишана 14 јуни 1996, ратификувана 10.април 1997 година и стапена во сила на 10 април 1997 година);
  - Протокол број 2 кон Конвенцијата за заштита на правата на човекот и основните слободи, кој се однесува на Европскиот Суд за човекови права и надлежноста да дава советодавни мислења; (Протоколот е потпишан на 09 ноември 1995 година, ратификуван на 10 април 1997 година и стапен во сила на 10 април 1997 година);
  - Протокол број 3 кон Конвенцијата за заштита на правата на човекот и основните слободи, кој ги дополнува членовите 29, 30 и 34 на Конвенцијата; (Протоколот е потпишан на 09 ноември 1995 година, ратификуван на 10 април 1997 година и стапен во сила на 10 април 1997 година);
  - Протокол број 4 кон Конвенцијата за заштита на правата на човекот и основните слободи, кој се однесува на други права и слободи од оние кои се вклучени во конвенцијата и во првиот протокол; (Протоколот е потпишан на 14 јуни 1995 година, ратификуван на 10 април 1997 година и стапен во сила на 10 април 1997 година);
  - Протокол број 5 кон Конвенцијата за заштита на правата на човекот и основните слободи, кој ги дополнува членовите 22 и 44 на Конвенцијата; (Протоколот е потпишан на 09 ноември 1995 година, ратификуван на 10 април 1997 година и стапен во сила на 10 април 1997 година);

- Протокол број 6 кон Конвенцијата за заштита на правата на човекот и основните слободи, кој се однесува на забраната на смртната казна; (Протоколот е потпишан на 14 јуни 1996 година, ратификуван на 10 април 1997 година и стапен во сила на 10 април 1997 година);
- Протокол број 7 кон Конвенцијата за заштита на правата на човекот и основните слободи; (Протоколот е потпишан на 14 јуни 1996 година, ратификуван на 10 април 1997 година и стапен во сила на 1 јули 1997 година);
- Протокол број 8 кон Конвенцијата за заштита на правата на човекот и основните слободи; (Протоколот е потпишан на 09 ноември 1995 година, ратификуван на 10 април 1997 година и стапен во сила на 10 април 1997 година);
- Протокол број 11 кон Конвенцијата за заштита на правата на човекот и основните слободи; (Протоколот е потпишан на 09 ноември 1995 година, ратификуван на 10 април 1997 година и стапен во сила на 1 ноември 1998 година);
- Протокол број 12 кон Конвенцијата за заштита на правата на човекот и основните слободи; (Протоколот е потпишан на 04 ноември 2000 година, ратификуван на 13 јули 2004 година);
- Протокол број 13 кон Конвенцијата за заштита на правата на човекот и основните слободи, во врска со укинувањето на смртната казна во сите околности; (Протоколот е потпишан на 03 мај 2002 година, ратификуван на 13 јули 2004 година и стапен во сила на 1 мај 2004 година);
- Европска Конвенција за заштита од тортура и нечовечки или понижувачки третман или казнување и Протокол број 1 и протокол број 2 кон Конвенцијата; (Конвенцијата и Протоколите се потпишани на 14 јуни 1996 година, ратификувани на 06 јуни 1997 година и стапени во сила Конвенцијата на 01 октомври 1997 година а протоколите на 01 март 2003 година);
- Европска конвенција за државјанство; (Конвенцијата е потпишана на 06 ноември 1997 година, а ратификувана на 18 февруари 2002 година);
- Европска конвенција за правата на детето (потпишана на 03 април 2004, ратификувана на 15 јануари 2003 година, стапува во сила на 01.мај 2005);
- Европска Конвенција за меѓусебна правна помош во кривичната материја, со дополнителен протокол; (Конвенцијата и Протоколот се потпишани на 28 јули 1999 година, ратификувани на 28 јули 1997 година и стапени во сила на 26 октомври 1999 година);
- Конвенција за компјутерски криминал (Конвенцијата е потпишана на 23 ноември 2001 година, ратификувана на 05 јули 2004 година);
- Европска Конвенција за екстрадиција со дополнителен протокол број 1 и протокол број 2 кон Конвенцијата; (Конвенцијата и Протоколите се потпишани на 28 јули 1999 година, ратификувани на 28 јули 1999 година и стапени во сила 26 октомври 1999 година);
- Европска Конвенција за трансфер на осудени лица со дополнителен протокол кон Конвенцијата (Конвенцијата и Протоколите се потпишани на 28 јули 1999 година, ратификувани на 28 јули 1999 година и стапени во сила 26 октомври 1999 година);
- Казнена конвенција за корупција (Конвенцијата е потпишана на 28 јули 1999 година, ратификувана на 28 јули 1999 година и стапена во сила на 01 јули 2002 година);
  - Дополнителен протокол кон казнената конвенција за корупција (потпишана на 15 мај 2003 година);
- Цивилна конвенција за корупцијата (потпишана на 08 јуни 2000 година; ратификувана на 29 ноември 2002 година, а стапува во сила 01. ноември 2003 година);

- Конвенција за перење на пари, откривање, заплена и конфискација на имотна корист прибавена со кривично дело (Конвенцијата е потпишана на 14 декември 1999 година, ратификувана на 19 мај 2000 година и стапена во сила на 01 септември 2000 година);
- Спогодба за мултинационалните мировни сили на Југоисточна Европа со дополнителен протокол (Спогодбата е склучена на 26 септември 1998 година а дополнителниот договор е склучен на 12 јануари 1999 година);
- Европска Конвенција за меѓународните последици на одземањето на правото управување со моторно возило (Конвенцијата е преземена со сукцесија на 30 март 1994 година, стапува на сила 01 јули 1994 година);
- Европска Конвенција за насилството и непримерното однесување на гледачите на спортските приредби и особено на фудбалските натпревари (ратификувана на 30 март 2004 година, стапена во сила на 01.мај 1994 година);
- Европска конвенција за спречување на тероризмот (Конвенцијата е потпишана на 08 ноември 2001 година , ратификувана на 15 јули 2004 година);
- Протокол за изменување на Европската конвенција за спречување на тероризмот (потпишан на 15 мај 2003 година);
- Европска конвенција за взаемна судска помош за казниви дела (Конвенцијата е потпишана на 28 јули 1999 година, ратификувана на 28 јули 1999 година);
- Дополнителен протокол на европската конвенција за взаемна судска помош за казниви дела (Протоколот е потпишан на 28 јули 1999 годин, ратификуван на 28 јули 1999 година);
- Конвенција за перење на пари, откривање, заплена и конфискација на имотна корист прибавена со кривично дело (Конвенцијата е потпишана на 14 декември 1999 година, ратификувана на 19 мај 2000 година),
- Покрената постапка за ратификување на Конвенцијата на Советот на Европа за заштита на лица при автоматска обработка на лични податоци број 108 од 28.01.1981 година.

Конвенции на ОН

- Универзална декларација за човековите права, донесена на 10.12.1948;
- Меѓународен пакт за граѓански и политички права, донесен на 19 декември 1966 годин (Службен весник МД., - 7/71-73);
- Меѓународна конвенција за сузбивање на терористичките напади со експлозивни материји (Конвенцијата е потпишана на 16 декември 1998 година, ратификувана на 6 мај 2004 година);
- Меѓународна конвенција за спречување на финансирање на тероризмот (Конвенцијата е потпишана на 31 јануари 2000 година, ратификувана на 6 мај 2004 година);
- Конвенција за сузбивање на нелегална заплена на авион (од 7 јануари 1998 година преземена по основ на сукцесија);
- Конвенција за казнените дела и одредени други дела сторени во воздухоплов (од 30 август 1994 година преземена по основ на сукцесија);
- Конвенција за физичка заштита на нуклеарниот материјал (од 20 септември 1996 година преземена по основ на сукцесија);
- Конвенција за сузбивање на незаконски акти против безбедноста на цивилното воздухопловство (од 4 јануари 1995 година преземена по основ на сукцесија);

- Протокол за сузбивање на незаконски акти на насилство на аеродроми кои служат за меѓународното цивилно воздухопловство, дополнено кон Конвенција за сузбивање на незаконски акти против безбедноста на цивилното воздухопловство (од 4 јануари 1995 година преземена по основ на сукцесија);
- Конвенција за маркирање на пластични експлозиви заради нивна детекција (од 21 септември 1998 година преземена по основ на сукцесија);
- Конвенција за спречување и казнување на криминалот против меѓународно заштитени лица, вклучувајќи и дипломати (потпишана 29 јануари 1998 година, стапува во сила 17 декември 1991 година);
- Конвенцијата за безбедноста на персоналот на ОН и сродниот персонал (Конвенцијата е потпишана на 6 март 2002 година, во тек е постапка за ратификација);
- Конвенција против ропството (стапена во сила на 17 ноември 1991 година, преземена со сукцесија на 18 јануари 1994 година);
- Дополнителна конвенција против ропството, трговија со робови, институции и практики слични на ропство (Стапена во сила на 17 ноември 1991 година, преземена со сукцесија на 18 јануари 1994 година);
- Конвенција за спречување на трговијата со личности и експлоатација на други донесена на 21 март 1950 година (Сл.л. -МД - 2/51-39)(Конвенцијата е преземена по основ на сукцесија);
- Конвенција за регулирање на државјанството на лица со двојно државјанство; (Сл.л.-МД 15/56-22) (Конвенцијата е преземена по основ на сукцесија);
- Конвенција за правната положба на лицата без државјанство донесена на 29.09.1954 година (Сл.л-МД - 8/59-64) (Конвенцијата е преземена по основ на сукцесија);
- Протокол за еден случај без државјанство донесен на 12 септември 1930 година (Сл.л -МД -7/60-69) (Протоколот е преземен по основ на сукцесија);
- Конвенција за правната положба на бегалците, донесена на 28 август 1951 година;.
- Протокол за правната положба на бегалците, донесен на 31 јануари 1967 година (Конвенцијата и протоколите се преземени по основ на сукцесија, а Република Македонија ги ратификуваше 1994 година);
- Меѓународна конвенција против земање заложници (стапена во сила на 17 ноември 1991 година, преземена со сукцесија на 12 март 1998 година);
- Конвенција против транснационален организиран криминал;
- Дополнителен протокол за превенција, спречување и казнување на трговијата со луѓе, посебно жени и деца;
- Дополнителен протокол против илегално пренесување на мигранти по сувоземен, воден и воздушен пат (Конвенцијата и протоколите се потпишани на 12 декември 2000 година, ратификувани на 28 септември 2004 година);

Во октомври 1993 година Република Македонија ги презема по основ на сукцесија следниве конвенции:

- Единствена конвенција за наркотички дроги од 1961 година, дополнета со протокол од 1972 година;
- Конвенција за психотропни сустанции од 1971 година;
- Конвенција против незаконска трговија со наркотички дроги и психотропни супстанции од 1988 година.

Ратификацијата на конвенциите значи обврска на Република Македонија односно надлежните институции да ги применат и усогласат со националното законодавство.

ИНТЕРПОЛ

На 62 -то заседание на Генералното собрание на Интерпол, одржано на Аруба, 1993 година Република Македонија е примена во членството на Меѓународната организација на криминалистичката полиција-Интерпол. Република Македонија ги исполнува сите обврски кои произлегуваат од ова членство и ги почитува меѓународните стандарди во тој контекст. Согласно со тоа е формирано одделение за НЦБ Интерпол во рамки на Секторот за меѓународна полициска соработка при МВР.

19. Кој е Вашиот капацитет за учество во работата на Европол?

Превземајќи активности за усогласување на домашното со законодавството на Европска Унија, Република Македонија ја изрази својата волја за соработка со Европол, и во тој контекст достави одговори на прашалниците, врз основа на кои Европол може да изврши проценка за исполнување на условите за потпишување на договор помеѓу него и Република Македонија.

Одговорите на прашалниците беа направени врз основа на постоечкото законодавство на Република Македонија, при што запазувајќи го процесот на негово усогласување со европското законодавство, особено внимание беше посветено на делот на заштита на лични податоци како еден од условите за преговори со ЕВРОПОЛ. Со ратификација на Конвенцијата на заштита на лица при автоматска обработка на лични податоци (Конвенција бр. 108 на Совет на Европа, Стразбур, 28.01.1981 година), и донесувањето на Законот за заштита на податоци се создава неопходната правна рамка, усогласена со европското законодавство за заштитата на личните податоци и се исполнуваат условите за започнување преговори со ЕВРОПОЛ за потпишување договор.

Напоредно, во рамките на Стратегијата за реформа на полицијата, се реализираат активностите за зајакнување на капацитетите за соработка со ЕВРОПОЛ

Во 2003 година врз основа на промена на систематизацијата, во Министерството за внатрешни работи формиран е Сектор за меѓународна полициска соработка. Овој сектор ги извршува своите работни задачи врз основа на позитивните законски прописи на Република Македонија од областа на кривично/правната материја, потпишаните и ратификувани конвенции од страна на нашата држава и почитувајќи ги меѓународните стандарди. Во неговите рамки предвидено е работно место - офицер за врска со Европол. Описот на работните задачи ќе биде дефиниран по потпишувањето на договорот со Европол. Исто така, работното место ќе биде пополнето по потпишувањето на договорот со ЕВРОПОЛ.

Од технички аспект, со оглед на тоа што Секторот за меѓународна полициска соработка има искуство во поврзување и одржување на информациите системи на Интерпол и СЕКИ и располага со современа техничка опрема (донирана од Европска Комисија и преку СЕКИ од Германија), која ги задоволува современите стандарди за функционалност и заштита, поврзувањето со информациониот систем на Европол може да се оствари веднаш по потпишувањето на договорот, согласно стандардите на Европол.

Што се однесува генерално до човечките ресурси, Министерството за внатрешни работи располага со стручен кадар за остварување на формите на полициска соработка кој ги задоволува бараните стандарди во однос на општите (задолжителни) и дополнителни услови.

20. Кои видови информатички алатки постојат и се користат (база на податоци (сопственик, содржина, пристап); регистри на податоци, online извори на податоци и тн.)?

Во Министерството за внатрешни работи од 1969 година функционира централизиран информациски систем базиран на IBM технологија и во досегашниот период повеќепати е надградуван. Министерството поседува и сопствена компјутерска мрежа во која се поврзани сите подрачни организациони единици на Министерството како и најголемиот дел на гранични премини. Апликативно програмскиот дел на информациониот систем е самостојно развиен од вработените во министерството и во најголем дел е изработен во програмската алатка PL/1, Visuel Age Generator и Lotus Notes. Основна база е IBM DB/2 базата, а во одредена апликација се користи и ORACLE базата. За одредени потреби се користат и алатките Microsoft Word, Excel, Access и Analyst Notebook.

Информациониот систем на Министерството за внатрешни работи на Р Македонија го сочинуваат:

- Подсистем за јавна безбедност кој во себе ги содржи оперативно криминалистичките евиденции:
  - Евиденција на кривични дела и нивни сторители - содржи податоци за сите извршени кривични дела по Кривичниот Законик на Р Македонија и нивни сторители, како и кривични дела и сторители по други закони кои содржат одредби за кривична одговорност ;
  - Евиденција на општ азбучен индекс – содржи податоци од оперативните досија на извршителите на кривични дела и потешки прекршоци по јавниот ред и мир, изречени казни, прекари и лажни имиња и презимиња и вештини;
  - Евиденција за странци- содржи податоци за странци со постојан и привремен престој во Р Македонија, странци со признат статус на бегалец, странци со признато право на азил заради хуманитарна заштита и странци спрема кои е превземена мерка забрана за влез во Р Македонија.
- Подсистем за управни работи кој во себе ги содржи евиденциите кои се формираат при извршување на управната постапка во Министерството за внатрешни работи.
  - Евиденција на единствен матичен број на граѓани - содржи податоци за сите живи и умрени граѓани на Р Македонија;
  - Евиденција на матични книги на родени и умрени граѓани – содржи податоци од матичните книги на родени и умрени граѓани на Р Македонија;
  - Регистер на државјани – содржи податоци за сите граѓани кои се државјани на Р Македонија, како и за оние граѓани кои добиле отпуст од македонско државјанство;
  - Евиденција на патни исправи – содржи податоци за издадени патни исправи, изгубени и исчезнати македонски патни исправи и забрани за издавање на патни исправи на државјани на Р Македонија.
  - Евиденција на моторни возила – содржи податоци за сите видови на моторни и приклучни возила со сила на моторот над 50 см³ и нивни сопственици;
  - Евиденција на возачки дозволи- содржи податоци за возачи на моторни возила и изречени ограничувања;

- Евиденција на огнено оружје – содржи податоци за лесно огнено оружје и негови сопственици;
  - Евиденција на сообраќајни незгоди – содржи податоци за потешки сообраќајни незгоди и нивни учесници;
  - Евиденција на пожари – содржи податоци за пожари случени на територија на Р Македонија.
- Подсистем за заеднички работи кој во себе ги содржи евиденциите од интерес на работењето на Министерството за внатрешни работи:
- Евиденција на вработени – содржи податоци за вработени во Министерството за внатрешни работи;
  - Евиденција за финансво материјално работење – содржи податоци за финансво материјално работење на Министерството за внатрешни работи и плати на вработените.
- Подсистем за статистички извештаи кој содржи редовни и специфични статистички извештаи:
- Статистички извештај за криминалитет – содржи статистички извештаи за извршени кривични дела, последици и нивните сторители;
  - Статистички извештај за сообраќајни незгоди – содржи статистички извештаи за извршени сообраќајни незгоди, причини за настанување и нивните последици;
  - Статистички извештај за пожари – содржи статистички извештаи за настанати пожари, причини за настанување и нивните последици;
  - Специфични статистички извештаи – содржат статистички извештаи од сите евиденции кои се водат во електронска форма.

Сите наведени подсистеми меѓусебно се поврзани и заеднички го сочинуваат централниот информационален систем на Министерството за внатрешни работи.

Истовремено со овој централен информационален систем се развива и информационален подсистем на локална компјутерска мрежа.

- Овој подсистем ги содржи евиденциите:
- Евиденција на потраги и објави по лица – содржи податоци за лица по кои е распишана потрага;
  - Евиденција на украдени моторни возила – содржи податоци за украдени моторни возила на територијата на Р Македонија;
  - Систем за автоматска обработка на отпечатоци;
  - Евиденција за извршена набавка и транспорт на експлозиви и огнено оружје – содржи податоци за издадени и извршени набавки и транспорт на експлозивни материји, огнено оружје и муниција;
  - Евиденција за заплени дроги – содржи податоци за извршени заплени на дроги на територија на Р Македонија;
  - Евиденција на криминалистички вештачења – содржи податоци за сите видови на вештачење кои ги извршило Министерството за внатрешни работи на Р Македонија.

- Евиденција на премин на граница- содржи податоци за лица и возила кои ја преминуваат границата на Р Македонија.

Базите на податоци се чуваат централизирано и постои сектор во министерството кој се грижи за сигурноста и расположивоста на податоците. Сопственик на базите на податоци е министерството односно соодветната служба која ги создава податоците. Пристапот до податоците е ограничен, и зависи од видот на овластувањето кое го поседува службата. Одобрение за пристап до податоците го дава службата која ги создава податоците.

On line извори на податоци се управните служби на Министерството за внатрешни работи каде се доставуваат барањата за водење на управна постапка; службите кои ги водат централните потерници и пријавени странци на територијата на Р Македонија; дежурните оперативни центри каде се евидентираат сите настани од безбедносен карактер и службите за аналитика кои ги обработуваат кривичните и прекршочните настани.

21. Каква опрема се користи за информирање (факс, телефон, радио врска, бипери, пејџери, мрежи на податоци итн.)?

Во Министерството за внатрешни работи на РМ, како опрема за пренос на информациите се користат следниве терминалски уреди: телефонски апарати, телефакс апарати, компјутери и радио станици.

Сите овие терминалски уреди се сопствени телекомуникациски системи.

1. Интегрирана дигитална мрежа за пренос на говор и податоци

Овој систем се состои од 52 комуникациски јазли, кои ги поврзуваат поголемите организациони единици на министерството (Сектори за внатрешни работи и Одделенија за внатрешни работи) и гранични премини во РМ. Комуникациските јазли се од типот NET Promina 800 series. Поврзувањето на овие јазли е во мешана структура (звезда и прстен) и е со 2Мб/с линкови. Во овие комуникациски јазли се врши интеграција на говорот и податоците. Комуникациските јазли се дигитални телекомуникациски уреди со различен тип на пристапни интерфејси кои овозможуваат пренос на дигитални и аналогни сигнали, податоци за различни типови на терминални компјутерски системи, поврзување на компјутерски мрежи, пренос на слика и видео, ИСДН и пристап кон Интернет.

1.1. Телефонски системи

Телефонскиот систем е затворен, автономен и безбедносно заштитен систем кои го сочинува мрежа од 35 дигитални телефонски централи со околу 5000 приклучоци, кои се инсталирани во сите поголеми организациони единици на министерството (Сектори за внатрешни работи и Одделенија за внатрешни работи). Телефонските централи се куќни централи од типот ОМНИ Џити С1 и С3. Поврзувањето меѓу нив се остварува со R2 digital сигнализација. Во останатите организациони единици на МВР се користат помали аналогни телефонски системи кои се исто така умрежени во системот. Овој систем освен за телефонски сообраќај, се користи и за телефакс сообраќајот.

1.2. Пренос на податоци

Пренос на податоци во МВР се одвива преку истите комуникациските јазли во кои се интегрирани рутери со CISCO софтвер и преку пристапните податочни канали интегрирани во компјутерски јазли. Првите се користат за поврзување на LAN мрежите во WAN мрежа, а вторите за поврзување на терминални компјутерски системи. Во сите СВР, ОВР и гранични премини се инсталирани LAN мрежи кои се од два типа Token Ring и Ethernet. Брзините на поврзување меѓу LAN мрежите е од 256 Kbit/s до 1Mbit/s и најчесто се користи протокол TCP/IP. Мрежата за пренос на податоци во МВР се користи за пристап до базите на

податоци, размена на податоците помеѓу организационите единици на МВР, е-маил и Интернет. Оваа мрежа е заштитена од надворешни упади со два Firewall система Checkpoint и PIX.

2. Радиокомуникациски системи

МВР во моментот користи аналогни радиокомуникациски системи во ВХФ и УХФ фреквентен опсег. Истите се реализирани со репетитори од типот Сторно и Моторола и со нив се остварува покривање со радиосигнал на целата територија на РМ. На еден дел од територијата на РМ се користи и дигитална радио опрема од типот Астро-Моторола. Сите периферни уреди, рачни, мобилни и стационирани радиостаници се од типот Моторола. Поради конфигурацијата на теренот, покривањето со радио сигнал во некој рурални подрачја и погранични појаси не е целосно. Со оглед на технолошката и функционална застареност на системот се планира воведување на нов дигитален радиосистем ТЕТРА.

22. Кои се модалитетите и условите за соработка на полицијата со другите тела на јавна безбедност (царина, безбедносни и разузнавачки служби)?

Согласно Законот за внатрешни работи (“Службен весник на Република Македонија“ број 19/95, 55/97, 38/02, 33/03, и 19/04) :

Министерството во рамките на својата надлежност им укажува стручна помош на граѓаните, претпријатијата, и другите правни лица и на државните органи во остварување на пропишаните права и обврски, заштита на животот и личната сигурност на граѓаните и имотот.

На граѓаните, претпријатијата и другите правни лица и на државните органи, Министерството им дава информации, податоци и известувања за прашања за кои тие се непосредно заинтересирани.

Согласно Законот за Агенцијата за разузнавање („Службен весник на Република Македонија“ број 19/95) :

Агенцијата соработува со државните органи за прашања од заеднички интерес, Во остварувањето на меѓусебната соработка, Агенцијата и државните органи се должни заемно да си доставуваат податоци, известувања и информации и да ги координираат акциите од надлежност на Агенцијата.

Со Одлука на Председателот на РМ и Председателот на Владата на Република Македонија, ДТ.бр.07-9 од 17.09.2003 година и ДТ.бр.66/1 од 16.09.2003 година предвидени се редовни средби на раководителите на безбедносните служби во Република Македонија на кое ниво се врши размена на релевантни безбедносни и разузнавачки информации.

Работата, модалитетите и условите за соработка на Министерството за одбрана односно на Воената полиција со полицијата, криминалистичката полиција и другите тела на јавната безбедност како и со разузнавачките служби е регулирана со Законот за одбрана (“Службен весник на Република Македонија број 42/01 и 5/03“), Правила на службата на воената полиција, Упатства за: Организација и работа на службата за дежурство во Воената полиција; Воено полициско обезбедување на странски воени делегации; обезбедување на високи државни и воени личности и странски делегации; организација и работа на пријавните служби во објектите на Министерството за одбрана и Армијата на Република Македонија. Согласно Законот за одбрана и во согласност со напорите за усогласување со НАТО и ЕУ стандардите, Министерството за одбрана во рамките на својата надлежност за функционирање на интегриран комуникациско -информациски систем фреквентен менаџмент во радио комуникациите за потребите на одбраната, соработува и врши размена на информации со Министерството за внатрешни работи и Агенцијата за разузнавање. Во оваа насока, согласно Стратегиско одбранбениот преглед на Министерството за одбрана при утврдување на мисиите на Армијата во делот на нејзиниот придонес во справување со регионални конфликти и кризи, Армијата соработува со Министерството за внатрешни работи

со разузнавачки информации, поддршка со средства и капацитети кои ги надминуваат нивните способности во граничното обезбедување, поддршка во борбата против тероризмот, поддршка во извршување акции на обезбедување на објекти од значење на одбраната и поддршка во справување со асиметрични закани.

Согласно со член 10 точка 17 и член 21 од Законот за Царинска Управа (“Службен весник на Република Македонија број 46/04”) како и член 11 точка 9 од Царинскиот закон (“Службен весник на Република Македонија број 21/98, 63/98, 86/99, 25/00, 109/00, 31/01, 4/02, 55/02, и 42/03”) пропишана е соработка и разменување на информациите со органите на државната управа и другите државни органи.

Во Министерството за внатрешни работи формирана е национална фокусна точка согласно со член 8 од Договорот за соработка во превенција и борба против прекуграничниот криминал (“Службен весник на Република Македонија” 16/2000) и изработен е Водич за национална фокусна точка кој е прифатен од Советот на Европа на 28.04.1997/97/Ц251/01 и политичките насоки број 6-9 воспоставени од Европскиот совет. Во националната фокусна точка Царината како и Министерството за внатрешни работи имаат свои офицери кои доставуваат и примаат барања од СЕКИ центарот.

Согласно Правилникот за вршење на работите на Министерството за внатрешни работи (“Службен весник на Република Македонија” број 12/98 и 15/03), во вршењето на внатрешните работи овластените службени лица и другите работници меѓусебно соработуваат, ги усогласуваат своите активности, укажуваат меѓусебна стручна и друга помош и постапуваат на начин со кој се обезбедува навремено, успешно и целосно извршување на службените работи и задачи.

Во однос на соработката во вршењето контрола при преминување на државната граница со наведениот правилник предвидено е дека овластените службени лица при извршувањето на работите од нивна надлежност соработуваат со:

- граничните воени единици, царинските органи, како и другите органи и правни лица кои вршат работи на граничниот премин и во граничниот појас;
- капетанијата, граничните воени единици и другите органи и правни лица кои вршат работи на инспекција и контрола на езерата;
- царинските органи, управата за контрола на летање, претпријатието за аеродромски услуги и други органи и правни лица кои вршат работи на аеродромот;

Со Националната стратегија за интегрирано гранично управување предвидено е :

- Сите вклучени органи во Интегрираното гранично управување взаемно да даваат „административна помош“, правен принцип според кој било кој орган може да побара од друг орган административна помош доколку поради одредени околности или законски пречки не е во можност да ја изврши својата законска обврска;
- Да се потпише Меморандум за соработка меѓу Царинската управа и Граничната полиција со кој ќе се усогласат и развијат процедури за координација меѓу овие два органи;
- Создавање и примена на Стандардни оперативни процедури засновани на определените надлежности на Граничната полиција и Царинската управа;
- Да се потпише Меморандум за соработка помеѓу Министерството за внатрешни работи, царинската управа и бирото за лекови за заедничка соработка заснована на стратегија за истрагите поврзани со дрогите.

Согласно Документот „Конкретни мерки и активности за спречување на организираниот криминал донесени од страна на Владата на РМ од 10.11.2003 година, формиран е Сектор за криминалистичко -разузнавачка анализа, во рамките на Одделот за организиран криминал. Во

негова надлежност е собирање, проверување и оценка на оперативни информации и податоци, нивна анализа, при што така добиената аналитичка информација овозможува изведување на соодветни полициски акции.

Овој Сектор ќе овозможи поддршка на меѓуинституционална соработка на Министерството за внатрешни работи, Министерството за финансии и Царинската управа на Министерството за финансии, преку поставување на Офицери за врска и оперативно поврзување на базите на податоци на овие институции. Тој ќе ги врши работите на Национален центар за соработка за собирање, анализа, и размена на криминалистички информации, со цел зголемување на ефикасноста во борбата против организираниот криминал.

Склучен е Меморандумот за соработка за спречување на организираниот и друг вид криминал во Република Македонија меѓу Министерството за внатрешни работи и Министерството за финансии, а врз основа на Меморандумот склучен е протокол меѓу Министерството за внатрешни работи и Царинската управа. Претстои склучување на апропокопи со Финансиската полиција и Дирекцијата за спречување на перење на пари.

23. Кои статистички податоци постојат (активности на полицијата, криминал, превенција, репресија)? Ве молиме дадете детали за методите и квалитетот на овие статистички податоци. Како се користат статистичките податоци за насочување на развојот на полицијата?

Министерството за внатрешни работи на Република Македонија континуирано собира податоци за сите безбедносни настани, криминални и други недозволен активности, како и за мерките што ги презема полицијата за одржување на безбедноста. Постојат статистички податоци за сите видови кривични дела и сторители, за прекршоците против јавниот ред и мир, за прекршоците од областа на сообраќајот, за прекршоците во други области на недозволен однесувања, за сообраќајните незгоди, пожарите, самоубиствата, несреќните случаи, движењето на домашни и странски државјани и возила преку државната граница, податоци за бројот на моторни возила и за патната мрежа во Република Македонија, податоци за одземено оружје и дрога, за престојот и движењето на странски државјани во земјата и за сите други активности што полицијата ги презема врз основа на своите законски овластувања или по барање на некоја овластена институција.

Поголемиот дел од овие податоци се обработуваат и внесуваат во централниот информационален систем на Министерството, каде што се врши нивна натамошна обработка за потребите на стручните служби на Министерството, при што се презентираат статистички податоци за период од три, шест, девет месеци и годишни податоци. За одредени тековни потреби и за оперативна следење на актуелните безбедносни појави, дел од податоците се обработуваат на мануелен начин и на персонални компјутери и се изработуваат прегледи во форма на табели, осврти и слично, при што податоците се следат и за пократки временски периоди (месечно).

Од обработените статистички податоци може да се согледа обемот на безбедносните појави, нивната територијална застапеност и распространетост, динамиката и трендот на движење во земјата.

Врз основа на обработените статистички податоци се изработуваат проблемски информации, аналитички согледувања, осврти и други документи кои служат за следење на безбедносната состојба во земјата, движењето на криминалитетот и другите недозволен однесувања, согледувања за ефикасноста на полицијата во изминатите периоди и за насоки за планирање на идните активности.

За оперативното планирање на секојдневните полициски активности се користат месечните статистички податоци, за тактичките планови и насоки за работа на полицијата се користат кварталните податоци, а за стратешко планирање се користат годишните податоци.

Квалитетот на добиените статистички податоци обработени во централниот информативен систем и надополнети со другите мануелни начини на обработка на податоците, се на задоволително ниво и се во функција за оперативно, тактичко и стратешко планирање и насока на полицискиот безбедносен систем во Република Македонија.

24. Дали постојат национални статистички инструменти за мерење на стапката на криминал и стапката на расчистување на кривичните случаи? Ве молиме дадете соодветна статистика за последните две или три години.

Во рамките на извршување на својата функција, Министерството за внатрешни работи континуирано ги евидентира сите податоци од поднесените кривични пријави за сторени кривични дела на територијата на целата земја. Податоците од кривичните пријави се внесуваат во соодветните програми во централниот информативен систем во Министерството за внатрешни работи, кој работи по ИБМ технологија, а дел од податоците се обработуваат на посебни обрасци КРИМ-1 и КРИМ-2, кои исто така се внесуваат во информативниот систем. Со натамошна обработка на податоците се изготвуваат статистички податоци (тримесечни, полугодишни, деветомесечни и годишни) за обемот на криминалитетот на територијата на целата земја. Од овие податоци се добива и стапката на криминал, односно вкупниот број на кривични дела во однос на 100.000 жители на Република Македонија. Стапката на расчистување на кривичните дела претставува процент на расветлени кривични дела во однос на вкупниот број на пријавени кривични дела со непознат сторител. Стапката на расчистување на кривичните случаи како и стапката за криминалитетот се презентираат во сите статистички извештаи што Министерството за внатрешни работи ги доставува до државните органи и институции во Република Македонија, како и по барање на меѓународни институции, ИНТЕРПОЛ и медиумите.

Во табелата што следи се презентирани податоци за вкупниот број регистрирани кривични дела на територијата на Република Македонија, регистрираните кривични дела по одделни области на криминалот утврдени според номенклатурата на Министерството за внатрешни работи, како и одделни покарактеристични кривични дела регистрирани во изминатите две години. За сите овие кривични дела е пресметана стапката на криминал во однос на 100.000 жители, стапката на расветлени случаи во кривичните дела од областа на класичниот криминал во текот на извештајната година и вкупниот број пријавени сторители што се откриени како извршители на соодветните кривични дела.

ВИДОВИ НА КРИМИНАЛИТЕТ	2002 година				2003 година			
	вкупно регистрирани кривични дела	стапка на криминал на 100.000 жители	стапка на расветлени случаи %	пријавени сторители ВКУПНО	Вкупно регистрирани кривични дела	стапка на криминал на 100.000 жители	стапка на расветлени случаи %	пријавени сторители ВКУПНО
Вкупно регистрирани кривични дела	18.308	898,3		15.651	22.547	1105		20.313
Кривични дела од областа на економскиот криминал	756	37,1		954	1.663	81,5		2.148
Кривични дела од областа на организираниот криминал	222	10,9		311	222	10,9		271
Кривични дела од областа на недозволена трговија	487	23,9		633	644	31,5		780
Кривични дела од областа на класичниот криминал	16.843	826,4	55,1	13.753	20.018	980,8	58,2	17.114
Покарактерис- тични кривични								

дела								
Убиство	61	3	67,2	45	73	3,6	76,7	72
Силување	36	1,7	97,2	40	56	2,7	92,9	62
Тешка кражба	8.370	411	41,8	6.229	9.128	447,2	41,4	6.811
Разбојништво	447	21,9	38,9	336	548	26,8	44,2	478
Насилство	95	4,6	95,8	231	109	5,3	93,6	217
Злоупотреба на службена положба	178	8,7		221	854	41,8		1.130
Криумчарење	53	2,6		58	19	0,9		29
Недозволена трговија со дрога	282	13,8		378	406	19,9		517
Недозволена трговија со оружје	153	7,5		215	213	10,4		238

25. Дали постојат показатели на успехот или критериуми за проценка на квалитетот на полициските активности? Доколку нема такви податоци, на кој начин се оценува учинотот на полицијата?

Податоците што укажуваат на успехот на полициските активности, се статистички податоци кои се однесуваат на расветлени НН (непознат сторител) кривични дела и прекршоци во одреден временски период, во однос на вкупниот број пријавени кривични дела од НН сторител на 100.000 жители. Статистичките податоци се изготвуваат за период од 3, 6, 9 месеци, и 1 година.

Податоците се споредуваат со статистичките податоци од минатите години, како и со споредување со податоци од околните земји. Исто така се изготвуваат информации кои се однесуваат за конкретни безбедносни појави и настани, активности на полицијата како и ефектот од ангажирањето на полицијата.

Проучувањето на податоците и нивна обработка во согласност со правилникот за систематизација и организација на работните места во Министерството за внатрешни работи го врши Секторот за аналитика и истражување.

Согласно Акциониот план за реформа на полицијата, во рамките на Одделот за организиран криминал се формира Одделение за контрола на квалитетот на работењето. Една од основните функции на ова Одделение е развивање на соодветни стандарди за квалитет, кои ќе претставуваат основа за оценување на законските и техничките аспекти на квалитетот на истрагите.

26. Кои се инструментите за напредување во кариерата? Како се проценува работата на секој полициски службеник?

Напредувањето во кариерата во Министерството за внатрешни работи е опфатено со следните подзаконски акти: Правилник за систематизација на работните места во Министерството за внатрешни работи, Упатство за начинот и постапката за спроведување на интерен оглас во Министерството за внатрешни работи и Колективниот договор на Министерството за внатрешни работи.

Правилникот за систематизација на работните места во Министерството за внатрешни работи ги утврдува работните места, како и условите кои мора да ги исполнува работникот во Министерството за да може да биде распореден на тоа работно место, додека Кадровската служба, односно службата за човечки ресурси е одговорна за сите постапки за вработување, распоредување, унапредување и престанок на работен однос, како и остварувањето на правата од работниот однос. Службата води целосна евиденција со потребните податоци за вработените.

Можноста да напредува во својата кариера полицискиот службеник може да ја реализира преку поднесување на апликација во постапка за спроведување на интерен оглас во

Министерството за внатрешни работи. Начинот и постапката за спроведување на интерен оглас за избор заради распоредување на работниците на работни места со посебни должности и овластувања во Министерството за внатрешни работи е пропишана со Упатството за начинот и постапката за спроведување на интерен оглас во Министерството за внатрешни работи, кој преставува подзаконски акт на Министерството.

Согласно одредбите од наведеното Упатство интерниот оглас во Министерството за внатрешни работи се спроведува со доставување на телеграма до сите организациони единици во Министерството. Телеграмата содржи податоци за називот на работното место кое е слободно и кое треба да се пополни по пат на интерен оглас, посебните услови што се бараат за тоа работно место согласно Правилникот за систематизација на работните места, рокот за поднесување пријави, како и податоци кои мора да ги содржи пријавата.

Упатството истовремено ги нормира и податоците кои мора да ги содржи пријавата, определувајќи дека пријавата содржи кратка биографија на кандидатот, во која меѓу другото мора да се содржани податоци за: работното искуство и движење во службата во Министерството за внатрешни работи, дополнителното образование, наградувања и казнувања, податок дали против него била водена постапка за кршење на работната дисциплина, а доколку била водена податок за исходот од истата, посетување на курсеви и семинари, познавање на странски јазици и познавање на работа со компјутери.

Со цел да му се овозможи на секој работник во Министерството да поднесе апликација по интерниот оглас, со наведеното Упатство е предвидена обврска на раководителите на сите организациони единици во Министерството за внатрешни работи задолжително да ги запознаат сите вработени во организационата единица за содржината на телеграмата со која се објавува интерниот оглас.

Постапката по интерниот оглас ја спроведува комисија која со решение ја формира министерот за внатрешни работи.

Комисијата е составена од претседател и четири члена, како и нивни заменици. Претседателот и тројцата членови, од кои еден е преставник од Македонскиот Полициски Синдикат, се постојани членови на комисијата и се избираат за период од 1 година, а петтиот член на комисијата е променлив член на комисијата кој е раководител на организациониот облик во кое работното место е слободно, односно упразнето и истиот е со мандат за спроведување само на поединечната постапка за интерен оглас на тоа работно место. Во зависност од условите кои се бараат за соодветното работно место, комисијата може да ангажира и надворешно лице од Полициската академија.

Комисијата е должна во најкраток можен рок, но не подолг од 30 дена од истекот на рокот за поднесување на пријавите да ја спроведе постапката по интерен оглас.

По завршување на постапката за избор, комисијата е должна во рок од 2 дена од денот на завршување на постапката да достави писмен предлог до министерот за внатрешни работи за донесување на решение за распоредување.

Писмениот предлог што комисијата го доставува до министерот за внатрешни работи содржи листа од 5 најуспешни кандидати и извештај за спроведената постапка.

Заради објективно утврдување на листата на кандидатите, а во зависност од видот на работните задачи за соодветното работно место, комисијата може да спроведе интервју со кандидатите, психолошко тестирање, оценување на физичката подготвеност, проверка на познавањето на законските и подзаконските прописи кои се потребни за извршување на соодветните работни задачи, како и проверка на степенот на познавањето на странските јазици и слично.

Покрај наведените активности, при утврдување на листата на најуспешните кандидати, комисијата ќе ги има во предвид и стекнатите сертификати на подносителите на пријавата за

посетуваните семинари и курсеви,аналитичкиот осврт на кандидатот за организацијата и начинот на работа за соодветното работно место, познавањето на странски јазици, работа на компјутери и слично.Доколку оцени за потребно, комисијата може за работата на кандидатот да побара и мислење од непосредниот раководител на кандидатот.

Врз основа на предложената листа на 5 најуспешни кандидати, изготвена од страна на комисијата, министерот за внатрешни работи со решение за распоредување одлучува за избор на работникот на работното место за кое е спроведена постапка за интересен оглас.

Работата на полицискиот службеник постојано се оценува од страна на раководителот на организационата единица.Колективниот договор на Министерството за внатрешни работи (“Службен весник на Република Македонија“ бр. 8/98, 11/98, 12/2000, 3/2003 и 3/2004) предвидува децидна обврска на раководителот на организационата единица за секој изминат месец да врши анализа на работата на организационата единица и на секој работник и истовремено да утврди дали конкретниот работник ги остварил просечните резултати во работата.

Доколку се утврди дека работникот остварил натпросечни резултати во работата, односно работата ја извршил со особен успех и квалитет, раководителот на организационата единица во која работникот работи, може да предложи платата за тековниот месец да му се утврди во зголемен износ.

Плата во зголемен износ, согласно одредбите од Колективниот договор, особено ќе се утврди во следните случаи:

- особено ангажирање во извршувањето на работите и задачите од работното место или други определени работи и извршување на истите со особен квалитет,
- покажана иницијативност во работата која се манифестира со давање корисни предлози и решенија кои придонесуваат за поголема ефикасност и остварување на поголеми резултати во работата,
- извршување на посеопфатни работи и задачи во однос на работите и задачите кои обично се извршуваат,
- покажана особена стручност и професионалност во примена на законски и други прописи,
- значителен придонес во спречување на сторување на кривични дела и други недозволени дејствија,
- извршување на работи и задачи во случаи кога е потребно одлучување на поединец со што се придонесува за зголемување на угледот на Министерството,
- успешно и во текот на подолг временски период извршување на работи и задачи од отсутен работник,
- учество во изведување на групни или поединечни, локални или републички акции и постигнување на особен успех во истите.

Доколку раководителот на организационата единица во која работникот работи утврди дека работникот не ги остварил просечните, односно очекуваните резултати во работата може да се предложи платата на работникот за тековниот месец да му се утврди во намален износ.

Согласно одредбите од Колективниот договор на Министерството за внатрешни работи, платата во намален износ особено ќе се утврди во следните случаи:

- недоволно ангажирање во извршување на работите и задачите,
- извршување на работите и задачите без потребен квалитет и начин како е програмирано, планирано или даден налог за работа,
- неизвршување на работите и задачите во утврдените рокови,

- покажана недоволна стручност и професионалност во примената на законски и други прописи,
- неефикасно користење на работното време и
- некоректно однесување кон работниците или трети лица и предизвикување на оправдани реакции и забелешки, што негативно се одразуваат врз извршувањето на работните задачи.

При утврдување на постоењето на наведените случаи се утврдува и нивниот обем, тежина и последиците на работата на конкретното работно место и работата на организационата единица во целина.

Предлогот од раководителот на организационата единица кој се однесува за утврдување на плата во зголемен односно намален износ се поднесува до организационата единица на Министерството надлежна за кадровските работи, која го разгледува предлогот и дава мислење за неговата усогласеност со критериумите утврдени со Колективниот договор на Министерството за внатрешни работи.

Доколку се утврди дека предлогот се заснова на пропишаните критериуми, истиот се доставува на мислење до соодветната организациона единица во седиштето на Министерството која врши надзор над извршувањето на работите од соодветната област.

По добиеното мислење од наведената организациона единица, предлогот се доставува до потсекретарот, односно директорот на Дирекцијата заради нивна согласност и конкретен предлог за донесување решение.

Доколку раководителот на организационата единица утврди дека работникот искажува незадоволителни резултати во работата, истиот може да поведе постапка за утврдување на незадоволителни резултати во извршувањето на работните задачи која е утврдена со Колективниот договор на Министерството за внатрешни работи.

Постапката започнува со изготвување на извештај од страна на раководителот на организационата единица во кој е содржано: име и презиме, работно место и организационата единица во која работникот работи; време за кое се врши оценување на работникот; краток опис на работната задача што не е извршена или некавалитетно е извршена; кога и од кого бил даден налогот за работа, дали му се обезбедени потребните услови за работа на работникот, дали при тоа за време на работата биле давани соодветни упатства, насоки и предупредувања и на кој начин; последиците од таквото работење и кратко мислење од работникот во претходните три месеци.

Истовремено, на работникот му се доставува писмено укажување за тековното работење со предупредување да го подобри своето работење во наредниот месец.

Доколку работникот по истекот од 30 дена од даденото предупредување не го подобри работењето, а нема оправдани причини за таквото работење, се изготвува писмен и образложен предлог за покренување на постапка за утврдување на одговорност.

Предлогот му се доставува на работникот и веднаш од него се бара писмено изјаснување за причините за таквото работење.

Истовремено предлогот се доставува и до основната организација на Синдикатот во соодветната организациона единица и се бара писмено мислење што Синдикатот е должен да го даде во рок од 3 дена или преставникот на Синдикатот тоа мислење да го изнесе на расправата пред комисијата за отказ.

Постапката за утврдување на незадоволителни резултати во извршувањето на работните задачи ја спроведува Комисијата за отказ при Министерството за внатрешни работи која ја

утврдува одговорноста на работникот и која изготвува писмен предлог до Министерот да донесе соодветно решение.

Ако комисијата утврди дека работникот не е одговорен или не се исполнети условите за донесување на решение за престанок на работниот однос со отказ, му предлага на Министерот да го отфрли предлогот, односно да ја запре постапката.

Во зависност од степенот на одговорноста на работникот, условите под кои е направена повредата, поранешната работа и однесување на работникот, Министерот може да донесе решение за отказ или негова замена со парична казна која не може да биде поголема од 15% од месечната плата на работникот во траење од 1 до 6 месеци.

Против решението донесено од страна на министерот за внатрешни работи работникот има право на приговор во рок од 8 дена од денот на приемот на решението. Приговорот се поднесува до надлежната комисија при Владата на Република Македонија.

Работникот истовремено има право на судска заштита, односно право да иницира постапка пред надлежниот суд во Република Македонија.

На работникот кој со посебни ангажирања и квалитет во извршувањето на работите и задачите позначително ќе придонесе во остарувањето на функцијата на Министерството може да му се додели награда во висина до една негова плата.

Исто така, на работникот кој остварил посебни успеси и резултати постигнати во остварување на функциите на Министерството може да му се доделат награди, благодарници и признанија утврдени со Правилникот за внатрешни работи за видот и начинот на доделување награди, благодарници и признанија бр.16.1-1730 од 01.06.2001 година.

27. Кои податоци се чуваат и доколку се чуваат, кој има пристап до следните податоци:

- a) податоци за лица барани за екстрадиција;**
- b) податоци за странците на коишто им бил одбиен влезот во земјата;**
- c) податоци за исчезнати лица**
- d) податоци за лица кои се под полициска заштита;**
- e) податоци за сведоци или лица на коишто им е дадена покана да дојдат на суд;**
- f) податоци за лица (или возила) за кои постојат докази или причини да се претпостави дека ќе бидат извршени тешки кривични дела;**
- g) податоци за предмети (украдени возила, огнено оружје, документи, банкноти).**

a) Податоци за лица барани за екстрадиција

Секторот за меѓународна полициска соработка при Министерството за внатрешни работи во Република Македонија согласно член 536 од Законот за кривична постапка ("Службен весник на Република Македонија" број 15/97, 44/02 и 74/04, води повеќе евиденции за издадени потерници. Исто така, Министерството за внатрешни работи води евиденции за објави на лица кои се бараат од наши и странски судски органи со цел лицата да бидат екстрадирани. Врз основа на Европската конвенција за екстрадиција (донесена во 1957 година во Париз) за распишани меѓународни потерници од земјите членки на ИНТЕРПОЛ, во кои се дадени изјави дека лицата кои ќе бидат лишени од слобода, за нив ќе биде побарана екстрадиција, Секторот за меѓународна полициска соработка распишаните меѓународни потерници ги доставува до сите гранични премини и организациони единици во Министерството. Исто така, за лица кои се бараат од нашите судски органи, Секторот го известува Одделението за потражна дејност во Одделот за криминалистичка полиција на МВР, каде се води евиденција за тие лица и воедно се распишуваат потерници до сите земји членки на ИНТЕРПОЛ. Во системот на потерници во Република Македонија се заведува посебна ознака за наведеното лице дека покрај потерница на национално ниво за него се распишува и меѓународна потерница.

b) Податоци за странците на кои што не им е дозволен влезот во земјата

Секторот за странци и имиграциони прашања при Министерството за внатрешни работи, во координација со граничните полициски станици за контрола на премин на државна граница за патен и воздушен сообраќај имаат законска можност да не дозволат влез на странец согласно Законот за движење и престој на странци ("Службен весник на Република Македонија" број 36/92; број 66/92; број 26/93 и број 45/02). За сите странци на кои не им е дозволен влезот во земјата се води евиденција, односно регистар во кои се содржани податоците за лицето и причините заради кои не му е дозволен влез во земјава. Исто така, постои и регистар за одредени странски државјани на кои им е изречена мерка откажување на престојот во времетраење повеќе од шест месеци. Секторот за странци и имиграциони прашања постапува согласно Законот за движење и престој на странци и Законот за преминување на државната граница и движење во граничниот појас ("Службен весник на Република Македонија" број 12/93; број 11/94.)

в) Податоци за исчезнати лица

Одделението за потражна дејност во Одделот за криминалистичка полиција во Министерството за внатрешни работи води евиденции на пријавени исчезнати лица и лешеви со непознат идентитет.

Одделението за потражна дејност работи согласно Упатството за преземање на потражни дејствија, распишување на централни и меѓународни потерници и објави за лица и предмети. Во одделението за потражна дејност при пријава за исчезнато лице се пополнува образец Ante Mortem, додека пак при пронаоѓање на леш со непознат идентитет од страна на Одделението за идентификација при Одделот за криминалистичка полиција во Министерството за внатрешни работи се пополнува образец Post Mortem. Во Одделението за потражна дејност постои и компјутеризиран систем на евиденција за лица за кои се води централна потерница, евиденција за украдени моторни возила и евиденција за украдено или изгубено огнено оружје.

г) Податоци за лица кои се под полициска заштита

Проблематиката за податоци на лица кои се под полициска заштита во досегашната важечка законска регулатива во Република Македонија не е регулирана, од причина што во досегашното практика на Министерството за внатрешни работи не е давана заштита на лица сведоци или жртви. Оваа проблематика ќе биде обработена во новиот Закон за заштита на сведоци, кој е во Собраниска процедура..

д) Податоци за сведоци или лица на кои што им е дадена покана за на суд

Во праксата во Република Македонија, согласно Законот за кривична постапка податоците за учесниците во постапката (сведоци и други лица) се чуваат во секој предмет поодделно, зависно во која фаза се наоѓа истиот. Таквите податоци се наоѓаат во Основото јавно обвинителство кај Заменикот јавен обвинител, додека при истрага податоците се наоѓаат кај Истражниот судија и кај судиите во Основните судови.

ѓ) Податоци за лица (или возила) за кои постојат основи на сомнение за претпоставка дека прават подготовка за вршење на тешки кривични дела

Во Министерството за внатрешни работи - Одделот за криминалистичката полиција, во случаи кога се располага со одредени индиции и сознанија за лица дека се можни сторители на тешки кривични дела, во тие случаи во полициската методологија на работа се отвараат оперативни обработки, преку кои на организиран начин се преземаат мерки за собирање на докази за документирање на недозволените криминални активности. За отворање и водење на оперативните обработки се води Локален и Републички регистар, но во него не се евидентираат лицата за кои се отворени обработките. Со спроведувањето на реформите во полицијата се предвидува воспоставување на криминалистичко разузнавачка база на податоци во која ќе бидат опфатени лица за кои ќе постојат основи на сомнение дека подготвуваат, извршуваат или извршиле кривични дела од областа на организираниот

криминал. Во оваа база на податоци ќе бидат опфатени и криминалните активности поврзани со патничките моторни возила и Постоечките сознанија за возила кои моментално се во сопственост на криминалните лица и групи кои се организирани за извршување на таков тип на кривични дела.

е) Податоци за предмети (украдени возила, огнено оружје, документи, банкноти)

Одделението за потражна дејност во Одделот за криминалистичка полиција при Министерството за внатрешни работи ги води следните евиденции:

- евиденција за украдено и изгубено оружје;
- евиденција за украдени моторни возила, која евиденција ја има и во НЦБ Интерпол (Automated search facility);- база со можност за автоматско пребарување
- евиденција за одредени предмети (патни исправи)

Евиденциите за украдени моторни возила и украдени/изгубени патни исправи преку НЦБ Интерпол Скопје се внесуваат во базата за можност за автоматско пребарување во Генералниот секретаријат на Интерпол во Лион.

Секторот за криминалистичка техника в води евиденција за фалсификувани банкноти кои се предмет на вештачење. Постојат повеќе видови на евиденции:

- евиденции за странски валути
- евиденции за номинална вредност
- евиденции по сериски број
- евиденции од кои организациони единици се доставени барања за спроведување експертизи
- база на податоци “Image archive” на неоригинални банкноти
- каталози на оригинални банкноти и во одредени случаи СД - ромови- Genuine (база на податоци на оригинални банкноти).

Пристап во сите овие евиденции имаат овластените службени лица кои работат на оваа проблематика.

Н. БОРБА ПРОТИВ ТЕРОРИЗМОТ

1. Ве молиме да наведете информации за законодавството или други прописи со кои се регулира ова подрачје, како и за нивната усогласеност со соодветните меѓународни конвенции?

Закони кои содржат одредби од значење за борбата против тероризмот се следниве:

- Кривичниот законик на Република Македонија („Службен весник на РМ,, бр.37/96, 80/99, 4/2002 и 43/2004);
- Законот за кривичната постапка („Службен весник на РМ,, број 15/97, 44/02 и 74/04);

- Законот за спречување на перење пари и други приноси од казниво дело Законот за спречување на перење пари и други приноси од казниво дело („Службен весник на РМ,,, бр.46/2004);
- Законот за азил и привремена заштита („Службен весник на РМ,,, бр.49/2004);
- Законот за внатрешни работи („Службен весник на РМ,,, бр.19/95, 55/97, 38/02, 33/03 и 19/04);
- Законот за Агенција за разузнавање („Службен весник на РМ,,, бр.19/95).

Нормативните одредби на Кривичниот законик на Република Македонија („Службен весник на РМ,,, бр.37/96, 80/99, 4/02 и 43/04) ја изразуваат намерата на законодавецот, меѓу другото, да се имплементираат стандардите на меѓународното казнено право кога се работи за сузбивање на тероризмот. Имено, со оваа внатрешна регулатива се инкриминирани сите однесувања кои според општите стандарди и критериуми можат да се сметаат за терористички однесувања; Со членот 313 од Кривичниот законик инкриминиран е „тероризмот,,, како казниво дело, членот 419 ги регулира дејствијата на извршување на „меѓународен тероризам,,, а членот 394а од Законот за изменување и дополнување на Кривичниот законик го санкционира создавањето на „терористичка организација,,, нејзиното финансирање, јавното повикување, поттикнување и поддржување на ваква организација. Покрај тоа, воведени се построги казни за кривични дела поврзани со тероризмот.

Областа на тероризмот е регулирана и со Законот за спречување на перење пари и други приноси од казниво дело („Службен весник на РМ,,, бр.46/04), а постапката е уредена со Законот за кривичната постапка („Службен весник на РМ,,, број 15/97, 44/02 и 74/04).

Со Законот за спречување на перење пари и други приноси од казниво дело се утврдени мерките и дејствијата за откривање и спречување на перење пари и други приноси од казниво дело, како и организирањето и контролата на нивната примена.

Законот за азил и привремена заштита, пропишувајќи ги условите под кои може да се признае правото на азил, односно статусот на бегалец, истовремено предвидува дека дејствувањето против уставниот поредок на Р.Македонија, односно извршувањето кривично дело против човечноста и меѓународното право, целите и начелата на Обединетите нации претставуваат основа за одземање на правото на азил, односно статусот на бегалец (член 6).

Законот за внатрешни работи (член 13), меѓу другото ја пропишува и надлежноста на Министерството за внатрешни работи (Управата за безбедност и контраразузнавање) за вршење работи кои се однесуваат на заштита од тероризам.

Законот за Агенција за разузнавање (член 2), ја пропишува надлежноста на Агенцијата за разузнавање, да собира податоци и информации, од значење за безбедноста на Р.Македонија.

Собранието на Република Македонија донесе Национална концепција за безбедност и одбрана („Службен весник на РМ,,, бр.40/03) , која го идентификува тероризмот треба да се оствари подобра безбедносна состојба и заштита на темелните вредности на општествениот поредок, како и да се надминат ризиците и опасностите по безбедноста, меѓу кои е и урбаниот тероризам.

Нормативната поставеност на законските акти на Република Македонија јасно говорат за намерата да се овозможи и осигури учество на Република Македонија во меѓународната соработка во борбата против тероризмот.

Република Македонија, во однос на инструментите на Обединетите Нации за борба против тероризмот ги има потпишано и ратификувано:

1. Конвенција за превенција и казнување на злосторства против лица под меѓународна заштита, вклучително и дипломатски агенти, Република Македонија е членка од 12 март 1998 година, по основ на спогодба за сукцесија. Одредбите на Конвенцијата се имплементирани во членовите 141, 181, 182, 183, 309, 310, 311, 419 и 420 од Кривичниот законик на Република Македонија („Службен весник на РМ„ бр.37/96, 80/99, 4/02 и 43/04). (Convention on the prevention and punishment of crimes against internationally protected persons, including diplomatic agents - Macedonia is a party since 12 March 1998 following the notification on succession)

2. Меѓународна конвенција против земање на заложници, Република Македонија е членка од 12 март 1998 година, по основ на спогодба за сукцесија. Одредбите од Конвенцијата се имплементирани во членот 421 од Кривичниот законик на Република Македонија („Службен весник на РМ„ бр.37/96, 80/99, 4/02 и 43/04). (International convention against the taking of hostages - Macedonia is a party since 12 March 1998 following the notification on succession)

3. Конвенција за сузбивање на нелегална заплена на авион, Република Македонија е членка од 7 јануари 1998 година, по основ на спогодба за сукцесија. Одредбите од Конвенцијата се имплементирани во членовите 302 и 303 од Кривичниот законик на Република Македонија („Службен весник на РМ„ бр.37/96, 80/99, 4/02 и 43/04). (Convention for suppression of unlawful seizure of aircraft - Macedonia is a party since 7 January 1998 following the notification on succession)

4. Конвенција за казнените дела и одредени други дела сторени во воздухоплов, Република Македонија е членка од 30 август, 1996 година, по основ на спогодба за сукцесија. Одредбите од Конвенцијата се имплементирани во членовите 302 и 303 од Кривичниот законик на Република Македонија („Службен весник на РМ„ бр.37/96, 80/99, 4/02 и 43/04). (Convention on offences and certain other acts committed on board aircraft - Macedonia is a party since 30 August 1996 following the notification on succession)

5. Конвенција за физичка заштита од нуклеарниот материјал, Република Македонија е членка од 20 септември 1996 година по основ на спогодба за сукцесија; Одредбите од Конвенцијата се имплементирани во членовите 231, 288 и 407-б од Кривичниот законик на Република Македонија („Службен весник на РМ„ бр.37/96, 80/99, 4/02 и 43/04). (

6. Конвенција за сузбивање на незаконски акти против безбедноста на цивилното воздухопловство, Република Македонија е членка од 4 јануари 1995 по основ на спогодба за сукцесија; Одредбите од Конвенцијата се имплементирани во членовите 300 и 303 од Кривичниот законик на Република Македонија

7. Протокол за сузбивање на незаконски акти на насилство на аеродроми кои служат за меѓународно цивилно воздухопловство, дополнително кон Конвенцијата за сузбивање на незаконски акти против безбедноста на цивилното воздухопловство, Република Македонија е членка од 4 јануари 1995, по основ на спогодба за сукцесија. Одредбите од Конвенцијата се имплементирани во членовите 304, 403-а и 404 од Кривичниот законик на Република Македонија („Службен весник на РМ„ бр.37/96, 80/99, 4/02 и 43/04).

8. Меѓународна конвенција за сузбивање на терористички напади со експлозивни материји, Република Македонија ја потпишала оваа Конвенција на 16 декември 1998 година, ја ратификувала на 6 мај 2004 година. Одредбите од Конвенцијата се имплементирани во членот 288 од Кривичниот законик на Република Македонија („Службен весник на РМ„ бр.37/96, 80/99, 4/02 и 43/04).

9. Меѓународна конвенција за сузбивање на финансирање на тероризмот, Република Македонија ја потпишала оваа Конвенција на 31 Јануари 2000 година, ја ратификувала на 6 мај 2004 година. Одредбите од Конвенцијата се имплементирани во членот 273 од Кривичниот законик на Република Македонија („Службен весник на РМ„ бр.37/96, 80/99, 4/02 и 43/04).

Република Македонија, во однос на инструментите на Советот на Европа за борба против тероризмот ги има потпишано и ратификувано:

1.Европска конвенција за спречување на тероризмот, Република Македонија ја потпишала оваа Конвенција на 08 ноември 2001 година, ја ратификувала на 15 јули 2004 година. Одредбите од Конвенцијата се имплементирани во членовите 313, 419 и 394-а од Кривичниот законик на Република Македонија („Службен весник на РМ„ бр.37/96, 80/99, 4/02 и 43/04).

2.Европска конвенција за екстрадиција и Дополнителните протоколи на Европската конвенција за екстрадиција, Република Македонија ја потпишала оваа Конвенцијата на 28 јули 1999 година, ја ратификувала на 28 јули 1999 година. Одредбите од Конвенцијата се имплементирани во членовите 509 до 525 од Законот за кривичната постапка и членовите 181 до 186 од Законот за изменување и дополнување на Законот за кривичната постапка („Службен весник на РМ„ бр.15/97, 44/02 и 74/04)

3.Европска конвенција за взаемна судска помош за казниви дела, Република Македонија ја потпишала оваа Конвенција на 28 јули 1999, ја ратификувала на 28 јули 1999. Одредбите од Конвенцијата се имплементирани во членовите 502 до 509 од Законот за кривичната постапка („Службен весник на РМ„ бр.15/97, 44/02 и 74/04),

4.Дополнителен протокол на Европска конвенција за взаемна судска помош за казниви дела, Република Македонија ја потпишала оваа Конвенција на 28 јули 1999, ја ратификувала на 28 јули 1999; Одредбите од Конвенцијата се имплементирани во членовите 502 до 509 од Законот за кривичната постапка („Службен весник на РМ„ бр.15/97, 44/02 и 74/04),

5.Конвенција за перење на пари, откривање, заплена и конфискација на имотна корист прибавена со кривично дело, Република Македонија ја потпишала оваа Конвенција на 14 декември 1999 година, ја ратификувала на 19 мај 2000 година. Одредбите од Конвенцијата се имплементирани во членот 273 од Кривичниот законик на Република Македонија („Службен весник на РМ„ бр.37/96, 80/99, 4/02 и 43/04) и во Законот за спречување на перење пари и други приноси од казниво дело („Службен весник на РМ„, бр.46/04).

Согласно член 118 од Уставот на Република Македонија, меѓународните договори што се ратификувани во согласност со Уставот се дел од внатрешниот правен поредок и не можат да се менуваат со закон.

2. Дали вашата земја е соочена со конкретен облик на тероризмот? Доколку да, дали тој потекнува од земјата или надвор од неа?

По терористичкиот напад врз САД на 11/09/2001 и изменетите геополитички фактори како резултат на глобалната закана, Република Македонијасе приклучи на меѓународната коалиција за борба против глобалниот тероризам. Република Македонија директно партиципира со единици на Армијата на Република Македонија во меѓународните мисии во Авганистан – ISAF од 2002 година и во Ирак – IRAQ FREEDOM од 2003 година.

Поради ваквиот ангажман на Република Македонија во меѓународната антитерористичката коалиција, на надворешен план, не е исклучена можноста од преземање на одредени акти на терор од страна на исламски радикални групи и организации спрема институции, граѓани или интереси на Република Македонијаво земјата и странство. Такви беа нападот на Канцеларијата на почесниот Конзул на Република Македонија во Карачи, Пакистан, на 6 декември 2002 година, кога погинаа 3 лица, како и убиството на тројцата македонски граѓани - цивилни лица, кои беа на работа во Ирак, во октомври 2004 година.

На внатрешен план Република Македонија од осамостојувањето до денес е изложена на одредени закани од терористичка активност спрема нејзините национални интереси. Конкретни терористички акции во Република Македонија беа изведени во 1995 година (атентат на Претседателот на Р.Македонија), во текот на 1997 беше извршен бомбашки напад врз судот во Гостивар, додека во 1998 година цел на бомбашки напади беа полициските станици во Прилеп, Куманово, Тетово, судот во Кичево како и пругата Скопје – Белград.

Вооружениот конфликт во текот на 2001 година во поголем обем ја наруши безбедносната состојба во Р.Македонија. По потпишувањето на Охридскиот Рамковен договор, и започнувањето на неговата имплементација, Република Македонија и понатаму се соочуваше со закани од поединечни акти на тероризам од страна на поединци и криминални групи кои делуваа во поранешните кризни региони. Заканите се користат од страна на „Фронтот за национално обединување на Албанците“, и „Албанската национална армија“, (чија платформа е создавање „Обединета албанска држава“, на Балканот, со примена и на насилни методи и средства, заради што истите се прогласени од САД и Европската Унија за терористички организации) за подготвување и изведување на поединечни терористички напади или акти на насилство, по што истите ја преземаат одговорноста.

Во 2002 и 2003 година беа извршени акти со терористички обележја. Спрема сторителите на 4 редовие терористички акти беа поднесени кривични пријави за кривично дело „Тероризам“, за што и беа осудени на соодветни затворски казни.

Во текот на 2004 година, со стабилизирањето на безбедносната состојба, не се регистрирани непосредни терористички напади, иако не е исклучена можноста за преземање на поединечни акти на терор и насилство од поедини криминални групации надоврзани на „ФНОА“, („ФБКШ“) и „АНА“, („АКШ“), како и од други екстремни поединци и групации кои се против спроведувањето на одредбите од Рамковниот Договор, а чија основа на делување се големодржавни проекции.

3. Која е националната правна рамка и законска основа за анти- терористичко дејствување?

Правна основа за дејствување против терористичките активности во Република Македонија се законите разработени во прашањето 1 од истиов Оддел. (24_H_1).

Во Кривичниот законик на Република Македонија (член 313) тероризмот е инкриминиран како кривично дело, за чиј сторител е предвидена казна затвор од најмалку четири години. Законот предвидува дејствието да се третира како тероризам, доколку едно лице има намера со предизвикување или сериозна закана за предизвикување експлозија, пожар, поплава или друго општо опасно дејствие или акт на насилство, да го загрози уставниот поредок или безбедноста на Република Македонија и создаде чувство на несигурност или страв кај граѓаните.

Казнување (со казна затвор од најмалку четири години) е предвидено и за секое лице кое ќе создаде заговор, банда, група или друго здружение на лица или организација (член 324) за вршење на терористичка активност. За лицето припадник на заговорот, бандата, групата или другото здружение, предвидена е казна затвор од една до пет години. Кривичниот законик предвидува ослободување од казна за припадникот на здружението, кој ќе го разоткрие здружението, пред во негов состав или за него да стори терористички акт.

Инкриминирано (член 325) е и (казниво со затвор од една до десет години) криењето и помагањето на сторителот на кривичното дело „Тероризам“, (давање засолниште, храна, пари или други средства, одржување врска, преземање дејствија насочени кон спречување на откривање или фаќање на сторител или на друг начин укажување помош), како и подготвувањето (со казна затвор од три до десет години) на извршување на ова кривично дело (член 326). Инкриминирано е и потешко санкционирано (со затвор од најмалку десет години) поведението кога при извршување на терористичкиот акт, ќе биде предизвикана смрт на едно или повеќе лица, или ќе се предизвика имотна штета од поголеми размери. Умисленото

лишување од живот на едно или повеќе лица при извршување терористички акт, како и извршување на ваков акт за време на војна или непосредна воена опасност, се казнуваат со казна затвор од најмалку десет години или доживотен затвор.

Кривичниот законик го инкриминира и казнува (со казна затвор од најмалку осум години) и создавањето на терористичка организација (група, банда или друга злосторничка организација) за извршување на кривичните дела: убиство, телесно повредување, грабнување на лица, уништување на јавни објекти, транспортни системи, објекти на инфраструктура, информации системи и други објекти во општа употреба, грабнување авиони или други средства за јавен транспорт, производство, поседување или трговија со нуклеарни, биолошки, хемиски и други видови оружја и опасни материји, пуштање опасни радиоактивни, отровни и други опасни супстанции или предизвикување пожар или експлозија, уништување на постројки за снабдување со вода, енергија или други основни природни извори, заради создавање чувство на несигурност или страв кај граѓаните или загрозување на уставниот поредок на земјата или интересите на меѓународна организација или странска држава. Законикот, предвидува поблаго казнување (со казна затвор од три месеци до три години) за сторителот на делото, доколку истиот ја открие организацијата, или на друг начин, го спречи извршувањето на планираните дела.

Казнување (со затвор од четири до десет години) е предвидено и за припадник на групата, бандата или друга злосторничка организација, како и за лицето кое обезбедува финансиски средства или помага на друг начин. Законодавецот предвидува да го ослободи припадникот на групата, бандата или другата злосторничка организација, кој ќе ја открие организацијата, пред во нејзин состав или за неа, да стори некое од претходно споменатите дела. Инкриминирано е и јавното повикување, поттикнување или поддржување на создавање терористичка организација. Членот 419 пропишува казнување (со казна затвор најмалку три години) за секој кој со намера да и наштети на странска држава или меѓународна организација, ќе грабне лице или изврши друго насилство, предизвика експлозија или пожар или со општо опасно дејство или средство предизвика опасност за животот на луѓето и имотот од значителна вредност. Доколку, поради ваквите активности, настапи смрт на едно или повеќе лица, или се предизвика штета од поголеми размери, односно умислено се лиши од живот друг, сторителот ќе се казни со затвор најмалку пет години, односно казна затвор, од најмалку десет години или доживотен затвор.

Кривичното законодавство на Република Македонија (член 116) се применува кога терористичкиот акт е сторен на територијата на Р.Македонија, односно домашен брод или воздухоплов, без оглед каде истите се наоѓале во моментот на извршување на делото.

Кривичното законодавство на Р.Македонија, важи и за секое лице, кое ќе изврши терористички акт во странство (член 117), како и за странец кој ќе изврши терористички акт спрема странец или странска држава во странство (кога за делото може да се изрече затвор од пет или повеќе години), а не ќе и биде екстрадиран на странската држава.

Правните прописи во Република Македонија не дозволуваат екстрадиција на македонски државјанин за било кое кривично дело, што значи и за извршено кривично дело „Тероризам,“ (член 4 од Уставот на Република Македонија и член 510 од Законот за кривична постапка), но ја дозволуваат можноста под одредени услови, од Р.Македонија, да биде екстрадиран странец - сторител на терористички акт (член 29 од Уставот на Република Македонија и член 510 од Законот за кривична постапка). Имено според член 29 од Уставот на Р.Македонија, екстрадиција на странец, може да се изврши само врз основа на ратификуван меѓународен договор и начелото на реципроцитет. Странец не може да биде екстрадиран заради политичко кривично дело. Дејствијата на тероризам, не претставуваат политички кривични дела. Членот 510 од Законот за кривична постапка ги пропишува претпоставките за екстрадиција. Имено, лицето чија екстрадиција се бара, не треба да биде државјанин на Р.Македонија; делото поради кое се бара екстрадиција не треба да биде извршено на територијата на Р.Македонија, против неа или нејзин државјанин; делото за кое се бара екстрадицијата да е кривично дело и според домашен закон и според законот на државата во кое е извршено. Исто така е потребно

според домашниот закон да не застапила застареност на кривично гонење или застареност на извршување на казната, пред странецот да биде притворен или испитан како обвинет; или не бил осуден поради истото дело од домашен суд, или за истото дело од домашен суд, да не бил правосилно ослободен, или против него кривичната постапка да не била правосилно запрена или обвинението правосилно одбиено, освен ако не е дадена гаранција за остварување на имотното барање на оштетениот. Исто така се бара да биде утврден и идентитетот на лицето што треба да се екстрадира, како и да има, доволно докази за основано сомневање, дека странецот чија екстрадиција се бара, сторил определено кривично дело или дека постои правосилна пресуда.

Законот за кривична постапка (член 142), предвидува обврска Министерството за внатрешни работи да презема потребни мерки, кога постојат основи на сомневање дека се извршени терористички активности. Всушност Министерството има обврска да презема мерки за пронаоѓање на сторител и соучесник на терористичка активност, ги открие и обезбеди трагите и предметите на кривичното дело, собира известувања, корисни за успешно водење на постапката.

Во функција на поуспешно превенција и разоткривање на терористичките активности и нивните сторители, Законот за кривична постапка (со измените и дополнувањата од 2004 година), предвидува преземање посебни истражни мерки (следење на комуникациите; увид и пребарување во компјутерски систем или негово целосно или делумно одземање; тајно набљудување, следење и визуелно-тонско снимање на лица и предмети со технички средства; симулиран откуп на предмети, симулирано примање и давање поткуп; контролирана испорака и превоз на лица и предмети; користење на лица со прикриен идентитет за следење и собирање на информации; отворање симулирана банкарска сметка, регистрирање привидни правни лица или користење на постојните заради собирање податоци), кои применети под услови и начин утврдени со закон, ќе можат да се употребат како доказ во кривичната постапка.

Законот за азил и привремена заштита, пропишувајќи ги условите под кои може да се признае правото на азил, односно статусот на бегалец, истовремено предвидува дека дејствувањето против уставниот поредок на Р.Македонија, односно извршувањето кривично дело против човечноста и меѓународното право, целите и начелата на Обединетите нации претставуваат основа за одземање на правото на азил, односно статусот на бегалец (член 6).

4. Кои државни тела и агенции се вклучени во борбата против тероризмот?

Според постоечката правна регулатива во Република Македонија надлежности за борба против тероризмот имаат:

- Јавното Обвинителство на Р.Македонија, формирано како државен орган надлежен за гонење на кривични дела, вклучително и кривичното дело „Тероризам,“ и кривични дела поврзани со тероризмот (Закон за Јавно Обвинителство „Службен весник на Р.Македонија, бр.38/04).
- Агенцијата за разузнавање (Закон за Агенција за разузнавање „Службен весник на Р.Македонија, бр.19/95).
- Министерството за внатрешни работи („Службен весник на Р.Македонија, бр.19/95; 55/97; 38/02; 33/03 и 19/04) преку Управата за безбедност и контраразузнавање (член 13 од Законот за внатрешни работи и Правилата за работа на УБК („Службен весник на Р.Македонија, бр.48/98), формирана како орган во состав на Министерството; Секторот за антитероризам формиран согласно „Декларацијата против тероризмот во Р.Македонија,“ („Службен весник на Р.Македонија, бр.7/98) и специјалните единици (ЕСЗ-Единица за специјални задачи и СЕБР-Специјална единица за брзо распоредување), кои се посебно обучени и задолжени за дејствување во кризни ситуации како што се: заложнички кризи, грабнување на авиони и сл., како и за совладување на непосреден отпор.

- Дирекцијата за спречување на перење пари, која претставува административен модел на единица за финансиско разузнавање и дејствува како посредник меѓу органите на прогонот и приватниот сектор на полето на спречување на финансирање на тероризмот(Закон за спречување на перење пари и други приноси од казниво дело „Службен весник на Р.Македонија„ бр.46/04).

Агенцијата за разузнавање, Министерството за внатрешни работи преку Секторот за антитероризам и Секторот за заштита на уставното уредување и спротивставување на тероризмот во Управата за безбедност и контраразузнавање во рамките на своите надлежности прибираат податоци и информации за откривање, следење, документирање и проучување на дејноста на поединци и групи, илегални групи и организации, како и активностите на странски меѓународни терористички организации, групи и поединци насочени кон загрозување на уставниот поредок на Р.Македонија, како и нејзините политички, стопански и други интереси во земјата и странство. Воедно, Секторите работат во правец на попречување и оневозможување на терористичките закани, како и откривање на извршители на сторено кривично дело „Тероризам„ и други кривични дела поврзани со тероризмот, откривање и демонтирање на експлозивни направи и водење преговори во заложнички кризи.

5. Кои национални тела ја координираат борбата против тероризмот?

Во согласност со преземените обврски согласно Резолуцијата на ОН 1267 од 1999 година Владата на Република Македонија на 25.06.2002 година донесе Заклучок да се формира меѓуресорско координативно тело, заради координирање на активностите во борбата против меѓународниот тероризам, вклучително инплементација на резолуцијата 1373 од 2001 година. Согласно Заклучокот, ова тело е формирано при Министерството за надворешни работи, а свои претставници имаат делегирано: Министерството за внатрешни работи, Министерството за одбрана, Министерството за правда, Министерството за финансии и Агенцијата за разузнавање.

Согласно Одлуката на Претседателот на Република Македонија и претседателот на Владата на Република Македонија (ДТ.бр. 07-9 од 17.09.2003 година и ДТ. бр. 66/1 од 16.09.2003 година) безбедносните служби и агенции (Секторот за безбедност и разузнавање при Министерството за одбрана, Управата за безбедност и контраразузнавање при Министерството за внатрешни работи и Агенцијата за разузнавање) кои, со свои активности учествуваат во борбата против тероризмот редовно разменуваат податоци и информации кои се однесуваат на постоењето терористички закани, подготовка и разоткривање на терористичките активности и нивните извршители.

Во случаите кога е извршен терористички акт или дејствие поврзано со терористички акт (подготвување, здружување и сл.), криминалистичко-техничката обработка ја координира надлежниот Јавен Обвинител, кој согласно своите надлежности, пропишани во Законот за Јавно Обвинителство („Службен весник на Р.Македонија„ бр.38/04) презема потребни мерки за собирање на податоци важни за покренување на кривична постапка. Во својата работа Јавниот Обвинител ја координира работата на сите органи и служби вклучени во откривањето на сторителите на кривичното дело тероризам, првенствено на Министерството за внатрешни работи.

Новоформираното одделение за организиран криминал, согласно Законот за Јавно Обвинителство (чл.29) во 2004 има надлежност и во гонењето на кривичното дело тероризам и други дела поврзани со тероризмот. За детали види 24_I_02.

6. Која е улогата и учеството на безбедносните и разузнавачките служби?

Безбедносните служби на Република Македонија своите активности од областа на безбедноста ги засноваат врз основа на Уставот на Република Македонија („Службен весник на Р.Македонија„ бр.52/91; 1/92; 31/98; 91/01 и 84/03); Законот за Агенција за разузнавање („Службен весник на Република Македонија„ бр.19/95); Законот за внатрешни работи

(„Службен весник на Р.Македонија„ бр.19/95; 55/97; 38/02; 22/03 и 19/04); Законот за одбрана („Службен весник на Р.Македонија„ бр.42/01); Националната концепција за безбедност и одбрана („Службен весник на Р.Македонија„ бр.40/03); годишните насоки за работа на безбедносните служби.

Министерството за внатрешни работи (Управата за безбедност и контраразузнавање), Агенцијата за разузнавање и Секторот за безбедност и разузнавање при Министерството за одбрана своите активности ги насочуваат кон спротивставување на сите облици на терористички активности во Република Македонија и странство. За остварување на целите безбедносните служби и агенции во рамки на своите надлежности, вршат проучување на активностите на поединци, групи, организации и институции поврзани со финансирање, подготовка, организирање, помагање и преземање на активности со обележја на тероризам.

Безбедносните служби и агенции ги проучуваат поединците, групите и организациите кои би можеле да ја искористат територијата на Република Македонија за подготвување, организирање и изведување терористички напади во други земји. За попречување на ваквите активности остваруваат соработка со сродни безбедносни служби.

Се истражуваат и врските на терористичките закани, со илегалниот трансфер на оружје, луѓе и дрога, како и криумчарењето на радиоактивни, хемиски и биолошки материи погодни за изработка на оружје за масовно уништување.

Заради навремено откривање на терористичките закани, безбедносните служби во Република Македонија преземаат активности за:

- Собирање податоци од граѓани.
- Користење податоци од јавни извори.
- Увид во регистри и збирки на податоци.
- Користење на тајни соработници.
- Примена на тајни мерки и активности (следење на комуникациите, тајно набљудување, следење и визуелно тонско снимање на лица и предмети со технички средства).
- Водење збирки и регистри на податоци.
- Вршење безбедносни проверки за лица, чиј престој е од важност за безбедноста на државата.
- Обавување контраразузнавачка заштита на лица и објекти.

Согласно уставните и законски надлежности, безбедносните служби со годишни извештаи вршат информирање на Претседателот на Р.Македонија, Претседателот на Собранието на Република Македонија и Владата на Република Македонија. Податоците доставени до овие органи претставуваат државна тајна освен ако не се одлучи поинаку.

Безбедносните служби го известуваат Јавниот Обвинител за податоците кои укажуваат на подготовка или извршено дело тероризам.

Во собраниска процедура е донесување на Закон за следење на комуникациите. Тоа е овозможено со измените на Уставот предвидени со Амандманот 19 („Службен весник на Р.Македонија„ бр.84/03)

7. Дали постојат специјализирани тела кои се занимаваат со истражување на финансирањето на тероризмот?

Во Република Македонија не е формирано посебно тело кое се занимава со истражување на финансирањето на тероризмот. За истражување на финансирањето на другите криминални активности се задолжени: Дирекцијата за спречување на перење на пари; Финансиската полиција; Државната комисија за спречување на корупцијата; Министерството за внатрешни

работи; Управата за јавни приходи; Државниот девизен инспекторат; Комисијата за хартии од вредност; Народната банка на Република Македонија и Јавното Обвинителство на Р.Македонија.

Агенцијата за разузнавање во својата организациона структура ама посебен оддел кој врши истражувачки работи насочени кон прибирање податоци и информации за дејноста на меѓународни организации и структури, кои преку активностите на илегална трговија, перење пари, сомнителни финансиски трансакции и трансвер на криминален капитал, обезбедуваат материјални претпоставки за финансирање на терористички активности.

Во рамките на своите активности Дирекцијата за спречување на перење пари, согласно Законот за спречување на перење пари и други приноси од казниво дело, преку надлежни субјекти предвидени во член 2 од Законот, ги следи трансакциите за кои постојат основи на сомневање, дека се поврзани со терористичка активност и дека парите или имотот што се предмет на трансакција се наменети за финансирање на тероризмот. Доколку, Дирекцијата располага со основано сомнение дека се врши кривично дело перење на пари или финансирање на тероризмот, најдоцна во рок од 24 часа (од сознанието дека трансакцијата е во тек), поднесува иницијатива до надлежниот Јавен Обвинител за преземање на соодветни мерки кои се состојат во запирање на трансакцијата и привремена заплена на парите или имотот.

8. Што е направено за обезбедување на специјализирана обука на тој персонал?

Во Министерството за внатрешни работи се посветува соодветно внимание на едукацијата и обуката на припадниците на Министерството кои вршат работи поврзани со борбата против тероризмот. Едукацијата и обуката се базираат на теоретска и практична надоградба која се организира и спроведува во Полициската Академија, како и учество на тренинг курсеви и семинари во организација на партнерски служби и земји.

Во организација на Полициската Академија, експерти од Министерството одржуваат „Основен курс за антитерористичко-контрадиверзиона заштита,“ (за потребите на аеродромското и граничното обезбедување). Во организација на странски земји и пријателски служби организирани и одржани се повеќе тренинг курсеви од областа на спречување перење пари, како и други семинари и курсеви, од кои за одбележување се: Курсот на тема „Контра мерки за заштита при експлозии,“ и „Постапување после бомби,“ организирани од Департмент оф Стејт - ДС/АТА (Дипломатик Секјурити сервис - антитероризам асистенс програм); „Курс за решавање заложнички ситуации,“ организиран од Амбасадата на САД во Будимпешта и „Центарот за борба против тероризмот за Југоисточна Европа,“; „Курс за демантирање на експлозивни направи,“ организиран од Полицијата на Турција; „Борба против тероризмот и илегалната трговија,“ во организација на ПФП „Тренинг Центар Турки,“ Семинар на тема „Правни аспекти во борба против тероризмот,“ реализиран од страна на Воениот институт за меѓународно-правни студии од САД и Амбасадата на САД во Р.Македонија; „Борба против тероризмот во Југоисточна Европа и идни насоки на СЕДАМ,“ во организација на НАТО и други.

9. Наведете информации за постојната билатерална и меѓународна соработка (вклучувајќи ги офицерите за врска и судовите)

Согледувајќи ја интернационалната димензија на терористичките активности и неопходноста од заедничко постапување и нивно попречување, Владата на Р.Македонија, преземањето на неопходните мерки меѓу другото го темели и на соработката со другите држави, меѓународни организации и институции. Во оваа насока, досега, Владата на Република Македонија склучи договори за билатерална соработка за борба против тероризмот со Владите на: Турција (1992); Словенија (1995); Хрватска (1997); Бугарија (2002); Србија (2003); Црна Гора (2003); Романија (2003); Албанија (2004).

Безбедносните служби на Р.Македонија, реализирајќи ги обврските за сузбивање на тероризмот, континуирано, преку претставници на странските безбедносни служби и

експертски тимови, вршат размена на информации, за превентивен настап, односно разоткривање на организаторите, извршителите и логистичарите на терористичките активности. Размената на податоци сознанија и информации се врши преку назначени офицери за врска во Р.Македонија. Во моментов непосредна соработка воспоставена е со службите и агенциите од следните земји: Албанија, Бугарија, Обединетото Кралство СР Германија, Грција, Италија, САД, Руската Федерација, Република Франција, Турција, Хрватска.

Исто така воспоставена е соработка и непосредни контакти со надлежни претставници од Србија и Црна Гора, Словачка и Мисијата на Обединетите Нации на Косово - УНМИК.

Во рамките на СЕКИ Центарот во Букурешт назначени се офицери за врски од Министерството за внатрешни работи и Царинската Управа, а Секторот за антитероризам со свој претставник учествува во работата на „Работната група за антитероризам,“ чиј претседавач е Република Турција.

Потребата од усогласување на интересите и формирање заедничка стратегија на земјите од Југоисточна Европа за превенција и сузбивање на заканите кои произлегуваат од меѓународниот тероризам, резултираше со воспоставување соработка на мултилатерално ниво, при што Агенцијата за разузнавање и Управата за безбедност и контраразузнавање се постојани членки на Конференцијата на разузнавачките служби од Југоисточна Европа - СЕЕИЦ.

Агенцијата за разузнавање, во склоп на дипломатските мисии во странство, има деташирано 5 (пет) офицери за врска (Р.Хрватска, Р.Албанија, Р.Бугарија, Р.Турција и Србија и Црна Гора), кои се непосредно вклучени во билатералната соработка со разузнавачките служби на наведените земји и на полето на борбата против тероризмот.

10. Обезбедете информации за создавање на електронски бази на податоци (статистика, профилирање на терористите и тн.)?

Министерството за внатрешни работи со цел спречување и откривање на кривични дела, пронаоѓање на сторители на кривични дела собира, обработува и користи лични и други податоци за извршителите на сите видови кривични дела вклучувајќи го и кривичното дело „Тероризам,“ и другите кривични дела поврзани со тероризмот, внесувајќи ги во единствен информатички систем на Министерството. Посебни евиденции се водат и за лицата за кои е распишана меѓународна или домашна потерница.

Во Република Македонија постои статистика и посебна база на податоци за извршителите на кривичното дело „Тероризам,“ или кривични дела поврзани со тероризмот. Но, безбедносните служби релевантните податоци (до кои доаѓаат во текот на оперативното работење, размената на податоци со сродни служби или од отворени извори) ги класифицираат и внесуваат во компјутерски системи, соодветно ги обработуваат и одлагаат во документациони фондови за терористичка или друга нелегална активност поврзана со тероризмот.

I. ОРГАНИЗИРАН КРИМИНАЛ И ИЗМАМА

1. Ве молиме да дадете информации за националните закони или други прописи кои го регулираат ова подрачје, како и за нивната усогласеност со соодветните меѓународни конвенции

Република Македонија направи значаен напредок во примената на Европските и меѓународните стандарди кои ја олеснуваат соработката во борбата против потешките облици

на криминал, а особено во борбата против организираниот криминал, корупцијата и перењето на пари, како и во усогласувањето на националните закони со соодветните меѓународни конвенции.

Во тој контекст, Република Македонија потпиша и ратификува релевантни меѓународни конвенции и го усогласува своето законодавство со решенијата и стандардите во истите, земајќи ги при тоа во предвид и препораките содржани во извештаите за Република Македонија подготвени од меѓународните организации (Европската Комисија, ГРЕКО, Комитетот на Советот на Европа за перење пари PC-R-V /MONEVAL/, Иницијативите на Пактот за стабилност).

Досега, ратификувани се следните конвенции:

- Кривична Конвенција за корупција (1999);
- Цивилна Конвенција за корупција (2002);
- Конвенција за трансфер на осудени лица со Дополнителни Протоколи (1999);
- Европска Конвенција за меѓусебна правна помош во кривичната материја (1999);
- Европска Конвенција за екстрадиција со Дополнителни Протоколи (1999);
- Конвенција на Советот на Европа од 1990 година за перење пари, откривање, заплена и конфискација на имотната корист прибавена од криминалот (2000);
- Европска Конвенција за пренос на казнените постапки (2004);
- Европска Конвенција за сузбивање на тероризмот (2004);
- Конвенција за компјутерски криминал (2004);
- Конвенција на Обединетите Нации против Транснационалниот Организиран криминал со Протоколите;(2004)
- Конвенција на ОН за сузбивање на терористички напади со експлозивни направи (2004)
- Конвенција за спречување на финансирање на тероризам (2004)

Дополнително треба да се ратификуваат:

- Дополнителен Протокол кон Казнената Конвенција за Корупција на Советот на Европа (крајот на 2004 и почетокот на 2005)
- Конвенција на ОН против корупција усвоена од Генералното Собрание на ОН на 31.10.2003 (крајот на 2004)

Во националното законодавство се направени следните измени и тоа:

1. Во Уставот на Република Македонија

- На 26.12.2003 год., Собранието на Република Македонија усвои Предлог Амандман XIX на Уставот на РМ, за измена на членот 17 (“Службен весник на Република Македонија“, бр.84/2003), со кој прислушкувањето е легализирано (под одредени околности) и се создадени основи за воведување и употреба на посебни истражни мерки.

2. Со измените на Кривичниот Законик на Република Македонија (“Службен весник на Република Македонија“ бр.19/2004) е извршено усогласување со европските и другите меѓународни стандарди и решенија во врска со сузбивањето на организираниот криминал и тероризмот и тоа :

- предвидена е одговорност за правни лица;
- воведен е институт за конфискација на имот и имотна корист и враќање на сопственост на друга држава;

- предвидени се нови кривични дела и санкционирани се новите форми на перење пари, финансирање на тероризам, компјутерски криминал и криумчарење на мигранти и
- редефиниран е системот на санкции со воведување на алтернативни мерки.

3. Со измените на Законот за кривична постапка (“Службен весник на Република Македонија“, бр.74/2004), исто така е извршено усогласување со соодветните меѓународни конвенции. Во таа насока, законот предвидува:

- примена на посебни истражни мерки;
- мерки за обезбедување на присуство на обвинетиот во текот на постапката;
- одредби за заштита на сведоци, соработници на правдата и жртвите на криминалот;
- постапка против правните субјекти;
- воведување на нови правни решенија во однос на постапката за конфискација на имот, замрзнување и конфискација на имот, заради подобра имплементација на Виенската конвенција за борба против трговијата со наркотички дроги и психотропни супстанции и Стразбуршката конвенција за перење пари, откривање, заплена и конфискација на приноси од кривично дело;
- постапка за зајакнување на трансферот на осудени лица.

4. Измените на Законот за спречување на перење пари и други приноси од кривично дело (“Службен весник на Република Македонија“ бр.46/2004), обезбедуваат:

- поефикасен систем за превентивни мерки и активности против перењето на пари и финансирање на тероризам и
- усогласување со Конвенцијата на Обединетите Нации против транснационалниот организиран криминал, Директивата на ЕУ за спречување на користењето на финансискиот систем со цел за перење пари 91/308/ЕЕС од 1991 година и Директивата на ЕУ 2001/97/ЕЕС од 2001 год., за измени на Директивата од 1991 год., како и со 40-те препораки на FATF за спречување на перењето пари и 8-те специјални препораки на FATF за спречување на финансирање на тероризам.

5. Со дополнувањето на Законот за спречување на корупцијата (“Службен весник на Република Македонија“ бр.46/2004)::

- зајакната е автономноста и независноста на Државната Комисија за спречување на корупцијата, преку прибавување на капацитет на правен субјект;
- зајакната е улогата на Државната Комисија за спречување на корупцијата, заштитата на нејзините членови и на лицата кои се занимаваат со спречување на корупцијата и
- ограничена е употребата на буџетските фондови.

6. Со донесувањето на Законот за јавно обвинителство (“Службен весник на Република Македонија“ бр.38/2004);:

- создадени се услови и формирано е Одделение за гонење на сторители на кривични дела од областа на организираниот криминал и корупцијата во рамките на Канцеларијата на Јавниот обвинител на Република Македонија со обвинители специјализирани за борба против организираниот криминал (согласно со препораките на Советот на Европа, GREKO и другите меѓународни организации за борба против корупцијата, Лондонската конференција на ЕУ тројката за правда и внатрешни работи), кое е веќе оперативно;
- зголемена е позицијата на Јавниот обвинител и неговата автономија;
- воспоставен е совет на обвинители, како советодавно дело и

- создадена е можност за назначување на експерти од Министерството за внатрешни работи и другите институции во канцеларијата на јавниот обвинител и вклучување на истите во кривичната постапка.

7. Во собраниска постапка е Предлог за донесување на Закон за заштита на сведоци; и

8. Изработен е и Предлог на Закон за следење на комуникации, со кој треба да бидат утврдени условите, начинот и постапката за примена на оваа мерка.

2. Ве молиме дадете преглед на вашите активности за имплементирање на документот - конкретни мерки – активности за спречување на организираниот криминал во Република Македонија кој го усвои Владата како последователна активност на Лондонската конференција и го презентираше на Министерскиот состанок за правда и внатрешни работи на ЕУ- Западен Балкан на 28 ноември 2003.

Согласно преземените обврски од Лондонската Конференција за борба против организираниот криминал во Југоисточна Европа (одржана на 25.11.2002 год.) и состанокот на ЕУ Тројката за областа правда и внатрешни работи (одржан во Солун на 22.04.2003), Република Македонија подготви документ - Конкретни мерки и активности за спречување на организираниот криминал на Владата на Република Македонија од 10.11.2003 год. и презентираше на Министерскиот состанок на ЕУ Тројката за областа Правда и Внатрешни работи одржан на 28.11.2003 година во Брисел.

Исполнувањето на договорените активности и реализацијата на планираните приоритети во документот се следи од Секторот за европска интеграција (СЕИ) при Генералниот секретаријат на Владата на Република Македонија. На заедничките состаноци со надлежните субјекти кои се должни да ги спроведат утврдените мерки се даваат информации за активностите и се координираат натамошните мерки и активности. Истовремено се информира Владата на Република Македонија за текот на мерките и постигнатите резултати.

Документот Конкретни мерки и активности за спречување на организираниот криминал во Република Македонија ги има следните приоритетни мерки:

Приоритет 1: Регионална мрежа на обвинители.

- Изготвен е Меморандум за разбирање и соработка со земјите од Западен Балкан и истиот се очекува да се потпише на почетокот на 2005 година.
- Формирано е и отпочна со работа Одделението за гонење на сторители на кривични дела од областа на организираниот криминал и корупцијата во рамките на Јавното обвинителство;
- Јавниот Обвинител назначи обвинители за кривично гонење на дела од областа на организираниот криминал и корупцијата. Нивната обука е во тек;
- Јавниот Обвинител ги изготви сите подзаконски акти за спроведување на Законот за Јавно обвинителство (како и Правилникот за внатрешно работење на јавните обвинители и Правилникот за организација и работа на Одделението за гонење на сторители на кривични дела од областа на организираниот криминал и корупцијата);
- Во контекст на зајакнување на борбата против организираниот криминал, одржана е национална работилница за елементарните практични аспекти поврзани со откривањето на организираниот криминал.

Приоритет 1': Регионална соработка во областа на правдата (регионални соработници во областа на правдата и заштитата на сведоци)

- Донесен е Законот за изменување и дополнување на Законот за кривична постапка (“Службен весник на Република Македонија“ бр. 74 од 22.10.2004 г.), и е отпочната постапката за донесување на Закон за заштита на сведоци;
- 18.05.2004 година во Букурешт, Република Романија, Министерите за Правда и внатрешни работи на земјите на Југоисточна Европа потпишаа Заедничка изјава за заедничка кампања против организираниот криминал и корупцијата во Југоисточна Европа;
- Министерството за правда подготви Проценка на чинењето на опремувањето и уредувањето на Сала за сослушување на сведоци со видео конференција;
- Преку Европската Агенција за реконструкција се обезбедени 375.000 евра потребни за опремување на три судски сали за сослушување на сведоци со видео конференција.

Приоритет 2: Министерство за финансии - зајакнување на капацитетот за борба против перење пари и финансиски криминал и регионална размена на информации

- Парламентот на Република Македонија донесе нов Закон за спречување на перење на пари и други приноси од казниво дело (“Службен весник на Република Македонија“ бр.46/04);
- Изработени се потребните измени на Законот за финансиска полиција во поглед на посебните овластувања на Финансиската полиција како тело надлежно за спроведување на законите.
- Дирекцијата за спречување на перење пари на Република Македонија, потпиша билатерални Меморандуми за разбирање и Писма за размена на доверливи информации за сомнителни трансакции со единиците за спречување на перење пари на Република Хрватска ; Република Србија и Црна Гора; Република Албанија и Република Романија и Украина.
- Назначен е нов Директор на Дирекцијата за спречување на перење пари;
- Воспоставен е систем на електронска размена на информации меѓу финансиските институции.
- Дирекцијата е вклучена во имплементација на регионалниот проект CARDS за развој на ефикасни и функционални полициски системи, засилување на борбата против главните криминални активности и соработка меѓу полицијата. Во контекст на тоа, на 6.09.2004 во соработка со Советот на Европа, Дирекцијата организираше работилница за сите институции вклучени во борбата против спречување на перење на пари кој го означи почетокот на проектот.
- Дирекцијата е главен партнер во имплементацијата на Националниот CARDS Проект 2002 за зајакнување на борбата против перењето на пари (0.7 MEYP), кој започна со својата имплементација. Овој проект ќе трае 18 месеци и вклучува исполнување на неколку цели:
  - зајакнување на организационата поставеност на Дирекцијата
  - ревидирање на целокупното законодавство
  - помош во креирањето на систем за обработка, анализа и заштита на информациите,
  - поставување на механизми за соработка меѓу Дирекцијата и органите на прогонот,
  - зајакнување на капацитетите на полицијата, обвинителството и судството.

На 12 - от состанок на EGMONT групата, Дирекцијата за спречување на перење пари е примена како нов член;

Дирекцијата за спречување на перење пари направи дополнителни напори за да ги зајакне своите капацитети, при што го зголеми бројот на вработените од 4 на 8 извршители и обезбеди специјалистичка обука за сите вработени;

Постигнат е напредок во однос на логистичката поддршка на Дирекцијата за спречување на перење пари, при што е поставен алармен систем и е обезбедено возило. Во постапка е обезбедување на нов деловен простор.

Приоритет 3: Воспоставување на специјална единица за борба против организираниот криминал и корупција во рамките на Канцеларијата на Јавниот Обвинител на Република Македонија

- Собранието на Република Македонија го донесе Законот за јавното обвинителство (“Службен весник на Република Македонија“ бр.38/04);
- Согласно изготвениот проект формирано е и опточна со работа Одделението за гонење на сторители на кривични дела од областа на организираниот криминал и корупцијата, во рамките на Канцеларијата на Јавниот Обвинител;
- Во постапка е обезбедување на нови простории на Јавниот Обвинител на Република Македонија;
- Канцеларијата на Јавниот Обвинител на Република Македонија усвои правила за постапување на Јавниот Обвинител и правила за постапување на Единицата за кривично гонење на извршители на кривични дела од областа на организираниот криминал и корупцијата. Воедно се донесени сите подзаконски акти.
- Јавното обвинителство на РМ согласно својата законска основа ја зајакна соработката со релевантните институции (МВР, Царинската управа на РМ, Дирекцијата за спречување на перење на пари, Управата за јавни приходи, Финансиската полиција). Договорено е да се изготви Меморандум за меѓусебна соработка, да се одржуваат редовни состаноци, да се назначат контакт лица и да се одржуваат редовни состаноци на општинско ниво. Досега се одржани 3 состаноци (редовни месечни) на заедничката група, а опточна со пракса и оддржување на редовни состаноци на регионално и општинско ниво на релевантните институции со цел размена, собирање и анализа на податоци.
- Во тек се обуки на именуваните обвинители во Одделението за гонење на сторители на кривични дела од областа на организираниот криминал и корупцијата. Како дополнување на природата на нивната работа воведени се и јазични обуки, како и дообука за користење на копјутери.

Приоритет 4: Специјализирана обука на судии за борба против организираниот криминал.

- Назначени се судии кои ќе одлучуваат за случаи од областа на организираниот криминалитет;
- Во постапка е обука на судии кои ќе одлучуваат за случаи од областа на организираниот криминалитет.

Приоритет 5: Оддел за организиран криминал

- Согласно утврдениот Акциски план за реформа на полицијата, во јануари започна со работа Одделот за организираниот криминал при Министерството за внатрешни работи на Република Македонија. Претпоставките за отпочнување со работа беа создадени по целосното одредување на внатрешна структура, донесувањето на Правилник за организација на работа и Правилник за систематизација на работни места (со опис на работните задачи и потребните квалификации за секое работно место). Одделот е централизирана служба надлежна за целата територија на Република Македонија со околу 300 извршители. Создадени се основните материјално - техничко услови и информатичка поддршка за функционирањето на Одделот;

Приоритет 6: Единица за централно разузнавање

- Формирано е Координативно тело со учество на сите инволвирани институции (Министерство за внатрешни работи, Јавно обвинителство, Министерство за финансии - Царинска управа, Дирекција за спречување на перење на пари, Финансиска полиција, Управа за јавни приходи) во борбата против организираниот криминал и корупцијата. Ова тело има улога на место каде претставниците на институциите редовно се среќаваат, собираат, разменуваат и анализираат податоци. Претставниците на институциите имаат улога на liaison officers – офицери за врска кои се во директна 24 часовна комуникација меѓу себе.
- Од страна на Јавното обвинителство е изготвен Меморандум за соработка меѓу институциите. Се очекува негово потпишување.
- Спроведена е обука на 10 аналитичари со цел зајакнување на капацитетите на Одделението за криминалистичка анализа, но и за потребите на претстојната организациона единица предвидена со процесот на реформи во Министерството за внатрешни работи.

3. Со кои посебни облици на криминал, особено организиран криминал, треба да се справи вашата држава? Ве молиме приложете статистика.

Во последните неколку години (2001,2002,2003 и во текот на 9-те месеци од 2004 година) во Република Македонија беа регистрирани вкупно 74.297 кривични дела. Од овој број, најголемиот дел, или 90,6% се кривични дела од областа на класичните облици на криминал, 5,5% се кривични дела од областа на економскиот и финансискиот криминал, 2,8% се кривични дела од областа на недозволената трговија, 1,1% се кривични дела од областа на организираниот криминал како што е прикажано во табела бр.1, поединечно по години:

Табела број 1

Вкупно регистрирани кривични дела					
Видови на криминал	2001 год.	2002 год.	2003 год.	9 м.2004 г.	Вкупно
Вкупно регистрирани кривични дела	17.139	18.308	22.547	16.303	74.297
Кривични дела од областа на класичниот криминал	15.749	16.843	20.018	14.686	67.296
Кривични дела од областа на економскиот криминал	669	756	1.663	1.028	4.116
Кривични дела од областа на недозволената трговија	526	487	644	432	2.089
Кривични дела од областа на организираниот криминал	195	222	222	157	796
Извор -MBP					

Оваа поделба на видовите на кривични дела е според Класификацијата на кривичните дела во Република Македонија (“Службен весник на Република Македонија“, бр. 60/97).

Во областа на класичниот криминал активностите на Министерството за внатрешни работи особено беа насочени кон справување со кривичните дела против животот и телото, понатаму, против слободите и правата на човекот и граѓанинот, половата слобода и половиот морал, против бракот, семејството, младината, имотот, општата сигурност на луѓето и имотот, правниот сообраќај и јавниот ред. Од областа на економскиот криминал доминираат кривичните дела против јавните финансии, платниот промет и стопанството, службената должност, животната средина и производството. Од областа на недозволената трговија карактеристични се разните облици на криумчарење, недозволена трговија со оружје, опојна дрога и др.

Во следната табела се презентирани покарактеристични кривични дела од разни области на криминалот.

Табела број 2

Регистрирани кривични дела					
Покарактеристични кривични дела	2001 год.	2002 год.	2003 год.	9 м. 2004 г.	Вкупно кривични дела
Убиство	56	61	73	36	226
Тешка телесна повреда	188	203	231	183	805
Тешка кражба	8.193	8.370	9.128	6.891	32.582
Разбојништво	252	447	548	554	1.801
Одземање моторно возило	511	576	560	570	2.217
Измама	313	345	534	450	1.642
Изнуда	16	28	31	32	107
Уцена	1			2	3
Насилство	68	95	109	54	326
Грабнување	6	20	18	19	63
Злоупотреба на службена положба	168	178	854	408	1.608
Фалсификување службена исправа	86	76	80	105	347
Проневера во службата	22	71	66	31	190
Примање поткуп	20	13	4	9	46
Давање поткуп	7	8	9	15	39
Посредување во вршење проституција	31	17	27	21	96
Силување	39	36	56	35	166
Полов напад врз дете	44	56	52	29	181
Недозволено префрлување преку државна граница	26	8	9	4	47
Засновање ропски однос	6	6	2		14
Трговија со луѓе		18	42	11	71
Недозволена трговија со дрога	348	282	406	273	1.309
Недозволена трговија со оружје	138	153	213	151	655
Тероризам	46	27	16	2	91
Фалсификување пари	145	177	144	91	557
Извор- MBP					

Во областа на организираниот криминал најзастапени се кривични дела од областа на корупцијата и коруптивното однесување, трговијата со луѓе и принудната проституција. Заради сузбивање на овој криминал се спроведени значајни активности, реализирани се и документираните повеќе оперативни истраги во врска со повеќе малверзации и случаи на коруптивно однесување во областа на економијата и финансиското работење, а беа интензивирани и активностите во областа на трговијата со луѓе, преку вршење на зачестени контроли во угостителските објекти. Покрај наведеното, реализирани се и голем број на случаи во областа на фалсификатите и криминалитетот со елементи на насилство. Од реализираните оперативни истраги во областа на финансиското и економското работење, откриени се малверзации вршени од страна на директори, управители и други раководни лица во соработка со лица од приватни фирми во процесот на приватизацијата, односно трансформацијата на претпријатијата, јавните набавки и други незаконски трансакции во јавниот сектор. Покрај наведеното, во областа на класичните форми на корупцијата откриени се кривични дела- примање и давање поткуп, при што во најголем број случаи се работи за давање поткуп со парични средства на службени лица заради извршување, односно неизвршување на службени дејствија.

Значајни, континуирани и организирани активности беа спроведени за откривање на носителите на криминалните дејствија поврзани со трговијата со луѓе и фалсификување на пари. Во реализираните случаи на фалсификувани пари најчесто се работи за обиди на граѓани за пуштање во оптек на фалсификувани банкноти - ЕВРА , а не се работи за поорганизираните форми на изработување и пуштање во оптек на фалсификувани банкноти.

Во табелата што следи се прикажани статистички податоци за бројот на регистрирани кривични дела од областа на организираниот криминал во изминатите три години и деветте месеци од 2004 година.

КРИВИЧНИ ДЕЛА ОД ОБЛАСТА НА ОРГАНИЗИРАНИОТ КРИМИНАЛИТЕТ

Законска квалификација	2001 година	2002 година	2003 година	2004 година 9- месеци
	Кривичн и дела	Кривичн и дела	Кривичн и дела	Кривичн и дела
Неовластено производство и пуштање во промет наркотични дроги (чл.215 ст.2)	13	9	9	18
Неовластено прибавување и располагање со нуклеарни материи (чл.231)	/	/	/	/
Изнуда (чл.258 ст.2)	4	3	1	8
Фалсификување пари (чл.268)	154	177	144	91
Перење пари и друга противправна имотна корист (чл.273)		/	/	/
Криумчарење (ч.278 ст.2)	4	5	44	69
Одавање и неовластено прибавување деловна тајна (чл.281)				
Примање поткуп (чл.357)	20	13	4	9
Давање поткуп (чл.358)	7	8	9	15
Противзаконито посредување (чл.359)	1	2	4	/
Одавање службенатајна (чл.360)	/	/	/	/
Изработување и набавување оружје и средства за извршување кривично дело (чл.395)	/	1	/	/
Трговија со луѓе (чл.418 а)	/	18	42	11
ВКУПНО	203	236	257	221

Извор на презентираниите статистички податоци се евиденциите и податоците во Министерството за внатрешни работи на РМ, кои се во согласност со Класификацијата на кривичните дела во Република Македонија (“Службен весник на Република Македонија“, бр.60/97).

4. Наведете дали постои докажана меѓународна димензија на организираниот криминал во Вашата земја.

Од досегашните согледувања и анализа на откриените случаи, како и добиените информации и оперативни сознанија, произлегуваат сомневања за поврзаност на криминални групи од подрачјето на Република Македонија, со криминални групи од одредени држави на Источна Европа (Бугарија, Русија, Албанија, Чешка), потоа Турција и земји од Блискиот Исток, а посебно со оние кои дејствуваат на подрачјето на земјите што настанале со распадот на поранешна Југославија (Косово, Србија и Црна Гора, Хрватска и Босна и Херцеговина). Меѓутоа, постојат и сознанија дека криминалните структури од Република Македонија се поврзани и со организирани криминални структури од западноевропските земји, во кои во главно се наоѓаат и главните организациони структури и кои всушност преставуваат и крајните дестинации на криминалната активност. Поврзаноста на тие групи посебно е забележителна кај недозволената трговија со наркотички дроги и психотропни супстанции, криумчарењето на луѓе, криумчарењето на акцизни стоки, недозволената трговија со оружје и украдени луксузни моторни возила.

Според досегашните искуства, како специфичен пример може да се посочи недозволената трговија со наркотични дроги и психотропни супстанции, која активност всушност преставува дел од активностите на т.н. Балкански пат на дрогата. Република Македонија преставува транзитна зона, во која поради малиот и непрофитабилен пазар, останува само мал дел од дрогата што е наменета за наркотичките пазари на западна Европа, а доаѓа од Блискиот Исток и Турција. Република Македонија исто така преставува транзитен дел од меѓународен

криумчарски канал за криумчарењето на луѓе преку државната граница од земјите со висок миграционен ризик кон развиените земји на Западна Европа.

Меѓународна поврзаност е забележана и кај недозволената трговија со оружје, кој ланец е доста разработен и организиран од криминални структури од Република Македонија, Албанија и другите држави од Западен Балкан, главно поради актуелните состојби и настани на Балканот,(тие рамки и во Република Македонија), но и поради големите можности за реализација и големиот профит. Кај криумчарењето на акцизни стоки(цигари, алкохол,нафтени деривати и сл.), Република Македонија претежно се јавува како транзитен регион, но и како крајна дестинација за одредени криумчарени акцизни стоки, кои во значителен обем се продаваат на илегалниот пазар.

Трговијата со луѓе особено жени заради присилна проституција, исто така бележи меѓународна димензија. Република Македонија може да се јави како крајна дестинација и притоа се користат следните канали: Молдавија-Романија- Србија и Црна Гора – Република Македонија; Романија – Бугарија – Република Македонија; односно Молдавија – Романија – Република Македонија;Република Македонија може да се јави и како транзитна држава во која странските државјанки се внесуваат од Бугарија со крајна дестинација Албанија, а дел од нив завршуваат на пазарите на бело робје во европските држави.

Поврзаност на меѓународни криминални групи и криминални групи од Република Македонија е присутна и во случаите на криумчарење на украдени моторни возила во Западна Европа, но и во Република Македонија, кои завршуваат на илегалните пазари во земјите на источна Европа , но и во земјите на опкружувањето.

5. Кои се главните елементи на вашата политика во однос на справување со организираниот криминал?

Приоритетна задача во борбата против организираниот криминал преставува обезбедувањето на основни предуслови за ефикасно спротивставување и идентификување на неговите појавни облици и форми, а пред се:

- ефикасен продор на полицијата во криминалните средини и групи, со цел откривање, идентификување и докажување на криминалната активност на главните учесници, со употреба на законски методи и средства на оперативното-криминалистичко работење;
- воспоставување и унапредување на соработката на полицијата и граѓаните;
- сузбивање на сите облици на организирано криминално однесување;
- сузбивање на корупцијата;
- спречување на перењето на пари и други приноси од казниво дело и
- конфискација на имотната корист стекната со кривично дело.

За таа цел неопходно е да биде обезбедено следното:

- Доследна примена на меѓународните инструменти и усогласување на законодавството на Република Македонија со стандардите на Европската Унија и Обединетите Нации, кои се однесуваат на борбата и сузбивањето на организираниот криминал, корупцијата и перењето пари, земајќи ги во предвид препораките содржани во извештаите за Република Македонија подготвени од меѓународните организации (Европската Комисија, GREKO, Комитетот на Советот на Европа за перење пари PC-R-V /MONEVAL/, Иницијативите на Пактот за Стабилност) и сл.;
- Завршување на активностите и доследно имплементирање на документот - Конкретни мерки и активности за спречување на организираниот криминал во Република Македонија, усвоен од Владата на Република Македонија како последователна активност на Лондонската конференција и презентирани на Министерскиот состанок за правда и внатрешни работи на ЕУ - Западен Балкан на 28.11.2003 год;

- Обезбедување на непристрасна, стручна, законска и колективна работа на полициските службеници во откривањето на организираниот криминалитет, како и обезбедување на синхронизирано и координирано дејствување на сите субјекти и институции надлежни за борба против организираниот криминал, корупцијата и перењето пари.;
- Успешно откривање и спречување на коруптивното однесување во сите сегменти и нивоа на државната власт, елиминирање на сите услови кои придонесуваат за појава на криминални однесувања, како и спречување на евентуална поврзаност со криминални структури и групи на службеници на државните органи заради вршење на кривични дела од областа на организираниот криминал;
- Доследна примена на одредбите на кривичното право, со цел остварување на начелото на „неисплатливост на злосторството,“ и оневозможување на перењето на криминално стекнатите и нечисти пари;
- Континуирано оспособување на овластените службени лица кои извршуваат работи и работни задачи за сузбивање на криминалитетот и нивно соодветно опремување со потребните технички средства;
- Перманентно прилагодување на организацијата на субјектите надлежни за сузбивање на организираниот криминалитет, која мора да биде во состојба да одговори на предизвиците што со себе ги носи организираниот криминал; координирано заедничко и организирано дејствување на ниво на целата држава со што помал број на формални препреки во спроведувањето на оперативно-криминалистичките обработки со обезбедена јасна вертикална хиерархија на раководење;
- Создавање на независно и ефикасно судство;
- Ажурно водење и завршување во разумен законски рок на кривичните постапки кои се водат во врска со извршени кривични дела од сите видови, а особено во врска со организираниот криминалитет, преку изедначување на казнената политика на целото подрачје на државата и
- Интензивирање, проширување, одржување и унапредување на сите облици на меѓународна полициска соработка заради поуспешно откривање и сузбивање на организираниот криминал и размена на податоци и информации во врска со тоа.

6. Дали постои систем кој овозможува конфискација/заплenuвање на приходите стекнати преку извршување на кривично дело?

Кривично-правниот институт “конфискација на имотната корист прибавена со кривично дело“ е востановен со донесувањето на Законот за изменување и дополнување на Кривичниот законик (“Службен весник на Република Македонија бр. 19/04). Овој институт кој иако и пред донесувањето на законот функционираше во поинаков облик (пленидба на имотната корист) е голем исчекор во сузбивањето на незаконско збогатување на лицата поврзани со организираниот криминал.

Конфискацијата на имот и имотна корист е уредена во посебна глава во Кривичниот законик (“Службен весник на Република Македонија“ бр. 37/96, 80/99, 4/02 и 19/04), каде што се предвидени одредби за основите и начинот на конфискација и конфискацијата од правно лице. Со одредбите на законот се регулира и заштитата на оштетениот, додека постапката за конфискација е уредена во Законот за кривичната постапка (“Службен весник на Република Македонија“ бр. 15/97, 44/02 и 74/04).

Согласно одредбите од Кривичниот законик, никој не може да ја задржи посредната или непосредната имотна корист прибавена со кривично дело. Вака прибавената имотна корист е предвидено да се конфискува со судска одлука со која е утврдено извршувањето на кривичното дело. Одлука за конфискација во постапка определена со закон, судот може да донесе и кога од фактички или правни пречки не е можно водење на кривична постапка спрема сторителот на кривичното дело.

Законот предвидува и одредба според која под услови определени со ратификуван меѓународен договор, конфискуваниот имот може да биде вратен на друга држава.

Согласно законските одредби, конфискувањето на имотна корист прибавена со кривично дело, се состои во конфискување пари, подвижни или недвижни предмети од вредност, како и секоја друга сопственост, имот или актива, материјални или нематеријални права. Исто така, доколку нивната конфискација не е можна, законот предвидува можност на сторителот да му биде конфискуван друг имот што одговара на прибавената имотна корист.

Конфискација на имотната корист може да се изрши и од трети лица на кои е пренесена без соодветен надоместок, доколку тие не знаеле, а можеле или биле должни да знаат дека е прибавена со кривично дело.

Законот предвидува и посебен режим на конфискување на предмети што се прогласени за културно наследство и природни реткости, како и оние за кои оштетениот е лично врзан. Имено, тие се конфискуваат од трети лица, без оглед на тоа што не знаеле или не можеле ниту биле должни да знаат дека се прибавени со кривично дело и без оглед на тоа дали истите им биле пренесени со соодветен надомест.

По правило конфискуваното му се враќа на оштетениот. Доколку пак нема оштетен, конфискуваниот имот станува сопственост на државата.

Во Кривичниот законик е предвидена и одредба за заштита на оштетениот. Имено, оштетениот кој во кривичната постапка во однос на своето имотно-правно барање е упатен на спор може да бара да се намира од износот на конфискуваната вредност, во законски утврдените рокови.

Во Законот е предвидена и одредба за заштита на оштетениот кој во кривичната постапка не пријавил имотно-правно барање. Имено, тој може да бара намирување на конфискуваната вредност, ако заради утврдување на своето барање повел спор во законски утврдните рокови.

Во борбата против организираниот криминал и копруцијата, особено е значајна и новината за воведување кривично-правна одговорност за правните лица и законската можност за конфискација на прибавената имотна корист со извршено кривично дело и од правното лице.

Постапката за примена и извршувањето на конфискацијата на имот и имотна корист е уредена во Законот за кривичната постапка. Меѓу другото, предвидено е дека извршувањето на конфискацијата се врши во рок од 30 дена по правосилноста на пресудата врз основа на налог за извршување што го издава судот кој ја донел првостепената пресуда.

Во законот е определено дека извршувањето се спроведува над имотот и имотната корист определени со судската одлука, а ако тоа делумно или целосно не е можно, извршувањето ќе се спроведе од преостанатиот имот на лицето на кое му е изречена таквата мерка.

Предвидена е и одредба со која се спречуваат можни злоупотреби по извршувањето на кривичното дело. Имено, правните дела склучени по извршување на кривичното дело, а со намера да се намали вредноста на имотот што е предмет на конфискација, согласно законот се неважечки.

7. Опишете ги конкретните институции/тела/одделенија/судски совети основани за борба против организираниот криминал (вклучувајќи и податоци за вработените, определување на буџетските средства и опрема во ова подрачје). На кој начин обезбедувате посебна обука на лицата задолжени за спроведување на законите, вклучувајќи ги обвинителите и судиите?

Министерство за внатрешни работи

Во Министерството за внатрешни работи на Република Македонија започна со функционирање Одделот за организиран криминал, што претставуваше еден од приоритетите на Република Македонија во борбата за спречување на организираниот криминал. Со формирањето на Одделот се подига нивото на оваа служба, која се здобива со поразгранета структура и специјализирани единици за одделни видови криминал. Се формираат и специјализирани единици за примена на воведените специјални истражни техники.

Одделот ќе ја продлабочи досега релизираната соработка на Секторот за организираниот криминал со другите државни институции и полициите на другите држави.. Се зајакнува и функцијата на криминалистичко разузнавање и анализа, ситуирано во посебен Сектор. Овој Сектор организирано собира податоци и информации кои укажуваат на разни облици на противзаконско однесување, потоа ги обработува и анализира добиените сознанија, посебно оние кои укажуваат на криминално дејствување на криминални групи и ги користи и отстапува на користење информациите и анализите потребни за подготовка, планирање и спроведување на оперативно-криминалистичките обработки.

Одделот за организиран криминал во соработка со другите организациони единици ги подготвува, планира и спроведува оперативните криминалистички обработки над криминалните групи кои дејствуваат на подрачјето на Република Македонија или се поврзани со странство; ја анализира состојбата, движењето и појавните облици на криминалитетот, изнаоѓа најсоодветни методи за превенција и сузбивање на организираниот криминалитет и извршува и други работи од областа на организираниот криминалитет.

Одделот за организиран криминал согласно важечката систематизација на работните места има 135 инспектори и со неговата работа раководи Потсекретар. Исто така во 12 регионални Сектори и 23 Одделенија за внатрешни работи, во составот на криминалистичката полиција дејствуваат отсеци и инспекторати за сузбивање на организираниот криминалитет. Вкупниот број на полициски инспектори кои се бават со сузбивање на организираниот криминалитет се 116, вклучувајќи и 21 раководители.

Средствата за работа на Одделот за организиран криминал и регионалните организациони единици се обезбедуваат од средствата на Министерството за внатрешни работи. Акцискиот план за реформа на полицијата ги проценува финансиските потреби за Одделот на вкупно 4.734.000 евра. Овие потреби ќе се обезбедат делумно од Буџетот на Република Македонија, делумно од Програмата КАРДС, каде што веќе се планирани и во тек се повеќе проекти.

Специјализирана обука на полициските инспектори за сузбивање на организираниот криминалитет се врши преку редовни и вонредни семинари и курсеви, кои се организираат во соработка со полициската академија, потоа преку меѓународни семинари кои се организираат во соработка со полициите на другите земји, владини и невладини организации и сл..

Во рамките на Управата за безбедност и контраразузнавање функционира исто така Сектор за организиран криминал во чија надлежност се софистицираните видови на организиран криминалитет од аспект на делокругот на работењето на Управата за безбедност и контраразузнавање, а за кое се задолжени 40 оперативни работници.

Јавно обвинителство

Една од клучните институции кои имаат надлежности во борбата против организираниот криминал претставува Јавното обвинителство. Согласно новиот Закон за јавното обвинителство, се формираше посебно Одделение за гонење на сторители на кривични дела од областа на организираниот криминал и корупцијата. Одделението постапува за кривични дела за кои гонењето се презема по службена должност извршени од организирана група од најмалку 3 лица која дејствува одреден период со цел да оствари непосредна или посредна финансиска корист, или друг вид материјална акорист и која ќе изврши едно или повеќе кривични дела, како и за други кривични дела за кои со закон е пропишана казна затвор во траење од најмалку четири години. Согласно утврдените надлежности, Одделението постапува пред сите надлежни судови во Република Македонија.

Во Правилникот за организација на Одделението е предвидено дека тоа е составено од најмногу 10 членови (јавни обвинители и заменици јавни обвинители). Конкретниот број на пополнети места ќе зависи од обемот на работата што ќе ја има Одделението.

Членовите на Одделението се распоредени за работа од Јавниот обвинител на Република Македонија за период од четири години, со можност по истекот на овој период повторно да бидат распоредени.

Обуката на членовите на Одделението се обезбедува преку Програмата за едукација на Здружението на јавните обвинители на Република Македонија во соработка со Центарот на континуирана едукација. Во таа смисла, изминатиот период беа организирани обуки за проблематиката поврзана со кривичните дела од областа на трговијата со луѓе, како најекспониран сегмент од содржината на организираниот криминал. Оваа активност резултираше и со изготвување на Прирачник за постапување наменет за судии и јавни обвинители, а во фаза е и подготовка на Практикум за посебните практични аспекти на овој вид криминал. Исто така, организирани се и повеќе семинари на теми поврзани со корупцијата и перењето пари на кои учество зедеа поголем број јавни обвинители.

Од Буџетот за 2005 година ("Службен весник на Република Македонија" бр. 96/04) се издвоени 10.000.000 МКД во Програмата за Јавно обвинителство – за реконструкција и опремување на јавни обвинителства. Од овие средства се планираат и издатоци за потребите на Одделението за гонење на сторителите на кривични дела од областа на организираниот криминал и корупцијата.

Царинска управа

Во рамките на борбата против организираниот криминал посебни надлежности има и Царинската управа на Република Македонија. Како државен орган надлежен за спроведување на законите, Царинската управа оваа своја надлежност ја остварува преку Секторот за контрола и истраги. Со цел што поуспешно справување со сите нови облици на организиран криминал и заедничко дејствување со другите државни институции, а особено од обвинителството и судството, спроведени се заеднички обуки како во државата така и надвор од неа. Така, дванаесет царински работници од Царинската управа на Република Македонија учествувале на обуки кои го третирале проблемот со перење на пари, корупциски кривични дела, злоупотреба на службена положба, транснационален организиран криминал, финасирање на тероризам, даночно затајување, криумчарење и сл. Во овие обуки, покрај вработените во Царинската управа активно учествуваат и претставници од јавното обвинителство и судството, со основна цел поврзување на овие институции заради заедничко третирање, координирање и успешно спроведување на борбата против горе наведените облици на организиран криминал.

Од Буџетот за 2005 година издвоени се 507.322.000 МКД. Дел од овие средства се наменети за остварување на основните приоритети на Царинската Управа за 2005 година:- донесување нов Царински закон и подготовка на подзаконски акти, борба против недозволената трговија со дрога, информатичка поддршка на размената на документи итн.

Дирекција за спречување на перење пари

Законот за спречување на перење пари беше донесен во 2001 година, врз основа на кој се формираше Дирекцијата за спречување на перење пари (оперативна од 01.03.2002 година) како орган во состав на Министерство за финансии кој ќе дејствува како посредник во размената на информациите меѓу приватниот сектор и државните органи надлежни за гонење на кривичното дело перење пари. Согласно Правилникот за организација и работа на Министерството за финансии, Дирекцијата како административен модел на Финансиско разузнавачка единица (ФИУ) е организирана во три одделенија: Одделение за аналитика, Одделение за сомнителни трансакции и Одделение за развој на системот и меѓународна соработка. Одделението за аналитика е задолжено да ги прибира информациите кои субјектите согласно законот ги доставуваат до Дирекцијата. Доколку при анализата за

определена трансакција се појави сомнение, од ова одделение извештајот за трансакцијата се доставува до одделението за сомнителни трансакции на подетална обработка.

Одделението за сомнителни трансакции: е надлежно да постапува по извештаите за сомнителни трансакции кои се доставени од страна на субјектите задолжени со закон, од надлежните државни органи и надлежните органи на други држави добиени преку одделението за меѓународна соработка.

Одделението за развој на системот и меѓународна соработка: е надлежно да ги следи и проучува законските и подзаконските акти со кои се регулира спречувањето на перењето пари и финансирањето на тероризмот на национално и меѓународно ниво.

Бројот на вработени во Дирекцијата во моментот изнесува осум лица распоредени во секое од одделенијата во состав на Дирекцијата. Во тек е нивна обука која во иднина ќе продолжи со редовно учество на обуки и семинари организирани преку проектот КАРДС 2002, или обезбедени преку други друштва за техничка помош, како што се ГТЗ и УСАИД.

Потребите за работата на Дирекцијата, односно трошоците кои произлегуваат од работењето на Дирекцијата, трошоците за плата за вработените, трошоците за закуп за просториите, основните средства за редовно работење се обезбедуваат од буџетот на Министерството за финансии. Дирекцијата е вклучена во изготвувањето на буџетот на Министерството за финансии на начин што ги проектира сопствените трошоци кои би требало да се направат во зависност од предвидените активности во годината за која се изготвува буџетот. Во Буџетот за 2005 година, за првпат, во посебна ставка, издвоени се средства наменети за зајакнување на капацитетот на Дирекцијата за спроведување на Законот (вкупно 3 672 000 МКД.)

Финансиска полиција

Со законот за Финансиска полиција за првпат во Република Македонија се востановува оперативен орган надлежен за кривичен прогон, со полициски овластувања за откривање, документирање и докажување на сторен финансиски криминал. Законот предвидува специјализација и специфична надлежност на Финансиската полиција, односно, предвидува дека истата е надлежна за откривање на прекршителите на законот кои се вклучени во активности поврзани со најсложени видови на финансиски криминал, даночно затајување, перење пари, криумчарење, недозволена трговија со стока и производи или друг вид кривични дела кои вклучуваат неплаќање поголеми и значителни износи на данок царина или претставуваат легализирање на приноси од казниви дела, кои доколку неможат да се докажат непосредно со постојните докази Финансиската полиција ги докажува со користење на методи за посредно и непосредно докажување на приходите систематизирани и утврдени со Законот за финансиска полиција, а предвидени и со други прописи од областа на финансиите.

Финансиската полиција е составена од десет Финансиски полицајци –со завршен економски или правен факултет, специјално за оваа цел преземени од Управата за јавни приходи, Министерство за внатрешни работи и Јавното обвинителство.

Финансиската полиција како орган во состав на Министерството за Финансии е дел од извршната власт. Директорот на истата се именува од страна на Владата на РМ, и истиот за својата работа одговара пред Министерот за финансии и пред Владата на РМ. Изборот и назначувањето на Финансиските полицајци со оглед на специфичноста на нивната работа се врши согласно Правилникот за проверка на способностите и оценка на личните предиспозиции на лицата за вршење на работите на Финансиската полиција, кој ги предвидува посебните услови за назначување.

За борбата против финансискиот криминал, за прв пат, во Буџетот за 2005 година, во посебна ставка, се издвоени 3 976 000 МКД.

Обука на судии и јавни обвинители во сферата на борба против организираниот криминал

Обуката на судии во Република Македонија ја изведува Центарот за континуирана едукација. Во тие рамки, особено внимание се посветува и на обуката за борба против организираниот криминал. Во овие програми, покрај судиите активно учество земаат и јавните обвинители. Подетално за активностите организирани од Центарот за континуирана едукација види во одговор 24_I_14.

Обука изведувана од Полициската академија

Полициската академија обезбедува и обука за вработените вклучени во борба против организираниот криминал. Организираниот криминал како содржина е опфатен во програмите на основната обука за полицаец, во додипломските студии, како и на постдипломските студии.

Полициската академија во соработка со МВР ја подготви и посебната програма за основна обука за организиран криминал, со која ќе бидат опфатени сите лица (вкупно 155) кои во рамките на реформата во МВР ќе бидат определени за работа во Секторот за организиран криминал. Обуката започна во средината на Јануари 2005, откако заврши постапката за избор на вработените. Со оглед на големината на групата, обуката се изведува во 4 циклуси. Во рамки на првиот циклус се опфатени раководните лица, за кои во месец април 2005 се подготвува и спроведување на специјалистичка обука за менаџмент.

Со програмата предвидена за обуката се опфатени: организациската структура и надлежностите на новоформираните Сектор за организиран криминал, најновите измени во националното законодавство, современите методи на работа, меѓународните документи и соработка. Со обуката се обезбедува мултидисциплинарен пристап, кој става посебен акцент на меѓуресорската соработка на органите задолжени за спроведување на законот. (за поопширни информации види 24_G_09).

8. На кој начин соработувате на меѓународен план во борбата против организираниот криминал и како ја обезбедувате националната координација во таа борба? Како соработувате со приватниот сектор, посебно со банкарскиот сектор?

Република Македонија во борбата против организираниот криминал доследно ги применува меѓународните стандарди и насоки кои произлегуваат од меѓународните конвенции и протоколи, кои ги има прифатено и ратификувано. Потпишани се голем број на билатерални и мултилатерални меѓународни договори во областа на: соработка и зајакнување на борбата против организираниот криминал; взаемна правна помош во кривичните предмети, а посебно од областа на организираниот криминал и тешки облици на економски и финансиски криминал; како и за екстрадиција на извршители на кривични дела. На 15.05.2004 година Министерствата за правда и внатрешни работи на земјите од Југоисточна Европа, меѓу кои и од Република Македонија, потпишаа заедничка изјава за зајакнување на регионалната соработка во областа на организираниот криминал.

Исто така, склучени се билатерални договори со повеќе држави и тоа:

- помеѓу Владата на Република Македонија и Владата на Република Словенија за соработка против тероризмот и организираниот криминал (1995);
- помеѓу Владата на Република Македонија и Владата на Република Хрватска за соработка во борбата против меѓународната трговија со дрога и психотропни супстанции, меѓународниот тероризам и организиран криминал (1997);
- помеѓу Владата на Република Македонија и Владата на Република Бугарија за соработка во борбата против тероризмот, организираниот криминал, недозволената трговија со наркотички дроги, психотропни супстанции и прекурзори, илегалната миграција и останатите кривични дела (2003);
- помеѓу владата на Република Македонија и Владата на Република Црна Гора за соработка во борбата против тероризмот, организираниот криминал, недозволената трговија со наркотички дроги, психотропни супстанции и прекурзори, илегална миграција и останати кривични дела (2003);

- помеѓу Владата на Република Македонија и Владата на Република Србија за соработка во борбата против тероризмот, организираниот криминал, недозволената трговија со наркотички дроги, психотропни супстанции и прекурзори, илегална миграција и останати кривични дела;
- помеѓу Владата на Република Македонија и Владата на Република Романија за соработка во борбата против тероризмот, организираниот криминал, недозволената трговија со наркотички дроги, психотропни супстанции и прекурзори и останатите недозволен активности и
- помеѓу Владата на Република Македонија и Советот на Министри на Република Албанија за соработка во борбата против тероризмот, организираниот криминал, недозволената трговија со наркотички дроги, психотропни супстанции и прекурзори, илегалната миграција и останатите недозволен активности.

Во основа полициската соработка на меѓународен план се одвива преку Секторот за меѓународна полициска соработка, кој е во составот на Одделот за криминалистичка полиција при Министерството за внатрешни работи на Република Македонија. Истата се остварува преку офицерите и каналите на ИНТЕРПОЛ, офицерите за врска на СЕКИ (Иницијатива за соработка на Југоисточна Европа) и офицери за врска назначени во Република Македонија од трети земји. (за повеќе детали види 24_G_10).

Во борбата против перењето на пари и финансирање на тероризам, преку Дирекцијата за спречување на перење на пари, со овластени тела на други држави, како и меѓународни организации кои се занимаваат со борба против перење пари и борба против финансирање на тероризам, постојано се разменуваат податоци на нивно барање и врз база на реципроцитет. Со цел зајакнување на регионалната соработка, Дирекцијата има потпишано билатерални Меморандуми за разбирање и Писма за размена на доверливи информации со единиците за спречување на перење пари на Република Хрватска, Република Словенија, Република Бугарија, Србија, Република Алабнија, Република Романија и Република Украина.

Националната координација во борбата против организираниот криминал се врши од страна на Владата на Република Македонија. Во рамките на Секторот за европска интеграција, со административна поддршка на Одделението за правда и внатрешни работи се врши координација и следење на реализацијата на Документот Конкретни мерки и активности во борбата против организираниот криминал.

Во согласност со одредбите од Законот за организација на органите на државната управа (“Службен весник на Република Македонија“ бр.58/00 и 44/02), органите на државната управа што вршат инспекциски работи меѓусебно соработуваат во вршењето на инспекциските работи и разменуваат информации од заеднички интерес.

Со цел поуспешно спротивставување и сузбивање на криминалитетот, се утврдува законска обврска за меѓусебна соработка и размена на информации и сознанија меѓу сите институции надлежни за откривање и прогон на криминалот.. Во тој контекст, при расчистувањето на покарактеристични и потешки случаи на криминал, преку заеднички стручни работни групи и комисиии, се врши координирано и заедничко настапување и преземање на активности за обезбедување на материјални докази, Соработката на органите на прогонот со приватниот, односно банкарскиот сектор во однос на спречување на перење пари и финансирање на тероризмот во Република Македонија се остварува преку Дирекцијата за спречување на перење пари. Банкарскиот сектор како дел од финансискиот сектор со Законот за спречување на перење пари и други приноси од казниво дело е задолжен да превзема мерки и дејствија за спречување на перење пари. Соработката се остварува преку посебно назначени лица за контакт (compliance officers), кои се одговорни и се грижат за спроведување на програмите за имплементација на мерките за спречување на перење пари во нивната банка. Соработката со банкарскиот сектор се остварува и во рамките на организирање на обуки и едукативни тренинзи за вработените во банките со цел нивна поуспешна акција во спроведување на мерките од Законот за спречување на перење пари и други приноси од казниво дело. Врз

основа на меѓусебно потпишани договори помеѓу дирекцијата и банките изготвен е програм за електронска размена на податоци врз база на јавни клучеви, со можност за пребарување на Дирекцијата низ податоците, преку кој се остварува секојдневно информирање.

Дирекцијата согласно Законот, податоците што ќе ги добие во текот на своето работење, може да ги достави на барање и под услов на реципроцитет и до овластените тела и организации за борба против перење на пари на други држави, како и на меѓународни организации кои се занимаваат со откривање и спречување на перење пари и спречување на финансирање на тероризам.

9. Кои се главните облици на трговија (луѓе, дрога, цигари, огнено оружје, украдени возила итн.) и криумчарење?

Во Република Македонија во изминативе години трговијата со луѓе, дрога, огнено оружје, украдени возила и криумчарењето завземаат голем процент на застапеност како по квантитет така и по голема разновидност.

Во изминативе години трговијата со луѓе се одвива преку неколку канали од кои поексплоатирани се следните; Молдавија - Романија – Србија и Црна Гора (вклучувајќи го Косово) до Република Македонија; Романија - Бугарија - Македонија како и од Молдавија - Романија за Република Македонија.

Република Македонија се наоѓа на средиштето на балканскиот полуостров и е една од земјите низ која поминува така наречениот "Балканскиот пат" по кој се одвива нелегалната трговија со опојни дроги и прекузори.

Првиот нелегален канал - трансфер на хероин се одвива од Република Турција - Бугарија - Република Македонија -до Косово.

Вториот нелегален канал - трансфер се одвива од Република Турција - Република Бугарија - Република Македонија –до Република Албанија.

Третиот нелегален канал - трансфер на наркотични дроги марихуана и хероин се одвива од Република Албанија - Република Македонија - Република Бугарија- до Република Турција и

Четвртиот нелегален канал - трансфер се одвива преку Република Албанија - Република Македонија - Република Грција – до Република Италија.

Во однос на трговијата со дрога, треба да се спомене дека Република Македонија во последните година стана значајна транзитна точка за хероинот и хашишот со потекло од Југо-западна Азија, како и не толку значајна транзитна точка за трговија со кокаин со потекло од Јужна Америка.

Херионот произведен од Авганистан, наменет за пазарот на Западна Европа, минува низ т.н "Балкански пат", односно, Бугарија, Република Македонија, земјите од поранешна Југославија, од каде понатаму се пренесува во земјите од Западна Европа. Во последните две години се зголеми и трговијата со синтетички дроги.. Овие евтини дроги со потекло од Бугарија и Србија, се внесуваат во Република Македонија во мали количини.

Недозволената трговија со оружје како и сите други злоупотреби на мало и лесно оружје во Република Македонија се присутни како последица од воената криза од 2001 година. Како резултат на ова, во државата се акумулираа поголеми количини на нелегално оружје. Како сторители на овој вид кривични дела се јавуваат поранешни учесници во конфликтот кои и покрај спроведената акција за доброволно предавање на нелегалното оружје (акцијата спроведена од 01.11.2003 до 15.12.2003 година) го немаат предадено оружјето. Најчесто на илегалниот пазар кај нас може да се најде мало и лесно оружје од кинеско, бугарско и заставино оружје од Србија и Црна Гора. Најголемата концентрација на нелегално оружје муниција и експлозивни направи се наоѓаат во поранешните кризни региони поради што се бележи пораст на насилни кривични дела , пред се убиства, разбојништва, киднапирања и др.

Во последните 10 години кражбите и трговијата со украдени возила стана забележителен проблем во нашата земја. За разлика од порано кога најголемиот број на кражби се вршеа од малолетници и други сторители кои ги користеа украдените возила за да се "повозат" или со истото да извршат друго кривично дело од 1993 година е забележлив зголемен број на украдени скапи возила, а сторителите се организирани во криминални групи кои се многу често со меѓународен елемент. Евидентна е поврзаноста на домашните криминалци со странските, најчесто од соседните земји. Најчесто украдените возила од кој најголемиот процент се украдени во Скопје се изнесуваат надвор од Република Македонија и тоа во соседните Република Албанија, Србија и Црна Гора, а во последните години и на Косово. Дел од украдените возила сторителите ги продаваат во авто сервисите од чија страна се растураат и се продаваат на делови по авто пазарите. Во претходниот период патнички моторни возила се изнесуваа и во Република Бугарија, но во последните години тоа веќе не е актуелно. Во последните две три години покрај нашите криминални групи забележлива е појавата на криминални групи кои доаѓаат во нашата држава од Република Србија кои добро го познаваат теренот и делуваат сами без помош од домашни криминалци. Возилата ги изнесуваат на илегални премини, но и на легалните гранични премини со однапред подготвени фалсификувани документи. Поради близината на границата со соседите за многу кратко време од 20-30 минути ги изнесуваат од Република Македонија. Криминалните групи при вршењето на кражбите на моторни возила покрај класичните начини со кршење на контакт бравите користат и софистицирана електронска опрема со цел деблокирање на системите на патничките моторни возила.

Република Македонија за меѓународниот криминал со моторни возила е интересна како транзитно подрачје, а за помал дел од возилата и како крајна дестинација. Најчесто ваквите возила прокриумчарени во Република Македонија со помош на фалсификувани документи, се упатуваат кон крајната дестинација - некои од соседните држави.

Криумчарењето опфаќа недозволена трговија со алкохол, цигари, нафта, како и други видови производи кои во одреден временски период се со помали продажни цени во соседните држави во однос на продажните цени во Република Македонија и обратно.

За криумчарењето со акцизни и други вид на стоки неопходно е да се напомене дека за шверцот со цигари Република Македонија се користи како транзитно подрачје, а илегалните канали за таквиот шверц минуваат низ Косово - Република Македонија – до Република Грција. Покрај ова постои и криумчарење на легално внесени цигари во Република Македонија кон западно- европските земји.

Шверцот со алкохолни пијалоци најчесто се реализира започнувајќи од фришоповите во Република Грција и Република Бугарија на граничните премини со Република Македонија.

Недозволената трговија со текстилна стока (од кинеско, турско и бугарско производство) се одвива преку Република Турција - Република Бугарија -до Република Македонија.

Техничката стока (мобилни телефони, компјутери, компјутерски делови) се криумчари преку Република Грција за Република Македонија, додека прехранбените артикли се шверцуваат од Република Бугарија и Србија и Црна Гора за Република Македонија.

Во последните години значаен проблем во Република Македонија претставува и трговијата со луѓе, особено трговијата со жени, со цел нивна проституција. Во однос на овој вид на криминал, Република Македонија се јавува и како крајна дестинација и како транзитна земја. По извршените истражувања од страна на надлежните органи, НВО секторот, како и сослушувањата на самите жртви на ваквиот вид нелегална трговија, утврдено е дека за пренесување на странските државјанки со цел нивна проституција, се користат истите канали како и за трговијата со дрога. Тоа значи дека тие се внесуваат на територијата на Република Македонија преку Бугарија, а потоа се пренесуваат главно во Албанија од каде се испраќаат на европските пазари за проституција.

10. Колкав е проценетиот обем и вредност на различните категории на нелегалната трговија?

Криумчарењето со акцизни и друг вид на стоки, во последниве години поприма карактеристики на организиран криминалитет и во поголем број случаи е во непосредна врска со кривичните дела “корупција”, “злоупотреба на службена положба и овластување”, “употреба на исправи со неистинита содржина”, “фалсификување на исправи” итн.

Постојат неколку начини за криумчарење на акцизни и друг вид на стоки, меѓу кои најзастапени се: криумчарење извршено со помош на царински и полициски службеници кои овозможиле нелегален влез на стоки во Република Македонија, увоз на стоки со изготвување на фиктивна документација и декларирање на непостоечки фирми, и пренесување на стоки во земјава преку илегални премини од други соседни земји или во специјално направени бункери во возилата.

Од 2002 година заклучно со деветте месеци од 2004 година од страна на Министерството за внатрешни работи на Република Македонија се откриени 549 кривични дела “криумчарење” и недозволена трговија“ согласно Кривичниот законик на Република Македонија (“Службен весник на Република Македонија” бр.37/96, 80/99, 4/02 и 19/04”) и Законот за акцизи (“Службен весник на Република Македонија” бр. 32/01, 50/01, 45/02, 98/02 и 24/03), извршени од 608 лица. Во 2002 година се откриени 172 кривични дела извршени од 189 сторители, во 2003 година регистрирани се 174 дела извршени од 197 сторители и во деветте месеци од 2004 година се откриени 203 дела извршени од 222 сторители. Во споменатиот период, во најголем број случаи е шверцувана акцизна стока (цигари и алкохол), прехранбени артикли, техничка и текстилна стока (од кинеско, бугарско и турско производство).

Во 2002 година честа појава беше шверцот со алкохолни и безалкохолни пијалоци при што беа запленети 19.375 литри алкохол и 47.910 литри безалкохолни пијалоци, 15.950 штеки цигари, над 9 тони месо и месни производи и над 6 тони прехранбени производи (сирење, кашкавал) итн.

Во 2003 година поголем број од откриените случаи на криумчарење се однесуваа на акцизна стока при што беа запленети 29.868 штеки цигари, над 21 тон алкохолни пијалоци (најчесто “Узо”), прехранбени артикли, жива стока итн.

Во изминатите девет месеци од 2004 година беше забележано криумчарење со акцизни стоки при што беа запленети 32.7 штеки цигари, 13.034 литри алкохол, техничка стока (компјутери и компјутерски делови, мобилни телефони), прехранбени производи итн. Во споменатиот период најчесто се шверцувале лекови, прашок за перење и разна друга стока.

Министерството за внатрешни работи во рамките на сузбивањето на криумчарењето со акцизни и друг вид на стоки своите активности ги насочува во координација и соработка со царинските и инспекциските служби.

Вредноста на запленетата стока во изминатата 2002,2003 и деветте месеци од годинава изнесот за кој е оштетена стоката изнесува 105.035.760. Од овој износ, вредноста на запленетите штеки цигари изнесува 46.996.800 денари, на алкохолните пијалоци 13.780.000 денари, на безалкохолните пијалоци 3.000.000 денари, на прехранбените артикли 36.229.660 денари, на техничката стока вредноста изнесува 3.338.000 денари, вредноста на запленетата текстилна стока изнесува 1.128.410 денари, додека вредноста на запленетите разни видови на стоки изнесува 562.890 денари.

11. Ве молиме, опишете го вашето национално законодавство кое се однесува на трговијата со луѓе (да се видат исто така, и прашањата во делот на политичките критериуми)

Во рамките на законодавството на Република Македонија постојат повеќе законски одредби кои ја регулираат областа на трговијата со луѓе. Согласно последните измени на Кривичниот законик на Република Македонија (“Службен весник на Република Македонија” бр.19/04)

трговијата со луѓе е регулирана со членовите: чл.418- а “Трговија со луѓе“, 418- б “Криумчарење на мигранти“ и 418- в “Организирање на група и поттикнување на извршување на делата на трговија со луѓе и криумчарење на мигранти“.

Дејствијата од членот 418- а “Трговија со луѓе“, се состојат во врбување, превезување, пренесување, купување, продавање, засолнување или прифаќање лица заради експлоатација по пат на проституција или други форми на сексуална експлоатација, порнографија, принудна работа или слугување, ропство, присилни бракови, присилна фертилизација, незаконито посвојување или нему сличен однос или недопуштено пресадување делови од човековото тело.

Доколку делото е сторено со деца или малолетни лица, претставува потешок облик за што е предвидена и поголема казна, односно казна затвор од најмалку осум години.

Наведената законска одредба предвидува санкции кон тој што ќе одземе или уништи карта, пасош или друга туѓа идентификациона исправа како и кон тој што користи или овозможува на друг користење на сексуални услуги од лице за кое знае дека е жртва на трговија со луѓе. Законот ја предвидува и одговорноста на правно лице, како и одземање на предмети употребени за извршување на ова дело.

Со член 418- б “Криумчарење на мигранти“ санкционирано е илегално пренесување мигранти преку државната граница, набавување или поседување лажна патна исправа со таква цел, како и врбување, превезување, пренесување, купување, продавање, засолнување или прифаќање мигранти.

Доколку при вршење на овие дела се загрози животот или здравјето на мигрантот, или со мигрантот се постапува особено понижувачки или сурово, или мигрантот е малолетно лице, делото е квалификувано како потешок облик за што се предвидени и поголеми казни односно казна затвор најмалку осум години.

Во членот 418- в “Организирање на група и поттикнување на извршување на делата на трговија со луѓе и криумчарење на мигранти“ е санкционирано организирањето и поттикнувањето на извршување на делата на трговијата со луѓе и криумчарење на мигранти. За припадникот на групата кој ќе ја открие групата пред да стори кривично дело, предвидено е ослободување од казната.

Во фаза на изработка е Законот за странци со кој се предвидуваат одредби што ќе бидат од големо значење во областа на пружање помош и заштита на жртвите на трговија со луѓе. Во постапка на донесување е и Законот за заштита на сведоци кој ќе допринесе кон подобрувањето на националното законодавство во напорите за што поефикасно справување во борбата против трговијата со луѓе. Истата цел ја има и Законот за следење на комуникациите.

12. Дали во вашата земја постои Национална програма за сузбивање на трговијата со луѓе? Доколку постои, Ве молиме да ги опишете главните елементи.

Владата на Република Македонија на планот на превенцијата и борбата против трговијата со луѓе и илегалната миграција во 2002 година ја донесе Националната програма за борба против трговија со луѓе и илегална миграција (“Службен весник на Република Македонија“, бр. 10/02“). Со Националната програма се предвидени активностите за истражување на причините кои влијаат на трговијата со луѓе и илегалната миграција во земјата и регионот, откривање на носителите на криминалните дејствија, начинот на нивното дејствување и поврзаноста со меѓународните групи и поединци, мерките за превентивно дејствување и кривичното гонење на носителите на овие појави на сите нивоа како и мерките за заштита на жртвите на овие активности.

Националната програма опфаќа:

- Осовременување на националното законодавство (особено изменување и дополнување на кривичното законодавство) заради создавање на законска основа за поефикасна борба против трговијата со луѓе, воведување на современи истражни техники за поефикасно откривање на кривичните дела, воведување на програма на заштита на сведоци, како и создавање на услови за непречена меѓународна правна помош во случаи на кривично гонење на меѓународни криминални групи и сл.
- Превентивни активности со цел создавање стратегија за развивање и имплементирање на предвидените активности за спречување на трговијата со луѓе и тоа: лоцирање и редукција на економските и социјалните фактори што придонесуваат жените и децата да бидат жртви на трговија со луѓе, поттикнување на истражувачки проекти за проблемите на трговијата со луѓе и илегалната миграција, презентирање на статистички показатели во оваа област, утврдување на илегалните канали за префрлување на лица преку државната граница, откривање на лицата и групите кои ги организираат илегалните канали во Република Македонија и соседните држави, откривање на соучесниците и помагачите на организаторите на илегалните префрлувања, превозните средства, телефонските броеви што се користат за контакти, местата на „привремен“ престој, дестинациите на лицата кои илегално се префрлуваат итн.
- Помош и поддршка на жртвите на трговија со луѓе со цел унапредување на условите и можностите за сигурно и хумано враќање преку заштита и помош на жртвите на трговија со луѓе, односно формирање транзитни центри во кои на жртвите на трговија со луѓе ќе им се обезбеди сместување, исхрана, преведувач, социјална, здравствена и правна помош.
- Враќање и реинтеграција на жртвите со цел обезбедување на правото на враќање и реинтеграција на жртвите во земјите на потекло, односно склучување билатерални и мултилатерални договори за соработка при враќање на жртвите, регулирање на финансирањето при остварување на правото на враќање, воспоставување соработка меѓу прифатните центри и невладините организации и изработување програма за населување во трети земји,
- Меѓународна соработка и координација во спроведувањето на законите заради обезбедување меѓународна соработка и координација во гонење на сторителите и заштитата на жените и децата во трговија со луѓе, склучување на договори за екстрадиција, за дела на трговија со луѓе, склучување билатерални односно мултилатерални договори со државите од и во кои жените и децата се предмет на трговија со луѓе заради спречување на трговијата и обезбедување на сигурно враќање, унапредување на соработката меѓу јавните обвинителства и полициските и други соодветни служби во земјите од Југоисточна Европа, размена на информации меѓу државите и планирање заеднички акции за откривање на меѓународни групи, соработка со иницијативата СЕКИ, Мисијата на ОБСЕ во Република Македонија, Меѓународната организација за миграции и други организации итн
- Едукација на кадри и тоа: едукација на оперативните работници во Министерството за внатрешни работи, на судии и обвинители, адвокати, царински службеници и социјалните и здравствените работници.
- Координација на активностите односно воспоставување на единствен информативен систем на податоци, обезбедување на централно собирање и ажурирање на податоци за трговија со луѓе, нивна обработка и сл.
- Информативно пропагандно влијание врз јавното мислење во борбата против трговијата со луѓе кое се состои во активна медиумска покrienост на проблемот со трговијата со луѓе како и дисеминација на информации преку спотови, документарни филмови и контактни емисии, дневен печат и периодичен печат.

13. Кои се надлежните тела за сузбивање на трговијата со луѓе?

Во 2001 година со Одлука на Владата на Република Македонија формирана е Национална комисија за борба против трговија со луѓе и илегалната миграција (“Службен весник на

Република Македонија“, бр. 18/01) во која партиципираат претставници од Министерството за внатрешни работи, Министерството за надворешни работи, Министерството за правда, Министерството за труд и социјална политика, Министерство за здравство и Министерство за финансии -Царинска управа. Во рамките на оваа комисија формирана е поддгрупа за борба против трговија со деца во јануари 2004 година.

Во 2002 година донесена е Националната програма за борба против трговијата со луѓе и илегалната миграција во Република Македонија (“Службен весник на Република Македонија“, бр. 10/02 год), која предвидува законодавни и превентивни активности, помош и поддршка на жртвите на трговија со луѓе, враќање и реинтеграција на жртвите, меѓународна соработка и координација во извршување на законите, едукација на кадри, координација на активностите и информативно пропагандно влијание врз јавното мислење во борбата против трговијата со луѓе.

Носители на законодавната активност се: Министерството за правда, Министерството за внатрешни работи, Министерството за труд и социјална политика, Министерството за здравство, Министерството за надворешни работи и Министерството за економија (сите задолжени за создавање на правната рамка поврзана со санкционирање на носителите на трговијата со луѓе и преземање превентивни активности).

За превентивните активности се задолжени: Министерството за труд и социјална политика, односно Одделението за еднаквост на половите (презема соодветни економски и социјални мерки) и Министерството за внатрешни работи (презема оперативни мерки и активности за разоткривање на каналите за илегално префрлање луѓе).

Во помошта и поддршката на жртвите од трговијата со луѓе се вклучени: Министерството за внатрешни работи, Министерството за труд и социјална политика, Министерството за здравство и Министерството за правда (сите задолжени во рамки на своите надлежности да учествуваат во организација на транзитните центри за прифаќање на жртвите од трговијата со луѓе).

Носител на процесот на обезбедување на правото на враќање и реинтеграција на жртвите во домашните земји е Министерството за внатрешни работи.

Задолжени за меѓународна соработка и координација во извршување на правните акти се: Министерството за правда, Министерството за внатрешни работи и Министерството за надворешни работи (склучување билатерални и мултилатерални договори со државите од и во кои лицата се предмет на трговија со луѓе, унапредување на комуникацијата и соработката помеѓу јавните обвинителства и полициските служби во земјите од Југоисточна Европа; ефикасно кривично гонење и затворање на патиштата за трговија со луѓе, размена на податоци за криминалните групи и поединци со другите држави; соработка со соодветните владини и невладини организации).

Од големо значење за помош и заштита на жртвите од трговијата е формирањето на Транзитниот центар за странци, во март 2001 година, каде жртвите од овој вид на илегални активности се сместуваат се до нивната репатриција, односно обезбедување на потребната документација за нивно враќање во матичните земји. Во Центарот на жртвите им е обезбедено 24-часовно полициско обезбедување, како и здравствена психолошка и правна помош, која им ја овозможува Меѓународната организација за миграции и Невладини организации.

Во насока на остварување на поголема контрола на вработувањето во угостителските објекти во рамките на Министерството за внатрешни работи, во 2002 година формирана е Комисија за одлучување во врска со барањето согласност за вработување како танчерки во ноќните барови, со што е овозможено поголема контрола на вработување на странски државјанки како танчерки, келнерки, и слично во угостителските објекти.

14. Дали органите надлежни за спроведување на законите добиваат посебна обука за сузбивањето на трговијата со луѓе? Ве молиме да ја опишете.

Во рамките на Националната програма за борба против трговија со луѓе и илегална миграција (“Службен весник на Република Македонија“, бр 18/01) предвидена е соодветна едукација и обука за оперативните работници во Министерството за внатрешни работи и припадници на другите органи, во чиј делокруг на работа меѓу другото е и борбата против трговијата со луѓе.

Согласно Националната програма предвидени се следните специфични активности:

- едукација на оперативните работници во МВР кои се директно задолжени за полициски истражувања во случаи на трговија со луѓе;
- едукација на судскиот и обвинителскиот кадар и кадрите во казнено-поправните установи; и
- едукација на царинските службеници за активно вклучување во борбата против трговија со луѓе.

За ефикасно реализирање на едукацијата, Националната програма предвидува:

- стручни семинари со домашни и меѓународни експерти за унапредување на соработката на национално и меѓународно ниво, и
- присуство на меѓународни, регионални и локални семинари.

Во контекст на погоренаведените насоки, на Полициската академија, која отпочна со работа во 2004 година, предвидено е студентите до го изучуваат феноменот на трговија со луѓе еден семестар (во третата година од студиите), во рамките на предметот Криминалистика. Исто така, во рамките на курсевите организирани од Полициската академија се реализираат модули во кои се опфатени теми за борбата против организираниот криминал (економскиот криминал, недозволената трговија со луѓе, дрога, оружје и акцизна стока).

Во рамките на основната обука за полицаец, трговијата со луѓе е опфатена со 20 часа, а потоа се полага завршен тест.

Во октомври 2003 година потпишано е Писмо за соработка меѓу Министерството за внатрешни работи, ОБСЕ и ИОМ за тренинг во областа на борба против трговија со луѓе на околу 650 работници од сите нивоа на постоечкиот полициски кадар и новоформираната гранична полиција. Тренингот се спроведува четири дена од страна на домашни и странски експерти а како основа се користи адаптираниот материјал од Пактот за стабилност и УНДП со што е обезбедена и комплетна имплементација на овие проекти.

Претставници на Министерството за внатрешни работи, Јавното обвинителство, судството и невладините организации од Република Македонија активно учествуваа во изготвување на регионалните прирачници во организација на УНДП и Пактот за стабилност чиј имплементирачки партнер беше ИЦПМД. Земјите од југоисточна Европа, во организација на Пактот за стабилност изготвија регионален прирачник за обука на полициски офицери од понизок ранг и регрути, а во организација на УНДП, регионален прирачник за обука на полициски офицери од повисок ранг. Во организација на Пактот за стабилност изготвени се и регионални прирачници за обука на судии и обвинители. Исто така беа едуцирани и едукатори од составот на Министерството за внатрешни работи, јавното обвинителство, судството, Министерството за финансии - Царинската управа и претставници на невладини организации, кои продолжија со имплементацијата на прирачниците, обуката на полицајците, судиите, јавните обвинители и стручните соработници во судовите и јавното обвинителство.

Во тек е реализацијата на проектот “Рефлекс“, чија цел меѓу другото е и едукација на кадри за попречување на илегалното транзитирање, криумчарење и трговија со луѓе од областа на разузнавање и оперативна анализа. Проектот се спроведува под покровителство на Владата

Во текот на 2004 година Агенциите на Одделот за правда во Амбасадата на Соединетите Американски Држави, преку Меѓународната програма за помош и обука во кривичните истраги (ИЦИТАП) и Програмата за помош, развој и обука на обвинителствата (ОПДАТ), во соработка со мисијата на ОБСЕ во Република Македонија организираа три работилници на тема „трговија со луѓе“

Во Букурешт- Романија, во текот на месец мај, во организација на СЕКИ Ценарот е одржан тренинг курс за специјални истражни техники и сослушување за трговија со луѓе.

Една од клучните институции кои имаат надлежности во борбата против организираниот криминал а во рамките на тоа и трговијата со луѓе претставува Јавното обвинителство.

Обуката на судии во Република Македонија ја изведува Центарот за континуирана едукација. Во табелите што следат се дадени едукативните активности организирани од Центарот за континуирана едукација во областа на организираниот криминал.

[illegible]

2. 10.	Трговија со луѓе	06.06.2003	07.06.2003	9	80	45	0	17	18
3. 15.	Трговија со луѓе - имплементација на Регионалниот прирачник за судии и јавни обвинители	15.10.2003	18.10.2003	17	17	10	2		
4. 16.	Борба против организираниот криминал, активната и пасивната корупција и перењето пари	20.10.2003	24.10.2003	24,5	38	6	3		
5. 17.	Трговија со луѓе - имплементација на Регионалниот прирачник за судии и јавни обвинители	29.10.2003	01.11.2003	16,5	26	17	0		

2002					
Бр.	Тема	Почеток	Крај	Ден	Вк. учес.
1.	Трговија со луѓе	3.10.2002	3.10.2002	1	5
2.	Трговија со луѓе	24.10.2002	26.10.2002	3	4
3.	Трговија со луѓе	28.10.2002	30.10.2002	3	5
4.	Перење на пари	11.12.2002	13.12.2002	3	7

Царинска управа

Во рамките на борбата против организираниот криминал и трговијата со луѓе, посебни надлежности има и Царинската управа на Република Македонија. Како државен орган надлежен за спроведување на законите Царинската управа оваа своја надлежност ја остварува преку Секторот за контрола и истраги. Со цел што поуспешно справување со сите нови облици на организиран криминал и заедничко дејствување со другите државни институции, а особено со обвинителството и судството, спроведени се заеднички обуки како во државата така и надвор од неа. Така, дванаесет царински работници од Царинската управа на Република Македонија учествувале на обуки кои го третирале проблемот со перење на пари, корупциски кривични дела, злоупотреба на службена положба, транснационален организиран криминал, трговија со луѓе, финансирање на тероризам, даночно затајување, криумчарење и сл. Во овие обуки, покрај вработените во Царинската управа активно учествуваат и претставници од јавното обвинителство и судството а со основна цел поврзување на овие институции заради заедничко третирање, координирање и успешно спроведување на борбата против горе наведените облици на организиран криминал.

15. Дали надлежните органи за спроведување на законите имаат посебни одделенија за сузбивање на трговијата (луѓе, дрога, цигари, огнено оружје, украдени возила и тн.)?

Во Министерството за внатрешни работи на Република Македонија откривањето и спречувањето на трговијата со луѓе, дрога, оружје, цигари, одземање на возила, согласно Стратегијата за реформи на полицијата и усвоениот Акциски план, од јануари 2005 година е во делокругот на работа на Одделот за организиран криминал во чии рамки се 7 Сектори и 3 самостојни Одделенија и тоа:

- Сектор за финансиски криминал во чии рамки се наоѓаат:
  - Одделението за економски криминал,
  - Одделението за перење пари и корупција и
  - Одделението за компјутерски криминал и фалсификати.
- Секторот за недозволена трговија со дрога во чии рамки се наоѓаат:

- Одделение за недозволена трговија со опијати, кокаин и канабис и
- Одделение за недозволена трговија со синтетички дроги, психотропни супстанции и прекурсори.
- Секторот за насилан криминал во чии рамки се наоѓаат:
  - Одделение за трговија со луѓе и друг насилан криминал,
  - Одделение за крвни деликти и
  - Одделение за имотни деликти во чии делокруг на работа спаѓаат тешките кражби на возила, како и откривање и спречување други кривични дела против имотот.
- Секторот за недозволена трговија со оружје и опасни материи во чии рамки се наоѓаат:
  - Одделението за недозволена трговија со оружје и
  - Одделението за недозволена трговија со опасни материи.
- Секторот за криминалистичко-разузнавачка анализа во чии рамки се наоѓаат
  - Одделението за криминалистичка анализа,
  - Одделението за разузнавање и
  - Одделението за поддршка и администрација.
- Секторот за Меѓународна полициска соработка во чии рамки се наоѓаат:
  - Одделение на национално централно биро-интерпол-Скопје
  - Одделение за техничка поддршка и администрација.
- Секторот за специјални истражни техники во чии рамки се наоѓаат:
  - Одделение за прикриени операции,
  - Одделение за оперативно извидување и документирање и
  - Одделение за електронско набљудување.

Покрај наведените Сектори во Одделот за организиран криминал формирани се и три самостојни одделенија и тоа: Одделение за заштита на сведоци, Одделение за потраги и Одделение за контрола на квалитетот.

Во Министерството за финансии - Царинска управа на Република Македонија функционира Секторот за контрола и истраги чија основна цел е борбата против организираниот криминал во прв ред сузбивањето на нелегалната трговија со високо ризични стоки, дрога, оружје, цигари, луѓе итн.

Во состав на Секторот за контрола и истраги се наоѓаат:

- Одделението за разузнавање,
- Одделението за истраги,
- Одделението за мобилни тимови,
- Одделението за ревизија и контрола,
- Одделението за анализа на ризик,
- Службата за аналитика и статистика и
- Дежурен оперативен центар.

Секторот за контрола и истраги е ставен во функција на откривање и спречување на царински прекршоци и кривични дела како и во спроведување на контролно инспекциски работи. Во Секторот не постојат посебни Одделенија или служби кои се специјализирани во сузбивањето на горенаведените облици на трговија односно сите Одделенија и служби во Секторот се координирани во извршувањето на активностите за сузбивање на трговијата со дрога, оружје, луѓе, цигари итн.

16. Дали постои - врз база на мултидисциплинарен приод - некаков облик на соработка помеѓу надлежните тела за спроведување на законите и другите служби, кои се вклучени во спречувањето и борбата против трговијата со луѓе?

На планот на превенцијата и борбата против трговијата со луѓе во 2001 година во Република Македонија формирана е Национална комисија за борба против трговија со луѓе и илегалната миграција ("Службен весник на Република Македонија, бр. 18/01") во која партиципираат претставници од Министерството за внатрешни работи, Министерството за надворешни работи, Министерството за правда, Министерството за труд и социјална политика, Министерство за здравство и Министерство за финансии - царинска управа.

Во 2002 година донесена е Националната програма за борба против трговијата со луѓе и илегалната миграција во Република Македонија ("Службен весник на Република Македонија", бр. 10/02) кој се заснива на мултидисциплинарен и мултидимензионален методолошки пристап со користење на искуствата од досегашната практика, искуствата од други земји, соработка и членство во меѓународни иницијативи, како и соработка со разни меѓународни и домашни невладини организации и здруженија кои се занимаваат со проблемите на трговијата со луѓе и илегалната миграција.

Со цел воспоставување соодветен начин на соработка и конструктивен настап во заедничкото делување на националните власти, меѓународните организации и невладиниот сектор на планот на борбата против трговија со луѓе и илегална миграција во Република Македонија, Националната Комисија, на својата седница на 16.07.2003 година, донесе одлука за формирање Секретаријат на Националната Комисија.

Секретаријатот на Националната Комисија е составен од претставници на организационите единици на Министерството за внатрешни работи на Република Македонија, меѓународните организации ИОМ, ОБСЕ, ИЦМПД, УНИЦЕФ, УНДП, УСАИД, ИЦИТАП и ОПДАТ и домашните невладини организации "Среќно детство" и "Отворена порта".

Тој претставува тело со техничко логистички карактер и координативна функција во процесот на имплементација на Националната програма за борба против трговија со луѓе и илегална миграција.

Националната комисија како координативно тело ги следи и анализира состојбите од областа на трговијата со луѓе и илегалната миграција и на своите работни состаноци се презентираат програмските активности со цел донесување стратешки одлуки. Секретаријатот на Националната комисија е надлежен за операционализација на приоритетните активности, координација на проектите со меѓународни организации склучени од страна на ресорните Министерства, подготовка на материјали за дневен ред за седниците на Националната комисија, воспоставување соработка и размена на искуства со други држави, како и организирање семинари за обука.

Согласно Националната програма најголем дел од предвидените активности се во надлежност на Министерството за внатрешни работи на Република Македонија. односно организационите единици во ова Министерство во чии делокруг на работа е борбата против трговија со луѓе, криумчарење мигранти и илегална миграција.

До јануари 2005 година за спречување, откривање, документирање и процесуирање на кривичните дела од оваа област беше задолжен Секторот за организиран криминал - Одделението за борба против трговија со луѓе, имотни деликти со елементи на присилба, фалсификати и комар кое е во состав на Одделот за криминалистичка полиција. Со формирањето на Оддел за организиран криминал, Одделението за трговија со луѓе други видови насилан криминал функционира во рамките на новиот Сектор за насилан криминал.

Овластените службени лица во рамките на нивните работни задачи прибираат оперативни информации, кои ги добиваат преку Невладини организации, ИОМ, отворени телефонски линии за лица кои се жртви на трговија со луѓе. Со лицата се врши разговор и доколку се

идентификува дека лицето е жртва на трговија со луѓе веднаш се пружа асистенција и помош., односно се сместува во Транзитниот центар за странци кој е во состав на Министерството за внатрешни работи. Партнер во работењето е Меѓународната организација за миграции.

Во Центарот жртвите добиваат 24-часовно полициско обезбедување, психолошка, медицинска и правна помош. Оваа помош ја добиваат од страна на домашни невладини организации кои се континуирано присутни, во Транзитниот центар. Нивното сместување во Центарот е на доброволна база и не е условено истите да бидат сведоци во некоја постапка кој се води пред надлежните судови во Република Македонија или пак да бидат од било каква оперативна корист на органите надлежни за спроведување на законите. Идентификацијата на жртвите ја вршат припадници на Министерството за внатрешни работи, Меѓународната организација за миграции и Невладините организации.

За процесирање на жртвите во Транзитниот центар договорени се стандардни оперативни процедури кои ги регулираат односите на Министерството за внатрешни работи, Меѓународната организација за миграции и невладини организации, вклучени во работата во Центарот.

Доколу се утврди дека жртвата на трговија со луѓе е малолетно лице од страна на Министерството за труд и социјална политика - Центарот за социјални работи се назначува старател кој има улога во давање поддршка на малолетното лице во сите сегменти.

Воедно преку Министерството за надворешни работи се известува и дипломатското конзуларно претставништво на матичната земја на лицето кое е жртвата на трговија со луѓе.

Репатријацијата на жртвите на трговија со луѓе ја врши Министерството за внатрешни работи и Меѓународната организација за миграции.

Министерството за внатрешни работи врз основа на доказите кои ги обезбедил, против сторителите на овие кривичните дела, поднесува кривични пријави до надлежниот Основен јавен обвинител кој понатаму го процесуира делото пред надлежните судови.

Во рамките на Националната комисија за борба против трговија со луѓе во јануари 2004 година формирана е Подгрупа за борба против трговија со деца, која е интердисциплинарана, а во тек е изготвување на Нацрт национален план за акција за борба против трговија со деца. Националниот план за акција е документ чии основни цели се формирање сеопфатна мултидисциплинарна шема на мерки за борба против трговијата со деца, превенција од трговија со деца, заштита на децата-жртви на трговија со луѓе и кривичен прогон на оние кои тргуваат со нив. Оваа подгрупа ја сочинуваат претставници од Министерството за внатрешни работи, Невладините организации, ОБСЕ - Набљудувачката мисија во Скопје, Министерството за труд и социјална политика, Министерството за образование и наука, Заменик Народен правобранител за заштита на правата на децата и претставник од Меѓународна организација за миграции.

Оваа Подгрупа ќе прифати адаптиран водич за заштита на правата на децата жртви на трговија со луѓе. Водичот ги определува стандардите за постапување и посебните мерки во однос на заштитата и помошта за децата жртви на трговија во Република Македонија од почетното идентификување па се до конечното интегрирање и опоравување на детето. Овој водич е донесен врз основа на стандардите на водичот на УНИЦЕФ за заштита на правата на децата жртви од трговија во Југоисточна Европа и е адаптиран и усогласен со националното законодавство.

Република Македонија е прва држава во регионот која, на сопствена иницијатива, организираше доаѓање на сведоци-жртви на трговија со луѓе, кои веќе биле репатрирани во матичните земји. Доаѓањето на сведоците - жртви на трговија со луѓе, се должи на соработката на судските органи, Јавното обвинителство и Министерството за внатрешни работи на Република Македонија со Министерствата за внатрешни работи на Република

Украина, Романија, Молдавија, Бугарија, СЕКИ - Центарот и Меѓународната организација за миграции.

17. Ве молиме да ги наведете главните тешкотии со кои сте соочени во спречувањето на перењето на пари (види исто така Глава 4 - слободно движење на капитал).

Спречувањето (превенцијата) на перењето пари во Република Македонија за прв пат е регулирано со Законот за спречување на перење пари ("Службен весник на Република Македонија" број 70/01) донесен во август 2001 година. Со Законот за спречување на перење пари ("Службен весник на Република Македонија" број 70/01) се регулираа мерките и дејствијата кои задолжените субјекти ги превземаат за откривање и спречување на ова кривично дело и се формираше Дирекција за спречување на перење пари (како Financial Intelligence Unit-FIU) како орган задолжен за прибирање, обработување, анализа, доставување и чување на податоците добиени од задолжените субјекти. Во превенцијата на перењето пари досега Дирекцијата се соочуваше со неколку проблеми кои пред се, се однесуваат на недостатокот на знаење и искуство од оваа област, недоволната техничка и човечка екипираност и недостатоците на Законот за спречување на перење пари ("Службен весник на Република Македонија" број 70/01). Овие проблеми постепено се надминуваат и забележан е значителен напредок, пред се со доекипирањето на Дирекцијата за спречување на перење пари (зголемување на бројот на вработените од 4 на 8 вработени), интензивирање на обуките за вработените, проширување и зацврстување на регионалната соработка, со членството во ЕГМОНТ и со усвојувањето на новиот Законот за спречување на перење пари и други приноси од казниво дело ("Службен весник на Република Македонија" бр. 46/04). Исто така, во однос на истрагата и гонењето на сторителите на кривичното дело перење пари, органите на прогонот (Министерството за внатрешни работи, Финансиската Полиција, Јавното Обвинителство) се соочуваа со проблеми на докажување на предикативното дело, пред се поради тешкотијата во докажувањето на незаконското потекло на имотот, но и поради неможноста за примена на специјалните истражни средства и методи при полициската истрага. Со последните измени на Законот за кривичната постапка од крајот на октомври 2004 година ("Службен весник на Република Македонија" бр. 15/1997, 44/02, 74/04) се регулира примената на посебните истражни мерки, кои ќе придонесат за обезбедување на податоци и докази неопходни за успешно водење на кривичната постапка за кривичното дело перење пари и други приноси од казниво дело.

18. Ве молиме да ги опишете постојните структури за сузбивање на перењето на пари (вклучувајќи ги и оние во полицијата, јавното обвинителство и судство). Дали имате воспоставено соодветна единица за финансиско разузнавање? Опишете било која соработка со банкарскиот систем

Постојните структури за сузбивање на перењето пари во Република Македонија ги сочинуваат следните органи:

- Дирекцијата за спречување на перење пари (како Financial Intelligence Unit-FIU);
- Финансиската полиција;
- Министерството за внатрешни работи;
- Јавното обвинителство;
- Судовите;
- други органи како Царинска Управа и Управата за јавни приходи.

Во состав на Министерството за финансии делува Дирекцијата за спречување на перење пари која претставува единица за финансиско разузнавање (Financial Intelligence Unit –FIU), основана со Законот за спречување на перење пари ("Службен весник на Република Македонија" број 70/01) донесен 29.08.2001 година и влезен во сила на 01.03.2002 година. Дирекцијата за спречување на перење пари како Financial Intelligence Unit- FIU од административен тип, претставува орган без истражни овластувања која согласно Законот за

спречување на перење пари и други приноси од казниво дело (“Службен весник на Република Македонија” бр., 46/2004) кој го наследи Законот за спречување на перење пари (“Службен весник на Република Македонија” бр. 70/01) и стапи во сила на 20.07.2004 година, надлежна е за прибирање, обработување, анализа, чување и доставување на податоците добиени од субјектите кои се законски обврзани да превземаат мерки и дејствија за откривање и спречување на перење пари. Доколку по анализата на добиените извештаи се утврди сомневање за перење пари, Дирекцијата подготвува писмен извештај до надлежните државни органи (Јавно обвинителство, Министерство за внатрешни работи и Финансиска полиција). Оттука, може да се заклучи дека Дирекцијата претставува посредник помеѓу финансискиот и другиот приватен сектор (субјектите обврзани со Законот) од една страна и полициските и правосудните органи од друга страна.

Во тој контекст, соработката на органите на прогонот со приватниот, односно банкарскиот сектор во однос на спречување на перење пари и финансирање на тероризмот во Република Македонија се остварува токму преку Дирекцијата за спречување на перење пари. Банкарскиот сектор како дел од финансискиот сектор со Законот за спречување на перење пари и други приноси од казниво дело е задолжен да превзема мерки и дејствија за спречување на перење пари при што, соработката со Дирекцијата за спречување на перење пари се остварува преку посебно назначени лица за контакт (compliance officers), кои се одговорни и се грижат за спроведување на програмите за имплементација на мерките за спречување на перење пари во нивната банка. Покрај извештаите за трансакции кои банките се должни да ги доставуваат до Дирекцијата согласно Законот, банките исто така доставуваат податоци и информации на барање на Дирекцијата.

Поконкретно, со цел спречување на перењето пари и финансирањето на тероризам, банките ги имаат следните обврски:

Идентификација на клиентите:

- при една или неколку поврзани трансакции (без оглед дали се готовински или безготовински) во износ од 15.000 ЕВРА во денарска противвредност или повеќе;
- при воспоставување на деловен или договорен однос;
- пред отворање на сметка или штедна книшка, прием на чување на акции, обврзници или други хартии од вредност, овозможување на користење на сефови, управување со имот или ефектуирање или прием на уплата во име на трето лице;
- при менувачки работи пред секоја трансакција во износ од 2.500 ЕВРА во денарска противвредност или повеќе;
- при давање на услуги брз трансфер на пари пред секоја трансакција во износ од 2.500 ЕВРА во денарска противвредност или повеќе;

Идентификација на ополномоштувачите;

- Посебно следење на трансакции за кои постојат основи на сомневање дека се поврзани со перење пари или финансирање на тероризам;
- Собирање и чување на податоците за трансакциите и клиентите кои ги вршат;

Доставување на податоци до Дирекцијата за спречување на перење пари за:

- готовински трансакции во износ од 15.000 ЕВРА или повеќе, поврзани готовински трансакции кои заедно го достигнуваат износот од 15.000 ЕВРА или повеќе (во рок од три работни дена);
- трансакции (без оглед на износот и без оглед на видот-готовински или безготовински) доколку постои сомневање дека се работи за перење пари (најдоцна во рок од 24 часа);

Воведување на внатрешни програми за имплементација на мерките за спречување на перење пари, со кои се предвидува:

- централизација на податоците за идентитетот на клиентите, носителите на права, ополномоштените, овластените застапници и ополномоштувачите, како и на податоците за сомнителните трансакции;
- именување на одговорни лица кои ќе се грижат за спроведувањето на програмата од раководно ниво, како и во секој организационен дел;
- план за постојана обука на одговорните лица и другите вработени;
- инструменти за внатрешна проверка на спроведување на мерките и дејствија;
- соработка со Дирекцијата.

Покрај определените мерки и дејствија за откривање и спречување на перење пари, банките се должни да доставуваат дополнителни податоци и информации по барање на Дирекцијата за трансакции кои подетално ги анализира. Од друга страна, Дирекцијата учествува во професионалното усовршување на одговорните лица во банките и утврдува листи на индикатори за препознавање на сомнителни трансакции во соработка со банките и органите кои вршат надзор врз нивното работење. Исто така, соработката со банкарскиот сектор се остварува и на ниво на организирање на обуки и едукативни тренинзи за вработените во банките со цел нивна поуспешна акција во спроведување на мерките од Законот за спречување на перење пари и други приноси од казниво дело.

Од друга страна, Дирекцијата за спречување на перење пари, согласно Законот за кривична постапка и Законот за спречување на перење пари и други приноси од казниво дело, има обврска да го информира јавното обвинителство за средства, принос или имот за кои на било кој начин дознал при извршувањето на работите од својот делокруг, ако постојат основани сомневања дека се остварени со дела од организираниот криминал. Банките и другите правни субјекти се должни согласно Законот, на барање на јавното обвинителство веднаш да му достават податоци за состојбата на оние сметки за кои постјат основани сомневања дека служат за користење или прикривање на изворите на такви пари.

Дирекцијата согласно Законот, може податоците што ќе ги добие во текот на своето работење да ги достави, по нивно барање и под услов на реципроцитет и до овластени тела и организации за борба против перење на пари на други држави, како и на меѓународни организации кои се занимаваат со откривање и спречување на перење пари и спречување на финансирање на тероризам.

За постојните структури на Дирекцијата за Спречување на перење пари подетално види одговор 04_III_02.

Финансиската полиција е орган во состав на Министерството за финансии формирана врз основа на Законот за финансиска полиција (“Службен весник на Република Македонија” бр. 55/02) во јуни 2003 година. Согласно Законот, Финансиската полиција е оперативен орган на државната управа надлежен за кривичен прогон, односно за откривање на лица кои се вклучени во активности поврзани со најсложените видови на финансиски криминал, (даночно затајување, перење пари или друг вид кривични дела) кои вклучуваат неплаќање поголеми и значителни износи на акцизи, данок, царина или претставуваат легализирање на приноси од казниво дело. Надлежностите на Финансиската полиција во моментот ги извршуваат 10 финансиски полицијаци организирани во две одделенија: Одделение за прибирање на информации и развивање на случај и Одделение за полициски истраги.

Во рамките на соработката меѓу Царинската Управа и Управата за јавни приходи, и Дирекцијата за спречување на перење пари и другите надлежни органи, во тек е потпишување на Протоколи за соработка и меѓусебна размена на податоци. Соработката и размената на податоци ќе се одвива преку офицери за врска (одговорни лица вработени во овие институции), со што ќе се овозможи поголема безбедност и доверливост на податоците.

Во нововоформиранiot Оддел за организиран криминал во Министерството за внатрешни работи на Република Македонија, надлежен за сузбивање на перењето пари е Секторот за финансиски криминал, во кој е формирано посебно одделение за перење пари и корупција. .

Во Одделението за перење пари и корупција се ангажирани 8 инспектори -експерти за проблематиката која се однесува на перење пари,. На регионално ниво прашањата во врска со перење на пари ги третираат организационите единици за сузбивање на економскиот криминалитет во Секторите и Одделенијата за внатрешни работи. На наведените работи и работни задачи работат извршители со соодветно високо образование, и завршени специјалистички курсеви и семинари за економски криминалитет, со посебен акцент на теми од областа на перењето на пари.

Во рамките на Јавното Обвинителство на Република Македонија согласно член 29 од Законот за јавно обвинителство ("Службен весник на Република Македонија" бр. 38/04), како посебна организациона единица е основано Одделение за гонење на сторители на кривични дела од областа на организиранiot криминал и корупцијата, кое практично во рамките на својата надлежност го опфаќа и перењето пари како дел од содржината на кривичните дела дефинирани како организиран криминал. Одделението во својот делокруг е надлежно да постапува пред првостепените судови на целата територија на Република Македонија и согласно одредбите од Законот за кривична постапка и Законот за јавното обвинителство во остварувањето на функцијата за откривање и гонење соработува со надлежните државни органи а пред се со Министерството за внатрешни работи, Царинската управа, Управата за јавни приходи, Финансиската полиција, Дирекцијата за спречување на перење пари, како и со Народна Банка.

Согласно Законот за судови ("Службен весник на Република Македонија", бр. 36/95, 45/95 и 64/03), судовите имаат општа надлежност и се организирани на три нивоа, и тоа: основни, апелациони и врховен суд. Во Република Македонија не постојат специјализирани судови. Во документот Конкретни мерки- активности за спречување на организиранiot криминал во Р Македонија, кој Владата на Р Македонија го донесе на 10.11.2003 година, опфатени се и судовите во Приоритет 4 кој предвидува Специјализирана обука на судиите во подрачјето на борбата против организиранiot криминал.со што се зајакнува капацитетот на судството за борба против организиранiot криминал. Со одлука на претседателите на основните судови назначени се судии во пет судови кои работат на случаи на организиран криминал, во кој припаѓа и перењето пари и во тек е специјализација и обучување на избрани судии во подрачјето на борба против организиранiot криминал. Во рамките на Стратегијата за реформа на правосудството предвидено е зајакнување на професионалните односи со Одделение за гонење на сторители на кривични дела од областа на организиранiot криминал и корупцијата во рамките на Јавното Обвинителство како и со останатите институции во Република Македонија кои работат на полето на борбата против организиранiot криминал.

19. Кои обврски ги имаат финансиските институции со цел спречување на перењето на пари? Дали имаат финансиските институции обврска за пријавување на сомнеж во врска со перење на пари?

Со цел спречување на перењето пари и финансирањето на тероризам, финансиските институции (и други нефинансиски институции одредени со Законот за спречување на перење пари и други приноси од казниво дело("Службен весник на Република Македонија" бр. 46/04) ги имаат следните обврски:

Идентификација на клиентите:

- при една или неколку поврзани трансакции (без оглед дали се готовински или безготовински) во износ од 15.000 ЕВРА во денарска противвредност или повеќе (член 22);

- при воспоставување на деловен или договорен однос (член 7 став 1);
- пред отворање на сметка или штедна книшка, прием на чување на акции, обврзници или други хартии од вредност, овозможување на користење на сефови, управување со имот или ефектуирање или прием на уплата во име на трето лице (член 7 став 2);
- при осигурување на живот, кога поединечната или неколку рати на премијата која треба да се плати во период од една година надминува 1.000 ЕВРА во денарска противвредност или кога единствената премија го надминува износот од 2.500 ЕВРА во денарска противвредност (член 7 став 3);
- непосредно по влегување во казино (член 19);
- при менувачки работи пред секоја трансакција во износ од 2.500 ЕВРА во денарска противвредност или повеќе (член 17);
- при давање на услуги брз трансфер на пари пред секоја трансакција во износ од 2.500 ЕВРА во денарска противвредност или повеќе (член 18);

Идентификација на ополномоштувачите (член 10)

- Посебно следење на трансакции за кои постојат основи на сомневање дека се поврзани со перење пари или финансирање на тероризам (член 15);
- Собирање и чување на податоците за трансакциите и клиентите кои ги вршат (член 20);

Доставување на податоци до Дирекцијата за спречување на перење пари за:

- готовински трансакции во износ од 15.000 ЕВРА или повеќе, поврзани готовински трансакции кои заедно го достигнуваат износот од 15.000 ЕВРА или повеќе (во рок од три работни дена)- член 22 став 1 точка б) и в);
- трансакции (без оглед на износот и без оглед на видот-готовински или безготовински) доколку постои сомневање дека се работи за перење пари (најдоцна во рок од 24 часа)-член 22 став 1 точка а);

Воведување на внатрешни програми за имплементација на мерките за спречување на перење пари, со кои се предвидува (член 33):

- централизација на податоците за идентитетот на клиентите, носителите на права, ополномоштените, овластените застапници и ополномоштувачите, како и на податоците за сомнителните трансакции;
- именување на одговорни лица кои ќе се грижат за спроведувањето на програмата од раководно ниво, како и во секој организационен дел;
- план за постојана обука на одговорните лица и другите вработени;
- инструменти за внатрешна проверка на спроведување на мерките и дејствија;
- соработка со Дирекцијата.

Согласно член 22 став 1 точка а) и член 15 став 2 од Законот за спречување на перење пари и други приноси од казниво дело (“Службен весник на Република Македонија”, бр. 46/04) финансиските институции имаат обврска да доставуваат извештаи во случаи на сомневање за перење пари и финансирање на тероризам. Во овие случаи, финансиските институции покрај утврдувањето на идентитетот на клиентот потребно е да побараат информации за текот на целата трансакција, нејзината цел, крајната дестинација на парите и за сите учесници во трансакцијата. Врз основа на овие податоци финансиските институции изготвуваат писмен извештај кој најдоцна во рок од 24 часа од сознанието за сомнителноста на трансакцијата го доставуваат до Дирекцијата за спречување на перење пари. Во случај кога клиентот или ополномоштувачот одбива да се идентификува, финансиските институции се должни да го одбијат деловниот однос или извршувањето на трансакцијата, а ако трансакцијата е во тек да ја задржат и за тоа до Дирекцијата за спречување на перење пари да достават писмен

извештај со податоци со кои располагаат. При утврдување на сомнителноста на одредена трансакција покрај своето искуство, финансиските институции ги применуваат индикаторите за препознавање на сомнителни трансакции.

20. За колку случаи на перење на пари се воделе постапки и се решиле со успех?

Година	кривични пријави	истраги	обвинителни акти	пресуди
1997	1	1	0	0
1998	0	0	0	0
1999	1	1	0	0
2000	0	0	0	0
2001	0	0	0	0
2002	0	0	0	0
2003	0	0	0	0
2004	1	1	0	0
вкупно	3	3	0	0

Во досегашниот период во Република Македонија не се регистрирани процесуирани случаи за перење пари кои завршиле со успех.

21. Како одговоривте на барањата за давање на взаемна правна помош во врска со перење на пари?

Министерството за Правда во поглед на давањето на взаемна правна помош постапува согласно одредбите од Законот за кривичната постапка ("Службен весник на Република Македонија" бр. 15/97, 44/02, 74/04), со кои е уредено дека меѓународната кривично-правна помош се врши според одредбите од овој закон, доколку со меѓународен договор не е уредено нешто друго. Државата молител барањето за давање на меѓународна правна помош го доставува до Министерството за Правда кое без исклучок за кое дело станува збор, во зависност од степенот на постапката, замолницата ја доставува до Јавното обвинителство или до судот. Одговорот се враќа по истиот пат, односно судот или јавното обвинителство го доставува до Министерството за Правда на Македонија, а Министерството истото го препраќа до органот кој побарал правна помош.

Во Министерството за правда досега не е добиена замолница, односно барање за давање на меѓународна правна помош за кривичното дело перење пари.

Заштита на финансиските интереси на Европските заедници (аспект на „трет столб„)

1. Дали измамата на штета на финансиските интереси на Заедницата се смета за криминал во вашето домашно право, покривајќи ги приходите и расходите?

Со Законот за изменување и дополнување на Кривичниот законик на РМ, се воведуваат ефикасни мерки за сузбивање на новите форми на криминалитет. Со измените на Кривичниот законик ("Службен весник на Република Македонија" бр. 37/96, 80/99, 4/02, 43/03 и 19/04) се врши усогласување на домашното законодавство со *acquis* на ЕУ.

За заштита на имотот, економските основи и односи во нашата земја, во Законот за изменување и дополнување на Кривичниот законик, се пропишани кривични дела против имотот (Глава XXIII), кривични дела против јавните финансии, платниот промет и стопанството (глава XXV) и кривични дела против службената должност (Глава XXX).

Делото измама на штета на финансиските интереси на Европската заедница според својот облик може да се подведе под законските облици на следните казнени дела:

Во Главата XXIII, се инкриминираат: кривичното дело измама (член 247) и затајување (член 239).

Во Главата XXV, инкриминирани се делата измама при работење со хартии од вредност (член 275), даночно затајување (член 279) и злоупотреба на овластување во стопанството (член 278).

Во Главата XXX, се криминализираат делата: злоупотреба на службената положба и овластување (член 353), проневера во службата (член 354), измама во службата (член 355), несовесно работење во службата (член 353-в).

Кривичното дело измама (член 247) се извршува со намера за прибавување на противправна имотна корист преку лажно прикажување или прикривање на факти заради доведување или држење неког во заблуда, за тој да биде наведен да стори или не стори нешто на штета на својот или туѓ имот. Извршител на ова дело може да биде секое лице.

Кај делото измама при работење со хартии од вредност (член 275), лажно се прикажува имотната состојба на правното лице кое пушта во промет акции или хартии од вредност, со цел наведување на едно или повеќе лица да ги купуваат или продаваат акциите или другите хартии од вредност.

Кривичното дело злоупотреба на овластувањето во стопанството (член 278) е предвидено како прибавување на противправна имотна корист за правно лице, со создавање или држење на недозволени фондови во земјата или во странство, и со доведување во заблуда на органите на управување во правното лице за состојбата на правното лице при донесување на одлуки. Доведувањето во заблуда на органите на управување може да се оствари со составување на исправа со неистинита содржина, со лажен биланс, процена, или со друго лажно прикажување или со прикривање на факти. Извршител на овие дела може да биде секое лице, но од законското битие произлегува дека извршител може да биде само одговорно лице во правното лице, со делокруг и овластувања во управувањето и располагањето со имотот и доверените средства.

Злоупотреба на овластувањето во стопанството е посебен облик на делото злоупотреба на службената положба и овластувањето (член 353).

Кривичните дела против службената должност (злоупотреба на службената положба и овластување, проневера во службата, измама во службата), се деликти што се извршуваат во вршењето на службената должност и јавните овластувања од страна на службени лица, со кои примарно се повредува службената должност но се насочени и кон некое друго добро како имотот. Делата може да се извршат со злоупотреба на службената положба или со пречекорување на службеното овластување. Овие дела може да бидат извршени од страна на службеното лице или одговорното лице во правното лице, како и секое друго службено лице кое работи во некој од субјектите наведени во член 122 став 6 од Законот за изменување и дополнување на Кривичниот законик.

Со цел да се зајакнат превентивните мерки за заштита од незаконито присвојување на државниот имот, средства од буџетот и јавните фондови во вршењето на јавните овластувања, во новото дело несовесно работење во службата (член 353-в), се врши инкриминирање на несовесното располагање со доверениот имот.

Домашното кривично законодавство важи за државјанин на Република Македонија во случај кога во странство ќе стори некое кривично дело, ако се затече на територијата на Република Македонија или биде екстрадиран. Домашното кривичното законодавство ќе се примени и за странец кој надвор од територијата на Република Македонија ќе стори кривично дело кон Република Македонија или кон македонски државјанин, и тоа ако се затече на територијата на Република Македонија или биде екстрадиран.

Одредбите од Кривичниот законик се применуваат и кон странец кој спрема странска држава или спрема странец ќе стори во странство кривично дело за кое според тоа законодавство

може да се изрече казна затвор од пет години или потешка казна, кога ќе се затече на територијата на РМ и не и биде екстрадиран на странската држава.

Според тоа може да се заклучи дека нашето законодавство го инкриминира делото измама, како и останатите казниви дела доколку се извршат на штета на финансиските интереси на Заедницата покривајќи ги расходите и приходите.

2. Дали се смета за кривично дело активната и пасивната корупција во којашто се вклучени службеници на Европската Заедница и на државите членки?

Република Македонија ги санкционира примањето и давањето поткуп член 357 и член 358 од Кривичниот законик (“Службен весник на Република Македонија” бр. 37/96, 80/99, 4/02, 43/03 и 19/04). Значајна новина во овие членови е дистинкцијата помеѓу службено и одговорно лице, како и можноста лицето кое дало поткуп по барање на службено лице, истото да биде ослободено од казна доколку го пријави делото пред да биде откриено. Во последните ставови од приложените членови содржани во новиот Кривичен Законик е содржана одредбата со која всушност активната и пасивната корупција се смета за кривично дело и за странските правни лица и странското службено лице.

Примање поткуп

Службено лице кое ќе побара или ќе прими подарок или друга корист, или ќе прими ветување за подарок или друга корист за да изврши во рамките на своето службено овластување службено дејствие што не би смеело да го изврши или да не изврши службено дејствие што би морало да го изврши, ќе се казни со затвор од една до десет години.

Службено лице кое ќе побара или ќе прими подарок или друга корист или ќе прими ветување за подарок или на друга корист, за да изврши во рамките на своето службено овластување службено дејствие што би морало да го изврши, или да не изврши службено дејствие што не би смеело да го изврши, ќе се казни со затвор од шест месеци до пет години.

Службено лице кое по извршувањето или неизвршувањето на наведените службени дејствија, ќе побара или ќе прими подарок или друга корист, ќе се казни со затвор од три месеци до три години.

Со наведените казни ќе се казни и одговорно лице и лице кое врши работи од јавен интерес, ако е делото извршено во врска со стекнување, остварување или одземање права утврдени со закон или заради стекнување корист или нанесување штета на друг, одговорно лице во странско правно лице, како и странско службено лице што делото ќе го стори на штета на Република Македонија, нејзин граѓанин или правно лице.

Примениот подарок или имотната корист ќе се одземат.

Давање поткуп

Тој што на службено лице ќе му даде или ќе му вети подарок или друга корист за да изврши во рамките на своето службено овластување службено дејствие што не би смеело да го изврши или да не изврши службено дејствие што би морало да го изврши или тој што посредува при ова, ќе се казни со затвор од шест месеци до пет години.

Тој што на службено лице ќе му даде или ќе му вети подарок или друга корист за да изврши во рамките на своето службено овластување службено дејствие што би морало да го изврши или да не изврши службено дејствие што не би смеело да го изврши или тој што посредува при ова, ќе се казни со парична казна или со затвор до три години.

За наведените дела од ставовите 1 и 2 нема да се казни тој кој дал или ветил поткуп по барање од службено лице и тоа го пријави пред да дознае дека делото е откриено.

Одредбите од ставовите 1, 2 и 3 се применуваат и кога поткуп е даден или ветен на одговорно лице, одговорно лице во странско правно лице, лице кое врши работи од јавен интерес и странско службено лице, во врска со делото од член 357.

Ако делото од став 1 го стори правно лице, ќе се казни со парична казна.

Дадениот подарок или имотна корист ќе се одземат, и ќе му се вратат на лицето кое го дало поткупот кога истиот е даден или вратен на одговорно лице, одговорно лице во странско правно лице, лице кое врши работи од јавен интерес и странско службено лице. .

3. Дали измамата и корупција, согласно со членот 1 од Конвенцијата за заштита на Европската Заедница и нејзиниот прв Протокол, претставуваат поврзани казниви дела со перење на пари?

Со Законот за изменување и дополнување на Кривичниот законик (“Службен весник на Република Македонија” бр. 37/96, 80/99, 4/02, 43/03 и 19/04“) се врши усогласување на домашното законодавство со Вториот протокол на Конвенцијата за заштита на финансиските интереси на Заедницата.

Перењето на пари и други приноси од казниво дело во македонското законодавство е инкриминирано како посебно кривично дело во член 273 во Кривичниот законик. .

Со измените се проширува законскиот опис на делото перење пари и други приноси од казниво дело во согласност со *acquis* на Европската Унија и другите меѓународни стандарди. Имено, според член 273 “Перење пари и други приноси од казниво дело” во македонското законодавство како предикативни кривични дела се сметаат сите кривични дела, што значи дека измамата и корупцијата, согласно членот 1 од Конвенцијата за заштита на Европската Заедница и нејзиниот прв Протокол, претставуваат предикативни казниви дела на перењето пари.

4. Дали во домашните закони постојат одредби за кривична одговорност на раководителите на деловните субјекти и одговорност на правните лица за такви кривични дела?

Во Република Македонија во домашните закони постојат одредби за кривична одговорност на раководителите на деловните субјекти и одговорност на правните лица и тоа во Кривичниот законик (“Службен весник на Република Македонија” бр. 37/96, 80/99, 4/02, 43/03 и 19/04) и во Законот за кривичната постапка (“Службен весник на Република Македонија” бр. 15/97, 44/02 и 74/04). Во Кривичниот законик во Главата XXV – Кривични дела против јавните финансии, платниот промет и стопанството и Главата XXX – Кривични дела против службената должност, за кривични дела на кривично одговорните сторители може да им се изречат следниве казни: казна затвор; парична казна; забрана на вршење професија, дејност или должност; забрана на управување со моторно возило и протерување странец од земјата (член 33).

Казната затвор може да се изрече само како главна казна, а паричната казна може да се изрече како главна и како споредна казна заедно со казната затвор или со условната осуда со која е утврдена казна затвор.

Ако за едно кривично дело се пропишани казната затвор или паричната казна, како главна казна може да се изрече само едната од нив, освен кога со закон е пропишано дека може да се изречат и двете казни. Заедно со главната казна може да се изрече една или повеќе споредни казни, под условите за нивното изрекување предвидени во законот. Со закон може да се пропише и задолжително изрекување на споредна казна.

Казната Забрана на вршење професија, дејност или должност може да се изрече само како споредна казна заедно со казната затвор или со условна осуда со која е утврдена казна затвор.

Казните Забрана на управување со моторно возило и Протерување странец од земјата можат да се изречат ако на сторителот му е изречена казна затвор или парична казна, условна осуда или судска опомена.

Казната Забрана на управување со моторно возило може да се изрече и како единствена казна на сторителот на небрежно дело за кое е пропишана парична казна или казна затвор до една година, ако делото го сторил под особено олеснувачки околности.

Во однос на конфискацијата на имот и имотна корист битно е дека никој не може да ја задржи посредната или непосредната имотна корист присвоено со кривично дело. Имотната корист ќе се конфискува со судска одлука со која е утврдено извршувањето на кривичното дело под услов предвиден со Кривичниот законик. Одлука за конфискација, судот ќе донесе во постапка определена со закон и кога од фактички или правни пречки не е можно водење на кривична постапка спрема сторителот на кривичното дело. Под услови определени со меѓународен договор, конфискуваниот имот може да биде вратен на другата држава (член 97).

Во Кривичниот законик на Република Македонија за прв пат е предвидена кривична одговорност на правното лице во домашното законодавство со измените донесени во месец март 2004 (објавени од 30.03.2004 година).

Согласно Законикот (член 28-а) правното лице е кривично одговорно ако до извршување на делото дошло со дејствие или со пропуштање на должниот надзор од страна на органот на управување или на одговорното лице во правното лице, или на друго лице кое било овластено да постапува од името на правното лице во рамките на неговите овластувања, или кога тоа ги пречекорило своите овластувања заради остварување корист за правното лице.

Кривичната одговорност на правното лице не ја исклучува одговорноста на сторителот на кривичното дело. За делата определени со закон (како што се кривичните дела измама при работење со хартии од вредност и удели, криумчарење, перење пари и други приноси од казниво дело и др.), кривично одговорни се сите правни лица, со исклучок на државата. Странските правни лица се кривично одговорни ако делото го сториле на територијата на Република Македонија, без оглед дали имаат свое претставништво или подружница која врши дејност на нејзина територија.

За кривичните дела на правни лица, може да се изречат следните казни: парична казна; привремена забрана за вршење одделна дејност; трајна забрана за вршење одделна дејност и престанок на правното лице (член 96-а).

Паричната казна се изрекува во износ кој не може да биде помал од 100.000 денари, ниту поголем од 30 милиони денари. За кривични дела сторени од користољубие или за кривични дела со кои се предизвикува поголема имотна штета, може да се пропише парична казна до двојниот износ од максимумот на оваа казна или во сразмер со висината на причинетата штета или прибавената корист, но најмногу до дваесеткратен износ.

Привремена забрана за вршење одделна дејност во траење од една до три години се изрекува заедно со паричната казна, ако при вршење на дејноста на правното лице е извршено кривично дело за кое за физичко лице е пропишана парична казна или казна затвор до три години, а од начинот на извршување на делото произлегува опасноста од повторно вршење на такво или слично дело.

Трајна забрана за вршење одделна дејност, од дејностите што ги врши правното лице се изрекува заедно со парична казна, ако е извршено дело за кое за физичко лице е пропишана казна затвор од најмалку три години, а од начинот на извршување на делото произлегува опасност од повторно вршење на такво или слично дело. Оваа казна судот ќе ја изрече и кога е извршено кривично дело по претходна осуда со која на правното лице му е изречена привремена забрана за вршење дејност.

Казната престанок на правното лице се изрекува заедно со паричната казна, ако е извршено дело за кое за физичко лице е пропишана казна затвор од најмалку пет години, а од начинот на извршувањето на делото произлегува опасност од повторно вршење на такво или слично дело. Оваа казна судот ќе ја изрече и кога е извршено кривично дело по претходна осуда со која на правното лице му е изречена трајна забрана за вршење дејност.

Казната привремена или трајна забрана за вршење дејност и престанок на правното лице не може да се изрече на правно лице основано со закон, како и на политичка партија. Врз основа на правосилна пресуда со која е изречена казната престанок на правното лице, надлежниот суд покренува со закон утврдена постапка за ликвидација на правното лице во рок од 30 дена од денот на правосилноста на пресудата.

Правното лице над кое е отворен стечај, ќе се казни за кривични дела сторени пред отворањето на стечајната постапка.

При одмерување на казната судот ќе го земе предвид билансот на состојбите и билансот на успехот на правното лице, видот на дејноста и природата и тежината на извршеното дело.

Ако судот утврди парична казна за две или повеќе дела во стек, единствената казна не може да го достигне збирот на поединечно утврдените казни, ниту да го надминува законскиот максимум на казната пропишана за правното лице.

На конфискуваниот имот и имотна корист прибавени со кривично дело на правно лице соодветно се применуваат одредбите од Кривичниот законик во однос на начинот на конфискација, заштита на оштетениот и конфискување од правното лице.

Ако од правното лице не може да се конфискува имот или имотна корист поради тоа што престанало да постои пред извршување на конфискацијата, основачот или основачите на правното лице, односно кај трговското друштво, акционерите или содружниците солидарно ќе се обврзат да платат паричен износ што одговара на прибавената имотна корист.

На одземањето предмети од правното лице соодветно се применуваат одредбите за одземање предмети од Кривичниот законик (член 96).

Во Законот за кривичната постапка содржани се одредбите за постапка спрема правните лица и истите се применуваат во постапката за утврдувањена кривична одговорност и изрекување казни и други мерки на правните лица како сторители на кривични дела.

5. Дали имате воспоставено надлежност за сите овие казниви дела?

Во рамките на процесните одредби на Законот за кривичната постапка ("Службен весник на Република Македонија" бр. 15/97, 44/02 и 74/04), за сите кривични дела, како и за кривичните дела од овој вид надлежни се судовите во границите на својата стварна и месна надлежност определени со Законот за судовите ("Службен весник на Република Македонија" бр. 36/95, 45/95 и 64/03).

Имено, согласно овој закон, постапката се води пред основните судови како првостепени, а по жалба одлучуваат апелационите судови.

Во прв степен судовите судат во совети составени од двајца судии и тројца судии-поротници за кривични дела за кои со закон е пропишана казна затвор во траење од 15 години или казна доживотен затвор, а во совети составени од еден судија и двајца судии-поротници - за кривични дела за кои со закон е пропишана поблага казна. За кривични дела за кои како главна казна е пропишана парична казна или казна затвор до три години, во прв степен суди судија поединец. Во втор степен судовите судат во совети составени од петмина судии за кривични дела за кои со закон е пропишана казна затвор во траење од 15 години или казна доживотен затвор, а во совети составени од тројца судии - за кривични дела за кои е

пропишана поблага казна. Кога суди во втор степен на претрес, советот е составен од двајца судии и тројца судии поротници.

Заштита на еврото од фалсификување (аспекти на „третиот столб“).

1. Дали имате пристапено кон Меѓународната конвенција за сузбивање на фалсификувањето од 1929 година?

Република Македонија нема пристапено на Меѓународната конвенција за сузбивање на фалсификувањето од 1929 година (Лига на народите). Надлежните институции ќе отпочнат постапка за пристапување кон Конвенцијата и за нејзина ратификација во текот на 2005 година..

2. Дали во националното право се инкриминира изработката и менување на фалсификувани валути и казниви дела поврзани со ова? Дали се предвидува казнување на таквите активности со соодветни кривични казни, вклучувајќи затвор и можност за екстрадиција?

Согласно членот 122 точка 12 од Кривичниот законик на Република Македонија (“Службен весник на Република Македонија” бр. 37/96, 80/99, 4/02, 43/03 и 19/04) под поимот пари се подразбира метални и книжни пари кои врз основа на Законот се во оптек во Република Македонија или во странска држава, што значи дека во кривичното законодавство на Република Македонија е дадена заштита и во однос на фалсификувањето на Еврото и останатите странски валути.

Во Република Македонија согласно Кривичниот законик, во главата на кривичните дела против јавните финансии, платниот промет и стопанството, предвидено е кривично дело фалсификување на пари (член 268). Дејствието на извршување на ова кривично дело се јавува во повеќе облици. Прв облик е правење лажни пари со намера да се пуштат во оптек како вистински, вториот облик е преиначување на вистински пари со намера да се стават во оптек и третиот облик е пуштање во оптек на лажни пари. За наведеното дејствие е пропишана казна затвор во траење од една до десет години. Со истата казна ќе се казни и сторителот од ставот 2, каде е пропишан посебен облик на делото, прибавување на лажни пари со намера да се ставаат во оптек како вистинити.

Предвидено е и квалификуван потешок облик, што се состои во растројство во стопанството на земјата, поради делото од став 1 и став 2, за кое сторителот ќе се казни со затвор најмалку пет години, што значи дека може да го достигне општиот максимум на казнување (во најдолго траење од 15 години), на казната затвор.

Со законот се предвидени и два полесни облици на фалсифкувани пари и тоа: прво, кога лажни пари се примени како вистински, но иако вистински понатаму ќе ги пушти во оптек, и второ, кога сторителот знае дека се направени лажни пари или дека лажни пари се пуштени во оптек, па тоа нема да го пријави. Во овој случај, сторителот се казнува со парична казна или со затвор до три години.

Лажните пари задолжително се одземаат

Што се однесува пак до можноста за екстрадиција на обвинети или осудени лица за овие кривични дела во Република Македонија согласно одредбите од член 502 до член 525 од Законот за кривична постапка (“Службен весник на Република Македонија” бр. 15/97, 44/02, 74/04“), како и членот 2 став 1 и членот 5 од Европската конвенција за екстрадиција на обвинети и осудени лица, односно членот 2 од Вториот дополнителен протокол на Европската конвенција за екстрадиција (“Службен весник на Република Македонија” бр. 32/99), која Република Македонија ја има ратификувано, односно е во сила од 01.11.1999 година, дозволена е екстрадиција за фискални кривични дела.

Во прилог на горенаведеното согласно членовите 118 и 119 од Уставот на Република Македонија, меѓународните договори што се ратификувани во согласност со Уставот се дел од внатрешниот правен поредок и не можат да се менуваат со закон. Меѓународните договори во името на Република Македонија ги склучува Претседателот на Република Македонија, односно Владата на Република Македонија кога тоа е определено со закон.

Кривичниот законик на Република Македонија во членот 269 го санкционира и фалсификувањето на хартии од вредност, а дејствието на делото се состои во изработка на лажни хартии од вредност и преиначување на хартии од вредност, односно употребата на истите како вистински или давањето на употреба на фалсификувани хартии од вредност и директно употребата на истите. За ова кривично дело пропишана е казна затвор од една до десет години, а иста казна е предвидена и за тоа кој што прибавува лажни хартии од вредност со намера да ги пушти во оптек како вистински.

Казна до три години затвор е предвидена и за тоа кој што лажни хартии од вредност што ги примил како вистински ќе ги пушти во оптек или тој кој што знае дека се направени лажни хартии од вредност или дека лажни хартии од вредност се пуштени во оптек, па тоа нема да го пријави.

Лажните хартии од вредност задолжително се одземаат во постапка.

Со овие дела поврзани се и кривичните дела фалсификување на знаци од вредност од член 270 од Кривичниот законик, правање, набавување или оттуѓување средства за фалсификување од член 271; фалсификување на знаци за обележување на стоки, мерки и тегови од член 272, како и фалсификување на исправа од член 378; фалсификување или уништување деловни книги од член 270 од Кривичниот законик и фалсификување на службена исправа од член 361 од Кривичниот законик.

3. Дали националното право обезбедува соодветна надлежност над казнивите дела кои вклучуваат фалсификување на евра и други валути?

Националното право обезбедува соодветна надлежност на кривичните дела кои вклучуваат фалсификување на евра и други валути преку Законот за судовите (“Службен весник на Република Македонија” бр. 36/95, 45/95 и 64/03) со кој се определува судска надлежност за кривичните дела, Законот за кривичната постапка (“Службен весник на Република Македонија” бр. 15/97, 44/02 и 74/04) и Кривичниот законик (“Службен весник на Република Македонија” бр. 37/96, 80/99, 4/02, 43/03 и 19/04).

Согласно Кривичниот законик Фалсификувањето пари (член 268) е кривично дело за кое се гони по службена должност и за стореното на извршителот на делото, може да му се изрече казна затвор од една до десет години, а за квалифициран облик на делото од најмалку пет години.

Види одговор 24_III_02.

4. Дали во националното право постои концепт на кривична одговорност на правните лица за такви видови на кривични дела?

Во Република Македонија концепцијата на кривичната одговорност на правните лица (член 28-а) од Кривичниот законик (“Службен весник на Република Македонија”, бр. 37/96, 80/99, 4/02, 43/03 и 19/04) е прифатена како во поголемиот дел од европските казнени законодавства, со оглед на тоа што статуирањето на казнената одговорност на правните лица станува заедничка карактеристика на реформите во европските казнени законодавства.

Во Глава XXV кривични дела против јавните финансии, платниот промет и стопанството, кај кривичните дела перење пари и други приноси од казниво дело - член 273, издавање чек без покритие и злоупотреба на кредитна картичка - член 274, измама при работење со хартии од

вредност и удели - член 275, криумчарење - член 278 и друго, предвидена е одговорност на правно лице.

Согласно Кривичниот законик (член 28-а) правното лице е кривично одговорно во случаите определени со закон, за определени кривични дела, ако до извршувањето на делото дошло со дејствије или со пропуштање на должен надзор на органот на управување или на друго лице кое било овластено да постапува од името на правното лице, во рамките на неговите овластувања, или кога тоа ги пречекорило своите овластувања заради остварување корист за правното лице.

Кривичната одговорност на правното лице не ја исклучува одговорноста на сторителот на кривичното дело, а за делата определени со закон кривично одговорни се сите правни лица со исклучок на државата. Во однос на странските правни лица законот предвидува нивна одговорност ако делото го сториле на територијата на Република Македонија, без оглед дали имаат свое претставништво или подружница која врши дејност на нејзина територија.

Ова формулирање на условите за одговорност значи определба за теоријата на идентификација, која има рестриктивно значење и е поблиску до начелото на субјективна одговорност на органот на управување или претставникот на правното лице.

Според Кривичниот законик (член 96) за кривични дела на правни лица можат да се изречат следните казни: парична казна, привремена забрана за вршење одделна дејност, трајна забрана за вршење одделна дејност и престанок на правното лице. На правното лице конфискуваниот имот и имотна корист прибавени со кривично дело на правното лице соодетно се применуваат одредбите од членовите 98 до 100 Кривичниот законик на Република Македонија.

Доколку од правното лице не може да се конфискува имот или имотна корист бидејќи тоа престанало да постои пред извршување на конфискацијата, основачот или основачите на правното лице, односно акционерите или содружниците кај трговското друштво, солидарно ќе се обрзат да платат паричен износ што одговора на прибавената имотна корист.

Во случај на одземање предмети од правното лице соодветно се применуваат одредбите од член 101-а од Кривичниот законик, односно, правните последици од осудата што се надоврзуваат на осудите за определени кривични дела може да настапат само кога за кривичното дело на сторителот му е изречена казна затвор.

Во Кривичниот законик при одмерување на казната на правното лице судот ќе го земе предвид билансот на состојбите и билансот на успехот на правното лице, видот на дејноста и природата и тежината на извршеното дело, кривичната одговорност на правните дела кај кривичните дела од организиран криминал и измама е содржана во повеќето кривични дела од овој вид за кој е предвидена парична казна.

Во Законот за кривичната постапка, предвидена е глава која се однесува на постапката спрема правните лица, а особено постапка за утврдување на кривичната одговорност и изрекување на казни и други мерки на правните лица како сторители на кривични дела, а доколку со одредбите од оваа глава не е поинаку определено во постапката спрема правни лица соодветно се применуваат одредбите од Законот за кривичната постапка.

Исто така, во нашиот правен систем е предвидена прекршочна одговорност на правните лица според Законот за прекршоци, заснована врз истите начела на претпоставена одговорност.

5. Дали Вашата земја, со цел утврдување повторување на кривичните дела, ги признава казните изречени во други земји членки на ЕУ за овој вид на криминал?

Во Кривичниот Законик на РМ ("Службен весник на Република Македонија", бр. 37/96, 19/04) експлицитно не е регулиран статусот на странските пресуди како основ за поврат. Сепак, судската практика на странските казнени пресуди признава дејство на судски антецеденти кај

повратот и одмерувањето на казната на сторителот на ново кривично дело. Странската судска пресуда се признава како основ за поврат под услов на двојна инкриминација т.е. само во однос на кривични дела што и во нашиот Кривичен законик се предвидени како кривични дела.

Според чл. 39 ст.4 од Кривичниот законик на РМ, повратот е факултативна отежнувачка околност што значи дека на повратникот му се одмерува казна во границите пропишани со законот, со тоа што повратот влијае изречената казна да се определи близу до горната граница на законски пропишаната казна.

Понатаму, во Законот за кривичната постапка ("Службен весник на Република Македонија" број 15/97 , 44/02 и 74/04). во Главата XXX уредена е постапката за давање меѓународна правна помош и извршување на меѓународни договори во кривично правните предмети и од овој вид криминал.

Согласно член 505 домашните судови можат да ја прифатат молбата на странскиот орган со која се бара извршување на кривична пресуда на странски суд или на меѓународен суд ако е тоа определено со меѓународен договор или ако постои реципроцитет или ако санкцијата ја изрече и домашниот суд според Кривичниот законик.

Надлежниот суд донесува пресуда во совет составен од тројца судии. За седницата на советот ќе се извести јавниот обвинител и бранителот. Месната надлежност на судот се определува според последното живеалиште на осуденото лице во Република Македонија - според местото на раѓање. Ако осуденото лице немало живеалиште, ниту е роден во Република Македонија, Врховниот суд на Република Македонија ќе определи еден од стварно надлежните судови пред кои ќе се спроведе постапката.

Во изреката на пресудата судот ќе ја внесе целосната изрека и називот на судот од странската пресуда и ќе изрече санкција соодветна со казна која ја изрекот странски суд. Во образложението на пресудата ќе се изнесат причините со кои се раководел при изрекувањето на санкцијата.

Против пресудата можат да изјават жалба јавниот обвинител и осудениот или неговиот бранител. Ако странскиот државјанин осуден од домашен суд или лицето овластено со договор поднесе молба до првостепениот суд осудениот да ја издржува казната во својата земја, првостепениот суд ќе постапи по меѓународен договор.

Извршувањето на пресудата на меѓународниот суд се врши според меѓународниот договор за неговото основање ратификуван во согласност со Уставот на Република Македонија.

Кривичниот совет од месно надлежниот првостепен суд, со пресуда ја потврдува автентичноста и извршноста на пресудата на меѓународниот суд и го определил начинот на извршување на санкциите и другите мерки.

6. Дали имате формално одредено национална централна канцеларија одговорна за фалсификување на валути во согласност со член 12 од Женевската конвенција од 1929 и Регулативата 1338/2001?

Во Република Македонија не постои формално одредено национална централна канцеларија одговорна за фалсификување на валути согласно член 12 од Женевската конвенција од 1929 год. и Регулативата 1338/2001, но и покрај тоа, во државата точно се одредени институциите што се одговорни за централизација и обработка на информации што се однесуваат на фалсификување на банкноти и монети и надлежностите во однос на истрагата, превенцијата и казнувањето. Имено, Народна банка на Република Македонија е одредена за техничка анализа и централно собирање и обработка на информации за фалсификувани новчаници и ковани пари на денарот, а Министерството за внатрешни работи на Република Македонија е надлежно за техничка анализа на фалсификувани евра и останати странски валути и ковани пари. Ова Министерството односно Одделот за криминалистичка полиција е надлежен да води евиденција за сите регистрирани фалсификувани банкноти на денарот, еврото и другите

странски валути и ковани пари и за извршителите на кривични дела во врска со фалсификувањето на валути, да ги информира ИНТЕРПОЛ и другите земји за појавите на фалсификати на пари и да ги преземе сите потребни мерки во борбата и спречувањето на фалсификувањето на валути.

Ј. ДРОГА

1. Ве молиме да наведете информации за законите или други прописи кои го регулираат ова подрачје како и за нивната усогласеност со соодветните меѓународни конвенции

Во согласност со принципите на УНГАСС, со Спогодбата за стабилизација и асоцијација и Националната програма за борба против дрогата и илегалната трговија со дрога, Владата на Република Македонија презема активности за хармонизација на националното законодавството со ЕУ *acquis* за дрогите.

Република Македонија ги има ратификувано Единствената конвенција за наркотични дроги (1961), Протоколот за дополнување на Единствената конвенција за наркотични дроги (1972), Конвенцијата за психотропни супстанции (1971) и Конвенцијата на Обединетите нации за контрола на незаконската трговија со наркотични дроги и психотропни супстанции (1988)

Правната рамка за спречување и контрола на наркотичните дроги, психотропните супстанции и прекурзори е определена во следниве национални закони:

- Закон за производство на наркотични дроги (“Службен лист на СФРЈ”, 13/91), преземен како Републички пропис, со член 5 од Уставниот закон за спроведување на Уставот на Република Македонија)
- Закон за контрола на прекурсори (“Службен весник на Република Македонија”, бр. 37/04),
- Закон за определување на органи за вршење одредени работи во областа на производството и прометот со наркотични дроги (“Службен весник на Република Македонија”, 21/83)
- Одлука за список на опојни дроги (“Службен лист на СФРЈ”, 70/78, 14/81, 39/82, 28/85, 10/87, 53/88, 2/89 и 7/90)
- Закон за лековите, помошните лековити средства и медицински помагала (“Службен весник на Република Македонија”, бр. 21/98)
- Одлука за список на опојни дроги што смеат да се пуштаат во промет за медицински и ветеринарни намени (“Службен лист на СФРЈ”, бр. 70/78, 52/83 и 47/85).

Кривичниот законик на Република Македонија (“Службен весник на Република Македонија” бр. 37/96, 80/99, 4/02, 43/03 и 19/04) во глава 21 Кривични дела против здравјето на луѓето ги инкриминира дејствијата кои со оглед на обемот, масовноста и начинот на загрозување можат да имаат тешки последици по здравјето на однапред неопределен број на луѓе. Злоупотребата на дрогата е инкриминирана со кривичните дела неовластено производство и пуштање во промет наркотички дроги, психотропни супстанции и прекурсори (член 215) и овозможување на употреба на наркотични дроги и прекурсори (член 216).

Со одредбата од член 215 од Кривичниот Законик, се инкриминираат дејствијата со кои неовластено се произведува и пушта во промет наркотични дроги, психотропни супстанции и прекурсори. Делото може да биде извршено од страна на секое лице. За сторителите на сите облици на ова кривично дело е пропишана казна затвор од една до 10 години. Со оваа одредба се предвидува и ослободување од казна на сторител на делото, со исклучок на

организаторот, кој ќе го открие делото или битно ќе придонесе за негово откривање. Во овој член е пропишано задолжително одземање на наркотичните дроги, психотропните супстанции и прекурсорите, како и подвижните или недвижните предмети употребени за нивно правење, пренесување или растурање.

Делото од член 216 од Кривичниот законик, се извршува со наведување, давање, ставање на располагање простории или на друг начин овозможување на друго лице да употребува наркотишни дроги. За сторителите на сите облици на ова кривично дело е пропишана казна затвор од три месеци до пет години.

Прашањето за конфискација на имот и имотната корист, е регулирано со одредбите од член 97-100 од Кривичниот законик на Република Македонија (“Службен весник на Република Македонија” бр. 37/96, 80/99, 4/02, 43/03 и 19/04).

Согласно член 97 од Кривичниот законик, е определено дека никој не може да ја задржи непосредната или посредната имотна корист прибавена со кривично дело. Имотната корист ќе се конфискува со судска одлука со која е утврдено извршување на кривично дело под услови определени со Кривичниот законик. Одлука за конфискација судот може да донесе и кога од фактички или правни пречки не е можно водење на кривична постапка спрема сторителот на казненото дело. Под услови определени со ратификуван меѓународен договор, конфискуваниот имот може да биде вратен на друга држава.

Согласно член 98 од сторителот ќе се конфискува имотната корист прибавена со кривично дело што се состои од пари, подвижни или недвижни предмети од вредност, како и секоја друга сопственост, имот или актива, материјални или нематеријални права, а ако нивната конфискација не е можна на сторителот ќе му се конфискува друг имот што одговара на прибавената имотна корист.

Имотна корист се конфискува и од трети лица на кои е пренесена без соодвеен надоместок, ако не знаеле, а биле должни и можеле да знаат дека е прибавена со кривично дело.

Законот за кривичната постапка (“Службен весник на Република Македонија” бр. 15/97, 44/02 и 74/04), востановува посебни одредби за примена на специјалните истражни мерки (членовите 142-б, 142-в, 142-д и 142-ф), што се во согласност со европските барања за примена на современите мерки неопходни во откривањето, гонењето и пресудувањето на сторителите на кривичните дела, а посебно на делата на организираниот криминал, корупцијата, перењето на пари и други тешки форми на криминал.

Во Главата XVIII – Истражни дејствија од Законот за кривичната постапка (“Службен весник на РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА” бр. 15/97, 44/02 и 74/04), со новите одредби (членовите 202, 203-а, 203-б, 203-г и 207) се предвидува постапката за примената на мерката привремено обезбедување на имот или средства кои се во врска со кривичното дело, а која се однесува на привремено замрзнување, заплenuвање, задржување на фондови, банкарски сметки, финансиски трансакции или приноси од кривично дело.

Овие нови законски решенија се имплементирани и усогласени со ратификуваните конвенции од оваа област, Конвенцијата за перење пари, заплена и конфискација на имотната корист прибавена со кривично дело (Службен весник на Република Македонија, бр.58/99); Конвенцијата на ООН против транснационален организиран криминал (Палермо Конвенцијата) со Протоколите (Службен весник на РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА, бр.70/04) и Конвенцијата на ОН против незаконит промет на дрога и други психотропни супстанции и прекурсори (Виенската конвенција).

Законот за јавното обвинителство (“Службен весник на Република Македонија” бр. 38/04) ја регулира постапката за ефикасно откривање и гонење на сторителите на кривичните дела поврзани со организираниот криминал и корупцијата. Согласно член 29 во рамки на Јавното обвинителство на Република Македонија се основа посебно Одделение специјализирано за борба против организираниот криминал и корупцијата. Во функција на ефикасност во кривичниот орган, со овој закон се зајакнува соработката на надлежните органи, при што е утврдено дека во

постапката јавниот обвинител може да побара одделни работници на Министерството за внатрешни работи и други надлежни органи (царина, финансиска полиција и др.) да му бидат ставени на располагање во остварувањето на својата функција (член 21).

2. Кои се главните насоки на политиката на вашата земја во борбата против дрога?

Стратешка определба на Република Македонија е осовременување на постоечкото законодавств во оваа област, со цел негово усогласување со Европската регулатива и научните достигнувања. Определба е и осовременување на постоечката инфраструктура за борба против нелегалната трговија со дрога; континуираната едукација на кадрите, задолжени за борба против нелегалната трговија со дрога; преземањето на инфоРепублика Македонијаативно-пропагандни, превентивни и репресивни мерки.

Во 1996 година, Владата на Република Македонија, донесе Национална програма за сузбивање на злоупотреба на дрогата и недозволената трговијата со дрога (Службен весник на Република Македонија број 35/96), чии цели се:

- Усогласување на легислативата со барањата на конвенциите на ОН за контрола на дрогата,
- Формирање на Меѓуресурска државна комисија за борба против илегалното производство, трговија и злоупотреба на дрогата
- Создавање централен информативен систем за дрогата и злоупотребата на дрогата,
- Јакнење на институционалните капацитети;
- Развивање програми за лекување, рехабилитација и општествена реинтеграција на корисниците на дрога врз основа на зголемена партиципација на заедницата,
- Подобрување на оперативните способности на органите за спроведување на законот преку обука и подобрување на опремата и зголемување на партиципацијата на заедницата во превентивните програми.
- Основање на мрежи од совети на општинско ниво со учество на локалната управа, полицијата, судството, здравството, образованието, образовните организации и приватниот сектор во поглед на формулирањето на соодветни локални превентивни програми,
- Информативни активности насочени кон подигнување на свеста против злоупотребата на дрогата.

Согласно Програмата, Владата на Република Македонија во 1998 година формира Државна меѓуресурска комисија за борба против недозволеното производство, трговија и злоупотреби на дроги. Таа пофготвува Програма за контрола на недозволеното производство и трговија со наркотични супстанции и прекурсори и превенција на злоупотреба на дрогата и ја поднесува на Владата.

Основни цели на Комисијата се намалување на достапноста и намалување на побарувачката на наркотични дроги и психотропни супстанции. Основни приоритети на програмата се: меѓуресурска координација и соработка на органите и агенциите за контрола и репресија, координација на активностите за рано откривање, лекување и рехабилитација на лицата што употребуваат дроги и превентива на ширењето на заразни болести кај нив, координација на активностите за социјална интеграција на лицата кои употребуваат дроги, како и на активностите од областа на воспитанието и образованието. Комисијата врши активности од областа на информирањето, меѓународната соработка и соработка со невладините и други организации.

3. Кои се најважните мерки кои се користат? Како функционира координацијата помеѓу органите надлежни за спроведување на законите? Дали постои јасна распределба на задачите и координација:

а) помеѓу органите одговорни за намалување на побарувачката на дрога.

б) помеѓу надлежните органи вклучени во намалувањето на понудата на дрога.

Република Македонија, во борбата против злоупотребата на наркотички дроги се води од потребата за избалансирани мерки и активности за смалување на понудата на дрога и на побарувачката на дрога. На репресивен план, Министерството за внатрешни работи и Царинската управа преземаат континуирани мерки и активности за попречување на меѓународните илегални криминални групи за транзит на дроги и психотропни супстанции и прекурзори како и за дистрибуција на дроги и психотропни супстанции на нарко пазарот во земјата.

Меѓуресорската државна комисија за борба против недозволеното производство, трговија и злоупотреба на дрога е надлежна за остварувањето на хоризонталната координација на активностите на министерствата на Владата на Република Македонија за контрола на дрогата. Комисијата е составена од претставници на ресорните министерства (Министерството за внатрешни работи, Министерството за правда, Министерството за здравство, Министерството за образование, Министерството за труд и социјална политика, Агенција за млади и спорт, Министерство за земјоделство, шумарство и водостопанство). Таа истовремено ја координира соработката со меѓународните организации за контрола на дрога. Националната програма за сузбивање на злоупотребата на дрога и недозволената трговија со дрога како и Програмата за контролата на недозволеното производство и трговија со дрога, психотропни супстанции и прекурзори и за превентива на злоупотребата на дроги и психотропни супстанции ги определуваат главните мерки и задачи на сите субјекти во Република Македонија одговорни за реализирањето на активностите за намалување на побарувачката и достапноста на дрога.

На превентивен план Министерството за образование и наука, Министерството за здравство и Министерството за труд и социјална политика согласно своите законски обврски и годишни програми за работа- превземаат мерки за информирање и едукација на младите и останатото население во земјата, за лечење, рехабилитација и ресоцијализација на лицата кои употребуваат дроги.

Органите за спроведување на законот врз основа на законските овластувања ги реализираат обврските на гонење на криминалот поврзан со дрогата. Покрај тоа, тие учествуваат во реализација на мерките за ресоцијализација на лицата зависни од дрога со доследна примена на алтернативните мерки на казнувањето.

а) Координација помеѓу органите одговорни за намалување на побарувачката на дрога.

Меѓуресорската комисија во својата програма го дефинира подрачјето на дејствување на субјектите носители на реализација на програмските активности за превентива на употребата и злоупотребата на дроги и психотропни супстанции.

Министерството за здравство и Министерството за труд и социјална политика, ги реализираат активностите за рано откривање, лекување и рехабилитација на лицата што употребуваат дроги, како и активностите за превентива од ширењето на Хепатитис и СИДА.

Министерството за труд и социјална политика изготвува програма на активности за социјална интеграција на лицата што упогребуват дроги и истите ги реализира во соработка со невладини организации активни на овој план.

Министерството за образование во наставните програми во основното и средното образование вгради програмски активности за едукација на младите во врска со опасностите и последиците од употребите на дроги.

Заради натмошно подобрување на меѓуресорската координација и соработка, како и заради зголемување на ефикасноста на останатите активности, меѓуресорската комисија ќе изготви Национална стратегија за контрола на дрога.

б) Распределба на задачите и координација помеѓу надлежните органи вклучени во намалувањето на понудата на дрога

Министерството за внатрешни работи во рамките на своите законски надлежности за попречување и сузбивање на илегалната трговија со наркотички дроги, психотропни супстанции и прекурсори постојано соработува и ги координира своите активности со Министерството за финансии-Царинска управа на Република Македонија, Министерството за здравство и Министерството за земјоделие. Со оглед на тоа што Министерството за внатрешни работи и Царинската управа се основни носители на мерките за смалување на понудата на дроги соработката се одвива преку директни контакти меѓу специјализираниот Сектор за НТ со дрога во Криминалистичката полиција во МВР и Царинската управа, преку размена на информации и изведување на заеднички оперативни мерки и активности.

Со Меморандумот за соработка потпишан на 18 ноември 2004 година меѓу Министерството за внатрешни работи и Министерството за финансии подетално се регулираа меѓусебната соработка на службите за спроведување на законот во рамките на двете министерства во борбата против криминалот. Притоа, се утврдуваат областите од заеднички интерес заради избегнување на преклопување или дуплирање на материјалните или човечки ресурси, се изградува систем на континуирано договарање во случаи од заедничка надлежност, се утврдува постапка за размена и заштита на оперативни податоци и разузнавачки сознанија и се утврдуваат критериуми за користење на податоци од базите на податоци во двете министерства.

Соработката континуирано се остварува и со јавното обвинителство и истражните судии во случаите на илегална трговија со дроги при што се постигнува задоволувачко ниво на содејство во превземањето на активностите.

4. Како функционира соработката и размената на информации со другите државни тела? Дали постојат меморандуми за разбирање или взаемни договори помеѓу различните служби за спроведување на законите чија одговорност е да се справат со понудата на дрога? Дали постојат слични договори со релевантни индустрии? Ако има, ве молиме да наведете детали.

Согласно Националната програма за сузбивање на злоупотреба на дрогата и недозволената трговија со дрога („Службен весник на Република Македонија“ број 35/96) формирана е Меѓуминистерска координативна комисија при Владата на Република Македонија за следење и контрола на активностите сврзани со спречување на употребата на дрогата и илегалната трговија со дрога. Во работата на Комисијата учествуваат претставници од сите министерства кои имаат надлежност во смалување на понудата и побарувачката на дрога, при што се разменуваат податоци и информации и се надополнуваат одделните акциони програми на министерствата.

Министерството за внатрешни работи ги координира своите активности и со Министерството за образование, труд и социјална политика и Министерство за здравство кои се надлежни за намалување на побарувачката на дроги и за третманот, рехабилитацијата и реинтеграцијата на лицата кои злоупотребуваат дроги.

Секторот за Недозволена трговија со дрога во Министерство за внатрешни работи соработува со инспекторите од Министерството за земјоделие, шумарство и водостопанство пред се во контролата на легалните засади на афион и во откривањето на илегалните насади на афион и канабис сатива, а со Министерството за здравство во контролата на прекурсорите како и попречувањето на пренасочувањето на легалните дроги во илегални цели, преку заеднички контроли на аптеките и фармацевтската индустрија. Секторот учествува во едукативните

програми на Министерството за образование и Агенцијата за спорт и млади со одржување на предавања и презентирање на негативните последици од употребата на дроги врз младите односно опасностите од нивна криминализација и асоцијализација.

Министерството за внатрешни работи преку Секторот за недозволена трговија со дроги во рамките на соработката истата најблиску ја остварува со Министерство за Финансии односно Царинската управа со тоа што од Август 2004 година се одржуваат редовни состаноци, помеѓу Секторот, Гранична полиција, Секторот за контроли и истраги при Царинската управа, во соработка со ЕУРОПОЛ - "Проксима" и САFAO- МАК-мисијата. Целта на состаноците е подобрување- олеснување на меѓусебната соработка, скратување на процедури за размена на информации и олеснување на меѓусебната координација на оперативно ниво.

Министерството во рамките на своети надлежности соработува и со невладини организации кои работат во оваа област како и со медиумите преку континуирано информирање Република Македонијаирање за движењето на состојбите во криминалот со дрога, трендови и за актуелна состојба со злоупотреба на нови видови дроги.

Во моментот не постојат меморандуми за разбирање или взаемни договори помеѓу различните служби за спроведување на законите чија одговорност е да се справат со понудата на дрогата, но во тек се активности за изготвување на такви акти со советените служби.

Во Република Македонија не се склучени ниту договори со релевантни индустрии кои се занимаваат со производство на дроги, психотропни супстанции и прекурсори.

5. Како стојат работите во врска со соработката на меѓународно ниво (Официери за врска)?

Министерството за внатрешни работи во борбата против криминалот со дрога во рамките на своите надлежности развива широка меѓународна соработка со полициите од Балканскиот регион, Европа и пошироко. Владата на Република Македонија досега потпиша, а Собранието ратификува шест договори за соработка во борбата против тероризмот, организираниот криминал, недозволената трговија со наркотични дроги, психотропни супстанции и прекурсори со Турција (ратификуван во 1992 год.), Романија (ратификуван во 2004 год.), Република Албанија (ратификуван во 1992 год.), Бугарија (ратификуван во 2003 год.), Словенија (ратификуван во 1995 год.) и Хрватска (ратификуван во 1997 год.). Покрај тоа, Република Македонија има склучено и спогодби со Руската Федерација, Република Франција, Украина и Република Црна Гора. Во постапка на потпишување се договори со Швајцарија и Унгарија.

Полициската соработка со други земји се остварува преку офицерите и каналите на Интерпол, офицерите за врска на СЕКИ Регионалниот центр за борба против прекуграничниот криминал (Иницијатива за соработка на Југоисточна Европа) и офицери за врска назначени во Република Македонија од трети земји.

Република Македонија има свои претставници од Царинската управа и Министерството за внатрешни работи како офицери за врска во седиштето на СЕКИ Регионалниот центр за борба против прекуграничниот криминал во Букурешт-Романија, додека во Република Македонија има постојани офицери за врска на Бугарија, Грција и Франција, а има воспоставено соработка и со офицери за врска од Скандинавските земји, САД (Агенцијата за борба против дрога ДЕА), Герепублика Македонијаанија чии седишта се наоѓаат во соседните земји. За детали види 24_G_10)

Меѓународната соработка се одвива и преку ИНТЕРПОЛ и на оперативно ниво каде што Министерството за внатрешни работи има остварено контакти и реализирано успешни оперативни акции со соодветните служби на Бугарија, Хрватска, Словенија, Австрија, СР Германија, Холандија и Р Турција.

6. Како соработувате со меѓународните тела кои работат со дрога, како што се UNODC (Канцеларија на ОН за дрога и криминал), INCB (Меѓународен тело за контрола на дрога), Комисија за наркотични дроги, Помпиду групата, СЗО и тн.?

Република Македонија, како учесник на главните меѓународни инструменти за борба против дрогите, е вклопена во меѓународниот систем на следење и известување за настаните и активностите поврзани со контролата на дрогите.

Во овие активности се вклучени надлежните органи на Република Македонија, а координацијата на оваа соработка се остварува преку Меѓуресорската комисија, како и Министерството за надворешни работи.

Оттаму, Република Македонија е обврзана да доставува редовни извештаи за имплементацијата на конвенциите до **Меѓународниот борд за контрола на наркотиците (INCB)**. Во поднесувањето на бараните информации и пополнување на прашалниците на INCB се вклучени неколку институции. Министерството за здравство доставува податоци за извозот и увозот на наркотични дроги и психотропни супстанции, подготвува годишни статистички извештаи за производството, потрошувачката, складиштењето, извозот и увозот на наркотични дроги и психотропни супстанции, а го подготвува и делот од годишните прашалници на ОН - дел I и II за злоупотребата на дрога. Министерството за внатрешни работи води Национален регистар за корисници на дрога, а располага и со податоци за престапи поврзани со дрогата и недозволената трговија со дрога, заплената на дрога и со тоа поврзаните лишувања од слобода. Околу прашалниците на ОН, МВР поднесува податоци во делот III за недозволената понуда на дроги и заедно со Царинската управа одговара на прашалниците на ОН во делот на своите надлежности. Министерството за правда поседува податоци за престапите поврзани со дрогата, а ги подготвува податоците за вториот дел од годишните прашалници на ОН за легислативните и административните мерки.

Поинтензивната соработка со **УНДЦП- Програмата на ОН за контрола на дрогата**, започна во 1997,1998 година. Соработката се одвива преку конкретни проекти што имаат за цел јакнење на институционалните капацитети на Министерството за внатрешни работи и Царинската управа, јакнење на контролата на граничните премини во Република Македонија, обука на персонал, студиски посети, обезбедување литература, прирачници, методолошки упатства, како и поддршка на невладиниот сектор.

Во 1998 година заедничкиот проект на УНДЦП и ФАРЕ - “Јакнење на капацитетите за контрола на дрогата во Република Македонија” помогна за хаонизирање на македонското законодавство со меѓународните стандарди за решавање на проблемот со дрогата. Овој проект се надоврза на меѓународните напори за јакнење на националните капацитети за имплементација на законите од оваа сфера во Југоисточна Европа.

Во март 1999 година започна заеднички проект на УНДЦП и програмата ФАРЕ за јакнење на полициските капацитети во ЈИЕ - сузбивање на криумчарењето на дрогата помеѓу Република Македонија, Бугарија и Романија. Овој проект заврши во декември 2002 година, а се однесуваше на зголемување на националните капацитети за контролата на граничните премини за спречување на криумчарењето на дрога по воздушен (аеродромите во Република Македонија, Бугарија, Романија), воден и копнен пат; развој на национални ситеми за прибирање разузнавачки податоци и анализа за помош во кривичните истраги; организирање координирани, контролни мерки и хармонизирање на капацитетите за откривање дрога на патните гранични премини меѓу Бугарија и Македонија за да се прекине криумчарењето на хероин (по т.н. Балканска рута).

До крајот на оваа година ќе биде финализиран уште еден регионален проект на UNODCCP за сузбивање на криумчарењето на дрога. Освен Македонија проектот ги опфаќа и БиХ, Бугарија, Хрватска, Романија, Словенија и СиЦГ. Проектот треба да обезбеди помош за јакнењето и унапредувањето на националните капацитети за собирање и анализа на разузнавачки инфоРепублика Македонијааации околу главните истраги поврзани со криумчарење на дрога во

спомнатите седум земји. Доколку во односите земји не постојат посебни одделенија за разубавање поврзани со дрогата, со помош на проектот е предвидено, да се воспостават такви структури, да се обучат и опремаат со база на податоци и аналитички софтвер што е напoлно компатибилен со стандардите на Еуропол и на Интерпол.

Во рамки на соработката меѓу Република Македонија и UNODC во подготовка има нови проекти, како на пример националниот проект за обука на царински кучиња за откривање на дрога и регионален проект за ХИВ/СИДА.

Од 1999 година УНДЦП формираше Подрачна канцеларија за операции во Софија, Бугарија, која иницијално ги покриваше и активностите во Република Македонија, а подоцна ги прошири своите надлежности во останатите земји од регионот- тогашна СРЈ, Хрватска, БиХ и Словенија. Кон Подрачната канцеларија во Софија е приклучена мрежа од искусни национални проект офицери во Тирана, Сараево и во Скопје.

Во работата на **Комисијата за наркотични дроги (CND)** во Виена учествуваат македонските претставници од Министерството за надворешни работи, Министерството за внатрешни работи и од Меѓуресорската државна комисија за контрола на дрогата. Република Македонија беше членка на CND во периодот од 2000-2003 година.

Република Македонија не е членка на **Помпиду групата**, меѓувладино тело на Советот на Европа во кое членуваат 34 земји. Министерството за надворешни работи подготвува предлог до Владата на Република Македонија да донесе одлука за пристапување во членство на Помпиду групата. Се очекува оваа одлука да биде донесена во 2005 г.

Соработката со Европската комисија се реализираше преку имплементација на неколку ФАРЕ програми во рамките на ФАРЕ мултикорисничката програма за дроги. Македонија учествуваше во имплементација на проектите „Информационен систем за дрогите и информациона мрежа“, „Техничка помош за намалување на побарувачката на дрога – субрегионална програма“, ФАРЕ проектот за прекурсори, фаза 4 и 5 и Фаре Проектот за синтетички дроги.

Соработката со **Светската здравствена организација** се одвива преку Министерството за здравство.

Во 2000/2001 год. започна со реализација Заедничкиот проект на Министерството за здравство на Република Македонија, СЗО и УНИЦЕФ-“ Децентрализација на службите за превенција и третман на злоупотреба на дроги, во насока на подобрување на третманот на лицата зависни од дроги и превенција на ХИВ меѓу истите“. Со проектот беше планирано отварање на регионални центри, но во истото не се успеа поради бројни субјективни и објективни потешкотии.

Во декември 2003 год. Владата на Република Македонија потпиша двегодишен договор за соработка, за периодот 2004/2005 год, со Регионалната канцеларија на СЗО за Европа. Со договорот се планира поддршка за развивање и подобрување на проекти од областа на здравството. Планираните активности се собрани во три клучни сегменти: обезбедување на здравствени услуги (стручно технички интервенции во земјата), развој на инфраструктурата во здравствениот систем и здравствена политика и други раководни елементи. За една од приоритетните активности се планира поддршка за отварање на нови служби за третман на лица зависни од опијатни дроги.

Владата на Република Македонија, преку Министерството за здравство, во септември 2004 год. со Глобалниот фонд за борба против СИДА, потпиша двегодишен договор на програмата “Градење на Координиран одговор против ХИВ/СИДА, број на грантот МКД-304-Г01-Х”. Во делот Превенција на ХИВ трансмисија меѓу интравенски корисници на дрога планирано е подобрување и поголема достапност на Програми со субституциона терапија за интравенски корисници на дрога, преку отварање на 4 нови центра во следните 2 години.

7. Дали имате општи насоки во борбата против трговијата со дрога?

Во напорите за сузбивање на нелегалната трговијата со дрога се преземаат превентивни и репресивни мерки.

Надлежните органи за контрола на дрогата, Министерството за внатрешни работи и Царинската управа преземаат континуирани оперативни активности за намалување на понудата на дрога и растурање на криминалните грпки поврзани со недозволената трговија на дрога по „Балканскиот пат“.

Борбата против недозволената трговија со дрога се заснова на следниве закони: Кривичниот закон на Република Македонија („Службен весник на Република Македонија“, бр. 37/96, 80/99, 4/02, 43/03 и 19/04), Законот за кривичната постапка („Службен весник на Република Македонија“ бр. 15/97), Законот за Јавното обвинителство („Службен весник на Република Македонија“, бр. 38/04) и Законот за прекурсори („Службен весник на Република Македонија“, бр. 37/04) Имено,

Главните цели во областа на намалувањето на достапноста на дрогата се континуирана реализација на оперативните методи (стратешки и оперативни анализи на информации: истражни постапки и прибирање, анализа, размена и ширење на податоци и информации за заплена на дрога; унапредување на прекуграничните безбедносни мерки, воспоставување на ефикасна межуресурска соработка меѓу полицијата, царинските служби и судството; решителна акција против поединците и криминалните групи, вклучувајќи ја конфискацијата на средствата, користење на техниката на контролирана испорака и други специјални истражни методи, развивање на меѓурегионалната соработка меѓу органите за спроведување на законот, редовна размена на информации со ЕВРОПОЛ и ЕВРОКАСТОМС; соработка со органите и телата на ООН и со други полициски организации како ДЕА и БКА.

8. Дали постои соодветен и доволен административен капацитет за борба против кривичните дела поврзани со дрога?

Согласно усвоената Стратегија и Акциски план за реформа на полицијата, се формира Оддел за организиран криминал со специјализиран Сектор за борба против недозволената трговија со дрога. Секторот има 29 извршители, од кои 20 во централните служби и 9 деташирани во подрачните Сектори за внатрешни работи. Во рамките на Секторот постојат две одделенија: одделение за недозволена трговија со опијати, кокаин и канабис и Одделение за недозволена трговија со синтетички дроги, психотропни супстанции и прекурсори.

Еден дел од извршителите имаат посетувано обуки и семинари од областа на борбата против дрогата, организирани од страна на Сојузната служба на Герепублика Македонија- БКА, Американската агенција- ДЕА, Француската и Британската служба како и Академијата на ФБИ (FBI) - ILEA во Будимпешта.

Исто така, во Секторот за истраги при Царинската управа, најнепосредно на проблемот со дрога работат 6 извршители и 4 водичи на службени кучиња за откривање на дрога, и истите имаат поминато обука за дрога- основна и специјализирана- во организација на САFAО - МАК мисијата, Бугарската царинска служба, Турската амбасада во Република Македонија во соработка со TADOK - Република Турција (Меѓународна академија за борба против дроги и организиран криминал), царинската служба на Република Германија и во Академијата на ФБИ (FBI) - ILEA во Будимпешта.

Со Законот за Полициската академија („Службен весник на Република Македонија“, број 40/03) се исполнети и сите правни претпоставки за континуирана обука на кадри за потребите на Министерството за внатрешни работи и други органи.

Се очекува натамошно унапредување на капацитетот со активирање на специјалните истражни техники, по создавањето на формално-правна основа во Законите за заштита на сведоци и Законот за следење на комуникации, кои се во собраниска процедура.

9. Кои се релевантните структури и овластувањата на полицијата, царинските служби и правосудните органи? Ве молиме образложете го нивното функционирање при секојдневното работење.

Во Република Македонија релевантни структури кои се задолжени за непосредно превземање на мерки и активности во борбата против недозволената трговија со дроги, психотропни супстанции и прекурсори се Секторот за недозволена трговија со дрога при Министерството за внатрешни работи и Секторот за контрола и истраги при Царинската управа на Министерството за финансии.

Во рамките на Одделот за Криминалистичка полиција на Министерството за внатрешни работи, систематизиран е Сектор за недозволена трговија со дроги, а во подрачните единици на Министерството за внатрешни работи систематизирани се Одделение за недозволена трговија во Секторот за внатрешни работи Скопје а во останатие Сектори за внатрешни работи Отсеци за недозволена трговија.

Овластувањата на овластените службени лица кои во секојдневното работење превземаат мерки и дејствија, за попречување на кривичните дела од областа на нелегалната трговија со дрога, психотропни супстанции и прекурсори, произлегуваат од Законот за внатрешни работи („Сл.весник на РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА„ бр. 19/95, 55/97, 38/02, 33/03 и 19/04), Правилникот за вршење на работите на Мнистерството за ванатрешни работи („Службен весник на Република Македонија“ „„ бр.12/98 и 15/03) и Законот за кривична постапка („Сл.весник на РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА„ бр.15/97, 44/02 и 74/04):

- легитимирање на лица заради проверка или утврдување на идентитетот,
- повикување на граѓани со писмена покана заради собирање потребни известувања,
- барање на потребни известувања од граѓани,
- преглед на превозни средства, лица и багаж ,
- пренасочување, насочување или ограничување движење на лица и превозни средства,
- влегување во туѓ дом или просторија со претходно легитимирање и презентирање на судска одлука односно наредба,
- обезбедување на местото на настанот и вршење на увид,
- трагање по лица и предмети заради пронаоѓање и фаќање на сторители на кривични дела поврзани со недозволена трговија со дрога, психотропни супстанции и прекурсори, пронаоѓање на предмети што се во врска со такви кривични дела и собирање на податоци за лица или предмети.

Во прибирањето на сознанија и превземање на конкретни мерки и дејствија во борбата против дрогата, овластените службени лица од Секторот секојдневно соработуваат со унифоРепублика Македонијаираните службени лица. За подобрување на нивните познавања во борбата против дрогата Министерството во соработка со ОБСЕ за Република Македонија од 2002 година до сега пеРепублика Македонијаанентно организира тродневни курсеви на тема „Идентификација на дроги, правна процедура и вршење на претреси„.

Во делот на превенцијата Секторот и подрачните организациони единици превземаат активности за запознавање на учениците во средните и основните училишта со опасностите од користењето на дрогата, со организирање на разни предавања, трибини и разговори, а исто така во содејство со унифоРепублика Македонијаираната полиција превентивно работи на спречување на собирање на лица на отворени простори, напуштени објекти или организирани манифестации, кои имаат намера да злоупотребуваат односно продаваат дроги, а со постојана контрола над истите.

Царинската Управа е орган на државната управа во состав на Министерството за финансии.

За сузбивање на криумчарење на дроги на централно ниво надлежен е Секторот за контрола и истраги при Царинската управа.

Овластувањата на Царинската управа се утврдени со Законот за Царинската управа (“Службен весник на Република Македонија”, бр. 46/04), Законот за царини (“Службен весник на Република Македонија”, бр. 21/98, 26/98, 63/98, 86/99, 25/00, 109/01, 4/02 и 55/02) и други прописи.

Царинската управа е надлежна за спроведување на царинскиот надзор над граничните премини во стоковиот и патничкиот промет, од аспект на сузбивање на криумчарење на опојни дроги, како и за спроведување на царинскиот надзор на прометот со психотрони материи во увозот, извозот или транзитот. На граничните премини царинските службеници се овластени да вршат преглед и претрес на сите лица, возила и стоки. Во случај на откривање на илегална пратка на опојни дроги царинската управа преку Секторот за контрола и истраги спроведува истражни дејствија врз основа на Законот и поднесува кривична пријава преку Јавното Обвинителство до надлежниот суд.

Во внатрешноста на државната територија царинските службеници се овластени да запираат и вршат преглед и претрес на возила за превоз на стоки врз основа на Законот за царинска управа и Законот за царина.

Кај увозот и извозот на прекурсори Царинската управа проверува дали за одредена пратка е издадена посебна дозвола од страна на Министерството за здравство. Доколку се утврдат било какви неправилности Царинската управа ќе ја стопира таа пратка и ќе го извести Министерството за здравство и Секторот за контрола и истраги за спроведување за понатамошна истрага.

Секторот за контрола и истраги самостојно или во соработка во Секторот за недозволена трговија со дроги при Министерството за внатрешни работи ја следат состојбата и појавите на криумчарење на опојни дроги на подрачјето на целата држава, планираат или непосредно спроведуваат акции на зголемена контрола на граничните премини или контрола на возила за превоз на стоки во внатрешноста на државата.

Јавното Обвинителство во однос на кривичните дела за неовластено производство и пуштање во промет на наркотични дроги, психотропни супстанции и прекурсори, ги има истите овластувања за откривање и гонење на сторителите како и за другите кривични дела и нивните сторители.

Со новиот Закон на Јавното Обвинителство и со измените со Законот за кривична постапка (“Службен весник на Република Македонија”, 74/04) и со предложениот Закон за условите и постапката за следење на комуникациите, се прошируваат посебните истражни мерки, а и овластувањата на јавното Обвинителство бидејќи во определени случаи тоа е надлежно да ги одобрува. Се проценува дека меѓу другото со тоа ќе се зајакне и борбата против кривичните дела кои ги опфаќаат наркотичните дроги, психотропните супстанции и прекурсорите.

10. Кои мерки се усвоени на државните граници?

Со “Националната стратегија за интегрирано гранично управување” генерално се дефинираат надлежностите на полицијата и царината во однос на откривањето на обидите за нелегално внесување односно изнесување дрога на граничните премини.

Имајќи го предвид одредбите од Законот за внатрешни работи („Службен весник на Република Македонија“ бр.19/95, 55/97, 38/2002, 33/2003 и 19/2004) со кои е дефиниран делокругот на одделните служби во Министерството за внатрешни работи, при контролата на преминување на државната граница од страна на Одделот за Гранична полиција се преземаат континуирани мерки насочени кон откривање и попречување на обиди за недозволена трговија со дрога.

Мерките кои се преземаат во основа се:

- Изработка на планови од страна на полициските станици на граничните премини во кои се предвидуваат мерки насочени кон откривање на обиди за недозволена трговија со дрога
- Вршење на т.н селективна контрола над возила и лица кои имаат сомнително однесување
- Вршење задолжителна контрола над лица под зајакната републичка, локална и меѓународна оперативна контрола
- Преземање активности врз основа на распишаните оперативни акции
- Прибирање на оперативни сознанија во врска со недозволената трговија со дрога и нивно дистрибуирање до надлежните служби на министерството
- Тесна соработка и координација на активностите со Одделот за криминалистичка полиција и тоа како на локално ниво со подрачните СВР - ОВР така и на централно ниво со Секторот за недозволена трговија со дрога
- Тесна соработка со царинската служба при вршење на прегледи на лица и возила
- Вршење обука на припадниците на граничната полиција кои вршат контрола на преминување на државна граница
- Опременување на граничните премини со соодветни технички помагала наменети за детекција на разни видови на дрога и нивна употреба во секојдневното работење на граничните премини.
- Обука на водичи на службени кучиња како и обука и користење на службени кучиња.

Полицијата остварува оперативна соработка со Царинската управа која е надлежна за контрола на увоз, извоз и транзит на стоки. Соработката е сврзана со давање на податоци за криумчарскиот синџир, модусот користените средства, лицата вмешани во криумчарење и сл. Контролата и прегледот на превозните средства со кои се врши транспорт односно увоз, извоз и транзит на стоки го врши Царинската управа која располага со потребни податоци за стоката, испраќачот и превозникот (интересен поради можноста за криумчарење на опојни дроги). На барање на Министерството за внатрешни работи, Царинската управа, согласно горе наведените причини може контролата и прегледот да го извршува во соработка со претставниците од Министерството за внатрешни работи.

Царинската управа преку Секторот за контрола и истраги врши анализа на протокот на стоки (испраќач, превозник, возар, возач и превозно средство) со кој се превезува стока во патничкиот, железничкиот и авионскиот превоз.

Горе наведеното се превзема со цел да, со зголемениот надзор на државната граница (патнички и стоков промет) во насока на намалување на понудата и побарувачката на сите видови на опојни дроги, се постигне пресекување на меѓународниот канал на транспорт на дрога. При преземањето на мерките кои се спроведуваат со меѓусебна соработка помеѓу Граничната полиција, Царинската управа и Секторот за недозволена трговија со дрога се води сметка со ваквите превентивно - репресивни мерки да не се влијае негативно на отвореноста и протокот на сообраќајот како и на туристичката ориентација на Република Македонија.

11. Дали имате создадено електронска база на податоци која опфаќа запленета дрога во последните три години и други статистички податоци?

Министерството за внатрешни работи на Република Македонија има создадено електронска база на податоци за сторени кривични дела и сторители поврзани со криминалот со дроги согласно Правилникот за вршење на работите на Министерството за внатрешни работи („Службен весник на Република Македонија“ број 12/98) и Упатството за работните и оперативните евиденции што се водат во полициските станици.

Податоците за кривичните дела се водат во соодветни програми во централниот информативен систем на Министерството за внатрешни работи каде што постојат статистички показатели за бројот на кривичните дела, сторителите и видот на дрогата, додека податоците за одземените и заплнетите количини дроги се евидентираат од поднесените кривични пријави посебно на мануелен начин. Со натамошна обработка на податоците се изготвуваат статистички податоци (тримесечни, деветомесечни, полугодишни и годишни) за обемот на криминалитетот од областа на недозволената трговија со дроги на територијата на целата земја.

И податоците за прекршоците и лицата кои поседуваат и кои се оддаваат на уживање на наркотични дроги се водат посебно, на мануелен начин согласно Упатството за водење на статистички податоци и начинот на известување за појавите и состојбите во областа на јавната безбедност.

Се водат и посебни евиденции на мануелен начин со податоци за откриените меѓународни канали, количините на одземените видови дроги на територијата на Република Македонија, за бројот на македонските државјани лишени од слобода во други држави поради инволвираност во случаи со недозволена трговија со дрога, за зависниците, како и за видот на дрогите што ги консумираат.

Република Македонија од 1993 година е членка на Националното биро-Интерпол, а од 1999 година членка на СЕКИ Регионалниот центар и има обврска за известување за покарактеристичните случаи на заплени на дроги.

Во табелите што следат, презентирани се податоци за вкупниот број на регистрираните кривични дела „неовластено производство и пуштање во промет наркотични дроги, психотропни супстанции и прекурсори,“ по член 215 и „овозможување на употреба на наркотични дроги и психотропни супстанции,“ по член 216 од Кривичниот законик на Република Македонија, за сторителите (табела 1), за видовите и количините на одземените наркотични дроги (табела 2), како и за трендот на движење на уживателите според полициската статистика (табела 3).

ТАБЕЛА 1

КРИВИЧНИ ДЕЛА	2001 год.	2002 год.	2003 год.
Кривично дело по член 215 од КЗ: „неовластено производство и пуштање во промет наркотични дроги, психотропни супстанции и прекурсори	287	216	306
Кривично дело по член 216 од КЗ: „овозможување на употреба наркотични дроги и психотропни супстанции и прекурсори,“	61	66	100
СТОРИТЕЛИ			
Кривично дело по член 215 од КЗ: „неовластено производство и пуштање во промет наркотични дроги, психотропни супстанции и прекурсори,“	400	307	412
Кривично дело по член 216 од КЗ: „овозможување на употреба наркотични дроги и психотропни супстанции и прекурсори,“	70	71	105

ТАБЕЛА 2

Видови и количини на одземени наркотични дроги							
Години	Хероин	Марихуана	Хашиш	Кокаин	Суров опиум	Екстази	Ацетик анхидрид
2001	110 кг. и 882 грама	99 кг и 115 гр; 606 стебла 122 гр.и 186 семки	309 кг. и 846 грама	5 кг. и 860 грама	3 кг. и 494 грама	45 таблети	/
2002	28 кг. и 572 грама	29 кг.и 234 гр.; 815 стебла и 298 семки	258 кг. и 406 грама	342 грама	22 кг. и 930 грама	18.341 таблета	/
2003	66 кг. и 145 грама	180 кг.и 681 гр. 858 стебла и 217 гр.семки	423 кг. и 504 грама	6 кг. и 502 грама	17 кг. и 947 грама	9.646 таблети	400 литри

ТАБЕЛА 3

Регистрирани уживатели на дрога			
Година	2001	2002	2003
Уживатели	5.030	5.222	6.034

Извор на статистичките податоци е Министерството за внатрешни работи.

12. Дали имате склучено Меморандум за разбирање со релевантни партнери (пристаништа, услуги за брза испорака итн.)?

Соработката со јавните претпријатија и трговските друштва кои вршат сродни дејности (пошти, брза пошта, телефонски провајдери и сл.) се одвива согласно Законот за кривична постапка (“Службен весник на Република Македонија“, 15/95, 44/02 и 74/04“) Според член 142, од овој Закон Министерството за внатрешни работи може да бара потребни известувања од правни лица и институции што вршат јавни овластувања, за да оствари увид во определена-документација или да изврши преглед на определени - објекти и простории.

Досега во Република Македонија нема потпишано Меморандуми за разбирање со релевантни партнери надвор од државната управа со цел за регулирање на заедничко и координирано делување за контрола на дрогата.

13. Дали Вашите органи користат систематска анализа на ризикот? До кој степен се потпираат на финансиските истраги и на контролираните испораки?

Во текот на секојдневното работење, во Министерството за внатрешни работи не се користи систематска анализа на ризикот, туку се прави анализа на ризикот за секое сознание поодделно, односно од добиените сознанија се издвојуваат само оние кои даваат доволен основ дека постојат основи на сомневање за сторено кривично дело и за нив се прави поодделно анализа на ризикот.

Финансиски истраги во Министерството за внатрешни работи, се во надлежност на Секторот за финансиски криминал, кој во својот делокруг на работа собира сознанија и податоци за извршени финансиски малверзации, со цел стекнување на противправна имотна корист.

При тоа, Секторот соработува со Дирекцијата за спречување перење пари. Со Законот за спречување на перење пари и други приноси од казниво дело (“Службен весник на Република Македонија“, број 46/2004) е определена обврската на субјектите преку кои се вршат финансиски трансакции во износ од 15000 евра или повеќе, да го утврдуваат идентитетот на вршителот на таа трансакција, како и на поврзаните трансакции во износ од 15000 евра или повеќе.

Финансиските истраги во делот на недозволената трговија со дрога претставуваат само индиција дека одредено лице или организација оствариле и остваруваат приход кој потекнува од трговија со дрога.

Република Македонија со донесувањето на измените и дополнувањата на Законот за кривична постапка („Службен весник бр. 74/04 од 22.10.2004 год.) ја предвиде контролираната испорака и превоз на лица и предмети како посебна истражна мерка.

Во досегашното работење Министерството за внатрешни работи има одредено искуство во превземање и изведување на контролирани испораки на наркотични дроги при што се постигнати задоволителни резултати и заплени големи количини дроги, а лишени се од слобода поголем број лица.

Министерството за внатрешни работи преку надлежните организациони единици континуирно соработува и разменува информаации со полициите од земјите во Европа и пошироко и учествува во полициски операции водени преку ИНТЕРПОЛ и СЕКИ (Југоисточна европска иницијатива). При овие полициски операции се јавува потреба за преземање на истражна мерка контролирана испорака .

14. Дали сте запознаени со Акциониот план за дрога на ЕУ за периодот од 2000-2004 година?

Меѓуресорската државна комисија за борба против недозволеното производство, трговија и злоупотреба на дроги, и другите надлежни институции во Република Македонија се запознаени со Акциониот план за дроги на Европската Унија за периодот од 2000-2004 година.

Именуваната државна комисија, во 2003 година го циркулираше Акциониот план за дроги на ЕУ како и нацртот на работната верзија на Акциониот план за борба против дрогата во Република Македонија, којшто е целосно усогласен со Акциониот план за дрога на ЕУ(2000 – 2004).

Комисијата, согласно Акциониот план за Европско партнерство на Владата на Република Македонија до јуни 2005 година треба да подготви Национална стратегија за контрола на дрогата која ќе биде усогласена со Акциониот план за дрога на ЕУ 2005-2009.

Тековните Активности за контрола на дрогата во Република Македонија се темелат и се усогласени со принципите постулирани во Акциониот план за дрога на Европската Унија 2000 – 2004.

15. Дали постои „Национална програма за борба против дрогата“? Како се реализира?

Владата на Република Македонија со цел да се интензивираат и координираат активностите на надлежните министерства на планот на контролата на дрогата донесе Национална програма за сузбивање на злоупотребата на дрогата и недозволената трговија со дрога.(„Службен весник на Република Македонија“ бр. 35/96). Во согласност со оваа Програма Владата во 1998 година основа Меѓуресорска државна комисија за борба против недозволеното производство, трговија и употреба на дрогата, која подготвува програма за контрола на недозволеното производство, трговија со наркотични дроги психоотропни супстанции и прекуратори и за превенција на злоупотребата на дрогата и ја поднесува на Владата на Република Македонија.

Програмата ги определува активностите на надлежните министерства одговорни за остварување на активности усмерени кон намалување на достапноста на дрога (drug supply reduction) и активностите за намалување на побарувачката за дрога (drug demand reduction) . Во програмата се предвидени и дефинирани активностите за апроксимација на националното законодавство за дроги со Акиусот за дрога на ЕУ , активностите за создавање на систем за собирање и анализа на податоците за дрога, активностите за обука на кадри за активности за

сузбивање на достапноста и побарувачката на дрога, како како и активности од областа на примарната, секундарната и терцијарната превентива на употребата на дрога.

Програмата за контрола на производството и трговијата со дроги, психотропни супстанции и прекурзори и за превентива на злоупотребата на дроги, психотропни супстанции и прекурзори се состои од три основни поглавја

- Активности за намалување на достапноста на дрогите, психотропните супстанции и на прекурзорите,
- Активности за намалување на побарувачката на дроги и психотропни супстанции и
- Меѓуресурска координација и соработка.

Програмата јасно ги дефинира националните приоритети поврзани со контролата на дрогата и ја дефинира улогата на надлежните министерства и други органи.

Во програмата на Меѓуресурска државна комисија за борба против недозволеното производство, трговија и злоупотреба на дрога. од одделно значење се активностите за интензивирање на примарната превентива, унапредувањето на социјалната и здравствената заштита на лицата со проблеми предизвикани со употреба на дрога, поддршката на граѓанскиот сектор во активностите за намалување на побарувачката за дрога, апроксимација на законодавството за дрога со ЕУ акцијата за дрога и меѓународната соработка.

16. Иако во европското законодавство не се наведуваат административни структури, како вие имате намера да се подготвите за учество во EMCDDA (Европскиот центар за надзор на дрогата и зависниците од дрога) и во Европската информатичка мрежа за дрога и зависност од дрога (REITOX)? Дали планирате да поставите национални контактни точки?

Во Република Македонија не постои единствена информациозна мрежа и систем за собирање, обработка и публикување на податоците за дрогите и за употребата на дрога. Податоците за лицата лекувани поради здравствени проблеми предизвикани со употреба на дрога се внесуваат на образец Болничко-статистички лист што се испраќа во Републичкиот завод за здравствена заштита. Податоците од болничката статистика за лицата со здравствени проблеми предизвикани со употреба на дрога не се обработуваат.

Министерството за внатрешни работи води регистар на лица што сториле кривични дела за поседување дрога и за нудење и овозможување на употреба на дрога, додека Државниот завод за статистика собира податоци за лица осудени за кривични дела во врска со дрога.

Република Македонија беше вклучена во Проектот за информациони системи за дрога (Drug Information Systems and networking-DIS) во рамките на ФАРЕ проектот за борба против дрога (Phare Multi-Beneficiary Programme for Fight against Drugs (1997 – 1999)). Во 1999 година беше воспоставена национална фокус –точка при што со донација од програмата ФАРЕ беше реализирана иницијална обука на персоналот на националниот фокус и беше обезбедена потребната логистика. Во 1999 и 2000 година беа подготвени Национални извештаи и испратени до EMCDDA, меѓутоа поради немање финансиски средства тој после една година работа престана да функционира.

Важно е да се истакне дека со Акциониот план за Европско партнерство, Владата на Република Македонија планира институционализирање на националната фокусна точка.

Исто така, со цел да се обезбеди соодветно функционирање на Националниот фокален поинт Владата на Република Македонија ќе преземе активности за зајакнување на институционалните капацитети за контрола на дрогата на министерствата и институциите кои се надлежни за остварување на активностите за контрола на дрогата, односно за создавање информационален систем за дрога според стандардите на Европскиот центар за мониторинг на дрога и злоупотреба на дрога (EMCDDA – European Monitoring Center for Drugs and Drug

Addictions). На тој начин Република Македонија ќе се вклучи во Европската инфоРепублика Македонијаатичка мрежа за дроги и токсикомани REITOX (Rèseau Européen d'information sur le Drogues et Toxicomanies).

K. ЦАРИНСКА СОРАБОТКА

1. Ве молиме да наведете информации за законите или други прописи со кои се регулира подрачјето на царината.

Основни правни прописи со кои е регулирана царинската област во Република Македонија се следниве:

- Закон за царинската управа (“Службен весник на Република Македонија”, бр. 46/04);
- Закон за царинската тарифа (“Службен весник на Република Македонија”, бр. 23/03 и 69/04).

Законот за царинската управа ги уредува организацијата, делокругот на работа, начинот на вршење на работата и управувањето со Царинската управа, царинските надлежности, како и овластувањата и одговорностите при собирањето, евидентирањето, обработката и заштитата на податоци во врска со работите на Царинската управа. Со овој закон се уредуваат специфичностите во правата, обврските и одговорностите на царинските службеници од работен однос, кодексот на однесување, наградите, признанијата, како и финансирањето на Царинската управа.

Истовремено, царинската област е регулирана и со други прописи поврзани со оваа област (законски и подзаконски акти), како и со директно применливи меѓународни конвенции. За повеќе детали види 25_II_13.

Царинската соработка е регулирана со повеќе одредби од Глава 3 - Поглавје 2 (надлежности на Царинската управа) од Законот за Царинската управа (“Службен весник на Република Македонија”, бр. 46/04).

Имено, согласно член 21 став 2 од овој закон, Царинската управа соработува и разменува информации со органите на државната управа и другите државни органи, и со јавни или приватни организации. Со другите одредби од овој закон (член 18 до член 22) се регулира поединечно видот и постапката на царинската соработка со овие органи.

Со Министерството за внатрешни работи се регулира давањето помош во спроведувањето на одредбите од овој закон или со други закони за чие спроведување е надлежна Царинската управа.

Со органите на државната управа и другите државни органи, се регулира давањето на неопходна помош заради примена и извршување на одредена царинска мерка, известувања за сторени царински прекршоци и кривични дела од областа на царинското работење, како и давање на сите информации и документи.

Исто така, со одредбите на член 22 од овој закон е пропишана соработката на Царинската управа со царинските управи на други земји на полето на царинското работење во откривање и спречување на царински прекршоци и кривични дела, обуките на царинските службеници, унапредување на техничкиот развој и друго, во согласност со ратификуваните меѓународни договори.

Од друга страна, со одредбата од член 138 на Законот за кривична постапка (“Службен весник на Република Македонија”, бр. 15/97 и 74/04), е определено дека државните органи се должни на судовите и на други органи кои учествуваат во кривична постапка да им даваат потребна помош а особено кога е во прашање откривање на кривични дела и нивни сторители. Во оваа насока посебно значајна е одредбата на членот 142-а од Законот за кривичната постапка, со која се определува надлежност на Царинската управа во предистражната постапка и во истрагата, така што, овластувањата што ги има Министерството за внатрешни работи ги имаат и со закон овластените лица од Царинската управа во случаите кога работат на откривање на кривични дела и нивни сторители и прибирање на докази заради кривично гонење на сторителите на кривичните дела конкретно набројани со оваа законска одредба, како и за други кривични дела поврзани со увоз, извоз и транзит на стоки преку граничната линија.

Со останатите одредби од овој закон, со кои се уредува предистражната постапка и истрагата, подетално се определува соработката на Царинската управа со Јавниот обвинител и истражниот судија, како и со органите на државната управа, односно со Министерството за внатрешни работи и Финансиската полиција. Оваа соработка посебно произлегува од одредбите на член 144-а од Законот за кривична постапка и член 22 од Законот за Јавното обвинителство („Службен весник на Република Македонија“, бр. 38/04), според кои Јавниот обвинител во претходната и во кривичната постапка, за кривични дела за кои е пропишана казна затвор од најмалку четири години, за кривични дела сторени од повеќе извршители, или кога тоа го бараат особено оправдани причини поради ефикасно обезбедување докази за обвинението, може да нареди едно или повеќе овластени лица од соодветно министерство или друг државен орган да му бидат ставени на располагање за определен период, но најмногу за една година. Според овие законски одредби овластеното службено лице постапува по налозите и упатствата на Јавниот обвинител и пред него е непосредно одговорно за извршување на работите.

Со оглед на тоа дека со член 2, став 2 и член 38 од Законот за прекршоците (“Службен весник на Република Македонија”, бр. 15/97) е пропишано дека на прекршочната постапка се применуваат одредбите од Законот за кривична постапка, произлегува дека соработката утврдена со Законот за кривична постапка се применува и во прекршочната постапка.

Царинската соработка со другите органи на државна управа произлегува и од одредбите на член 53 од Законот за организација и работа на органите на државната управа (“Службен весник на Република Македонија”, бр. 58/00), според кој органите на државната управа што вршат инспекциски работи се должни во вршењето на инспекциските работи од заеднички интерес да соработуваат меѓусебно, како и со други органи на државната управа.

2. Дали царинската управа има интегриран компјутерски систем?

Царинската управа на Република Македонија за својот царински информационен систем (МАКЦИС) ја користи Asycuda апликацијата за царинско работење, која е компјутеризиран царински менаџмент систем развиен од UNCTAD (United Nations Conference on Trade and Development). Системот ги содржи поголемиот дел од царинските транзитни процедури, обработува документи за ставање на стока на увид, царински декларации, процедури околу плаќањата и дава доверливи и навремени статистички податоци. Референтните податоци се интегрирани во самиот систем: хармонизиран тарифен систем, подносители, компании, валута и курсна листа, царински складишта и сите референтни листи кои се однесуваат на ЕЦД (Единствениот Царински Документ). Ги има интегрирано интернационалните стандарди и кодови развиени од ЕУ, Светската царинска организација и UN. Дава можности и е конфигуриран според потребите на Македонското законодавство во делот во кој е потребно.

Царинската управа е поделена во пет региони (Царинарници) и има вкупно 43 царински локации од кои моментално 36 се поврзани, а во скоро време се планира поврзување на уште 5 царински испостави во Македонскиот Царински Информационен Систем (МАКЦИС). МАКЦИС подразбира компјутеризирана царинска испостава (ЦИ) поврзана во LAN (Local Area Network), со локален сервер на кој е поставена сервер Asycuda апликација. Сите ЦИ

приклучени на МАКЦИС се поврзани во WAN (Wide Area Network) на Царинската управа преку кој се обезбедува размена на податоци. Преку WAN-от, се собираат податоци од сите царински испостави на централен сервер кој служи за статистичка обработка како и за понатамошна подготовка на статистички податоци за останатите државни институции. Започнат е процес на намалување на бројот на серверите во царинските испостави (ЦИ), т.е. некои помали царински испостави (ЦИ) се поврзани на еден сервер преку WAN. Во овој момент не е можно комплетно централизирање воглавно поради недоволно добар квалитет на комуникациска врска која ја нудат двата провајдери како и недостиг на backup пристап. Корисниците (царинските работници и подносителите) пристапуваат до сервер апликацијата преку PC-а на кои се наоѓа клиент апликација Asycuda. До серверот се пристапува преку два физички одвоени LAN-а, еден за подносителите, друг за царинските работници. Во ЦИ е овозможен пристап до Internet од централна локација преку единствен линк кој е заштитен со Firewall.

Комуникациската мрежа на Царинската управа на Република Македонија користи современи мрежни уреди кои овозможуваат поддршка на голем број преносни технологии и интеграција на мултимедијални сервиси. Базирана е на IP протокол што резултира со поедноставување на администраторските функции и смалување на оптовареноста на самата мрежа. Во функционална смисла мрежата овозможува пристап до Internet/Intranet, e-mail услуги, пристап до податоци на централниот сервер и до секој од работните сервери. Мрежата за поврзување на граничните премини е во сопственост на МБР.

Како директни учесници во МАКЦИС се и јавните претпријатија: Јавното претпријатие за аеродромски услуги, Македонски железници и Македонска Пошта. Овие учесници ги доставуваат во МАКЦИС податоците за стоките кои се царинат и имаат можност да извршат увид во текот на царинската постапка за стоките со кои тие ракуваат или се гаранти. Освен ова, како корисници на податоците од МАКЦИС во електронски формат се и Министерство за економија, Министерство за финансии, Министерство за земјоделство, Народна Банка на Република Македонија, Републички завод за статистика и Управата за јавни приходи. Не постои поврзан компјутерски систем помеѓу МБР и Царинската управа. Доколку на едната или другата служба (МБР и Царинската управа) и се потребни податоци со кои располага другата служба, истата е во секој момент спремна да ги достави.

3. Дали се изготвува на анализа на ризикот, помеѓу другото, користејќи информации кои потекнуваат од Меморандумот за разбирање?

Согласно мисијата на Царинската управа за забрзување на царинските постапки, а истовремено зголемување на контролната функција, од 2002 година работењето во Царинската управа се базира на Метод на проценка на ризикот и селективност. За тоа постои модул во рамките на постоечкиот царински информационален систем (МАКЦИС) базиран на системот ASYCUDA кој во моментот е имплементиран во внатрешните царински испостави. Исто така се спроведува и постапка на селективен преглед на граничните премини поддржан со разузнавачки податоци.

Проценката на ризикот и оформувањето на критериумите се базира на информации добиени од МАКЦИС (постоечкиот информационален систем), разузнавачка база на податоци, како и информации од останатите одделенија и служби во Царинската управа.

Управувањето со ризикот и оперативните дејствија се во надлежност на Одделението за Анализа на ризик во рамките на Секторот за контроли и истраги.

За подобрување на резултатите Царинската управа посебно инсистира на соработка со другите институции во земјата како и на меѓународна соработка со земјите во регионот .

Досегашната соработка и размена на информации кои ги користиме во анализата на ризикот е во согласност со член 10 точка 17 и член 21 од Законот за Царинската управа („Службен весник на Република Македонија“, бр. 46/04), како и член 11 точка 9 од Царинскиот закон

(„Службен весник на Република Македонија“, бр. 21/98, 26/98, 63/98, 86/99, 25/00, 109/00, 31/01, 4/02 и 55/02), и член 3 од Законот за внатрешни работи.

Меморандумот за разбирање помеѓу Министерството за внатрешни работи и Министерството за финансии е во припрема и се очекува да биде потпишан до крајот на 2004 година.

Врз основа на меморандумот помеѓу Министерството за внатрешни работи и Царинската управа на Република Македонија ќе се склучат протоколи врз основа на кои ќе се подобри меѓусебната соработка.

4. Што се прави за да се обезбеди меѓу-институционална соработка и имплементација на договорите за взаемна помош?

Согласно со чл. 10 точка 17 и чл. 21 од Закон за Царинската управа („Службен весник на Република Македонија“, бр. 46/04), како и чл.11 точка 9 од Царинскиот закон („Службен весник на Република Македонија“, бр. 21/98, 26/98, 63/98, 86/99, 25/00, 109/00, 31/01, 4/02 и 55/02,) и член 3 од Законот за внатрешни работи пропишана е соработка и разменување на информации со органите на државната управа и другите државни органи како и органите на општините и градот Скопје.

Националната стратегија за интегрирано гранично управување, која беше усвоена од Владата на Република Македонија во 2003 година предвидува зајакнување на соработката помеѓу одговорните Министерства.

Во практиката соработката помеѓу Министерството за внатрешни работи и Царинската управа се одвива успешно како на централно така и на локално ниво.

Во МВР формирана е национална фокусна точка согласно со член 8 од Договорот за соработка во превенција и борба против прекуграничниот криминал (СЕКИ) („Службен весник на Република Македонија“, бр. 16/00) и изработен е Водич за националната фокусна точка. Во националната фокусна точка Царинската управа има свој офицер кој доставува и прима барања од СЕКИ ценатрот.

Од Август 2004 година се одвиваат редовни состаноци за соработка помеѓу претставниците на Секторот за недозволена трговија со наркотични средства при МВР, Погранична полиција, Секторот за контрола и истраги при Царинската управа под покровителство на ЕУПОЛ Проксима и САFAO-МАК мисијата. Целта на овие меѓусебни состаноци е подобрување-олеснување на меѓусебната соработка со цел успешна борба против трговијата со дрога, скратување на процедурите за размена на информации почнувајќи од локалните сектори на секој од наведените субјекти како и олеснување на меѓусебната координација на оперативното ниво.

5. Дали Царинската управа има посебна истражна служба која располага со доволно средства?

Во Царинската управа постои посебно Одделение за истраги кое функционира во состав на Секторот за контрола и не постои друга посебна самостојна служба вон Секторот која би вршела истражни дејства. Основен делокруг на Одделението е спречување, откривање и расветлување на кривични дела и царински прекршоци. За извршување на активностите од делокругот на работењето Одделението остварува соработка со надлежните служби во земјата. Исто така, Одделението остварува и непосредно учествува во соработката со странски царински служби и меѓународни организации.

Одделението за истраги непосредно учествува во акции за откривање и документирање на сторени кривични дела и царински прекршоци и поведува постапка по истите пред надлежен суд согласно со законските овластувања. Во согласност со подзаконските акти и со анализа на податоците кои се доставени од други служби од Царинската управа како и од други државни служби одредува случаи за кои треба да се поведе истрага. Одделението ги следи сите

појавни облици на вршење на кривични дела, начинот на транспортирање на стоки, потоа актуелните трендови на недозволена трговија со опојни дроги, прекурзори, оружје, акцизни и други стоки, како во земјата така и во странство.

За остварување на овие работни задачи Одделението за истраги располага со доволни финансиски средства кои се осигурани преку буџетот за секоја календарска година. Овие финансиски средства се доволна основа за извршување на тековните активности, меѓутоа не обезбедуваат доволно средства за развојната функција. Покрај тоа се користат и оперативнотехнички средства (возила, опрема за преглед, дигитални фото-апарати, дигитална видео-камера, уреди за детектирање на дрога, обучени царински кучиња, диктафони и друго). Дел од овие средства се добиени како техничка помош по разни програми од страна на Европската унија. Во најскоро време царинските инспектори ќе бидат наоружани и со лично оружје. Одделението за истраги покрај тоа што го користи информацискиот систем на Цариската управа-МАКЦИС, дата базата на Одделението за разузнавање има и сопствена дата база на информации и евидентирани случаи за сторени кривични дела и царински прекршоци.

6. Дали постојат соодветни методи за борба против измами, вклучувајќи воведување на мобилни единици за надзор?

Во борбата против измамите вклучени се по службена должност сите Сектори од Царинската управа, а особено Секторот за контрола и истраги. Во рамките на Секторот за контрола и истраги функционираат Одделенијата за:

- Разузнавање;
- Истраги;
- Контрола и ревизија;
- Мобилни тимови;
- Анализа на ризик.

Како и Службите:

- Аналитика и статистика;
- Дежурна служба,

кои се занимаваат со откривање на царински прекршоци и кривични дела. На локално ниво во рамките на Секторот за контрола и истраги при царинарниците се распоредени локални разузнавачки офицери и царински инспектори-ревизори.

Мобилните екипи се користат за сузбивање на криумчарење кои делуваат по посебен план или по укажана потреба за зголемен надзор на поедини гранични премини односно прометни сообраќајни правци, воздушни пристаништа и царински терминали. За подобра оперативност Одделението за мобилни тимови е организирано во тимови и делуваат на целото подрачје на Република Македонија со тоа што постои и еден дежурен тим за итни брзи интервенции. Во поедини акции се формираат мешовити тимови од Одделенијата за истраги и разузнавање со мобилните екипи особено кога се во прашање криумчарење на забранети стоки во прв ред наркотични средства како и акцизни стоки. Мобилните екипи делуваат координирано заедно со полициските екипи при акции од регионално ниво.

Во откривањето на измамите во значителна мерка помага користењето на информативниот систем на Царинската управа-МАКЦИС, како и базите на податоци од Одделенијата за разузнавање и истраги. Во рамките на Дежурниот оперативен центар функционира Отворена царинска линија на која 24 часа можат да се доставуваат информации од граѓаните за пријавување на криумчарење на дрога, оружје, стока, како и за пријавување на корупција.

Согласно со член 24 од Законот за Царинската управа („Службен весник на Република Македонија“, бр. 46/04), може да исплати надомест за информација која ќе помогне во откривање и спречување на царински прекршоци или кривични дела.

Постапката на откривање на измами зависи од тоа дали се работи за откривање на криумчарење или измама во текот на царинската постапка, кога стоката се уште е под царински надзор или во превозното средство, односно кога измамата се открива во постапка на дополнителна контрола на книговодствената евиденција.

Во случај на откривање на кривични дела и на царински прекршоци веднаш се известува Одделението за истраги заради вклучување во истрагата. Постапката се спроведува во целост од страна на Одделението за истраги.

Одделението за ревизија има посебна улога во делот на утврдување на недостатоци и неправилности во примената на царинските прописи и врз основа на Царинскиот закон („Службен весник на Република Македонија“, бр. 21/98, 26/98, 63/98, 86/99, 25/00, 109/00, 31/01, 4/02, 55/02 и 42/03), врши контролно инспекциски работи над сите учесници во царинската постапка. Одделението за ревизија превзема соодветни мерки и спроведува постапка согласно со законските овластувања кои во некои случаи завршуваат со поднесување на соодветни пријави до Основното јавно обвинителство или Основните судови.

7. Ве молиме да ја опишете обуката на царинските службеници.

Во март 2004 година на предлог на Директорот на Царинската управа, Министерот за финансии донесе Правилник за организација и работа на Царинската управа и Правилник за систематизација на работните места на Царинската управа каде за прв пат е предвиден Сектор за управување со човечки ресурси. Делокругот на работа овој Сектор го врши преку Одделението за кадрови, Одделението за обуки, Одделението за советување.

Одделението за обуки, го развива, го ажурира стратегискиот план за обуки утврдувајќи ги потребите од надоградба на знаења и вештини на вработените во службата, организира системи, процедури за развој и обучување на вработените; врши проценка на обуките; соработува со организации и институции во земјата и надвор од неа; води и ажурира податоци во врска со својата надлежност.

Царинските службеници кои се униформирани или со посебни должности и овластувања, кој се најголем процент со ваков статус во службата се вработуваат со завршено соодветно средно или високо образование. Само 4% од вработените во службата се со статус на државни службеници и за нив стручното усовршување се одвива во согласност со Законот за државни службеници.

Стручното оспособување на царинските работници (со статус на униформирани и лица со посебни должности и овластувања) се врши преку обуки, семинари и советувања. Царинските работници покрај Основниот царински курс посетуваат и специјализирани курсеви.

- Со цел да се обезбеди поефикасно и поефективно работење на граничните премини со што ќе се овозможи и побрз проток на патници и возила, за сите вработени на граничните премини се одржуваат обуки за Примарен и секундарен преглед на патнички возила. Обуката ја изведуваат царински службеници од Царинската управа. Од февруари до септември 2004 година се завршени обуките за најголем дел на гранични испостави и на нив учествувале 190 царински службеници. Подготвен е и план за изведување на оваа обука за преостанати два гранични премини.
- На некои гранични премини каде има поставено инструменти за мерење на радиоактивно зрачење, во организација на Одделението за обуки изведени се и еднодневни обуки за ракување со истите инструменти. Обуките се изведени од обучувач од Царинската управа во мај 2004 година за 4 гранични премини и на нив

учествувале 65 царински работници. Подготвен е и план за изведување на оваа обука уште за 6 гранични премини каде има вакви инструменти.

Политика на обуки

Со поддршка на Канцеларијата за царинска и фискална соработка - КАФАО МАК (Customs and fiscal assistance office - ЦАФАО МАК) и билатералната меѓународна соработка, развојот на обуките во службата се планира во насока на исполнување на ЕУ стандардите:

Одделението за обуки прави анализа на потребите од обука кој е првиот чекор во циклусот на обуките со која правилна анализа ја одредува насоката, содржината и структурата на обуките кои ќе бидат потребни за дизајнирање и структурата на програмата за обука. Програмите за обука ќе се креираат со цел да на службениците им овозможат да се стекнат не само со знаење туку и со вештини и однесување кои се потребни за извршување на нивните работни задачи.

За да се обезбеди поголем успех во развојот на системот за обуки, веќе се оди во насока на обезбедување на поддршка од раководителите кои треба да ги согледаат и утврдат потребите од обука и да ги достават до Одделението за обука, да ги промовираат принципите на континуирано учење, да ги мотивираат вработените да се развиваат, да ги поттикнуваат да завземат одговорност за сопствениот развој и да им овозможат на вработените да дел од времето го користат како обучувачи или обучувани.

Одделението за обуки веќе има план за воведување на воведен курс со цел за запознавање на нововработените за целите и структурата на Царинската управа, како и нивните права и обврски. Одделението за обуки ќе направи ревизија на предметите, содржината, временскиот распоред и практичната настава во основниот царински курс со цел да се обезбедат поголеми активности соодветни за потребите на работното место.

Со цел да Царинската управа има квалитетни обучувачи кои ќе задоволуваат одредени повисоки стандарди и кои покрај знаење ќе поседуваат и вештини и способности за пренесување на истите, Одделението за обука направи првична селекција на обучувачите по пат на интервју. Потоа на оние кои беа селектирани им овозможи да ја посетуваат Обуката на обучувачи која ја изведе локална фирма од Скопје квалификувана за изведување на ваков вид обука. Оваа обука на обучувачи ја посетуваа и завршија 29 царински службеници. Со обучувачите Одделението за обуки ќе изработи договор кој ќе биде склучен меѓу Директорот и обучувачите за времето за кое ќе бидат ангажирани и нивните права и обврски.

Одделението за обуки заедно со обучувачите ќе работи на развојот на националните модули за интерни обуки, индивидуални и групни видови на обука, вид на обука на работно место со примена на различни методи и техника и ќе испорачува квалитетни обуки.

Одделението за обуки води евиденција за обуките и обучувањето на секој вработен, но треба да се развие и обезбеди електронска поддршка на овој систем со цел за полесно ажурирање и дополнување на базата.

Секоја обука како и обучувачите се следи и оценува со цел да се процени ефективността и да се идентификуваат потребните промени, а Одделението за обуки ги специфицира целите и критериумот за оценување на обуката.

На овој начин Одделението за обуки се развива во насока да има советодавна функција и да служи како обучувач, подготвувач на национални модули за обука, оценувач и спроведувач на воспоставените стандарди за обука. Со ова ќе допринесе во целосно и независно поддржување на работната стратегија на царинската служба во целина и ќе придонесе за подобрување на работната изведба на вработените и нивниот развој по пат на обука.

Основен стручен курс за царински службеници

Во текот на 2000 година во организација на Одделението за кадрови и обуки беше организирана и спроведена обука за вкупно 287 царински службеници од кои 132 со високо образование и 155 со средно образование. По утврдената програма за Основниот царински курс во траење од 266 часа за службениците со високо образование и 162 часа за службениците со средно образование беа опфатени следните наставни предмети :

За царинските службеници со високо образование: 1.Царински систем и постапка; 2.Познавање на стоки; 3.Царинска тарифа; 4.Надворешно трговско и девизно работење; 5.Спечување на криумчарење со основи на психологија; 6.Работна дисциплина и етика.

За царинските службеници со средно образование: 1.Царински систем и постапка; 2.Познавање на стоки; 3.Царинска тарифа; 4.Надворешно трговско и девизно работење; 5.Спечување на криумчарење со основи на психологија и 6.Работна дисциплина и етика.

Во 2002 година направена е реформа на програмата на основниот царински курс и од 2002 - 2004 година беа организирани и спроведени 2 основни царински курса за вкупно 109 царински службеници од кои 71 со високо образование и 38 со средно образование. По утврдената програма за Основниот царински курс во траење од 216 часа за службениците со високо образование и 104 часа за службениците со средно образование беа опфатени следните наставни предмети :

За царинските службеници со високо образование: 1.Царински закон и царински постапки; 2.Царинска тарифа; 3.Царинска вредност; 4.Потекло на стоки; 5.Прекршоци и кривични дела; 6.Мерки на трговска политика; 7.Данок и акцизи; 8.Информационен систем во царинската служба; 9.Спечување на криумчарење и 10.Работна дисциплина и етика

За царинските службеници со средно образование: 1.Царински закон и царински постапки; 2.Царинска вредност; 3.Прекршоци и кривични дела; 4.Мерки на трговска политика; 5.Данок и акцизи; 6.Информационен систем во царинската служба; 7.Спечување на криумчарење и 8.Работна дисциплина и етика

Предавањата ги реализираа предавачи од Царинската управа на Република Македонија.

Пресметка на увезената стока

Обуки за контрола на сметководство на увезена стока за царински службеници до сега нема, но се планира вакви обуки да се изведат во наредната година.

Странски јазици

Царинската управа на Република Македонија во соработка со Амбасадата на Франција организира часови по француски јазик. Часовите ги посетуваат 13 царински службеници од ноември 2003 година до јуни 2004 година и истите се одржуваат од септември до декември 2004 година.

Курсеви по информатика

Од Проект за олеснување на трговијата и транспортот во Југоисточна Европа - Интегриран царински информативен систем (ИЦИС) се реализирани следните обуки:

- Компјутерска обука за "Основи на Windows, MS Office и Интернет" спроведена од април 2001 година до април 2002 година за вкупно 332 царински службеници и тоа за Царинска управа и Царинарница Скопје (179), Царинарница Куманово (47), Царинарница Гевгелија (36), Царинарница Штип (31) и Царинарница Битола (39). Курсевите се реализирани во соработка на Царинската управа со фирма која е овластена за спроведување на информатички обуки;

- Обука на обучувачи за подготвување на модули за обука и додатна документација за Автоматизиран систем за царински податоци и функција за развој на софтвер (АСИКУДА) - транзит, селективност, шпедитерски и сметководствен модул. 18 учесници, а предавач од Велика Британија;
- 1.фаза - Управување со компјутерски мрежи (базична фаза) во јуни 2001 година во Скопје, 5 учесници, 2.фаза - телекомуникации во јули 2001 година во Скопје, 9 учесници. 3.фаза - Управување со компјутерски мрежи (напредна фаза) во јули 2001 година во Белгија, 6 учесници;
- Обука - "IT&C - Web Site" за раководење со база на податоци, внатрешни инструменти и механизми, дизајнирање и развој на веб страница во октомври 2001 година во Скопје, 7 учесници;
- Обука "Case Tools" телекомуникација, KASE (компјутерски додаден систем инженеринг) инструмент и ИТ методологии, во октомври и ноември 2001 година во Скопје, 4 учесници.

Други курсеви по информатика:

- Обука за компјутерски јазик – Oracle 9: Програм со PL/SQL, 5 дена во април 2003 година во Скопје, 1 учесник од Одделение за разузнавање од Царинската управа.
- Семинар на тема Win Days 2004, во април 2004 година во Република Хрватска, 1 учесник од Секторот за информатика.
- За потребите на вработените во Секторот за контрола и истраги и Секторот за професионална одговорност, во текот на мај и јуни 2004 година во Царинската управа се организираа Обуки за "Компјутерски вештини" и "МАКЦИС", а со цел да им се овозможи следење на напредокот на информатичката технологија и поефикасно користење на МАКЦИС системот во нивната секојдневна работа. Предавачите кои ја изведуваат обуката се од Секторот за информатика во Царинската управа на Република Македонија.

Советување за актуелните прашања на царинскиот систем

- Во интерес на правилната примена на новиот Царински закон, Законот за данок на додадена вредност, Закон за акцизи, во текот на јули 2001 год. одржани се повеќе еднодневни семинари во Царинарница Куманово (18 учесници), Царинарница Скопје (36 учесници), Царинарница Гевгелија (15 учесници), Царинарница Битола (20 учесници), Царинарница Штип (29 учесници);
- Со цел за запознавање со Законот за изменување на Законот за царинска тарифа, во Царинската Управа во март 2002 година одржан е еднодневен семинар за повеќе претставници од сите царинарници (39 учесници);
- Советувања наменети за царинските службеници, а по потреба и за останатите учесници во царинските постапки и тоа увозници, извозници, шпедитери или превозници се организираат кога се воведуваат измени на регулатива или кога ќе се оцени дека е потребно да се потенцираат одредени актуелни прашања од областа на царинското работење. Меѓу последните советувања одржани во 2003 година, се оние кои се однесуваат на спроведување на постапката на царинење, анализа на ризик, завршување на транзитна постапка, реекспорт и поедноставени постапки. Исто така, се одржуваат и советувања при започнување на примена на Договорите за слободна трговија кои ги склучува Република Македонија, како и примената на Договорот за асоцијација и стабилизација, посебно во делот на правилата за потекло;
- При зачленувањето на Република Македонија во Светска трговска организација со цел за запознавање на царинските работници со најновите измени на Законот за царинска тарифа и еднообразно и правилно распоредување на стоката согласно пристапувањето на Република Македонија кон Светската Трговска Организација беа одржани

еднодневни советувања по царинарниците и учество земаа сите царински работници кои непосредно работат на распоредување на стока според царинска тарифа;

- Во мај 2004 година одржани се и 2 еднодневни семинари во Скопје и Битола на тема Постапување по ТИР конвенција за вкупно 110 царински службеници.

Обука за средства за присила и носење и употреба на оружје

Во член 44 од Законот за Царинска управа е утврдено дека при спроведување на своите надлежности царинските службеници може да употребат средства за присила, како и да носат и да употребат огнено оружје во ситуации предвидени во овој член.

Владата на Република Македонија, на предлог на Министерот за финансии, поблиску ќе ја пропише употребата на средствата за присила, како и носењето и употребата на огненото оружје од страна на царинските службеници. По донесување на овој акт во план е одржување на обука за употреба на средства за присила, како и носење и употреба на огнено оружје во соработка со Министерството за внатрешни работи.

Методи на економска измама

- Семинар за комерцијални измами, од Проект на Светската Царинска Организација, во мај 2002 година, 16 учесници;
- На семинар на тема Перење на пари и меѓународно банкарство во октомври 2003 година во Скопје учествуваа 4 царински службеници;
- Две дводневни обуки од американската Агенција за меѓународен развој во март 2004 година за спречување на финансиски криминал посетуваа 4 царински службеници, една еднодневна во април 2004 година, за спречување на перење на пари, посетуваа 7 царински службеници;
- Една дводневна обука од Дирекцијата за спречување на перење на пари при Министерството за финансии во јуни 2004 година за напорите за спречување на перење на пари ја посетуваа 2 царински службеници;
- Еднодневен семинар во септември 2004 година на тема координирање на активностите помеѓу надлежните органи за спроведување на мерките и дејствијата регулирани со Законот за спречување на перење на пари и други приноси од казниво дело. Учествуваа 2 царински службеници.

Семинари за антикриумчарење

- Проект на УНДСП и ФАРЕ - од април до мај 2000 година (прв дел) во Германија, основна обука за две кучиња и 2 водичи на кучиња за откривање на дрога во Германија; Обука за водичи на службени кучиња за откривање на тешка дрога (втор дел) во август и септември 2000 година во Германија и (трет дел) - редресура во март и април 2001 година;
- Во склоп на заедничката програма на УНДСП и ФАРЕ, обука за контрола на патници, багаж и карго пратки на аеродром, во јуни 2000 година 17 учесници;
- На обука за попречување и откривање на илегална трговија со прекурсори (МВР и ДЕА) во ноември 2000 година учествуваа 8 царински службеници;
- Проект УНДСП и ФАРЕ во мај 2001 година во Бугарија, обука за правилна употреба на технички направи за откривање на опојни дроги и други криумчарени стоки (РАД РЕФЛЕКС детектори) 2 учесници;
- Во текот на 2001 и 2002 година на 3 обуки за борба против криумчарење и недозволена трговија со дрога организирана од Царинската управа 39 учесници;

- На меѓународна работилница за спречување, борба против недозволена трговија со малокалибарско и лесно оружје во Југоисточна Европа, во септември 2002 година, 1 учесник;
- За ракување со инструментите Vapor Tracer 2 - анализатори на наркотици и експлозиви еднодневна обука во мај 2003 година и јануари 2004 година, 14 учесници;
- Обука за препознавање на дроги изведена од меѓународен полициски експерт од Единицата за обучување на полиција при ОБСЕ во октомври 2003 година, 31 учесник од Царинската управа;
- Во јуни 2003 година во Унгарија, на семинар за борба против распространување на оружје за масовно уништување 1 учесник од Одделение за разузнавање;
- Од страна на Канцеларијата за царинска и фискална соработка - КАФАО МАК (Customs and fiscal assistance office - ЦАФАО МАК) во текот на 2003 година организирани се и одржани вкупно 11 обуки, а во текот на 2004 година, 3 обуки и тоа за Одделението за разузнавање, Одделението за истраги, Одделението за мобилни тимови и Дежурниот оперативен центар од Секторот за контрола и истраги. На овие обуки учествувале 58 царински службеници.

8. Кои мерки се преземаат за да се обезбеди интегритетот на царинските службеници и да се спречи корупцијата?

Работата на царинските службеници е заснована на Устав, закони и други прописи. Царинските службеници ги вршат работите од царинската служба во согласност со општите принципи на царинските надлежностите предвидени во член 12 од Законот за Царинска управа („Службен весник на Република Македонија“, бр. 46/04), и надлежностите на царинските службеници предвидени во член 26 од Законот за Царинска управа, како и Правилникот за систематизација на работните места во Царинската управа.

Во член 58 од Законот за Царинската управа се пропишани општите обврски на царинските службеници. Царинските службеници се должни работните задачи да ги вршат совесно, стручно, ефикасно, уредно и навремено, непристрасно без надворешни влијаниа, лични финансиски интереси, при што не смеат да го злоупотребуваат овластувањето и својот статус и углед на Царинската управа.

Ги извршуваат наредбите од непосредниот раководител во согласност со Уставот, закон и друг пропис. Царинските службеници на заинтересираните странки и јавни институции им даваат информации за остварување на нивните права и интереси, освен информации кои преставуваат државна и службена тајна.

Царинските службеници не смеат да користат привилегии и ослободувања, ниту да бараат и примаат материјална и друга корист при исполнување на своите обврски.

Царинските службеници се должни да ги почитуваат сите безбедносни мерки, тие се должни да се однесуваат во согласност со Кодексот на однесување и пропишаните правила за ред и дисциплина во Царинската управа кои се предвидени во Колективниот договор за работни односи во Царинската управа на Република Македонија број 01-1984/1 од 17.03.2003 година.

Согласно обврската од Колективниот договор, царинските службеници имаат потпишано Изјава дека "се запознати со одредбите на Колективниот договор и дека совесно, уредно и одговорно ќе ги извршуваат доверените работни задачи, при што ќе го почитуваат Уставот, Законите и другите прописи и нема да учествуваат во мито и корупција, ниту ќе го толерираат таквото однесување кај другите работници во Царинската управа на Република Македонија".

Оваа потпишана Изјава се чува во персоналната евиденција на царинскиот службеник.

Со новиот Закон за Царинска управа за прв пат се предвидуваат основи кои ќе овозможат превземање на мерки од страна на Царинската управа во интерес на обезбедување на интегритетот на царинските службеници и спречување на корупцијата и тоа:

- За лицата кои за прв пат се вработуваат како царински службеници, се предвидува пред Директорот да дадат и потпишат пропишана заклетва. Потпишаната заклетва се чува во персоналната евиденција. За лицето кое ќе одбие да даде и потпише заклетва, ќе се смета дека одлуката за вработување дека не е донесена;
- Во постапката за вработување Директорот може да побара податоци за лице кое е во оваа постапка, од надлежна државна институција која е овластена за водење безбедносни податоци, за постоење на пречки кои ја загрозуваат безбедноста на работењето во Царинската управа;
- Договорот за засновање на работниот однос ќе се потпише откако од страна на здравствена установа определена од Царинската управа се утврди дека кандидатот за царински службеник ги исполнува соодветните здравствени стандарди за вршење на работите на работното место;
- Царински службеник кој е во работен однос, кој не ги исполнува задоволително своите работни задачи, и кога подолго време отсутува од работа или постои сомневање во неговата здравствена способност или слични околности, Директорот може да одлучи царинскиот службеник да го упати на медицински преглед во овластена здравствена установа назначена за таа цел;
- Забрана за вршење на надворешни активности, односно царинските службеници да вршат друга функција, должност или дејност, поврзана со остварување на профит која е во судир со нивната службена должност. Оваа забрана се однесува кон царинските службеници и како сопственици или партнери во трговски друштва, членови на управни одбори или на надзорни органи на трговски друштва. Царинските службеници дисциплински одговараат доколку се однесуваат спротивно на оваа забрана;

Царинската управа подготви Оперативна инструкција во која се опишани работите и дејностите кои што се во судир со службените должности на царинските службеници, и кои истите не смеат да ги вршат. Во оваа Оперативна инструкција опишани се и други работи и дејности кои не се во судир со службената должност но само под кои услови и во кои случаи може да ги вршат царинските службеници, односно само по поднесено барање и добиено писмено одобрение од Директорот на Царинската управа. Оваа инструкција ги обврзува сите царински службеници вклучувајќи ги и раководителите од највисоко ниво, па во интерес на транспарентноста и решеноста на Царинската управа за обезбедување на примена на Оперативната инструкција истата ќе биде дистрибуирана до секој вработен со потпишување на изјава за запознавање.

Во правилата за работна дисциплина е предвидена обврска на раководителот на организационата единица за случаи кога е утврдено кршење на работната дисциплина или неисполнување на работните обврски, истиот да покрене постапка за утврдување на одговорност на царинскиот службеник со поднесување на предлог.

Ова правило целосно се применува за секој случај на утврдено кршење на работната дисциплина или неисполнување на работните обврски и е дел од воспоставената пракса на дисциплинските постапки во Царинската управа.

Како превентивна мерка за обезбедување на интегритет, морално работење на царинските службеници и сузбивање на корупција е обуката за новопримени царински работници по предметот работна дисциплина и етика. Оваа обука се спроведува од 1998 година - 91 учесник, 2000 година 287 учесници, 2002 година 90 учесници и 2004 година - 19 учесници.

Во интерес на интегритетот на царинските службеници и спречување на корупцијата Царинската управа вовеле дополнителен дел на службената униформа - легитимација за

идентификација со обврска за носење на истата, како можност за идентификување на цариник кој неправилно ја обавува својата должност или има лошо однесување.

Во оваа насока Царинската управа е транспарентна и отворена кон јавноста со редовно информирање за прописите, актуелните проблеми во службата, активностите кои ги превзема за надминување на истите како и резултатите кои ги постигнува. Царинската управа има воспоставено интернет, редовни трибини и прес конференции. Треба да се истакне и воспоставениот систем на редовни средби со трговски групи (брокери, шпедитери, превозници, увозници и извозници и стопански комори).

Сите мерки кои се превземаат за да се обезбеди интегритетот на царинските службеници и да се спречи корупцијата допринесоа да се воведат работна диференцијација.

Во интерес на обезбедување на интегритет на царинските службеници и спречување на корупцијата во 2003 година е воведена нова функција во Царинската управа - Сектор за професионална одговорност со две Одделенија: Одделение за внатрешна инспекција и Одделение за внатрешни истраги.

Секторот за професионална одговорност е под директна јуриздикција на Директорот на Царинската управа на Република Македонија.

Во месец мај 2003 година по иницијатива на Директорот на Царинската управа на Република Македонија се пристапи кон кадровско екипирање на Секторот за професионална одговорност.

Во јуни 2003 година и во август и септември 2004 година, од страна на странски експерти изведена е обука специјално наменета за потребите на Секторот за професионална одговорност.

Мисијата на Секторот за професионална одговорност е:

- Да делува превентивно, да детектира и елиминира непрофесионално однесување, измами, загуби, злоупотреби, корупција и неправилно раководење, поточно сите девијантни појави на однесување таксативно наведени во членот 123 од Колективниот договор за работни односи во Царинската управа на Република Македонија;
- Да врши контрола врз сите воведени функции во Секторите во Царинската управа и Царинарниците, од аспект на нивно спроведување во согласност со Законот, пропишаните процедури, надлежност, работни задачи, права и одговорности, како и истражување за наводно непрописно работење од страна на вработените (униформирани лица, овластени лица, лица со статус на државни службеници и лица кои немаат статус на државни службеници).

Во контекст на погоре изнесеното Секторот за професионална одговорност прибира информации за незаконито постапување на царинските службеници преку Дежурниот оперативен центар односно ОТВОРЕНАТА ТЕЛЕФОНСКА ЛИНИЈА - 197 која почна со работа на ден 27.11.2003 година. Заклучно со 31.11.2004 година реализирани се 349 јавувања на граѓани кои се однесуваат на Корупција кај царинските службеници. Овој проект е финансиран од страна на Владата на Кралството на Холандија.

Секторот за професионална одговорност добива информации и од Секторот за контрола и истраги, користи разни техники на набљудување и следење во согласност со законот и развива доверливи контакти со субјектите кои се учесници во царинската постапка.

Секторот за професионална одговорност врз основа на објективно прибраните факти и докази подготвува службени извештаи.

Службени белешки за интерна употреба и Службени информации за комуникација со Директорот како поддршка за наводите за сторен царински прекршок строго водејќи сметка за

моралниот интегритет на личноста на царинскиот службеник при тоа не загрозувајќи ги човековите права.

По добиената согласност од Директорот ваквите службени информации преку Секторот за управување со човечки ресурси се упатуваат до првопретпоставениот - Управникот на соодветната Царинарница во чија надлежност е покренувањето на дисциплинската постапка. Предлогот за покренување на дисциплинска постапка се доставува до Директорот кој понатаму го процесуира до дисциплинската комисија.

9. Какви внатрешни дисциплински постапки постојат?

Царинските службеници кои се униформирани или имаат посебни должности и овластувања се дисциплински одговорни во три вида на дисциплински постапки:

1. Кршење на работната дисциплина поради неисполнување на службените должности и работи кои произлегуваат од работното место и неисполнување на општите обврски,

2. Незадоволителни резултати од работа,

3. Недостаток на знаење и способности за извршување на работата во согласност со Законот за Царинска управа, Законот за работни односи, Колективниот договор за работни односи во Царинската управа на Република Македонија.

За вработените лица во Царинската управа со статус на државен службеник во однос на правата, должностите и одговорностите се применува Законот за државни службеници.

1. Дисциплинска постапка заради кршење на работната дисциплина поради неисполнување на службените должности и работи кои произлегуваат од работното место и неисполнување на општите обврски.

Во Законот за Царинска управа предвидени се општите обврски на царинските службеници. Во Колективниот договор за работни односи во Царинската управа на Република Македонија, кој е склучен на 17.03.2003 година, помеѓу Синдикатот на Царинската управа и Царинската управа, односно потпишан од Претседателот на Синдикатот и Директорот на Царинската управа, предвиден е Царинскиот кодекс и 57 случаи на однесување кои може да бидат предмет на дисциплинска мерка, вклучувајќи ја и мерката за престанок на работен однос со отказ. Во овој акт е објаснето што значи неправилно однесување и последователни санкции. Секој вработен во службата е информиран за овој акт и има потпишано изјава дека е запознат со истиот, неговата изјава се чува во персоналното евиденција. Предлогот за покренување на постапка е во надлежност на непосредниот раководител кој е обврзан со едно од правилата за работна дисциплина, при постојаните проверки над работењето на лицата над кои е одговорен во случај на повреда постапката да ја иницира.

Дисциплинската постапка може да биде иницирана и од Секторот за професионална одговорност, како и од јавувањата на отворената линија 197.

Царинската управа воспостави постојани контакти со судовите и органите на прогон, како и Министерството за внатрешни работи, преку размена на информации за вработените за кои постои основано сомнение дека извршиле недозволените дејствија во службата или поврзани со службените овластувања. По спроведени истраги од соодветното Одделение, информацијата се проследува до непосредниот раководител заради покренување на дисциплинска постапка.

Во вакви случаи покрај дисциплинската одговорност, независна е и постапката пред надлежните судови каде што се утврдува кривичната одговорност на царинскиот службеник.

Царинската управа има воспоставено евиденција за овој вид на покренати дисциплински постапки.

Како надлежен орган за водење на дисциплинската постапка за царинските службеници кои се униформирани или имаат посебни должности и овластувања е Дисциплинска комисија, која ја формира Директорот. Во текот на дисциплинската постапка присуствува преставник на Синдикатот кој по завршување на постапката, доставува писмено мислење.

Во дисциплинската постапка на царинскиот службеник му е дозволена правна помош од Синдикатот или друго лице.

Дисциплинската комисија утврдува одговорност на работникот и доставува писмен предлог до Директорот. По Одлуката на Директорот во колку е поднесена жалба од страна на царинскиот службеник, одлучува Второстепена комисија при Влада на Република Македонија. По Одлуката на оваа Комисија предвидена е и судска заштита пред надлежен суд.

Царинскиот службеник може да биде суспендиран од работното место и од Царинската управа, доколку постои основано сомневање дека го злоупотребил своето работно место; кога против него е покрената кривична постапка за кривично дело сторено на работа или во врска со работа; му е одреден притвор; непосредно го загрозува животот и здравјето на работниците или други лица или се оштетуваат средствата од поголема вредност; присуството на работа и понатамошната работа штетно ќе се одрази врз работењето на Царинската управа; го осуетува или го оневозможува утврдувањето на одговорноста за повреда на работните обврски.

На суспендираниот царински службеник му се одзема службената легитимација, факсимил, униформа и други средства кои му се доверени за вршење на работата.

Суспендирањето трае се додека трае причината за суспендирањето, односно до завршување на кривичната и/или дисциплинска постапка.

За времетраењето на суспензија на царинскиот службеник му следува 60% од основната плата, а во случај на враќање на работа му се надоместува до 100% од платата.

2. Дисциплинска постапка заради незадоволителни резултати од работа.

Ако во тековниот месец работникот искаже незадоволителни резултати не посредниот раководител подготвува извештај за неговата работа која не задоволува и истиот му се доставува на работникот со писмено укажување и предупредување да го подобри своето работење во наредниот месец. Доколку работникот по истекот на 30-те дена не го подобри работењето, а нема оправдани причини за таквото работење се изготвува писмен и образложен предлог за покренување на постапка за утврдување на одговорност. Предлогот му се врачува на работникот кој е должен да се произнесе по истиот. Предлогот се доставува и до Синдикалната организација од која се бара писмено мислење. Целокупниот предмет се доставува до Директорот која ја покренува дисциплинската постапка.

3. Дисциплинска постапка заради недостаток на знаење и способности за извршување на работата.

Во колку на работникот му се обезбедени еднакви услови за извршување на работата како и на другите работници кои работат на исти работи, а непосредниот раководител ја следи работата на работникот и оцени дека работникот нема знаење и способности, го известува работникот дека е отпочната постапка за утврдување на неговите знаења и способности за вршење на работите на работното место на кое е распореден. Известувањето се доставува и до основната организација на Синдикатот. Работникот има право на увид во постапката со право на изјаснување. Целокупната документација непосредниот раководител ја доставува до Директорот на Царинската управа кој формира Комисија за давање на оценка за способноста на работникот. По дадената оценка од страна на Комисијата, Директорот донесува соодветно решение.

Царинската управа редовно ја информира јавноста за спроведените постапки и изречените дисциплински мерки.

Во царинската управа постојат 2 вида дисциплински мерки:

1. Престанок на работен однос со отказ;
2. Парична казна до 15% од месечната плата на работникот во траење од 1 до 6 месеци.

Во зависност од степенот на одговорноста на царинскиот службеник, условите под кои е направена повредата на работните обврски, поранешната работа и однесување на царинскиот службеник, тежината на повредата и нејзините последици, Директорот на Царинската управа отказот на работникот може да го замени со парична казна.

За вработените во Царинската управа со статус на државни службеници дисциплинската одговорност, дисциплинските мерки и дисциплинската постапка се води во согласност со Законот за државни службеници.

10. Дали постојат расположиви статистички податоци за бројот и видовите на дисциплински случаи кои биле спроведени во последните 3 години?

Од формирањето на Царинската управа, во Одделението за кадрови воспоставена е евиденција на дисциплинските постапки.

Врз основа на овие статистички податоци се подготвуваат извештаи и анализи.

Во последните 3 години покренати се вкупно 208 дисциплински постапки.

Изречени се 44 престанок на работен однос со отказ, 120 парични казни, 36 донесени одлуки за запирање на дисциплинската постапка или е отфрлен предлогот за дисциплинската постапка.

По видови на изречени се следните казни:

2001 година

Дисциплински мерки	Број
Престанок на работен однос со отказ	5
Парични казни:	
30% од л.д. во траење од 1 месец	8
15% од л.д. во траење од 1 месец	12
10% од л.д. во траење од 1 месец	1
15% од л.д. во траење од 6 месеци	2
Вкупно парични казни:	23
Вкупно покренати дисциплински постапки:	28

Мерка суспендирање од работно место - 5

2002 година

Дисциплински мерки	Број
Престанок на работен однос со отказ	11
Парични казни:	
15% од л.д. во траење од 3 месеци	2
15% од л.д. во траење од 6 месеци	6
Вкупно парични казни:	8
Вкупно покренати дисциплински постапки:	27

Мерка суспендирање од работно место - 5

2003 година

Дисциплински мерки	Број
Престанок на работен однос со отказ	22
Парични казни:	
15% од л.д. во траење од 1 месец	2
15% од л.д. во траење од 2 месеци	5
15% од л.д. во траење од 3 месеци	8
15% од л.д. во траење од 6 месеци	61
Вкупно парични казни:	76
Донесени одлуки за запирање на дисциплинската постапка или е отфрлен предлогот за дисциплинската постапка	15
Вкупно покренати дисциплински постапки:	113

Мерка суспендирање од работно место - 4

2004 година

Дисциплински мерки	Број
Престанок на работен однос со отказ	6
Парични казни:	
15% од л.д. во траење од 3 месеци	4
15% од л.д. во траење од 6 месеци	9
Вкупно парични казни:	13
Донесени одлуки за запирање на дисциплинската постапка или е отфрлен предлогот за дисциплинската постапка	21
Вкупно покренати дисциплински постапки:	40

L. СУДСКА СОРАБОТКА КАЈ ГРАЃАНСКИ И КРИВИЧНИ ПРАШАЊА

1. Ве молиме да дадете информација за законите или другите прописи со кои се регулира ова подрачје како и за нивната усогласеност со соодветните меѓународни конвенции.

Во Република Македонија постапката за давање на правна помош за исполнување на обврските пропишани со меѓународните конвенции во граѓанските и кривичните предмети е пропишана со домашното законодавство, освен ако поинаку не е утврдено со меѓународни договори.

Според член 118 од Уставот на Република Македонија, меѓународните договори што се ратификувани во согласност со Уставот, се дел од внатрешниот правен поредок и не можат да се менуваат со закон, а во член 119 од Уставот меѓународните договори во името на Република Македонија ги склучува претседателот на Република Македонија. Меѓународни договори може да склучува и Владата на Република Македонија кога тоа е определено со закон.

Согласно Законот за кривичната постапка (“Службен весник на Република Македонија”, бр. 15/97, 44/02 и 74/04), меѓународната правна помош во кривичните предмети се врши според одредбите на овој закон, доколку со одредбите на Европската конвенција за меѓусебна правна помош во кривичната материја со Протоколите, Европската конвенција на Обединетите нации за транснационален организиран криминал и со другите меѓународни договори ратификувани во согласност со Уставот на Република Македонија, не е определено поинаку.

Горенаведените одредби се применуваат кога државата подносител на барањето не ја има ратификувано Европската конвенција за меѓусебна - правна помош во кривичната материја со Дополнителниот протокол или кога постојат билатерални договори помеѓу двете држави. Начелото на взаемност во казнените предмети во Република Македонија е напуштено, меѓутоа, не е исклучено, па во одредени случаи ќе биде применето, согласно член 505 од Законот за кривичната постапка, кога домашните судови можат да ја прифатат молбата на странскиот орган со која се бара извршување на кривичната пресуда на странскиот суд, ако тоа е определено со меѓународен договор, ако постои реципроцитет и ако санкцијата ја изрече и домашен суд според Кривичниот законик на Република Македонија.

Според членот 5 од Европската конвенција за меѓусебна - правна помош во кривичната материја со Дополнителниот протокол (“Службен весник на Република Македонија”, бр. 32/99), Република Македонија го задржува правото да ја проследува замолницата за извршување за претрес или заплена на предмети под условите ако повредата поради која се поднесува замолницата е казнива и според законот во Република Македонија, и ако повредата поради која се поднесува замолницата е основ за екстрадиција. Според тоа, во случајот кога замолницата за давање правна помош се однесува на кривично дело за кое според законот издавање не е дозволено, се применува правилото на реципроцитет. Согласно Законот за кривичната постапка, постапката за трансфер на осудени лица се врши според одредбите на овој закон, доколку Европската конвенција за трансфер на осудени лица со Дополнителниот протокол и со другите меѓународни договори ратификувани во согласност со Уставот на Република Македонија не е определено поинаку.

Освен наведената Европската конвенција за меѓусебна правна помош во кривичната материја со Дополнителните протоколи, меѓународни договори кои што се однесуваат на тоа подрачје се и Европската конвенција за екстрадиција со својот Дополнителен протокол и Вториот дополнителен протокол; Европската конвенција за трансфер на осудени лица со Дополнителен протокол; Европската конвенција за перење пари, привремено одземање на приходите стекнати со кривично дело; Казнена конвенција за корупција; Граѓанска конвенција против корупција; Европската конвенција за сузбивање на тероризмот; Европската конвенција за компјутерски криминал; Европската конвенција за пренос на казнените постапки; Конвенцијата на Обединетите нации против транснационалниот организиран криминал со нејзините Два дополнителни протокола, како и Вториот дополнителен протокол за меѓусебна правна помош во кривичната материја.

Во Законот за парничната постапка на Република Македонија се утврдени општите одредби, кои ја регулираат постапката за взаемна правна помош во граѓанските предмети и во поголем дел се однесуваат на надлежноста на судовите (член 165 до 169). Според овој закон, судовите ќе им укажуваат правна помош на странските судови во случаите предвидени со меѓународен договор, како и кога постои взаемност во укажувањето на правна помош. Во случаи на сомневање за постоење на взаемност, објаснување дава министерот за правда. Меѓутоа, судот ќе одбие да му даде правна помош на странскиот суд, ако се бара извршување на дејствие кое е спротивно на јавниот поредок на Република Македонија. Во таков случај, судот надлежен за укажување на правна помош по службена должност ќе го достави предметот до Врховниот суд на Република Македонија. Главна конвенција која ја регулира оваа област е Хашката конвенција за граѓанска постапка од 1951 година, која е транспонирана во националното законодавство.

2. Како се признаваат и извршуваат странските судски одлуки?

а) За општи граѓански и стопански предмети,

б) За кривични предмети.

а) За општи граѓански и стопански предмети

Материјата признавање и извршување на странски судски одлуки е инкорпорирана во позитивниот правен поредок на Република Македонија преку Законот за решавање на судирите на законите со прописите на други земји во определени односи ("Службен лист на СФРЈ", бр. 43/82), преземен како републички пропис со член 5 од Уставниот закон за спроведување на Уставот на Република Македонија од 1991 година.

Исто така, Република Македонија по осамостојувањето има склучено повеќе договори за правна помош кои содржат посебни поглавја кои ја регулираат материјата за меѓусебно признавање и извршување на судските одлуки, и тоа:

- Договор помеѓу Република Македонија и Република Хрватска за правна помош во граѓанските и кривичните предмети ("Службен весник на Република Македонија", бр. 19/95) - член 20 - 23;
- Договор помеѓу Република Македонија и Република Словенија за правна помош во граѓанските и кривичните предмети ("Службен весник на Република Македонија", бр. 24/96) - член 20 - 23;
- Договор меѓу Македонската Влада и Албанската Влада за правна помош во граѓанските и кривичните предмети ("Службен весник на Република Македонија", бр. 16/98) - член 20 - 23;
- Договор за правна соработка во граѓанските и кривичните предмети меѓу Република Македонија и Република Турција ("Службен весник на Република Македонија", бр. 23/97) - член 19 - 24;
- Договор меѓу Република Македонија и Украина за правна помош во граѓанските предмети ("Службен весник на Република Македонија", бр. 48/00) - член 45 - 51;

- Договор за правна помош во граѓанските предмети меѓу Република Македонија и Република Бугарија (“Службен весник на Република Македонија”, бр. 13/02) - член 20 – 23;
- Договор меѓу Република Македонија и Романија за меѓусебна правна помош во граѓанските предмети (“Службен весник на Република Македонија”, бр. 41/04) - член 23 – 31, кој е ратификуван, но се уште не стапил во сила;
- Договор меѓу Република Македонија и Србија и Црна Гора за правна помош во граѓанските предмети и кривичните предмети, потпишан во 2004 година, кој се уште не е во сила.

Исто така во оваа област, Република Македонија по основ на сукцесија се применуваат повеќе договори што ги имаше склучено бившата СФРЈ, од кои, некои се однесуваат во целост, а некои делумно на признавањето и извршувањето на странските судски одлуки. Тоа се одделни поглавја во договорите за правна помош, и тоа со: Австрија, Бугарија, Чешка и Словачка, Унгарија, Полска, Романија и Руската Федерација (поранешна СССР). Со Франција оваа област е уредена со посебен договор, и тоа: Конвенција за признавање и извршување на судски одлуки во граѓанските и трговските предмети, со Грција со Спогодба за взаемно признавање и извршување на судските одлуки, а со Австрија и Белгија се однесуваат само на судските одлуки за издржување (Спогодба со Австрија за взаемно признавање и извршување на одлуките за издршка и Конвенција со Белгија за признавање и извршување на судските одлуки за издржување.

Од изложеното се гледа дека Република Македонија со повеќе држави има склучено договори за правна помош во граѓанските и трговските предмети, кои ја регулираат материјата за признавањето и извршувањето на странските судски одлуки и во таквите ситуации, надлежните органи во Република Македонија, покрај одредбите од соодветните билатерални договори ги применуваат и одредбите од Законот за решавање на судирите на законите со прописите на други земји во определени односи. Во случаите кога треба да се применат одредбите од овој закон и меѓународните договори, предност секогаш имаат меѓународните договори.

Република Македонија е странка по основ на сукцесија на следниве конвенции: Конвенцијата на Обединетите нации за остварување на алиментациони побарувања во странство од 20.05.1956 година, Меѓународната Конвенција за граѓанска одговорност за нуклеарна штета од 21.06.1963 година.

Република Македонија во 1994 година и пристапи на Конвенцијата за признавање и извршување на странски арбитражни одлуки од 1958 година, Конвенцијата за извршување на странски арбитражни одлуки од 1927 година, Европската конвенција за меѓународна трговска арбитража од 1961 година, Протоколот за арбитражни одлуки од 1923 година и истите при признавањето и извршувањето на арбитражните одлуки ги применува.

Во меѓународните договори во кои Република Македонија се јавува како странка, предмет за признавање и извршување можат да бидат судските одлуки во областа на граѓанското и семејното право, судските порамнувања, судските одлуки донесени во областа на казненото право кои се однесуваат на барања за надомест на штета предизвикано со кривично дело и враќање на предмети, судски, арбитражни одлуки и порамнувања во стопанските (трговските) предмети.

Во Законот за решавање на судирите на законите со прописите на други земји во определени односи (член 101 став 2) и во меѓународните договори, таксативно се набројани претпоставките кои мораат да бидат во кумулативна и позитивна, односно негативна смисла исполнети, за да може странската судска одлука да се признае на територијата на Република Македонија. Тоа се, воглавно, општоприфатени услови во меѓународното-приватно право, и тоа: странскиот суд да може да пристапи во таа работа, судската одлука да е правосилна и извршна, во постапката да немало неправилности заради кои лицето против кое одлуката е

донесена не можело или не учествувало во постапката и да не се повредени правилата за доставување. Покрај тоа, битно е да не се повредени ни материјално правните прописи со кои се штити општествениот поредок во Република Македонија, а во одредени случаи од значење е и прашањето дали во решавањето на одредени правни односи е применето важечкото законодавство на Република Македонија. Исто така, нужно е да постои взаемност за признавање и извршување на судските одлуки.

Кога признавањето на странската судска одлука се оцени од становиште на домашниот законски режим за взаемност, прв и најважен услов е судот да не ги испитува останатите услови, туку по правило да го одбие признавањето. Кога пак, признавањето и извршувањето со странската државата е удредно со договорот, прашањето за взаемност не се поставува затоа што постоењето на меѓународен договор само по себе ја одредува взаемноста.

Судот кој одлучува за признавање на странски судски одлуки, утврдува од гледиште на меѓународниот договор доколку таков постои со одредена странска држава, односно од законските одредби во кои е уредена надлежноста на Република Македонија, дали странскиот суд можел да биде надлежен во тој предмет.

Согласно Законот за решавање на судирите на законите со прописите на други земји во определени односи, странската судска одлука нема да се признае во Република Македонија, ако во односната работа постои исклучителна надлежност на судот или на друг орган во Република Македонија (член 89 став 1). Меѓутоа, доколку тужениот бара признавање на странската судска одлука која е донесена во брачен спор или ако тоа го бара тужителот, а тужениот на тоа не се противи, исклучителната надлежност на судот во Република Македонија не е пречка за признавање на таа одлука (член 89 став 2).

Исто така, исклучителната надлежност на суд на Република Македонија не е пречка за признавање на одлуката на странскиот суд кога таа се однесува на личната состојба (статус) на државјаните на државата за чија одлука е во прашање (член 94 став 1).

Доколку во странската држава не постои договорена взаемност, се поаѓа од претпоставката дека взаемност постои, додека не се докаже спротивното (член 92 став 3 од Законот за решавање на судирите на законите со прописите на други земји во определени односи).

Странска судска одлука нема да се признае ако не постои взаемност. Непостоењето на взаемност не е пречка за признавање на странска судска одлука донесена во брачен спор и во спор заради утврдување и оспорување на татковство или мајчинство, како и ако признавање и извршување на странска судска одлука бара државјанин на Република Македонија (член 92 став 2) и кога признавањето на одлуката на странските судови се однесува на личната состојба (статусот) на државјанин на државата чија одлука е во прашање (член 94 став 1).

Почитувањето на општествениот поредок во државата на признавање е општоприфатлив услов за признавање и извршување на странските судски одлуки, како врз основа на договорениот, така и врз основа на законскиот режим за признавање на тие одлуки. Во Законот за решавање на судирите на законите со прописите на други земји во определени односи во членот 91, предвидено е странската судска одлука да не се признае ако е во спротивност со основите на општествениот поредок утврден со Уставот на Република Македонија.

Примената на одредено супсидијарно право по Законот за решавање на судирите на законите со прописите на други земји во определени односи (член 93) е услов за признавање на странска судска одлука, но само во случаите кога странскиот суд одлучувал за личната состојба (статусот) на државјанин на Република Македонија, а според овој закон требало да се примени правото на Република Македонија. Во сите двострани договори во кои Република Македонија е странка, правосилноста и извршноста на странската судска одлука е услов за признавање и извршување на тие одлуки.

Странската судска одлука за да биде призната во Република Македонија, нужно е да има стекнато својство на правосилност по правото на државата во која е донесена. Како доказ подносителот на барањето должен е да поднесе и соодветна потврда на надлежниот странски суд, односно друг орган (член 87).

Странска судска одлука нема да се признае ако во истата работа судот или друг орган на Република Македонија донесол правосилна одлука или ако во Република Македонија е признаена некоја друга странска судска одлука што е донесена по истата работа (член 90).

Одредба за литиспенденција е содржана во член 90 став 2 од Законот за решавање на судирите на законите со прописите на други земји во определени односи, која пропишува дека судот ќе застане со признавањето на странската судска одлука ако пред суд на Република Македонија во тек е порано покренатата постапка за иста правна работа и меѓу истите странки, и тоа до правосилното завршување на таа парница.

Исто така, начелото *audiatur et altera pars* е една од претпоставките за признавање на странските судски одлуки. Имено, членот 88 став 1 од Законот за решавање на судирите на законите со прописите на други земји во определени односи, пропишува, дека признавањето на странската судска одлука ќе биде одбиено ако лицето против кое е донесена таа одлука утврди дека не можело да учествува во постапката поради неправилности во текот на постапката.

Особено ќе се смета дека лицето против кое е донесена странската судска одлука не можело да учествува во постапката поради тоа што поканата, тужбата или решението кога започнала постапката не биле лично доставени, односно не бил направен ниту обид за лично доставување, освен ако на било кој и да било начин тој се впуштило во расправата во главната работа во првостепенена постапка (член 88 став 2 од Законот за решавање на судирите на законите со прописите на други земји во определени односи). Овој услов е предвиден во скоро сите меѓународни договори, со тоа што во договорите се прецизира дека барањето од странката, доколку таа процесно била неспособна била правилно застапувана пред судот. На оваа негативна претпоставка во постапката за признавање на странски судски одлуки судот *ex officio* не внимава на признавањето, туку одлучува само по основ на приговор од лицето против кое одлуката е донесена.

Во однос на постапката за признавање и извршување на странските судски одлуки треба да се напомене дека Законот не содржи посебни одредби кои се однесуваат на постапката, освен одделни одредби содржани во членот 101 од Законот за решавање на судирите на законите со прописите на други земји во определени односи. Под извршување на странските судски одлуки се подразбира нејзиното признавање и прифаќање како извршна исправа, а не и нејзино присилно извршување. Еден број од меѓународните договори во кои е уредено прашањето за признавање и извршување на странските судски одлуки содржи и некои процесни одредби за признавањето (пр. договорите со Бугарија, Франција, Чешка и Словачка).

Постапката за признавање на странски судски одлуки се спроведува по правилата на вонпарничната постапка. Постапката по правило ја покренуваат некои од лицата кои биле странки во постапката пред странскиот суд. Признавање на одлука на странскиот суд во работи што се однесуваат на личната состојба (статусот) може да бара секој кој за тоа има правен интерес (член 101 став 6 од Законот за решавање на судирите на законите со прописите на други земји во определени односи)

Законот за решавање на судирите на законите со прописите на други земји во определени односи содржи правила за месна надлежност, одредувајќи дека е надлежен судот на чие подрачје треба да се спроведе постапката за признавање, односно извршување (член 101 став 1) а одредбите за стварна надлежност се наоѓаат во Законот за судовите ("Службен весник на Република Македонија", бр. 35/95 и 45/95), и тоа во член 32 став 1 под б) кој пропишува дека основните судови решаваат за признавање и дозволување на извршување на одлуките на странските судови.

За барањата за признавање на странски судски одлуки судот одлучува со решение, не впуштајќи се во расправата на фактичката состојба ниту во законитоста на странската судска одлука, туку се ограничува само на тоа да ги испита постојните договорни, односно законски услови за признавање на таа одлука.

Ако, пак, се утврди постоење на пречки кои го попречуваат признавањето, односно извршувањето на судот со решение ќе се одбие барањето. Против решението допуштена е жалба во рок од 15 дена од денот на доставата. За жалбата одлучува второстепениот суд.

За признавањето на странската судска одлука доколку не е донесено посебно решение, овластен е да одлучува секој суд како и за прејудисијарните прашања, но само со постапувањето во таа постапка (*inter partes*).

Тоа правило особено може да дојде до израз во присилно извршување на странските кондемпнаторни судски одлуки, на што посебно упатува и одредбата од член 11 од Законот за извршната постапка (“Службен весник на Република Македонија”, бр. 53/97, 59/00 и 64/03), која пропишува дека извршните одлуки на странските судови можат да се дозволат и да се спроведат во Република Македонија само ако одлуките ги исполнуваат претпоставките за признавање и пропишани со закон.

Исто така, признавањето и извршувањето на странските арбитражни одлуки е регулирано во Законот за решавање на судирите на законите со прописите на други земји во определени односи (“Службен лист на СФРЈ”, бр. 43/82), кој Република Македонија го има преземено согласно член 5 од Уставниот закон за спроведување на Уставот на Република Македонија, како републички пропис од 1991 година. Имено, како странска арбитражна одлука се смета арбитражна одлука што не е донесена во Република Македонија. Странската арбитражна одлука има припадност на државата во која е донесена. Како странска арбитражна одлука се смета и арбитражна одлука што е донесена во Република Македонија, при чие донесување е применето правото на странската држава во поглед на постапката, ако тоа не е во спротивност со принудните прописи на Република Македонија. Странската арбитражна одлука на овој член има припадност на државата чие право во поглед на постапката е применето (член 97 од Законот).

Условите и постапката за признавање и извршување на странските и арбитражни одлуки се регулирани во овој закон и битно не отстапуваат од одредбите за признавање и извршување на судските одлуки (член 100 и 101 од Законот).

б) За кривични предмети

Постапката за признавање и извршување на странските судски одлуки за кривичните предмети во Република Македонија, како институт е инкорпориран во македонскиот правен систем во одредбите од Законот за кривичната постапка (“Службен весник на Република Македонија”, бр. 15/97 и 44/02). Во Главата XXX, која ја уредува “постапката за давање меѓународна правна помош и извршување на меѓународни договори во кривично-правни предмети” согласно членот 505 домашните судови можат да ја прифатат молбата на странскиот орган со која се бара извршување на кривична пресуда на странски суд или на меѓународен суд доколку тоа е определено со меѓународен договор или ако постои реципроцитет или ако санкцијата ја изрече домашниот суд според Кривичниот законик на Република Македонија. Надлежниот суд донесува пресуда во совет составен согласно член 22 став 6 на овој закон и за седницата на советот ќе го извести и јавниот обвинител и бранителот. Месната надлежност на судот во постапката за признавање и извршување на странските судски одлуки се определува според местото на раѓање или последното живеалиште на осуденото лице, а додека стварната надлежност се определува согласно членот 32 став 1 точка б) од Законот за судовите (“Службен весник на Република Македонија”, бр. 35/95 и 45/95), според кој основните судови во Република Македонија се надлежни и за признавање и дозволување на извршување на одлуките на странските судови. Со пресудата со која се признава странската судска одлука во изреката домашниот суд ја внесува целосната изрека и

називот на судот од странската пресуда и при тоа ќе изрече санкција соодветна со казната која ја изрекот странскиот суд, додека пак во образложението се изнесуваат причините по кои се раководел судот при изрекувањето на санкцијата. Против оваа пресуда жалба може да изјави јавниот обвинител, осудениот или пак неговиот бранител.

Во случаите кога државјанин на Република Македонија е осуден во странство и при тоа поднесе барање за доиздржување на казната затвор во Република Македонија, ова барање подлежи на признавање или извршување на странската судска одлука согласно одредбите од Европската конвенција за трансфер на осудени лица ("Службен весник на Република Македонија", бр. 32/99), која е во сила од 01.11.1999 година, додека постапката пред судот е во согласност со одредбите од Законот за кривичната постапка. Доколку странски државјанин, кој е осуден од домашен суд или лицето овластено со договор поднесе молба до првостепениот суд, осудениот да ја доиздржи казната затвор во земјата чиј државјанин е, првостепениот суд ќе постапи по меѓународен договор.

Извршувањето на пресуда на меѓународен суд се врши според меѓународен договор за неговото основање, ратификуван во согласност со Уставот на Република Македонија. Кривичниот совет согласно член 22 став 2 од Законот за кривичната постапка, на месно надлежниот првостепен суд, со пресуда ја потврдува автентичноста и извршноста на пресудата на меѓународниот суд и го определува начинот на извршување на санкциите или другите мерки.

Домашните судови постапуваат на молба на странскиот орган при преземање на привремени мерки на обезбедување од член 203-а на овој закон (кој се однесува на привремено замрзнување, заплenuвање, задржување на фондови, банкарски сметки и финансиски трансакции или преноси од кривичното дело) или при извршување на мерката конфискација на имот и имотна корист и одземање на предмети, при што постапуваат во согласност со одредбите на меѓународен договор. Конфискуваниот имот и имотна корист или одземените предмети можат да се отстапат со судска одлука на странска држава под услови определени со меѓународен договор. Домашните судови под услови определени со меѓународен договор можат да побараат од странски органи определување на привремени мерки на обезбедување од член 203-а на овој закон и извршување на конфискација на имот и имотна корист и одземање на предмети. Во случај кога со меѓународен договор е определено дека конфискуваниот имот и имотна корист треба да се подели меѓу Република Македонија и друга држава, таков предлог до странската држава доставува Министерството за правда.

Согласно членовите 118 и 119 од Уставот на Република Македонија ("Службен весник на Република Македонија", бр. 52/91), меѓународните договори што се ратификувани во согласност со Уставот се дел од внатрешниот поредок и не можат да се менуваат со закон.

Република Македонија, исто така, има склучено и неколку билатерални договори со кои се регулира и овој институт, односно во поглед на признавање и извршување на странските судски одлуки. Вакви билатерални договори Република Македонија од осамостојувањето од 1991 година до денес има склучено со РЕПУБЛИКА ХРВАТСКА - Договор меѓу Република Македонија и Република Хрватска за меѓусебно извршување на судски одлуки во кривичните предмети ("Службен весник на Република Македонија", бр. 17/95) - стапил во сила од 07.08.1997 година; со РЕПУБЛИКА СЛОВЕНИЈА - Договор меѓу Република Македонија и Република Словенија за меѓусебно извршување на судски одлуки во кривичните предмети ("Службен весник на Република Македонија", бр. 24/96) - стапил во сила од 05.09.1997 година; со РЕПУБЛИКА АЛБАНИЈА - Договор меѓу Македонската Влада и Албанската Влада за меѓусебно извршување на судски одлуки во кривичните предмети ("Службен весник на Република Македонија", бр. 16/98) - стапил во сила од 05.09.1997 година; со РЕПУБЛИКА ТУРЦИЈА - Договор за правна соработка во граѓанските и кривичните предмети меѓу Република Македонија и Република Турција ("Службен весник на Република Македонија", бр. 23/97) - стапил во сила од 28.07.2000 година; со СРБИЈА И ЦРНА ГОРА - Договор меѓу Република Македонија и Србија и Црна Гора за правна помош во граѓанските предмети и кривичните предмети.

Во прилог на горенаведеното, напоменуваме дека Република Македонија е во фаза на преговори за склучување на двострани договори за меѓународна - правна помош со Босна и Херцеговина, Полска, Руската Федерација, Соединетите Американски Држави, Грција, Канада, Швајцарија, Австралија, Унгарија, Република Чешка и Словачка.

Постапките утврдени со овие договори, во најголем дел се однесуваат на воспоставување на одредбите од веќе споменатата Европска конвенција за трансфер на осудени лица, а разликите се однесуваат во поглед на поедноставување или усогласување на постапките.

3. Дали постојат во вашата земја поедноставени постапки за покренување и наплата на неоспорени барања и побарувања од мала вредност?

1. Во Република Македонија поедноставените постапки за покренување и наплата на неоспорени барања и побарувања од мала вредност се уредени со Законот за парничната постапка ("Службен весник на Република Македонија", бр. 33/98 и 44/02). Во рамките на овој закон во две посебни глави се уредени институтите платен налог (член 417 - 427) и постапка во спорови од мала вредност (член 428 - 437).

Имено, согласно одредбите од Законот за парничната постапка, судот ќе издаде платен налог, односно ќе му издаде налог на тужениот да го исполни тужбеното барање кога тужбеното барање се однесува на стигнато побарување во пари, а тоа побарување се докажува со веродостојна исправа приложена кон тужбата во оригинал или во заверен препис. Законот како веродостојни исправи ги смета јавните исправи, приватните исправи на кои потписот на обврзникот го заверил органот надлежен за заверување, мениците и чековите со протест и со повратни сметки ако се тие потребни за засновање на барање, изводите од заверени деловни книги, фактурите и исправите кои според посебни прописи имаат значење на јавни исправи. Доколку се исполнети условите за издавање платен налог, судот и самиот ќе издаде платен налог иако тужителот во тужбата не предложил такво нешто. Меѓутоа, ако врз основа на веродостојна исправа може да се бара извршување според Законот за извршната постапка, судот ќе издаде платен налог само ако тужителот го стори како веројатно постоењето на правен интерес за издавање на платен налог. Доколку тужителот не го стори веројатно постоењето на правен интерес за издавање на платен налог, судот ќе ја отфрли тужбата. Во случаите кога тужбеното барање се однесува на стигнато побарување во пари кое не го надминува износот од 30.000 денари, судот ќе издаде платен налог против тужениот иако кон тужбата не се приложени веродостојни исправи, но во тужбата се изнесени основата и висината на должењето и се назначени доказите врз основа на кои може да се утврди вистинитоста на тужбените наводи. Ваквиот платен налог може да се издаде само против главниот должник.

Судот го издава платниот налог без одржување на рочиште. Со истиот изрекува дека тужениот е должен во рок од осум дена, а во меничните и чековните спорови во рок од три дена по приемот на платниот налог да го исполни барањето на тужбата заедно со трошоците што ги одмерил судот или во истиот рок да поднесе приговори против платниот налог. Во платниот налог судот ќе го предупреди тужениот дека ќе ги отфрли ненавремено поднесените приговори.

Платниот налог тужениот може да го побива само со приговор. Ако платниот налог се побива единствено во поглед на одлуката за трошоците, оваа одлука може да се побива само со жалба против решение. Во делот во кој не е оспорен со приговор, платниот налог станува правосилен.

Ненавремени, нецелосни или недозволени приговори ќе ги отфрли судот без одржување на рочиште. Ако приговорите се поднесени навремено, судот ќе оцени дали е потребно да закаже подготвително рочиште или може веднаш да определи рочиште за главна расправа. Во текот на подготвителното рочиште и на главната расправа странките можат да изнесуваат нови

факти и да предлагаат нови докази, а тужениот може да истакнува и нови приговори во поглед на побиваниот дел на платниот налог.

Во одлуката за главната работа судот ќе одлучи дали платниот налог во целост или делумно се одржува во сила или се укинува.

Ако тужениот приговори дека не постоеле законски основи за издавање на платниот налог или дека постојат пречки за натамошниот тек на постапката, судот прво ќе одлучи за тој приговор. Ако најде дека таквиот приговор е основан ќе го укине со решение платниот налог и по правосилноста на решението ќе започне расправање за главната работа, кога за таквото расправање има место, а ако не го усвои овој приговор, ќе премине на расправање за главната работа, а решението на судот ќе се внесе во одлуката за главната работа.

Кога судот ќе донесе решение со кое се отфрла тужбата, ќе го укине и платниот налог. Тужителот може да ја повлече тужбата без согласност од тужениот само до поднесувањето на приговорот. Во тој случај судот со решение ќе го укине платниот налог.

Ако тужениот до заклучувањето на главната расправа се откаже од сите поднесени приговори, платниот налог останува во сила.

2. Во Законот за парничната постапка во посебна глава се уредени споровите од мала вредност. Спорови од мала вредност, во смисла на одредбите на оваа глава, се спорови во кои тужбеното барање се однесува на побарување во пари кое не го надминува износот од 30.000 денари.

Како спорови од мала вредност се сметаат и споровите во кои тужбеното барање не се однесува на побарување во пари, а тужителот во тужбата навел дека се согласува наместо исполнување на определено барање да прими определен паричен износ кој не го преминува износот од 30.000 денари, како и споровите во кој предмет на тужбеното барање не е паричен износ туку предавање на подвижен предмет чија вредност, што тужителот во тужбата ја навел не го преминува износот од 30.000 денари.

Не се сметаат како спорови од мала вредност, споровите за недвижности, споровите од работни односи и споровите поради сметање на имот.

Постапката во споровите од мала вредност ќе се спроведува и по повод приговор против платниот налог, ако вредноста на оспорениот дел на платниот налог не го преминува износот од 30.000 денари.

Во постапката во споровите од мала вредност е дозволена посебна жалба само против решението со кое се окончава постапката.

Ако тужителот го преиначи тужбеното барање така што вредноста на предметот на спорот го надмине износот од 30.000 денари, постапката ќе се доврши според одредбите на овој закон за редовна постапка, а ако тужителот до заклучување на главната расправа што се води според одредбите на овој закон за редовна постапка го намали тужбеното барање така што повеќе не го надминува износот од 30.000 денари, натамошната постапка ќе се спроведе според постапката во споровите од мала вредност.

Доколку тужителот не дојде на првото рочиште за главна расправа, а уредно е повикан, ќе се смета дека ја повлекол тужбата, освен ако тужениот не се впушти во расправање.

Пресудата во постапката во споровите од мала вредност се објавува веднаш по заклучувањето на главната расправа.

Пресудата или решението со кое се завршува спорот по постапката во споровите од мала вредност може да се побива со жалба како правен лек само поради суштествена повреда на одредбите на законот и поради погрешна примена на материјалното право.

Против одлуката на второстепениот суд не е дозволена ревизија (вонреден правен лек).

4. На кој начин се признаваат и извршуваат странските одлуки во подрачјето на семејното право (пр. правна разделба, престанок на бракот, поништување на бракот, родителска одговорност, обврски за алиментација)?

Странските одлуки во случаите од семејното право се признаваат и извршуваат по основ на истите правни прописи, како и останатите одлуки во граѓанските предмети. Одговорот од прашањето број 2 (а) од Оддел „Судска соработка кај граѓански и кривични прашања,, Поглавје 24 се однесува и на тие прашања.

Меѓутоа, треба да се додаде дека посебен третман има признавањето и извршувањето на странските судски одлуки во семејните предмети. Со тие одлуки се создава, по правило, промена на семејната состојба на некое лице (пример, одземање или враќање на работна способност, родителско право и др., поставување старател на некое лице, развод или поништување на брак) што најчесто се констатира и во соодветните органи во државата чиј државјанин е лицето за чиј статус се работи.

Република Македонија кога се јавува како странка во меѓународните договори од оваа област е предвидено правосилните судски одлуки на едната страна договорничка да се признаваат во другата страна договорничка без било какво преиспитување од страна на судот. Членот 94 став 1 од Законот за решавање на судирите на законите со прописите на други земји во определени односи („Службен лист на СФРЈ,, бр. 43/82), кој се однесува на одлуките на странските судови што се однесуваат на личната состојба (статусот) на државјанин на државата чија одлука е во прашање, предвидува полесно признавање, бидејќи во таквите случаи не се испитуваат условите поврзани со надлежноста, општествениот поредок и взаемноста. Тоа значи дека во таквите случаи може да се признаат одлуките во Република Македонија, иако не е склучен меѓународен договор со соодветната држава, ниту пак е воспоставена фактичка взаемност на судските одлуки со таа држава.

Исто така, во многу меѓународни договори содржано е правилото дека судската одлука на една држава договорничка која се однесува на личната состојба (статусот) на државјаните на некоја трета држава, ќе се признае во другата држава договорничка само доколку таквата одлука е призната и во таа држава чии се државјани лицата за чии статус се работи (договорите со Франција, Грција, Унгарија). Само ако таквата одлука ги исполнува условите за признавање во државата чии се државјани лицата за чии статус се работи, ќе бидат признати и во Република Македонија. Таквото правило содржано е и во одредбата на членот 95 од Законот за решавање на судирите на законите со прописите на други земји во определени односи.

Во повеќе меѓународни договори предвидена е можност судските одлуки на една држава договорничка кои се однесуваат на личниот статус на државјаните на другата држава договорничка да биде призната во таа друга држава. Во таков случај, покрај условите за признавање предвидени во договорот, за да се признае се предвидени и дополнителни услови, и тоа доколку тие одлуки не се во спротивност со прописите на државата што ги признава кои би се применувале на тој правен однос, дека за него е решавано во државата што ги признава или пак суштествено не отстапува од тие прописи. Ова решение е предвидено во членот 93 од Законот за решавање на судирите на законите со прописите на други земји во определени односи.

Конвенцијата за остварување на алиментационите побарувања во странство од 20.06.1956 година во која се регулирана областа на издржувањето, Република Македонија ја има нотифицирано кај депозитарот во Обединетите нации, и како орган за доставување на

барањата (отпремен орган) за Република Македонија е одредено Министерството за правда, а како орган за примање на барањата (посреднички орган) е Министерството за труд и социјална политика.

Во постапката за остварување на издржување посредува Центарот за социјална политика, надлежен спрема местото на живеење на должникот, и судот, доколку должникот не е согласен доброволно да ја изврши својата обврска. Извршната постапка се спроведува врз основа на Законот за извршната постапка („Службен весник на Република Македонија“, број 53/97, 59/00 и 64/03).

Во однос на меѓународните договори, види прашање 24_L_02.

5. Како се работи на случаите на меѓународно киднапирање на деца во однос на одредбите на Хашката конвенција од 1980 за Граѓанскиот аспект на меѓународното киднапирање на деца? Ве молиме, наведете го бројот на барањата за враќање на децата кои се доставени врз база на Конвенцијата во последните три години, резултатот на барањата (дали е вратено детето или не), како и просечното траење на постапката.

Во случаите на поднесено барање за постапување по Хашката конвенција за граѓанско правните аспекти на меѓународно грабнување на деца, од 1980 година постапува Министерството за труд и социјална политика. При тоа Министерството соработува со центрите за социјална работа заради доброволно враќање на децата во земјата на последен престој во смисла на член 10 од Конвенцијата, со судовите, во смисла на проследување на одлуката донесена од центарот за социјална работа и Министерството за труд и социјална политика, заради донесување на судска одлука, согласно член 11 и 12 од Конвенцијата, како и со органите за внатрешни работи заради пронаоѓање на детето.

За последните три години поднесени се вкупно 7 барања за постапување по Хашката конвенција за граѓанско правните аспекти на меѓународно грабнување на деца. Од овие барања, постапките по 5 од нив се завршени така што 4 барања за постапување по Конвенцијата се прифатени и децата се вратени во земјата на престој, а едно барање е одбиено и детето е останато во Република Македонија. За останатите 2 барања постапките се во тек.

Просечно траење на постапките до конечната реализација на одлуките е три години. Ова се должи пред се на фактот дека органите во Република Македонија се залагаат и ги превземаат сите соодветни мерки за доброволно враќање на децата, согласно членот 10 од Конвенцијата.

6. На кој начин во вашето право се решава судир на надлежности и кои правни прописи се применуваат во поглед на меѓународните постапки за несолвентност? Како се признаваат и извршуваат странските одлуки за несолвентност?

Со Законот за стечај („Службен весник на Република Македонија“, бр. 55/97), во делот I, десетта, глава регулирана е меѓународната надлежност на судовите на Република Македонија од член 335 заклучно со член 342.

Судот на Република Македонија исклучиво е надлежен за спроведување на стечајна постапка против должник чие седиште е во Република Македонија.

Ако должникот - правно лице има стварно седиште во Република Македонија, а не во онаа држава во која е основано, ќе се смета за домашно правно лице и судот на Република Македонија ќе биде исклучиво надлежен за спроведувањето на стечајната постапка против тоа лице.

Постапката го опфаќа целиот имот на должникот, без оглед на тоа дали имотот се наоѓа во Република Македонија или странство.

Судот на Република Македонија е надлежен за спроведување на стечајна постапка и против должник кој има подружница без својство на правно лице во Република Македонија. Стечајната постапка од овој став го опфаќа само имотот на должникот што се наоѓа во Република Македонија.

Ако за спроведување на стечајна постапка во Република Македонија би биле месно надлежни повеќе основни судови, месно надлежен е оној суд кој прв примил предлог за отворање на стечајната постапка.

Во случај кога странскиот должник кој има подружница без својство на правно лице во Република Македонија е државјанин или има седиште или стварно седиште во држава со која не постои заемност во признавањето на судските одлуки во врска со стечајните постапки, судот на Република Македонија ќе биде исклучиво надлежен за спроведувањето на стечајната постапка врз тој должник во поглед на имотот на неговата подружница во Република Македонија.

На признавањето на странски судски одлуки за отворање на стечајна постапка против должникот кој има седиште на подрачјето на странски суд на соодветен начин се применуваат општите правила на правото на Република Македонија за признавање на странски судски одлуки.

Одредбите со кои е регулиран меѓународниот стечај се применуваат само ако се исполнети сите услови за признавање на странската судска одлука според правото на Република Македонија, а особено: одлуката да била донесена од страна на надлежен суд; одлуката да е правосилна на територијата на која е отворена стечајната постапка; одлуката да не е во спротивност со јавниот поредок на Република Македонија утврден со Уставот и да постои взаемност.

Постоењето на заемност во поглед на признавањето на странски судски одлуки во врска со стечајните постапки нема да се претпоставува и ќе се претпостави дека таквата заемност не постои се додека Министерството за правда не достави објаснение во врска со тоа. Се додека Министерството за правда на Република Македонија не ја потврди заемноста, непостоењето на заемност ќе претставува пречка за признавањето на странската судска одлука.

Ако не биде исполнет некој од условите утврдени во правото на Република Македонија за признавање на странска судска одлука, а особено ако не постои заемност, странската судска одлука донесена во врска со стечајната постапка нема да биде призната и ќе се смета дека во односната работа постои исклучителна надлежност на судот во Република Македонија.

Решението за признавањето на странската судска одлука се објавува во Службен весник на Република Македонија на начин предвиден во овој закон за објавување на решението за отворање на стечајна постапка.

Решението се доставува на предлагачот, на странскиот стечаен управник, на стечајниот должник, на банките кај кои должникот има жиро-сметки, како и на јавниот обвинител. Решението ќе се достави и на органите што ги водат јавните книги во кои се запишуваат правата на недвижностите (катастар), регистарот на бродовите, бродовите во изградба и на воздухопловите. Овие органи по службена должност врз основа на доставеното решение ќе го забележат признавањето на странската одлука за отворање на стечајната постапка.

Со признавањето, странската одлука се изедначува со одлуката на судот на Република Македонија за отворање на стечајната постапка и во Република Македонија може да го има само она дејство кое е во согласност со домашното стечајно право.

На правната положба на странскиот должник и на странскиот стечаен управник соодветно се применуваат одредбите од Законот за стечај.

Ако странската судска одлука во врска со стечајната постапка отворена врз странски должник била призната, за деловите од имотот на тој должник што се наоѓаат на територијата на Република Македонија нема да се определува нов стечаен управник, ниту одбор на доверители во Република Македонија.

Роковите предвидени со правото на Република Македонија почнуваат да течат од објавувањето на одлуката за признавање.

Со измените и дополнувањата на Законот за стечај („Службен весник на Република Македонија“, бр. 17/04), е предвидено дека одредбите на овој закон ќе се применуваат на стечајните постапки отворени по влегувањето во сила на овој закон, како и на стечајните постапки кои се во тек, а по кои до денот на влегувањето во сила на овој закон не е одржано извештајно рочиште.

7. Како се примаат и доставуваат странските судски и вонпроцесни одлуки? На кој начин се испраќаат судските и вонпроцесни документи доколку мора да се достават во странство?

Согласно Законот за кривичната постапка („Службен весник на Република Македонија“, бр. 15/97, 44/02 и 74/04), Законот за парничната постапка („Службен весник на Република Македонија“, бр. 33/98 и 44/02) и Законот за општата управна постапка („Службен весник на Република Македонија“, бр. 47/86 и 44/02), во Република Македонија странските судски и вонсудски документи се примаат од странските судски и управни органи преку дипломатски пат. Дипломатскиот пат се применува и кога судските и вонсудските документи треба да бидат доставени до надлежните странски органи.

Во итни случаи, молбите за правна помош можат да се доставуваат преку Министерството за внатрешни работи - ИНТЕРПОЛ.

Министерството за надворешни работи го доставува странското барање за правна помош во граѓанските и кривичните предмети во надлежност на Министерството за правда, а административните предмети во надлежност на надлежните управни органи (надлежното министерство).

Согласно Законот за кривичната постапка (член 503 и 504) и Законот за парничната постапка (член 125), дипломатскиот пат се користи ако нешто друго не е определено поинаку со меѓународен договор (повеќестран и билатерален). Ако доставувањето на писмена треба да се изврши до државјанин на Република Македонија во странство, доставувањето може да се изврши преку дипломатски претставник на Република Македонија кој ги врши конзуларните работи во односната држава. Доставувањето е полноважно само ако лицето до кое се доставува писменото се согласи да го прими.

Министерството за надворешни работи ќе ја упати молбата од странскиот орган за правна помош до Министерството за правда, кое понатаму ќе ја достави на постапка до судот на чие подрачје престојува лицето на кое треба да му се врачат документи. За дозволеноста и начинот на доставата што е предмет на барањето на странскиот орган одлучува судот според домашните прописи.

Република Македонија е потписник на Европската конвенција за меѓусебна правна помош во кривичните предмети од 1999 година со Дополнителните протоколи, па постапката на доставувањето на правосудните документи во потполност е во согласност со меѓународната практика.

8. Како ги решавате барањата на странските судови за собирање на докази? На кој начин се испраќаат во странство барањата за собирање на докази од вашата земја?

Според член 504 од Законот за кривичната постапка („Службен весник на Република Македонија”, бр. 15/97, 44/02 и 74/04), Министерството за надворешни работи ја упатува молбата на странскиот орган за правна помош до Министерството за правда кое ја доставува на постапка до судот на чие подрачје престојува лицето на кое треба да му се врачи некое писмено или кое треба да се испита или да се соочи или на чие подрачје треба да се изврши некое друго истражно дејствие, односно да се изведат доказите.

Изведените (собраните) докази се проследуваат на државата подносител на барањето за изведување (собирање) на докази по дипломатски пат. Дипломатски пат се применува и кога македонскиот суд упатува свое барање за правна помош за изведување на докази на надлежниот странски суд. Во итни случаи, барањата за правна помош изведување (собирање) на докази можат да се доставуваат преку Министерството за внатрешни работи - Интерпол.

Согласно член 15 од Европската конвенција за меѓусебна правна помош во кривичните предмети, барањата на странските судови за изведување на докази се упатуваат од страна на Министерството за правда на страната – молител до Министерството за правда на замолената страна и се враќаат на истиот начин.

9. Дали постои можност за надомест на штета од страна на државата на жртвите на кривични дела? Доколку постои, како е тоа организирано?

Обештетувањето се утврдува врз основа на правилата за надомест на штета утврдени со Законот за облигационите односи („Службен весник на Република Македонија”, бр. 18/01, 4/02 и 5/03). Обештетувањето опфаќа надоместок на целата штета (материјална и нематеријална) што ја претрпело оштетеното лице. Во случај на смрт, телесна повреда или оштетување на здравјето се определува паричен надомест во форма на парична рента која ги опфаќа трошоците за лекување, за загубена заработувачка поради неспособноста за работа, надомест поради изгубените или намалените можности за натамошно напредување и сл. Покрај ова Законот за облигационите односи предвидува и надомест на нематеријална штета. Согласно член 189 од Законот за облигациони односи за претрпените физички болки, за претрпени душевни болки поради намалување на животната активност, нагрденост, повреда на угледот, честа, слободата или правата на личноста, смрт на блиско лице и претрпениот страв, судот, ако најде дека околностите на случајот, а особено јачината на болките и стравот и нивното траење го оправдува тоа, ќе досуди справедлив паричен надомест, независно од надоместот на материјалната штета како и во нејзино отсуство. Во случај на смрт на некое лице или особено тежок инвалидитет, судот може да им досуди на членовите на неговото потесно семејство (брачен другар, деца и родители) справедлив надомест за нивните душевни болки (член 190).

Граѓанската постапка се поведува со тужба. Надлежни судови кои постапуваат по овој вид предмети се основните судови.

Како посебни случаи на одговорност законот ги наведува: одговорноста поради терористички акти, јавни демонстрации или манифестации; одговорност поради дела на корупција сторени од државни службеници при вршење на нивните функции и одговорност за штета поради насилни казниви дела од непознат сторите. Во сите овие случаи одговорност за надоместок на штетата сноси државата (член 166, 167 и 168).

Во случај кога кривичното дело е сторено од страна на службено лице, заштитата може да се оствари и преку Народниот правобранител, кој според Уставот ги штити слободите и правата на граѓаните кога тие се повредени со акт или дејствие на органите на државната управа или органи и организации што имаат јавни овластувања. Ако Народниот правобранител констатира дека се повредени уставните и законските права на граѓаните, може да предложи

поведување на дисциплинска постапка против службеното лице, односно да поднесе барање до јавниот обвинител за покренување на кривична постапка против тоа лице.

Исто така, оштетениот (жртвата) име право во рамките на кривичната постапка да поднесе имотно-правно барање согласно одредбите од Законот за кривичната постапка.

Согласно членот 96 до Законот за кривичната постапка (“Службен весник на Република Македонија”, бр.15/97, 44/02 и 74/04), имотно-правно барање кое настанало поради извршено кривично дело се расправа во кривична постапка на предлог на овластено лице, но под услов ако се одлучува за ваквото барање, постапката да не биде значително одолговлечена. Имотно-правното барање може да се однесува на надомест на штета, на враќање на предмети или поништување на определена правна работа. Во случај на осигурување, ваквото барање може да се поднесе и спрема осигурително друштво. Предлогот може да се поднесе најдоцна до завршување на главниот претрес пред првостепениот суд. Подносителот на предлогот е должен да го означи своето барање и да приложи докази. Овластените лица можат да се откажат од предлогот и правото да го остваруваат преку спор до завршување на главниот претрес.

Во случај на донесување пресуда со која обвинетиот е огласен за виновен, судот за имотно-правното барање на оштетениот одлучува целосно или делумно, а ако доказите не даваат доволен основ за ваква одлука, судот со пресуда ќе го досуди само основот, при што за износот на барањето или остатокот од тој износ ќе донесе дополнителна пресуда. Во случај на донесување пресуда со која обвинетиот се ослободува од обвинение или се одбива обвинението или со решение се запира постапката или се отфрла обвинителниот акт, судот ќе го упати оштетениот имотно-правното барање да го остварува во спор (член 101).

Кривичниот законик (“Службен весник на Република Македонија”, бр. 37/96, 80/99, 4/02, 43/03 и 19/04), исто така, содржи одредба за заштита на оштетениот. Имено, согласно членот 99, оштетениот кој во кривичната постапка во однос на своето имотно-правно барање е упатен на спор може да бара да се намира од износот на конфискуваната вредност, ако поведе спор во рок од шест месеци од денот на правосилноста на одлуката со која е упатен на спор и ако во рок од три месеци од денот на правосилноста на одлуката со која е утврдено неговото барање побара намиравање од конфискуваната вредност. Оштетениот кој не пријавил имотно-правно барање може да бара намиравање од конфискуваната вредност ако заради утврдување на своето барање повел спор во рок од три месеци од денот на узнавањето за пресудата со која се конфискува имотната корист, а најдоцна во рок од две години од правосилноста на одлуката за конфискација на имотната корист и ако во рок од три месеци од денот на правосилноста на одлуката со која е утврдено неговото барање, побара намиравање од конфискуваната вредност.

Во Законот за кривичната постапка е внесена нова Глава XIX - а, “Заштита на сведоците, на соработниците на правдата и на жртвите”. Имено, јавниот обвинител, истражниот судија или претседателот на советот во текот на постапката преземаат дејствија за обезбедување на ефикасна заштита на сведоците, на соработниците на правдата, на жртвите доколку во постапката се јавуваат како сведоци, кога постои опасност да бидат изложени на заплашување, закана со osveta или опасност по животот, здравјето или физичкиот интегритет или е потреба нивна заштита. Заштитата се спроведува на посебен начин на испитување и учествување во постапката. Во овие случаи сведокот се сослушува само во присуство на јавниот обвинител и истражниот судија, односно претседателот на советот и на место што гарантира заштита на неговиот идентитет. Исто така, со согласност на жртвата за нејзино сослушување може да се употребат и други технички средства за комуникација и телекомуникација. Препис од записникот со исказ на сведокот, без негов потпис се доставува до обвинетиот и неговиот бранител кои можат писмено преку судот да поставуваат прашања на сведокот.

Заштитата може да се врши и преку вклучување во Програмата за заштита на сведоци. Барање за вклучување во Програмата се поднесува до Јавниот обвинител на Република

Македонија, а го поднесува надлежниот јавен обвинител, истражен судија или претседателот на советот. Доколку постојат околности за вклучување во Програмата, Јавниот обвинител на Република Македонија поднесува предлог до надлежно тело за донесување на одлука за вклучување во Програмата.

10. Дали можат странките на граѓанска парница во вашата земја, кои не престојуваат во вашата земја, да побараат правна помош во земјата на нивното вообичаено престојување? Доколку можат, на кој начин вашата земја ги прима и обработува таквите барања? Дали постои иста таква можност за лицата кои престојуваат во вашата земја, а се странки на граѓански спор во странство? Доколку постои, на кој начин се примаат таквите барања и како се испраќаат во странство?

Република Македонија по основ на сукцесија е член на Хашката конвенција за граѓанската постапка од 1954 година и на Конвенцијата чија цел е да се обезбеди полесен пристап на правосудството на меѓународен план од 1980 година, со кои се предвидени повеќе можности за давање на правна помош на странските лица пред домашните судови и во граѓанските предмети.

Согласно Хашката конвенција, орган кој дава правна помош е Министерството за правда на Република Македонија, а барањето за правна помош може да се упати преку Министерството за правда - Сектор за меѓународна правна помош, кој пак, ги препраќа до надлежните органи во Република Македонија, односно до надлежните министерства на соодветните држави, доколку тоа е предвидено со билатерален договор или пак, постапува по дипломатски пат ако тоа го бараат меѓународни договори.

Напоменуваме дека до денес вакви барања кои се однесуваат на горе наведеното прашање, во Министерството за правда не се примени, но доколку во иднина бидат доставени ќе се постапува по нив било тие да потекнуваат од домашен правосуден орган или од странство. Имено, доколку замолницата потекнува од домашен правосуден орган Министерството за правда истата ќе ја достави до надлежните органи во земјата каде лицето престојува, а во обратен случај доколку потекнува од странство ќе ја достави до надлежниот правосуден орган во Република Македонија. Во зависност од конкретните случаи, Министерството за правда ќе постапува во согласност со меѓународните договори кои ја регулираат оваа материја и домашното законодавство, во кое е имплементирана областа од меѓународната правна помош.

11. Кои алтернативни методи на решавање на спорите постојат во вашата земја и како се организирани? На кој начин се обезбедува нивниот квалитет?

Во Законот за парничната постапка ("Службен весник на Република Македонија", бр. 33/98 и 44/02), со посебна глава (член 438-459) е уредена постапката пред избрани судови, која може да се подведе како вид на алтернативно решавање на спорите.

Имено, со одредбите на оваа глава се уредува постапката пред избраните судови, чие седиште е во Република Македонија, освен ако од одредбите на друг закон или меѓународен договор не произлегува дека определен избран суд, чие седиште е во Република Македонија се смета како странски избран суд.

За спорите со меѓународен елемент, за правата со кои слободно располагаат, странките можат да договорат надлежност на домашен или на странски избран суд, ако барем една од нив е физичко лице со живеалиште или со трајно престојувалиште во странство односно правно лице со седиште во странство, ако за тие спорови не е предвидена исклучителна надлежност на суд во Република Македонија.

Спорите без меѓународен елемент странките можат да ги изнесуваат пред постојаните избрани судови, основани при стопанските комори и при другите организации предвидени со закон.

Договор за избран суд може да се склучи како во поглед на определен спор така и во поглед на идните спорови што можат да произлезат од определен правен однос, и се смета за полноважен само ако е склучен во писмена форма (законот прифаќа и размена на писма, телеграми, телекси или други средства за телекомуникации, што овозможуваат писмен доказ за склучениот договор).

Договорот за избраниот суд се смета за склучен и со размена на тужба, во која тужителот го наведува постоењето на тој договор и одговор на тужбата, во кој тужениот не го оспорува.

Договорот за избран суд може да се докажува само со исправи.

Бројот на судиите на избраниот суд мора да биде непарен. Ако со договорот на странките не е определен бројот на судиите, секоја странка назначува по еден судија, а тие избираат претседател. Судиите на судовите можат да бидат избрани само за претседател на избраниот суд.

Ако странките за решавање на определен спор договориле надлежност на избран суд, судот до кој е поднесена тужба во истиот спор и меѓу истите странки на приговор од тужениот ќе се огласи за ненадлежен, ќе ги укине спроведените дејствија во постапката и ќе ја отфрли тужбата. Ваквиот приговор тужениот може да го стави најдоцна на подготвителното рочиште, а ако подготвително рочиште не се одржува, на главната расправа пред да се впушти во расправање за главната работа.

Странката што според договорот за избраниот суд треба да назначи судија на избраниот суд може да ја повика противната странка во рок од петнаесет дена да го изврши ова назначување и да ја извести за тоа само ако назначила свој избран судија и ја известила за тоа противната странка. Доколку назначувањето на судија треба да го изврши трето лице, секоја странка може да му ја упати поканата на тоа лице. Лицето што е повикано да назначи судија на избраниот суд е врзано за назначувањето што е извршено штом тоа му е соопштено на противникот односно на една од странките.

Ако судијата на избраниот суд не биде на време назначен, судијата на предлогот од странката ќе го назначи судот. Ако избраните судии не можат да се согласат за изборот на претседателот него ќе го назначи судот на предлог од секој судија или странка.

За назначување на судија односно на претседател на избраниот суд е надлежен судот кој за спорот би бил надлежен во прв степен доколку не е склучен договорот за избраниот суд. Против решението на судот не е дозволена жалба.

Судија на избран суд е должен да се из земе од постапување кога постојат причините за изземање определени со Законот за парничната постапка. Од истите причини можат странките да бараат изземање на судија на избран суд, само ако причината за изземање настанала или странката за неа дознала откако избраниот судија е назначен.

Сослушувањето на сведоци пред избраниот суд се врши без полагање на заклетва. Спрема сведоците, странките и другите лица кои учествуваат во постапката избраниот, суд не може да употреби присилни средства ниту да изрекува казни.

Избраниот суд може да донесе пресуда по справедливост, само ако странките му дале такво овластување.

Кога избраниот суд се состои од повеќе од еден судија, пресудата се донесува со мнозинство на гласови, ако во договорот за избраниот суд поинаку не е определено. Пресудата на избраниот суд мора да биде образложена, ако странките не договориле нешто друго. Оригиналот на пресудата и сите преписи ги потпишуваат сите избрани судии. Пресудата важи и кога некој судија ќе одбие да ја потпише ако пресудата ја потпишале мнозинството судии и на пресудата го утврдиле ова одбивање на потпишувањето. До странките се доставуваат преписи од пресудата.

Пресудата на избраниот суд спрема странките има сила на правосилна пресуда, ако со договорот не е предвидена можност за побивање на пресудата пред избраниот суд од повисок степен.

Пресудата на избраниот суд може да се поништи по тужба од странката која може да се поднесе до надлежниот суд во рок од триесет дена. За решавање по тужбата е надлежен судот кој би бил надлежен да одлучува во прв степен. Причините за поништување на пресудата на избраниот суд се таксативно наброени во законот. По истекот на една година од правосилноста на пресудата на избраниот суд не може да се бара поништување на вака донесената пресуда.

Во однос на алтернативното решавање на споровите, со оглед дека вонсудското решавање на споровите, со користење на институтот медијација, најдиректно влијае врз намалување на бројот на судските предмети и врз растоварувањето на судството од непотребно постапување по предмети кои би можеле да бидат решени на овој начин, во Стратегијата за реформа на правосудниот систем се утврдува како потреба изготвување на Закон за медијација, со кој треба да бидат регулирани случаите и различните форми на посредување и помирување и на арбитражно решавање на споровите, како и правното дејство на актите и одлуките донесени во таква вонсудска постапка.

12. На кој начин во вашето право се решава судирот помеѓу законите за договорни и недоговорни обврски?

Во Република Македонија односите од меѓународната правна помош и надлежноста за договорни и други односи, односно судирот помеѓу законите за договорни и недоговорни односи се регулирани во Законот за решавање на судирите на законите со прописите на други земји во определени односи ("Службен лист на СФРЈ" бр. 43/82), кој Република Македонија го има преземено со членот 5 од Уставниот закон за спроведување на Уставот на Република Македонија, како републички пропис. Овој закон содржи правила за определување на меродавното право за статусните, семејните и имотните, односно материјално-правни односи со меѓународен елемент.

Согласно членот 19 од овој закон за договор меродавно е правото што го избрале договорните страни, ако со овој закон или со меѓународен договор не е поинаку определено.

Во случај кога договорните страни не избрале меродавно право и ако посебни околности на случајот не упатуваат на друго право, согласно членот 20 од овој закон како меродавно право се применува:

1. За договор за продажба на подвижни предмети – правото на местото каде што во времето на приемот на понудата се наоѓало живеалиштето, односно седиштето на продавачот;
2. За договор за дело, односно за договор за градење – правото на местото каде што во времето на приемот на понудата се наоѓало живеалиштето, односно седиштето на претприемачот;
3. За договор за полномошно – правото на местото каде што во времето на приемот на понудата се наоѓало живеалиштето, односно седиштето на полномошникот;
4. За договор за посредување – правото на местото каде што во времето на приемот на понудата се наоѓало живеалиштето, односно седиштето на посредникот;
5. За договор за комисион – правото на местото каде што во времето на приемот на понудата се наоѓало живеалиштето, односно седиштето на комисионерот;
6. За договор за шпедиција – правото на местото каде што во времето на приемот на понудата се наоѓало живеалиштето, односно седиштето на шпедитерот;

7. За договор за закуп на подвижни предмети – правото на местото каде што во времето на приемот на понудата се наоѓало живеалиштето, односно седиштето на закуподавачот;
8. За договор за заем – правото на местото каде што во времето на приемот на понудата се наоѓало живеалиштето, односно седиштето на заемодавачот;
9. За договор за послуга – правото на местото каде што во времето на приемот на понудата се наоѓало живеалиштето, односно седиштето на послугодавачот;
10. За договор за депозит – правото на местото каде што во времето на приемот на понудата се наоѓало живеалиштето, односно седиштето на оставопримачот (депозитарот);
11. За договор за складирање – правото на местото каде што во времето на приемот на понудата се наоѓало живеалиштето, односно седиштето на складиштарот;
12. За договор за превоз – правото на местото каде што во времето на приемот на понудата се наоѓало живеалиштето, односно седиштето на превозникот (возарот);
13. За договор за осигурување – правото на местото каде што во времето на приемот на понудата се наоѓало живеалиштето, односно седиштето на осигурувачот;
14. За договор за авторско право – правото на местото каде што во времето на приемот на понудата се наоѓало живеалиштето, односно седиштето на авторот;
15. За договор за подарок – правото на местото каде што во времето на приемот на понудата се наоѓало живеалиштето, односно седиштето на дародавачот;
16. За берзански работи – право на седиштето на берзата;
17. За договор за самостојни банкарски гаранции – правото на местото каде што во времето на склучувањето на договорот се наоѓало седиштето на давачот на гаранцијата;
18. За договор за пренос на технологија (лиценци, и др.) – правото на местото каде што во времето на склучувањето на договорот се наоѓало седиштето на примачот на технологија;
19. За имотни побарувања од договор за работа – правото на државата во која работата се врши или се вршела;
20. За други договори – правото на местото каде што во времето на приемот на понудата се наоѓало живеалиштето, односно седиштето на понудувачот.

Во случај кога договорните страни поинаку не се договориле за односите помеѓу нив, правото кое што е меродавно за самиот договор, ќе биде меродавно и за одредување на часот од кој стекнувачот, односно преземачот на подвижниот предмет има право на производите и плодовите на предметот, како и за определувањето на часот од кој стекнувачот, односно преземачот го поднесува ризикот во врска со предметите (член 22).

Правото на местото каде што предметот мора да се предаде е меродавно ако договорните страни не договориле поинаку за начинот на предавање на предметот и за мерките што треба да се преземат ако се одбие преземањето на предметот (член 23).

На дејството на отстапување на побарување или на преземање на долг спрема должникот, односно доверителот што не учествувале во отстапувањето односно преземањето, ќе се примени правото што е меродавно за побарувањето, односно долгот (член 24).

Законот за решавање на судирите на законите со прописите на други земји во определени односи ("Службен лист на СФРЈ", бр. 43/82), преземен со членот 5 од Уставниот закон за спроведување на Уставот на Република Македонија како републички пропис го уредува и

предвидува и меродавното право на акцесорната правна работа, ако со правна работа или со закон или со меѓународен договор не е определено поинаку, ќе се примени правото меродавно за главната правна работа (член 25).

За еднострана правна работа е меродавно правото на државата на живеалиштето, односно седиштето на должникот (член 26).

На стекнувањето без основ се применува правото меродавно за правниот однос што настанал, бил очекуван или претпоставен, а по повод кој настанало стекнување.

За работороводство без налог е меродавно правото на местото каде што е извршено дејствието на работороводителот.

За обврските од употреба на предмети без работороводство и за другите вондоговорни обврски што не извираат од одговорноста за штета е меродавно правото на местото каде што се случиле фактите што ја предизвикале обврската (член 27).

За вондоговорна одговорност за штета, ако со закон или со меѓународен договор за одделни случаи не е определено поинаку, меродавно е правото на местото каде што дејствието е извршено или правото на местото каде што настапила последицата, зависно од тоа кое од тие две права е поповолно за оштетениот. Ова право е меродавно и за вондоговорна одговорност за штета што настанала во врска со правните односи од членот 27 на овој закон.

За противправност на дејствие е меродавно правото на местото каде што дејствието е извршено или каде што настапила последица, а ако дејствието е извршено или последица настапила на повеќе места – доволно е дејствието да е противправно според правото според кое и да било од тие места (член 28).

Ако настанот од кој произлегува обврската за надомест на штета се случило на брод на отворено море или во воздухоплов, како право на местото каде што се случиле фактите што предизвикале обврска за надомест на штета, се смета правото на државата чија припадност бродот ја има, односно правото на државата во која воздухопловот е регистриран (член 29).

Додека пак за договори што се однесуваат на недвижности исклучиво е меродавно правото на државата на чија територија се наоѓа недвижноста (член 21).

13. На кој начин во вашето право се решава судирот на надлежностите за кривичните предмети?

Во Законот за кривичната постапка („Службен весник на Република Македонија“, бр. 15/97, 44/02 и 74/04), во посебна глава е уредена надлежноста на судовите (член 21-35).

Согласно законот, судовите во кривичните предмети судат во границите на својата стварна надлежност определена со закон.

Во однос на месната надлежност, по правило месно надлежен суд е судот на чие подрачје е извршено или обидено кривичното дело. Ако кривичното дело е извршено или обидено на подрачја на различни судови или на границата на тие подрачја или е неизвесно на кое подрачје е извршено или обидено, надлежен е оној суд што прв ќе ја започне постапката, а ако постапката не е започната надлежен е судот до кој прво е поднесено барање за поведување на постапката. Кривичното дело (согласно Кривичниот законик) е извршено како во местото каде што сторителот работел или бил должен да работи, така и во местото каде настанала последицата. Подготвувањето и обидот на кривичното дело се сметаат за извршени како во местото каде што сторителот работел, така и во местото каде што според неговата умисла требала да настапи или можела да настапи последицата.

Законот му овозможува избор на приватниот тужител. Имено, во однос на поднесување на приватна тужба, право е на приватниот тужител да одлучи дали приватната тужба ќе ја

поднесе до судот според местото на извршувањето или до судот на чие подрачје обвинетиот има живеалиште или престојувалиште. И во однос на кривичното дело кое е сторено на домашен брод или на домашен воздухоплов додека се наоѓа во домашно пристаниште или надвор од него, применет е принципот за надлежност на судот според местото на домашното пристаниште, односно се применува домашната јурisdикција.

Доколку не е познато местото на извршувањето на кривичното дело или ако тоа место е надвор од територијата на Република Македонија, надлежен е судот на чие подрачје обвинетиот има живеалиште или престојувалиште. Ако судот на чие подрачје обвинетиот има живеалиште или престојувалиште веќе ја започнал постапката, останува надлежен иако се узнало за местото на извршувањето на кривичното дело. Ако не е познато местото на извршувањето на кривичното дело, ниту живеалиштето или престојувалиштето на обвинетиот или обата се надвор од територијата на Република Македонија, надлежен е судот на чие подрачје обвинетиот ќе се фати или самиот ќе се пријави. Оваа одредба претставува исклучок од правилото за одредување на месната надлежност од причина што местото на извршување на кривичното дело не е познато или е надвор од нашата земја.

Ако некое лице сторило кривични дела во Република Македонија и во странство, надлежен е судот што е надлежен за кривичното дело сторено во Република Македонија, а месната надлежност на судот се одредува согласно погоре наведеното.

Ако според одредбите на овој закон не може да се установи кој суд е месно надлежен Врховниот суд на Република Македонија ќе определи еден од стварно надлежните судови пред кој ќе се спроведе постапката. Одредувањето на ваква месна надлежност се должи пред се на тоа што не може да се определи редовна месна надлежност.

Законот содржи и одредби кои предвидуваат основи за одредување на стварна и месна надлежност преку спојување и раздвојување на постапката

Одредбите на законот предвидуваат и основ за пренесување (делегација) на месната надлежност. Имено, ако надлежниот суд од правни или стварни причини е спречен да постапува, должен е за тоа да го извести непосредно повисокиот суд кој по сослушувањето на јавниот обвинител, кога постапката се води по барање од јавниот обвинител, ќе определи друг стварно надлежен суд на своето подрачје. Против ваквото решение не е дозволена посебна жалба. Делегираниот суд останува надлежен до завршување на постапката, без оглед на тоа што во текот на постапката престанале пречките што довеле до делегирање.

Исто така, ако е очигледно дека полесно ќе се спроведе постапката или ако постојат други важни причини, заеднички непосредно повисокиот суд може за водење на постапката да определи друг стварно надлежен суд на своето подрачје. Решението за вака пренесана надлежност судот може да го донесе по предлог од истражниот судија, судијата поединец или од претседателот на советот или по предлог од јавниот обвинител кој постапува пред судот што одлучува за пренесување на месната надлежност кога кривичната постапка се води по барање од јавниот обвинител.

Судот е должен да внимава на својата надлежност и штом ќе забележи дека не е надлежен ќе се огласи за ненадлежен и по правосилноста на решението ќе го упати предметот до надлежниот суд. Должноста на судот да внимава на својата надлежност (и стварна и месна) се однесува на сите стадиуми на постапката. Откако обвинителниот акт ќе влезе во правна сила, судот не може да се огласи за месно ненадлежен ниту странките можат да истакнуваат приговор за месната ненадлежност. Согласно ваквата одредба, огласувањето на судот за месно ненадлежен е ограничено до влегувањето на обвинението во правна сила. Ненадлежниот суд е должен да ги преземе оние дејствија во постапката за кои постои опасност од одлагање.

Ако судот на кој му е отстапен предметот како на надлежен смета дека е надлежен судот што му го отстапил предметот или некој друг суд, ќе поведе постапка за решавање на судирот на

надлежноста. Имено, обврската за поведување на постапка за решавање на негативен судир на надлежноста лежи на судот на кој е отстапен предметот.

Кога по повод жалбата против одлуката на првостепениот суд со кој тој се огласил за ненадлежен донел одлука второстепениот суд за таа одлука е врзан по прашањето на надлежноста и судот на кој му е отстапен предметот ако второстепениот суд е надлежен за решавање на судирот на надлежноста помеѓу тие судови.

Судирот на надлежноста меѓу судовите го решава заеднички непосредно повисокиот суд. Пред да донесе решение по повод судирот на надлежноста, судот ќе побара мислење од јавниот обвинител кој е надлежен да постапува пред тој суд, кога кривичната постапка се води по барање од јавниот обвинител. Против ова решение не е дозволена посебна жалба. Додека не се реши судирот на надлежноста помеѓу судовите, секој од нив е должен да ги преземе оние дејствија во постапката за кои постои опасност од одлагање.

14. Какви процедури постојат во полето на посредување кај кривичните предмети?

Законот за кривичната постапка („Службен весник на Република Македонија“, бр. 15/97, 44/02 и 74/04), содржи одредби кои го уредуваат ова прашање.

Имено, согласно член 145 од овој закон, јавниот обвинител со согласност на оштетениот може да го одложи кривичното гонење за кривично дело за кое е пропишана парична казна или казна затвор до три години ако осомничениот е подготвен да се однесува според упатствата на јавниот обвинител и да ги исполни определените обврски со кои се намалуваат или отстрануваат штетните последици на кривичното дело. Обврски за осомничениот се отстранување или надоместување на штетата, плаќање на определен придонес во полза на буџетот или друга институција што врши јавни овластувања или во хуманитарни цели и исполнување на обврските во однос на издржувањето. Јавниот обвинител исто така со согласност на оштетениот може да го одложи кривичното гонење доколку се исполнети условите за ослободување поради компензација на штетата определена со Кривичниот закон.

Јавниот обвинител ќе ја отфрли кривичната пријава против сторителот на кривичното дело ако тој во рок кој не може да биде подолг од шест месеци ја исполни обврската.

Исто така, Законот за кривичната постапка (член 146 и 146-а) уредува дека јавниот обвинител не е должен да превземе кривично гонење, односно може да се откаже од гонењето ако:

- Во Кривичниот законик е утврдено дека судот може сторителот на кривично дело да го ослободи од казна и јавниот обвинител со оглед на конкретните околности на случајот оцени дека самата пресуда без кривична санкција не е потребна;
- Во Кривичниот законик за кривичното дело е пропишана парична казна или казна затвор до три години, а осомничениот поради вистинско каење го спречил настанувањето на штетните последици или ја надоместил сета штета, и јавниот обвинител со оглед на конкретните околности на случајот оцени дека кривичната санкција не би била основана; и
- осомничениот како член на организирана група, банда или друго злосторничко здружение доброволно соработува пред или после откривањето или во текот на кривичната постапка и ако таквата соработка и изјави на тоа лице е од битно значење за откривање на кривичните дела и сторителите.